

JUOJÄRVI - PAJUHARJU - PAHKASALO YMPÄRISTÖN
OSAYLEISKAAVA

M A A J A V E S I

TUUSNIEMEN KUNTA

28.10.2002

Kunnanvaltuusto hyväksynyt 13.11.2002

JAAKKO PÖYRY INFRA
Maa ja Vesi

KUOPION ALUETOIMISTO

001688BK

JOHDANTO

Tuusniemen kuntaan v. 1997 laaditussa yleiskaavoitusohjelmassa on määritelty periaatteet kunnan vaiheittaiselle yleiskaavoitukselle.

Kirkonkylän taajamaympäristön osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa v. 1985.

Juojärven alueita käsittävä kunnan ensimmäinen rantaosayleiskaava on vahvistettu v. 1994.

Kaavinjärvi – Rikkavesi alueen rantaosayleiskaava on valmistunut v. 2000 ja Tuusjärven ympäristön ranta-alueita käsittävän osayleiskaavan on kunnanvaltuusto juuri hyväksynyt.

Yleiskaavoitusohjelman mukaisesti nyt on laadittu Juojärvi – Pajuharju ympäristön osayleiskaavaehdotus.

Haja-asutusalueiden osalta tavoitteena on ollut laatia osayleiskaava siten, että ranta-alueilla rakennusluvut hajarakentamiseen voidaan myöntää suoraan kunnanvaltuuston hyväksymän oikeusvaikutteisen osayleiskaavan pohjalta.

Kirkonkylän välittömään läheisyyteen sijoittuvan Pajuharjun ympäristössä tavoitteena on ollut selvittää mahdolliset aluevaraukset myös ympärivuotisen asutuksen osalta. Tältä osin osayleiskaava tulee toimimaan myös yksityiskohtaisen toteutussuunnittelun perusteena.

Rantarakentamisen ja asumisen ohella tässä yleiskaavahankkeessa on korostunut matkailuun ja retkeilyyn liittyvä kehittäminen. Matkailuun liittyvänä hankkeena on kehitetty mm. maankäytöllisiä valmiuksia kunnan omistamalla Pahkasalon alueella.

Pahkasalohankkeen toiminta-ajatuksena on kehittää Tuusniemen luonnonympäristön vetovoimatekijöihin ja luontomatkailun elämyksiin pohjautuva korkealaatuinen matkailukeskus.

Osayleiskaavan laadinnan menettelytavan osalta tavoitteena on ollut osallisten ja suunnittelijoiden välisen vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin mahdollistaminen.

Osallistumismenettelyn yksi keskeinen tavoite on inspiroida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen käytännön kehittämiseen.

Ranta-alueiden osalta keskeinen tavoite on ollut määritellä rantavyöhykkeelle sijoittuva rakennusoikeus. Nyt laaditun osayleiskaavan mukaisille rakennuspaikoille voidaan rakennusluvut myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta sekä ranta-alueilla että myös muualla osayleiskaava-alueella.

Nykyaikaisen suunnittelun ominaisuuksiin kuuluu, että eri intressiryhmillä on mahdollisuus osallistua asioiden käsittelyyn ja että osallistuminen on riittävän laajaa ja oikeisiin asioihin kohdistuvaa.

Yleiskaavasuunnittelu on suoritettu vuorovaikutteisesti keskeisiä osallisia kuullen. Maanomistajien ja kyläläisten osallistuminen on käynnistetty jo lähtökohtien määrittelyjen aikana. Eri osallisten näkemyksiä ja toiveita suunnittelun lähtökohdiksi on tällöin tiedusteltu mm. kirjallisella kyselyllä.

Luonnoksen laadinnan yhteydessä on pidetty maanomistajien ja kaavanlaatijan välisiä neuvottelupäiviä.

Edellä mainittujen kuulemisten lisäksi on pidetty viranomaisneuvotteluja suunnittelun lähtövaiheessa sekä kaavaehdotusvaiheessa.

Nähtävillä ollutta osayleiskaavaehdotusta on kuulemisvaiheen jälkeen vielä tarvittavilta osin täsmennetty.

Yhteistyöllä on pyritty hyvään suunnitteluratkaisuun ja ennen kaikkea olevan ympäristön myönteiseen kehittämiseen.

Konsulttina kaavanlaadinnassa on toiminut Maa ja Vesi Oy. Maa ja Vesi Oy:ssä suunnittelusta ovat vastannut alue- ja yhdyskuntasuunnittelija Jorma Harju. Kaavan luontoselvityksen on laatinut fil.yo Soile Turkulainen. Pahkasalon osalta luontoselvitystä on täydentänyt fil.lis. Jari Hietaranta. Hietaranta on arvioinut myös Pahkasalon matkailualueen luonnonympäristölle aiheutuvat ympäristövaikutukset. Matkailuvaikutusten arviointiin on osallistunut M.Sc Tommi Tenno. Matkailun kehittämiseen liittyvän aluetaloudellisten vaikutusten arvioinnin on tehnyt kauppatieteiden yo Juha Kontiainen.

Tuusniemen kunnasta hanketta on ohjannut kaavatoimikunta.

TUUSNIEMEN KUNTA MAA JA VESI OY

SISÄLLYS

1 LÄHTÖTILANNE 1

11 ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS1

12 SUUNNITTELUTILANNE2

12.1 Seutukaava.....2

12.2 Yleiskaavat3

12.3 Rakennus- ja rantakaavat.....3

12.4 Muut suunnitelmat ja selvitykset3

12.5 Rakennusjärjestys3

12.6 Pohjakartta.....3

13 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ4

13.1 Historiaa.....4

13.2 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja alueet.....4

13.3 Muinaisjäännökset7

13.4 Palvelut ja virkistysalueet.....9

13.5 Liikenne10

13.51 Veneväylät, -satamat ja -valkamat.....10

13.52 Tiestö10

13.6 Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet.....10

14 LUONNONYMPÄRISTÖ11

14.1 Johdanto11

14.2 Menetelmät11

14.3 Suojeluarvot.....11

14.4 Luonnonympäristön pääpiirteet11

14.5 Eläimistö12

14.6 Maisema13

14.7 Vesistöjen kuvaukset ja merkittävät luontokohteet13

14.8 Maankäytön suositukset ja maisema-ekologinen rantaluokitus20

2 TAVOITTEET 21

21 YLEISTAVOITTEET21

22 PAIKALLISET LÄHTÖKOHDAT21

23 PYSYVÄ ASUTUS, LOMA-ASUTUS JA MAANOMISTUS.....24

23.1 Yleistä.....24

23.2 Mitoitusperiaatteet ja rakennusoikeuden määrittely24

23.3 Rantaviivan laskentaperiaate 24

23.4 Kantatilaperiaate 24

23.5 Rantavyöhykkeen mitoitusperusteet 25

24 PALVELUT, ELINKEINOT 26

25 VIRKISTYSKÄYTTÖ 26

26 LIIKENNE, YHDYSKUNTATEKNIikka ... 26

27 LUONTO- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN SUOJELU JA MAISEMANHOITO 26

27.1 Yleistä..... 26

27.2 Maisemanhoito 26

27.3 Eläimistö ja kasvillisuus..... 27

27.4 Maisemaekologinen tarkastelu 27

28 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA HUOMIOINTI SUUNNITTELUSSA 27

3 OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT28

31 YLEISTÄ..... 28

32 KOKONAISRAKENNE..... 28

33 OSA-ALUEKOKONAISUUDET 29

33.1 Pajuharjun asuinvaltainen ympäristö..... 29

33.2 Matkailualueet 29

33.3 Kulttuurimaisema-alueet..... 30

33.4 Luonnonympäristö 30

33.5 Rantavyöhykkeet 30

33.6 Reitistöt 30

34 MAANKÄYTÖLLISET ALUEVARAUKSET 31

34.1 Ympärivuotinen asutus..... 31

34.2 Loma-asutus..... 31

34.3 Palvelu- , yritys- ja teollisuusalueet 32

34.4 Virkistysalueet 32

34.5 Luonnonsuojelualueet ja kohteet..... 32

34.6 Rakennussuojelu ja muinaismuistokohteet 33

34.7 Maa- ja metsätalousalueet 34

34.8 Liikenne 34

34.9 Erityisalueet..... 35

35 OSAYLEISKAAVAN YLEISET MÄÄRÄYKSET JA SUOSITUKSET35

4 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI 36

41 YLEISTÄ36

42 MAANKÄYTÖLLISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....36

42.1 Kokonaisrakenne36

42.2 Rakennettu ympäristö36

42.3 Luonnonympäristö36

43 SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI37

44 MATKAILUN KEHITTÄMISEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET38

44.1 Yleistä38

44.2 Hankekuvaus38

44.3 Suhde matkailun kehitystrendeihin39

44.4 Hankkeen suhde maakunnan tavoitteisiin40

44.5 Matkailun seudullinen vuorovaikutus – yhteistyö ja vaikutukset41

44.6 Matkailun paikallinen vuorovaikutus – yhteistyö ja vaikutukset42

44.7 Yhteenvetoa.....43

44.8 Vaikutukset luonnonympäristöön43

44.9 Seudullinen ympäristö.....44

44.10 Vaikutukset aluetalouteen.....45

5 OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN 50

51 OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET50

52 ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS50

6 OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET 50

1 LÄHTÖTILANNE

11 ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS

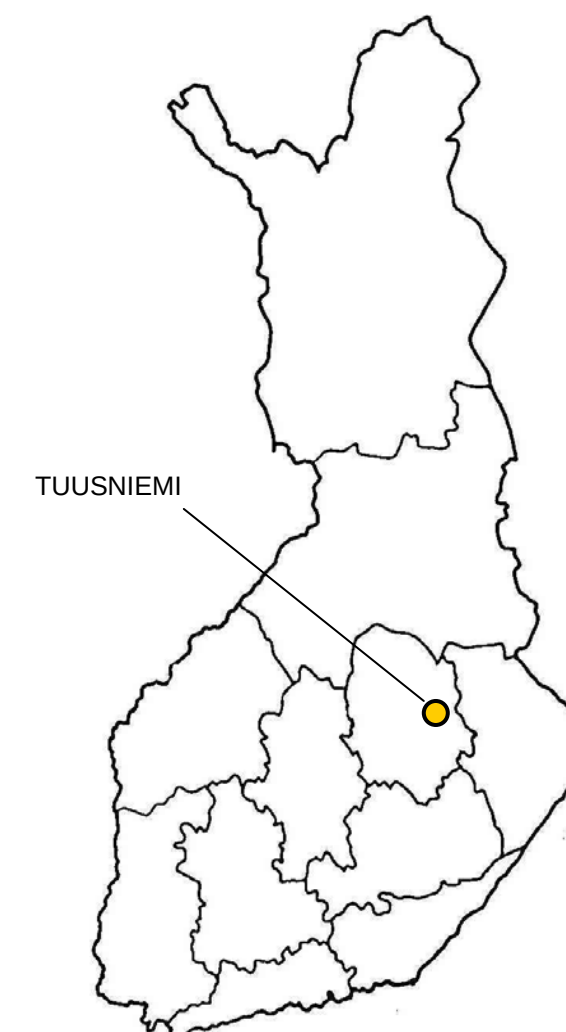
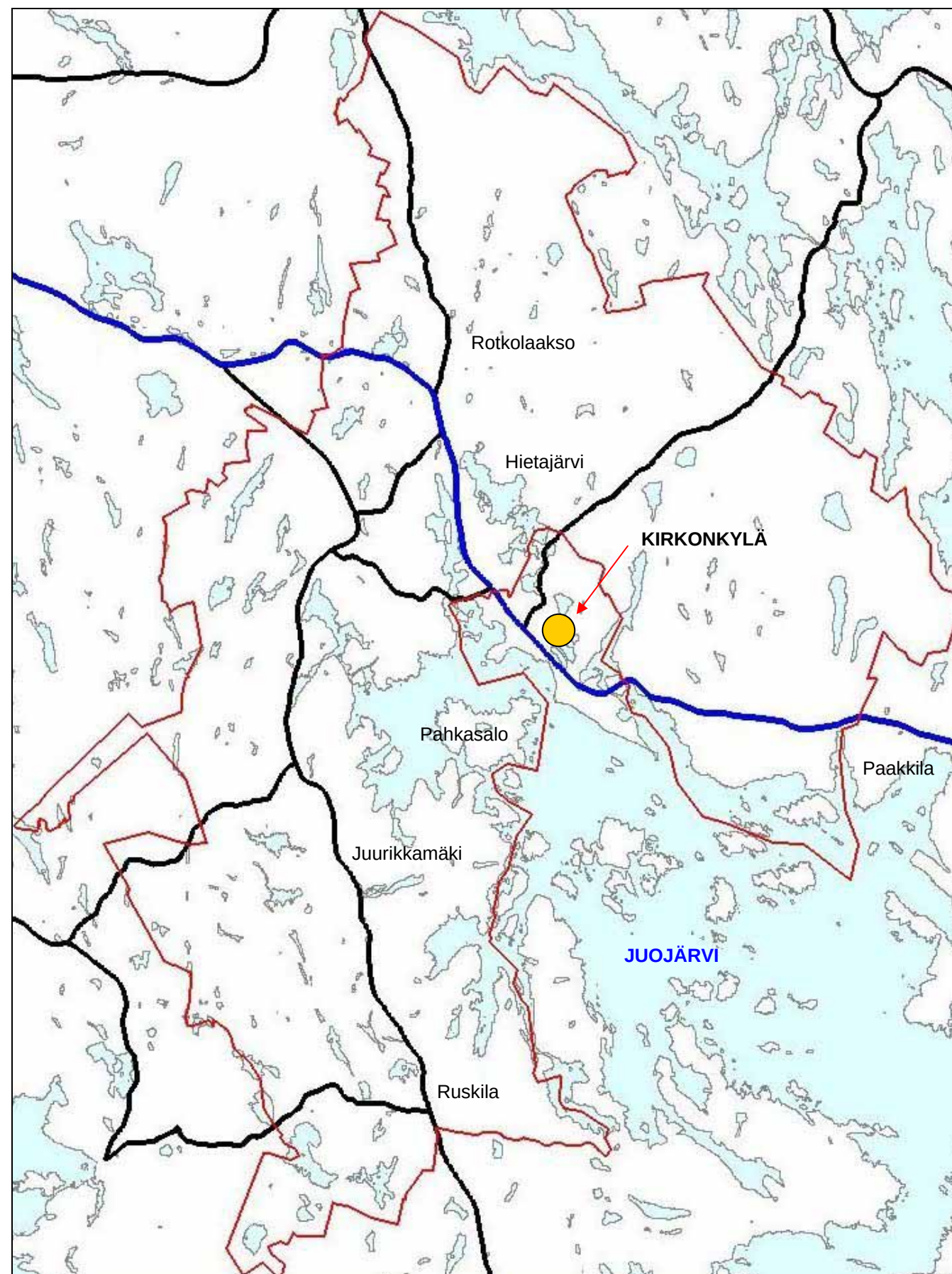
Osayleiskaava-alue ulottuu etelästä Ruskilan ja Vaakasensalon tienoilta pohjoiseen Konttimäelle tienoille saakka. Pohjoisosassa suunnittelualueetta sijaitsee mm. luonnonsuojelukohde Seinävuoren rotkolaakso. Lännessä on rajana Tuusniemen ja Vehmersalmen välinen raja Viitamäelle asti, mistä se kaartaa loivasti pohjoiseen. Idässä alue ulottuu taajaman itäpuolelle Susiniemeen.

Alueella sijaitsee lähes 100 järveä ja lampea. Suurin järvistä on Juojärvi, josta selvitysalueeseen sisältyy Hirviselän länsipuoleisia, Juurikkamäen ympäristön ja Vihtaniemen länsipuoleisia sekä Paakkilan ja kirkonkylän taajaman välisiä ranta-alueita ja muutamia saaria. Myös kirkonkylän edustalle sijoittuva Pahkasalon saari kuuluu suunnittelualueeseen. Muista järvistä pinta-alaltaan suurimpia ovat Suuri-Mustinjärvi, Suuri-järvi, Paronjärvi ja Suuri Susijärvi sekä lähes kokonaan osayleiskaava-alueeseen kuuluva Hietajärvi.

Alue on kokonaisuudessaan haja-asutuksen luonnehtimaa maa- ja metsätalousaluetta, jolle tyypillisiä piirteitä ovat mäkinen maasto ja monet vesistöt. Kyläalueita alueella ovat mm. Ruskila, Juurikkamäki, Pahkalahti, Pajumäki, Loukeinen, Petäjämäki ja Pentumäki. Merkittävimmät tieyhteydet ovat taajaman kautta kulkeva valtatie 17 Kuopiosta Joensuuhun sekä eteläosan halki Heinävedelle ja pohjoisosan halki Kaaville jatkuvat maantiet. Vesistöistä huomattavin, Juojärvi, on yleisilmeeltään karu ja melko luonnontilaisena säilynyt järvi, jolla on mm. huomattavaa luonnonsuojelullista merkitystä ja virkistyskäyttöarvoa. Juojärveltä on vesireittiyhteys Heinäveden reitille.

Osayleiskaavoitettava alue rajoittuu länsipuolella Tuusjärven - Hiidenlahden osayleiskaavaan, itäpuolella Kaavinjärvi-Rikkavesi –osayleiskaavaan sekä jo aikaisemmin Juojärven rantojen suojelualueelle laadittuun rantaosa-yleiskaavaan.

Juojärvi – Pajuharju – Pahkasalo osayleiskaavan raja.

12 SUUNNITTELUTILANNE

Ote Koillis-Savon seutukaavasta.

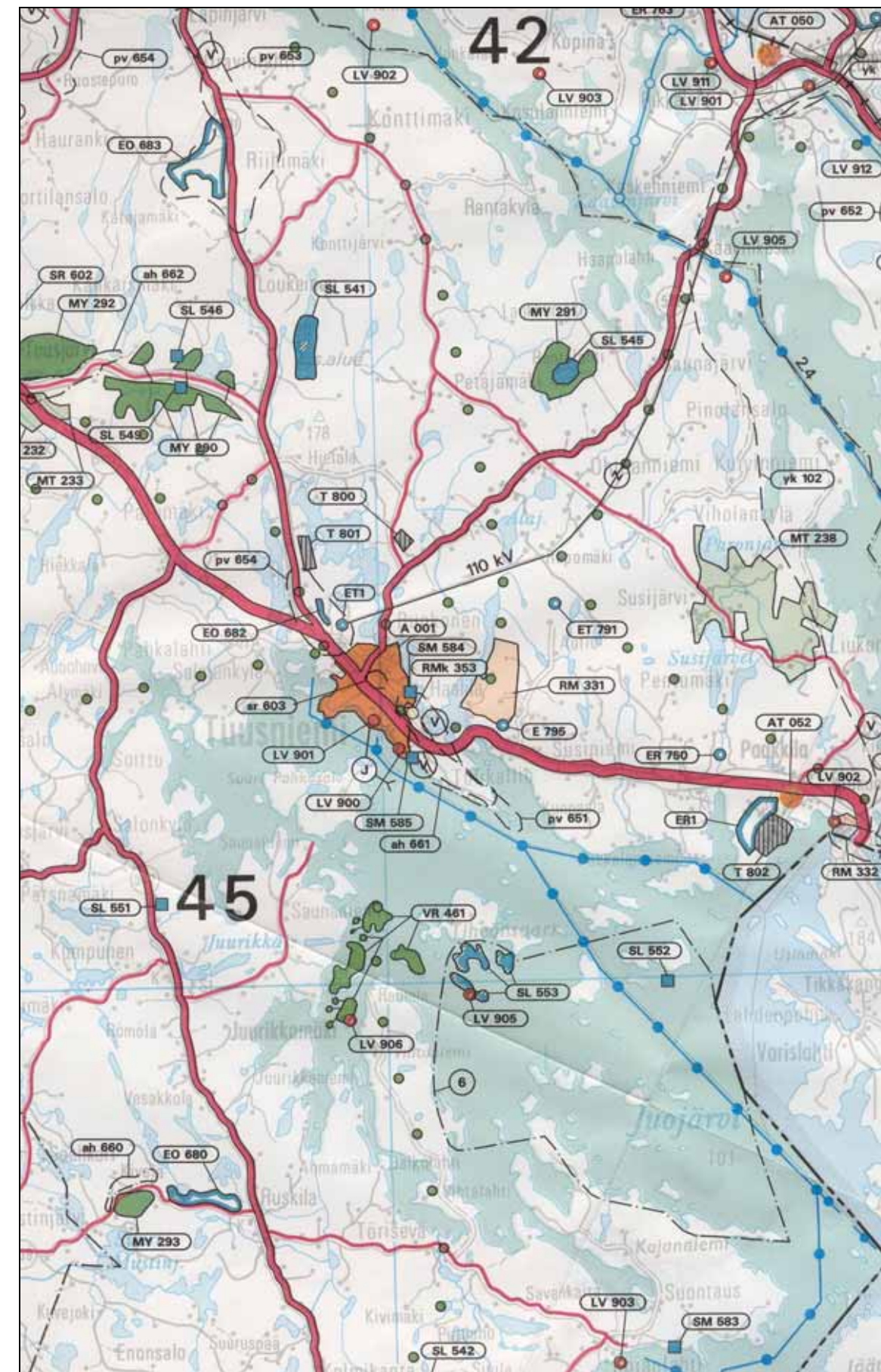
12.1 Seutukaava

Pohjois-Savoon on 1970- ja 1980- luvuilla laadittu vaiheittain kolme seutukaavaa.

Juankosken, Kaavin, Nilsin, Rautavaaran, Tuusniemen ja Vehmersalmen osalta em. seutukaavat on yhdistetty ja saatettu ajan tasalle Koillis-Savon seudun seutukaavassa, joka on hyväksytty maakuntavaltuustossa 11.10.1993 ja vahvistettu ympäristöministeriössä 21.12.1995.

Koillis-Savon seutukaavan keskeiset merkin­nät tämän osayleiskaava-alueen osalta:

T	Teollisuustoimintojen alue Pajuharju (T 801)	MY	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, ympäristöarvoja omaava alue Palokangas (MY 290), Silmäsuonharju (MY 291), Lintumäki (MY 293)
ET1	Sähköasema	ah	Arvokas harjumaaisema-alue Lintumäki (ah 660)
ET	Yhdyskuntateknisen huollon alue, kaatopaikka Ylä-auto, kirkonkylän kaatopaikka (ET 791)	RM	Loma-asunto- ja matkailualue Tuusmäki, laskettelukeskuksen alue (RM 331)
E	Erityistoimintojen alue, käytöstä poistettu kaatopaikka Tulikallio (E 795)	pv	Tärkeä pohjavesialue, ohjeellinen raja Palokangas (pv 653) Käärmevaaru (pv 654)
EO	Maankamaran aineiden ottoalue, soran ja hiekan ottoalue Ruskila (EO 680) Käärmevaaru (EO 682) Mäkränsärkki (EO 683)		Valtatie (vt:n linjausmuutos kirkonkylän luoteispuolella)
SL	Luonnonsuojelualue Seinävuoren rotko (SL 541) Silmäsuonharju (SL 545) Silmäsuonharju (SL 546) Palokankaan suo (SL 549) Saunaniitty (SL 551)		Ulkoilureitti
MT	Maa- ja metsätalousalue Liukonpelto, hyvä peltoalue (MT 238)		Sähkönsiirtolinja 110 kv

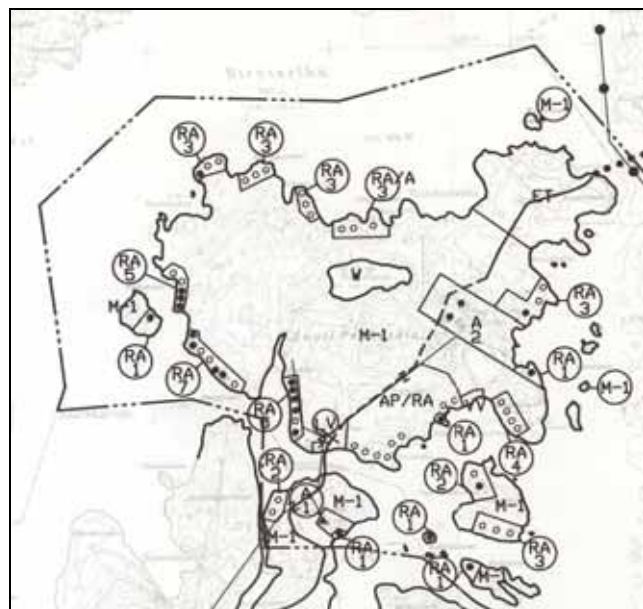

12.2 Yleiskaavat

Tuusniemen kuntaan (ennen vuonna 1997 laadittua yleiskaavoitusohjelmaa) on laadittu seuraavat osayleiskaavat:

- Kirkonkylän taajamaympäristön osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa v. 1985.
- Juojärven alueita käsittävä kunnan ensimmäinen rantaosayleiskaava on vahvistettu v. 1994.

Ote Juojärven alueelle v. 1994 laaditusta osayleiskaavasta Pahkasalon kohdalta. Pahkasalon osalta em. osayleiskaavaa tullaan nyt tässä osayleiskaavassa tarkastelemaan uudelleen.

Tuusniemen kuntaan v. 1997 laaditun yleiskaavoitusohjelman mukaisesti on laadittu seuraavat osayleiskaavat:

- Kaavinjärvi – Rikkavesi alueen rantaosayleiskaava
- Tuusjärven ympäristön rantaosayleiskaava hyväksytty kunnanvaltuustossa oikeusvaikutteisena osayleiskaavana v. 2002

12.3 Rakennus- ja rantakaavat

Suunnittelualueelle ei ole laadittu asema-, rakennus- eikä rantakaavoja.

12.4 Muut suunnitelmat ja selvitykset

Valtatielle 17 on laadittu tarveselvitys Riistaveden ja Viinijärven välille (Savo-Karjalan tiepiiri vuonna 1999).

Kirkonkylän taajamaympäristöön on vuonna 1996 laadittu taajamaympäristön kehityskuva.

Geologian tutkimuskeskukselta on vuonna 2001 valmistunut tutkimusraportti; Asbestin esiintyminen ja sen vaikutus ympäristöön Tuusniemellä, Outokummussa, Kaavilla ja Heinävedellä.

Tutkimusraportin mukaan nyt laadittavalla osayleiskaava-alueella sijaitsee seuraavat asbestikohteet:

1. Rämänlahti

- Kohde sijaitsee kyläläisten käyttämän uimarannan välittömässä läheisyydessä.
- Kyseessä on asbestilohkareiden läjityspaikka.
- Kasan mitat ovat; leveys 2m, korkeus 1 m, pituus 10 m, ja siinä on arviolta 30 – 40 lohkaretta. Kasassa on siten noin 20 tonnia kiveä.
- Rapautuminen on päässyt verrattain pitkälle, ja siten ympäristössä on paljon hajonnutta kiveä. Todennäköisesti kuituja leviää kasasta tehokkaasti.

2. Rämänmäki

- Entinen louhos, joka sijaitsee Rämänlahden kohteesta noin 400 m etelään.
- Louhoksen koko on noin 30 m x 30 m ja jätekasan koko noin 50 m x 25 m.
- Entinen louhos sijaitsee metsän keskellä ja on ehtinyt pääosin jo hyvin maisemoitua.
- Puiden koosta päätellen louhin päättymisestä on kulunut aikaa vuosikymmeniä.

3. Hirviranta

- Kohde sijaitsee Juurikkamäen kylässä Hirvirannasta 300 m lounaaseen.
- Tällä hetkellä havaittavissa olevan esiintymän koko on noin 10 m x 10 m.
- Kyseessä on 20 m x 15 m laajuinen ja 12 m syvä asbestilouhos.

4. Loutemäki

- Murskautunut lohkar, jonka läpimitta on alunperin ollut vähintään 0.5 m.
- Lohkar sijaitsee uudehkon, pienen hiekkaleikkauksen koillispuolella.
- Erittäin rapautuneen lohkarin jäännöksiä on useita kappaleita maannostuneessa ympäristössä.

12.5 Rakennusjärjestys

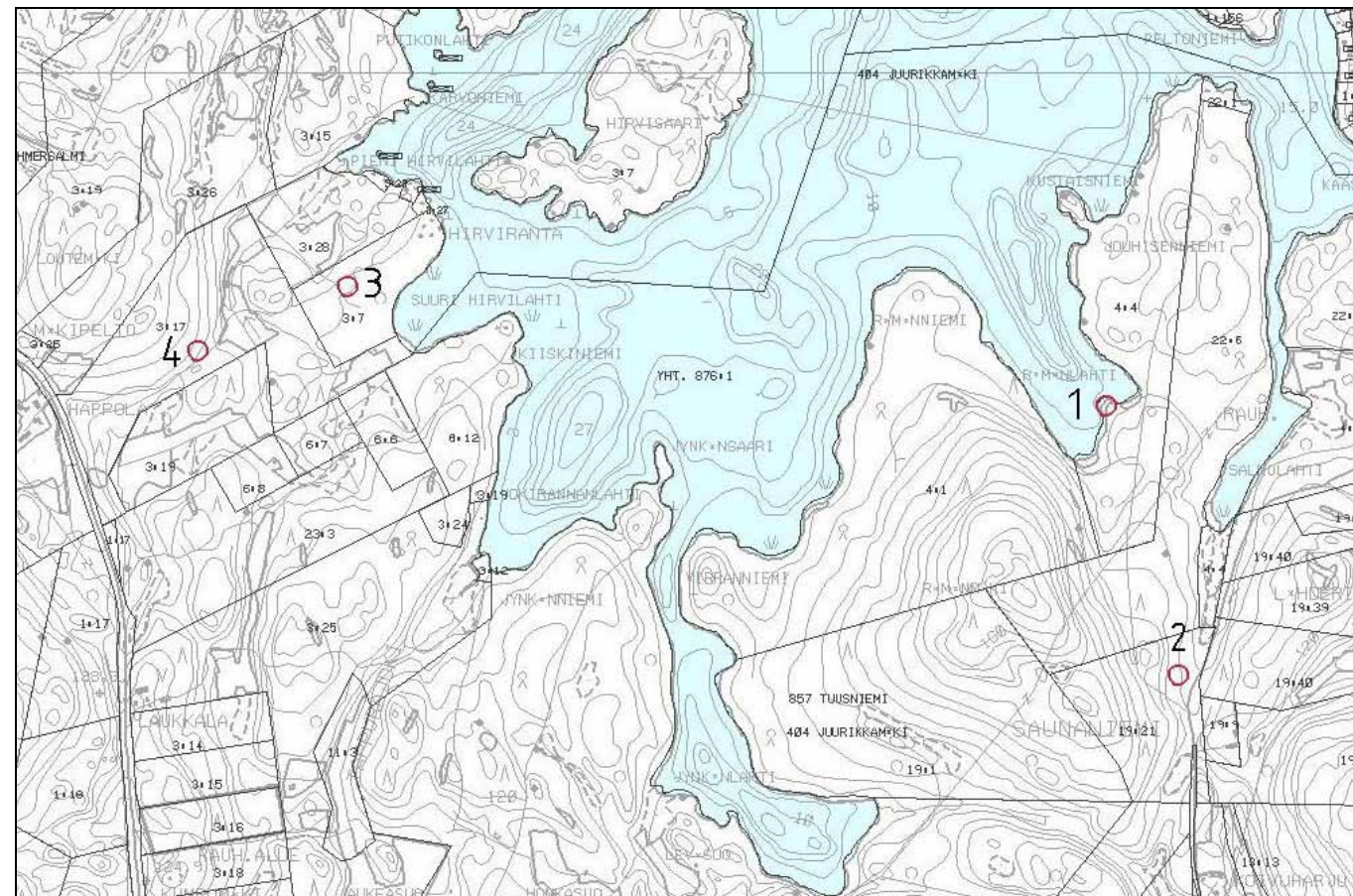
Tuusniemen kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 26.4.2000. Rakennusjärjestyksessä on mm. seuraavia rakentamista koskevia määräyksiä:

- Loma-asunnon rakennuspaikan tulee olla vähintään 3000 m².
- Pysyvän asunnon rakennuspaikan tulee olla vähintään 5000 m².
- Uuden rakentamisen etäisyyden tulee olla vt 17 vanhasta linjauksesta vähintään 30 m ja uudesta linjauksesta vähintään 100 m.
- Asuinrakennuksen tulee sijoittua vähintään 25 m ja saunarakennuksen vähintään 15 etäisyydelle rantaviivasta.

12.6 Pohjakartta

Osayleiskaavan pohjakarttana käytetään maanmittauslaitoksen laatimaa numeerista 1:10000 mittakaavaista pohjakarttaa täydennettynä numeerisella kiinteistörajat-aineistolla.

Suunnittelualueella sijaitsevat asbestikohteet.

13 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

13.1 Historiaa

Pohjois-Savon asuttamisesta ja Tuusniemen historiasta kerrotaan Tuusniemen Pitäjän Kirjassa vuodelta 1999 mm. seuraavaa:

Kun eräs Karjalan heimon haarauma vuoden 1100 paikkeilla muutti nykyisen Mikkelin tienoille, syntyivät siitä savolaiset ja Savo.

Eräalueina ja salopalstoina on Tuusniemen alueita käytetty jo 1400-luvulta lähtien. Tavinsalmi sai pysyvän asutuksen jo 1400-luvulla, mutta rajapinnassa olevalle Tuusniemen alueelle ei vielä silloin uskallettu muuttaa asumaan. Vasta kun Stolbovan rauhassa v. 1617 raja siirtyi Ohtaan-salmesta kauemmaksi, sai Tuusniemikin pysyvän asutuksen.

Savo oli läntisin osa Karjalan maakuntaa vuoteen 1534, jolloin Savonlinnan lääni tehtiin Viipurin linnanpäälliköstä riippumattomaksi itsenäiseksi lääniksi. Tavinsalmen hallintopitäjä muodostettiin v. 1548 Pohjois-Savon uudisasutusalueelle Juvan ja Rantasalmen pitäjien osista. Se käsitti pääosan nykyistä Kuopion lääniä. Kuninkaankartano sijaitsi Tavinsalmella, joka on nykyistä Maaninkaa.

Kirkko valmistui v. 1552 Kuopionniemelle, mutta kirkkopitäjää nimitettiin aluksi hallintopitäjän mukaan Tavinsalmeksi. Myöhemmin kun maallinen hallinto siirtyi Tavinsalmelta Kuopioon, vakiintui sekä hallintopitäjän että kirkkopitäjän nimeksi Kuopionniemi eli Kuopio.

lialmi erosi omaksi pitäjäkseen v. 1627 ja Lepävirta v. 1639. Tuusniemi kuului ensin Kuopion pitäjään, sitten Kuopion maaseurakuntaan, josta erosi kappelikirkoksi v. 1781 ja itsenäiseksi seurakunnaksi v. 1855, joka toteutui käytännössä vasta v. 1870.

Ensimmäinen kirkko rakennettiin puusta v. 1800 Tuusniemen kylään. Nykyinen kaunis kellotapuli on vuodelta 1818. Kirkko paloi v. 1857. Nykyinen puukirkko valmistui v. 1869. Ensimmäinen kansakoulu perustettiin kirkonkylään v. 1875. Nykyään ovat toiminnassa enää Kirkonkylän, Ruskilan ja Tuusjärven koulut.

13.2 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja alueet

Tuusniemen kunnan rakennuskulttuuri-inventoinnin on tehnyt Jyrki Komulainen vuosina 1994 ja 1995.

Seuraavassa on esitetty inventoinnin mukaiset tälle osayleiskaava-alueelle sijoittuvat kohteet.

Merkinnät:

R = Rakennushistoriallisesti merkittävä
H = Historiallisesti merkittävä
M = Maisemallisesti tai ympäristöllisesti merkittävä

1. Mäkimaja R, H

- Vuonna 1921 rakennettu entinen Konttimäen koulu on nykyisin Mäkijärven metsämiehet ry:n omistuksessa. Rakennus on myös kyläyhdistyksen käytössä.
- Rakennustaiteellisesti arvokas Konttimäen koulu on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.

Mäkimaja

2. Pikku – pappila R, H, M

- Pikku-pappila on tärkeä osa Tuusniemen seurakunnan historiaa.
- Nykyisin asuinrakennuksena toimiva pappilarakennus on rakennettu 1870 – 80 –luvuilla.

Pikku-pappila

3. Entinen Pajumäen koulu R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Koulu rakennettu v. 1924.
- Nykyinen omistaja on Pajumäen hirvimiehet.

Entinen Pajumäen koulu

4. Ent. Juurikkamäen koulu R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Rakennettu v. 1957.
- Koulutoiminta lakannut v. 1992.

5. Juurikkamäen seuraintalo R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen yhdistystoiminnan historiaa.
- Vuonna 1956 rakennetun seuraintalon käyttö on nykyisin vähäistä.

Juurikkamäen seuraintalo

6. Entinen Salonkylän koulu R, H

- Rakennukset ovat osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Koulu rakennettu v. 1931.
- Toiseksi vanhin Tuusniemen tiilirakenteisista koulutaloista.
- Nykyisin asuinkäytössä.

7. Ruskilan koulu R, H

- Rakennukset ovat osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Koulu on rakennettu v. 1959 ja toimii edelleen.

Ruskilan koulu

8. Ruskilan mylly R, H

- Mylly rakennettu ennen sotia.
- Myllyyn liittyvä asuinrakennus rakennettu v. 1937.

9. Anttila R, M

- Komealla mäkipaikalla sijaitseva vanha rakennusryhmä.
- Asuinrakennus rakennettu 1910 – 20 –luvulla.
- Aittarakennus - rakennettu v. 1821? – Tuusniemen vanhimpia.

Anttila

10. Alatalo R, M

- Maatilan asuinrakennus, navetta ja aitta / talli rakennettu kaikki 1800 –luvun lopulla.
- Pihapiiri noudattaa yhä perinteistä neliömuotoa.

11. Jussila R, M

- Piharakennukset iäkkäitä ja hyvin alkuperäisessä asussaan säilyneitä.
- Aitat ja liiteri rakennettu v. 1888?

12. Riihimäki R, M

- Hyväkuntoinen asuinrakennus rakennettu v. 1880 - 90.
- Navetta v. 1915 / 21.
- Kohde sijaitsee perinteiseen tapaan avoimella mäkipaikalla.

13. Kuusela R, M

- Maisemallisesti edustava, suhteellisen vanha torppa-asutus.
- Asuinrakennus rakennettu noin v. 1920.

14. Loukeela R

- Asuinrakennus rakennettu v. 1937 / 38.
- Aittarakennuksia 1800 ja 1900 –luvun vaihteen tienoilta.
- Rakennukset varsin hyvin säilyneet alkuperäisessä asussaan.

15. Alapiha R

- Asuinrakennus - nykyisin metsästysmajana toimiva – rakennettu v. 1937.
- Aitat rakennettu v. 1843.

16. Vanhala R

- Asuinrakennus rakennettu 1920 –luvulla.

17. Yläpaikka R, M

- Asuinrakennus rakennettu v. 1935 / -37.
- Savutupa rak. 1700 – 1800 –luvulla?
- Navetta / talli / pähna rak. 1800 / 1900 –luvulla? + vanhoja piharakennuksia.
- Nykyisin kesäasuntona.
- Asuinrakennusta lukuun ottamatta rakennukset huonokuntoisia.

18. Ala-Räsälä R

- Asuinrakennus rakennettu v. 1922 / 32.
- Aitat 1800 –luvulla.

19. Voutila R

- asuinrakennus rakennettu 1900 –luvun alussa.
- 1800 –luvulla rakennettuja aittoja / riihi

20. Puranlahti R

- Perinteinen neliön muotoinen pihapiiri, jossa vanhoja, osin modernisoituja rakennuksia.
- Asuinrakennus rakennettu v. 1897.
- Navetta / sikala ja aittarakennukset 1800 –luvun lopulla.

21. Luvelahti R, M

- Melko hyvin säilynyt v. 1912 rakennettu päärakennus on tyyppiesimerkki 1900 –luvun alkupuolen maalaistalosta.
- Erikoisuutena komea veranta.

22. Mikkola R

- Tyypillinen v. 1962 rakennettu asuinrakennus Salonkylä – Litmaniemi –hiekkatien varrella, mäen päällä.
- Navetta / talli ja vaate- ja eläimet rakennettu 1920 – 30 –luvulla.

23. Pantala R

- Vanha ja tupapuoeltaan varsin hyvin säilynyt, tyypillinen päärakennus.
- Asuinrakennus rakennettu 1800 –luvun lopulla.

24. Koivumäki R

- Koivumäen pihapiirissä on useita vanhoja rakennuksia.
- Aittoja 1800 –luvun lopulta.
- Asuinrakennus rakennettu v. 1934.

25. Alapiha R

- Ennen vuotta 1930 rakennettu hyväkuntoinen asuinrakennus.

26. Niilola (Rantatalo) R, M

- Perinteiseen tapaan avoimella mäkipaikalla sijaitseva pihapiiri.
- Rakennukset kohtalaisen hyvin säilyneet alkuperäisessä asussaan.
- Asuinrakennus rakennettu 1800 –luvun lopulla.

27. Lehtomäen vanha aitta R

- Kaunis esimerkki vanhasta aittarakentamisesta.
- Elo- ja vaateaitat rakennettu v. 1874.

28. Kiiskiniemen vanha aitta R

- Kiiskiniemen aitta on kaunis esimerkki 1800 –luvun loppupuolen (?) aitanrakennustaidosta.

29. Honkamäen vanhat aitat R

- Hyvin säilynyt eloaitta rakennettu 1800 –luvulla?
- Pihapiirin varastoaitat rakennettu v. 1872?

30. Puurula R, M

- Komealla, Heinäveden tielle avautuvalla mäkipaikalla perinteiseen tapaan sijaitseva rakennusryhmä.
- Asuinrakennus rakennettu 1900 –luvun aluissa

Puurula

31. Järvelän vanha aitta R

- Tyypillinen kaksiosainen aittarakennus vuosisadan alusta.
- Rakennettu v. 1902 tai 1909.

32. Niilola R, M

- Niilolan vanhat rakennukset ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan.
- Maisemallisesti paikka on hyvin edustava.
- Asuinrakennus rakennettu v. 1914 / 1920 –luvulla.
- Aittarakennus rakennettu v. 1894.

Niilola

33. Luontaiskoto (ent. Saunaniemen koulu) R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Koulu rakennettu v. 1958, mutta koulu-toiminta lakkasi jo v. 1963.
- Nykyisin rakennuksessa toimii Luontaiskoto, joka tarjoaa majoituspalveluja.

34. Pahkasalo (ent. kunnalliskoti) R, H

- Pahkasalon kunnalliskoti on osa Tuusniemen sosiaalihistoriaa.
- Tuusniemen kunta osti tilan v. 1892.
- Kunnalliskoti aloitti toimintansa saarella v. 1897.
- Uuden vanhainkodin valmistuttua kirkonkylään v. 1974 vanhainkotoiminta Pahkasalossa lakkasi.

35. Kallioharju (ent. Ruskila) R

- Vuonna 1927 rakennettu asuinrakennus.

36. Sointula R, M

- Pienehkö perinteiseen maisemaan liittyvä v. 1927 / 28 rakennettu asuinrakennus.

37. Kaatrala R, M

- Perinteisessä maisemassa sijaitseva vanha rakennusryhmä.
- Asuinrakennus rakennettu v. 1923. Rakennusta muuteltu hyvin vähän.

Kaatrala

38. Unhola R, M

- Asuinrakennus rakennettu v. 1932.
- Hyväkuntoinen rakennus edustaa savolaista ja paikallista hirsirakentamista.
- Nykyisin kesäasuntona.

39. Topila R

- Hyväkuntoinen asuinrakennus rakennettu v. 1922.
- Sisätiloiltaan modernisoitu.

Entinen Ohtaanniemen koulu

40. Entinen Ohtaanniemen koulu R, H

- Vuosina 1899 – 1901 rakennettu koulu on nykyisin tyhjiällä ja niin huonossa kunnossa ettei sitä ilmeisesti kannata enää korjata.
- Vuosina 1949 – 50 rakennettu opettajien asuntola on nykyisin asuinkäytössä.
- Rakennukset ovat osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.

41. Mikkola R, M

- Asuinrakennus rakennettu 1900 –luvun alussa.
- Mikkola lienee Ohtaanniemen vanhimpia tiloja.

42. Yläjärvi R, H

- Asuinrakennus, jonka yhteydessä alusta lähtien kauppa rakennettu 1911 tai 1912.
- Kauppatoiminta kohteessa loppunut noin v. 1960.
- Rakennuksessa ollut myös linja-autotalli.
- Kohde liittyy Tuusniemen liikenteen ja kaupan historiaan.
- Ikäänsä nähden kohtuullisessa kunnossa.

43. Pinomäki R, H

- Asuinrakennus v. 1934 alkaen.
- Rakennettu alun perin Konttimäen työväentaloksi v. 1926. Työväenyhdistys lakkautettiin v. 1933 kommunistilakien nojalla.

44. Keskitalo R

- Asuinrakennus rakennettu 1900 –luvun alussa, nykyisin tyhjiällä.
- Aittarakennukset 1800 –luvulta?

45. Ryönninrinne R

- Asuinrakennus rakennettu v. 1906 ja laajennettu v. 1946.
- Hevostalli ja lato rak. 1900 – luvun alussa
- Vanha torppa-asutus, jossa rakennukset eri aikakausilta.

46. Hiltula R

- Ennen vuotta 1905 rakennettu kohtalaisessa kunnossa oleva asuinrakennus ja siihen liittyviä aittarakennuksia.

13.3 Muinaisjäännökset

Vuoden 2000 lopulla Timo Jussila Mikroliitti Oy:stä suoritti alueella muinaisjäännösinventoinnin. Seuraavassa inventoinnin tulokset tämän osayleiskaava-alueen osalta.

Juojärven vesistöhistoria

Juojärven-Tuusjärven-Kaavinjärven allas on ollut yhteydessä muinaiseen Itämereen, Ancylusjärven jään sulamisesta n. 8800 eKr. saakka kolmesta kapeasta salmesta:

1. Etelässä nykyisen Tappuvirran-Palokin uoman (Lintulan luostarin kohdalla) kautta,
2. Juojärven pohjoispäästä Pahkalahti-Heinäjärvi-Suurijärvi-Naavanen uoman kautta,
3. sekä Kaavinjärven pohjoispäästä Lapinjärven-Pitkäjärven-Sorkanlammen-Akonlammen kapean uoman kautta.

Nämä muinaisuomat ovat hyvin ja selkeästi maastossa näkyvissä.

Noin 8800 eKr. umpeutui Palokin uoma. Sen jälkeen vesi laski Juojärven eteläpäässä alimillaan n. 97 m tasolle. Pahkalahden-Naavasen uoma kuroutui n. 8700 eKr. Tämän jälkeen allas laski pääosin vetensä pohjoisen Lapinjärven-Akonlammen uoman kautta Ancylusjärveen. Vesi alkoi nousemaan järvaltaassa kunnes Pahkalahden-Naavasen uoma aukesi jälleen n. 7500 eKr. mennessä. Sen jälkeen alkoi järven pohjoispäässä vedenlasku, joka kohta kuivatti lopullisesti Lapinjärven-Akonlammen uoman. Veden nousu Juojärvestä jatkui, kunnes Palokin uoma aukesi uudelleen ja pysyvästi n. 7200 eKr. Tämän jälkeen Pahkalahden lasku-uoma nopeasti kuivui lopullisesti.

7000 eKr. mihin mennessä olivat järven lasku-uomat saavuttaneet nykyisen tilansa. Veden taso Juojärven eteläosassa oli lähellä nykyistä, kun taas altaan pohjoisosassa vesi oli nykyistä korkeammalla, laskien seuraavien vuosituhansien aikana vähitellen nykyiselle tasolle. Vanhat uomat lienevät kuitenkin olleet kulkureitteinä vielä pitkään kuroutumisensa ja osittaisen kuivumisensa jälkeenkin.

Edellä esitetty karkeahko ajoitus-rannankorkeuslaskelma perustuu lähes yksinomaan maankohoamisen aiheuttamaan maan kallistumiseen, sekä joihinkin rantahavaintoihin maastossa.

Kallistuma-arvojen ajoitukset on otettu Saimaan altaan eri tutkimuksista (Jussila 1999 ja Saarnisto 1970). Tämä vähäisiin rantahavaintoihin ja rannan kallistumaan perustuva ajoitusarvio ei ota huomioon altaassa tapahtuneita mahdollisia (suuria) vesimäärän muutoksia, mikä saattaa aiheuttaa jollekin aikavälille huomattavan ajoitusvirheen.

Mainitut ajoitusarviot ovat niiden näennäisestä tarkkuudesta huolimatta suuntaa antavia ja toistaiseksi hypoteettisia, kunnes myöhemmät stratigrafiset ja/tai arkeologiset tutkimukset sen vahvistavat tai tarkentavat.

Taulukko: arvioidut vedenkorkeudet eri aikoina altaan eri osissa. Paksunnettu korkeus = päälasku-uoma.

EKr.	1.Tappuvirta	Ohtaansalmi	2.Pahkalahti	3.Kaavi	(kallist.)	Kulttuuri
8800+	101	112	118	124	~47 cm/km	-
8700	98-	108	114	121	~46	?
8600	99+	108+	114+	120-	~45	Varh.mesol
7500	100+	109+	115+	119	38	Suomusjärvi
7200	101+	109	114	118	36	Suomusjärvi
5200	101	105+	107	109	18	Suomusj./ kampaker.)
4100	101	104-	105+	107-	11	Tyypill.kampaker. alku
2000	101	103-	104	105	7	

Inventointi

Kaava-alueelta ei ennestään tunnettu kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kaava-alueen liepeiltä tunnetaan kivikautisia asuinpaikkoja Tuusniemen taajaman tuntumasta, sekä yksi Kojanlahdesta. Löytöpaikkoja kaava-alueelle osuu kaksi (kivikirveitä), joista kummastakin löytö on tehty vesirajasta. Nämä löydöt lienevät alun perin veteen hukattuja, eivätkä ne siten viittaa asuinpaikkaan mutta kylläkin kertovat ihmisen liikkuneenseudulla kivikaudella. Nämä löytöpaikat eivät aiheuta mitään toimenpiteitä kaavassa. Kaava-alueen liepeiltä tunnetaan Tuusniemen taajaman lisäksi yksi löytöpaikka Pahkasalon eteläosasta.

Kaava-alueen sijainti ja topografia ovat sellaisia, että esihistoriallisten asuinpaikkojen löytäminen sieltä katsottiin mahdolliseksi. Käytännössä alueen maasto osoittautui kuitenkin pääosin olevan kelvotonta esihistorialliselle asutukselle. Maaperä on lähes koko alueella hienoaainesinen (savi/siltti-) moreeni, joka rannan tuntumassa on huuhtoutunut hyvin kiviseksi. Rakentamattomilta rannoilta oli vaikea löytää kelvollista teltanpaikkaa. Rantamaasto osoittautui joko kallioksi, "romelikoksi" tai märeksi korveksi. Siellä täällä on alueella kuitenkin ns. "kohtalaisia" maastoläikkiä: vähäkivisempiä ja tasaisempia rantoja, joissa maalaji on karkeaa hiesua tai hietaa. Koekuopituksen perusteella esihistorian ihminen ei näitä suppeita paikkoja ole kuitenkaan havainnut tai asuinpaikaksi kelpuuttanut. On toki mahdollista, että nykyisen ranta-asutuksen alle on jäänyt asuinpaikkoja, mutta tämä mahdollisuus ei kaava-alueinventoinnin näkökulmasta ole kovinkaan relevantti, kun ensisijaisena tarkoituksena on suojata vielä tuhoutumattomia paikkoja. Piha-alueita en katsonut systemaattisesti, vaan satunnaisesti ja koekuoppia tekemättä.

Tutkimusalue asetui rannan tuntumaan ulottuvien harjujaksojen väliin, eikä alueella ole hiekkamuodostumia. Heti alueen etelärajan tuolla puolen on Kojanlahden harjut ja alueen keskellä, sen ulkopuolella, Tuusniemen taajaman (Ritonien) läpi kulkeva hiekkamuodostuma. Parhaat "asutusmaat" jäivät juuri tutkimusalueen ulkopuolelle näille harjuille ja ne ovat ilmeisesti vetäneet asutuksen rannoilleen niin tarkoin, että tarvetta harjualueiden väliselle "romelikolle" ja pie-

nille asutukseen soveltuville rantaläikille asettumiseen ei ole ollut.

Pienvedet jäivät aiempien "huonojen" kokemusten perusteella vähälle huomiolle. Kokemukseni mukaan pienillä järvillä ja lammilla ei ole asuttu, ellei järvi/lampi ole ollut osana vesireittiä tai osana suurempaa muinaista allasta. Näin ainakin silloin kun lähellä (+/-10 km) on suurempia vesiä. Tällainen vesireitti olisi em. Pahkalahti-Naavanen vesireitti, jonka varrelta Pahkalahti-Suurijärvi väliltä en mitään löytänyt. Sen sijaan reitin länsipuolisko Suurijärvestä länteen vaikutti potentiaaliselta ja maastoltaan paremmalta, mutta se alue oli jo varsinaisen tutkimusalueen ulkopuolella ja jäi katsomatta.

Harjureitin kupeessa olevan Iso-Kankaisen rannat tarkastin yhdessä Jouko Aroalhon kanssa, mutta tuloksetta. Järvi lienee ollut liian karu vakitukselle asutukselle.

Asumiskelpoisuudeltaan "Kohtalaisia" maastoläikkiä havaitsin seuraavilla paikoilla:

- Pahkalahden pohjoispäässä, Ritapuron ympäristössä. Paikalla on kaksi muinaisrantatrörmää, alemman juuri vajaan 105 m ylempi n. 107 m Koekuopitin paikan perusteellisesti yhdessä Jouko Aroalhon ja Kuopion museon harjoittelija-arkeologin kanssa, ilman tulosta. Paikka olisi varsin sopiva esihistorialliselle asuinpaikalle.
- Vääränjärven luoteisranta n. 105 m korkeudella. Harvahko koekuopitus ilman tulosta.
- Peltoalue Salmenkylässä Pajusalmen länsirannalla Asikkalan talon kohdalla. Paikalla on muinaisrantatörmä n. 108-105 m tasolla. Kävelin kynnetyn pellon läpi ilman havaintoja.
- Suppea maakaistale Soitunlahden pohjoisrannalla. Muutama koekuoppa.
- Venäinlahden pohjukka Putikkoniemen tyvesä. Koekuoppia, hiekanottopaikka.
- Suppea alue Salkomäen itäpuolella Salkoniemen pohjoispuolella.
- Kylmäniemen Kylmälahden itä-pohjoisranta. Vanhaa peltoa ja asutusta (mm. peltoraunioita), nyt koivumetsänä.
- Hietajärven koillisrannalla Talvilahden alueella on hietapohjainen suppea tasanne osin peltona, osin hakattuna metsänä.

- Susiniemen Laajalahdessa, Hukanniemessä on näkyvissä rantamuodostuma pohjoisrannalla (juuri n. 103 m harja n. 105 m). Siinä on muutaman kymmenen metrin matkalla hiekkainen osuus, jossa mm. pieni hiekanotto-
paikka. Koekuopitin alueen perusteellisesti ilman tulosta.

Muita havaintoja:

Peltoraunioita kapean niemen eteläosassa rannan tuntumassa Kylmäniemen Kylmälahden itä-pohjoisrannalla ja niemen itärannalla. Paikalla erottuu vanha pelto ja talon pohja.

Kolattuani kuusi päivää laihoin tuloksin Juojärven rantoja, joista yhden päivän Jouko Aroalhon ja museoharjoittelijan kanssa, vakuutuin siitä että inventointia ei ole kannattavaa jatkaa suunniteltua 8-9 päivää. Mielestäni olin katsonut kaikki topografisesti otolliselta vaikuttavat alueet ja maastonkohdat. Muinaisjäännostien löytyminen vielä katsomattomilta rantakaistoilta oli mielestäni epätodennäköistä ja sattumanvaraista. Kaava-alueen inventoinnissa oli nyt tehty kaikki mikä kohtuullisin kustannuksin oli mahdollista ja järkevää. Keskeytin inventoinnin 6. maastotyöpäivänä.

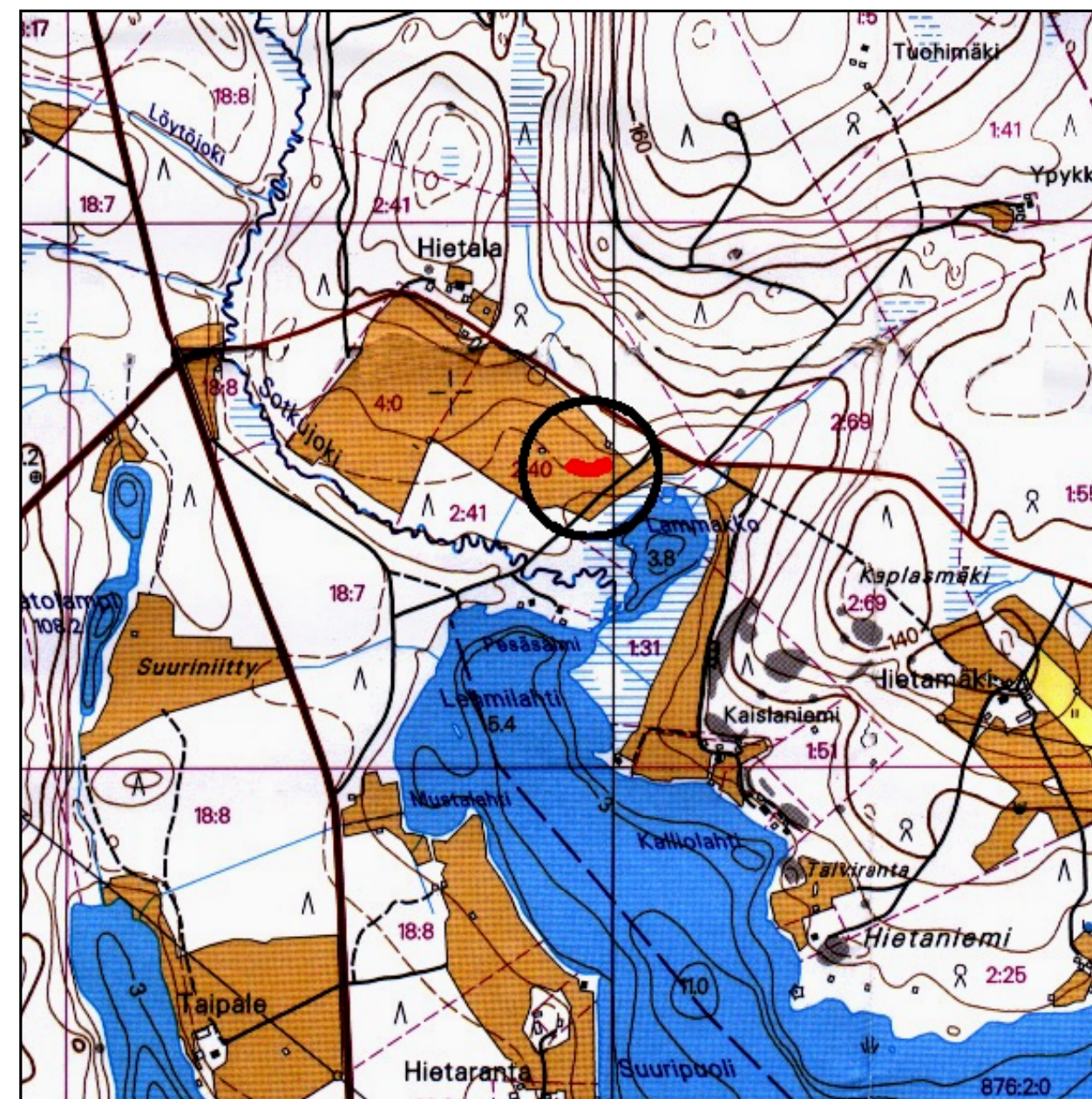
TUUSNIEMI 21 HIETAJÄRVEN POHJOISPÄÄ

Mjtnunus: 857 01 0021
 rauh.lk: 2 (suojelukohde)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka
 Kartta: 3244 12
 x: 6972 55 y: 3574 98 z: 108 ±1 m
 Tutkijat: Jussila T 2000 inventointi
 Löydöt: KM 32319:
 1, 33 g, 5 kpl, kvartsi-iskoksia, Jussila T 2000, diar. 30.11.2000.
 2, 350 g, 1 kpl, kvartsiydin.
 3, 2 kpl, palanutta luuta.
 Sijainti: Paikka sijaitsee Tuusjärven kirkosta 4,5 km N, Hietajärven pohjoispään koillispuolella, Lammakko-lammen luoteisrannalla, rannasta 100 m, peltotien luoteispuolella olevan peltorinteiden laella ja etelärinteessä, ladon luoteispuolella
 Huomiot: Asuinpaikan keskikohdan GPS-mitatut KKKJ2 koordinaatit ovat 6972554 3574976. Löydöt kynnetystä pellosta. Hiekkamoreenimaata. Asuinpaikkahavaintoja n. 80 m matkalta pellon etelä- ja luoteisrinteestä.

Asuinpaikka kaukana vas. Olevan ladon oikealla puolen. Kuvattu kaakkoon.

Asuinpaikka peltorinteessä ja sen laella. Kuvattu pohjoiseen.

13.4 Palvelut ja virkistysalueet

Suunnittelualue on kirkonkylän taajamarakenteen välittömässä läheisyydessä. Niinpä alue tukeutuu monien toimintojen osalta kirkonkylän palveluihin. Paikallisessa ympäristössä suunnittelualueen kannalta merkityksellisiä ovat erityisesti seuraavat kohteet:

Suunnittelualueen ulkopuoliset kohteet:

Kirkonkylän satama

- Täyden palvelun satama Juojärven ja Sinisen tien solmukohdassa.
- Sataman yhteydessä mm. viihdekeskus Hojo Hojo, Rantamyly ja keramiikkapaja Savetar.

Viihdekeskus Hojo Hojo

- mm. 1000 hengen tanssilava ja lavaravintola sekä terassi A-oikeuksin yli 1000:lle ihmiselle. Paikan päällä on myös 9 hotellihuonetta, 21 aittamökkiä, karavaanarialue sekä lapsille minigolf ja pomppulinna.

Rantamyly

- Vanha myllyrakennus on kunnostettu kesäiseksi toimintakeskukseksi.
- Monitoimipaja ja näyttelytilaa, kahvila ja ulkoterrassi sekä paikallisten käsitöiden myymälä ja Tuusniemen matkailuinfo.

Savetar

- Keramiikkapaja

Siltavahti

- Kahvila

Rantamyly.

Kaavinkosken retkisatama

- Kota
- Laituri
- Veneluiska

Kannassaaren retkisatama

- Laavu
- Mökki
- Laituri

Hottituvat

- Mökkimajoitusta
- Ohjattua kalastusta ja retkiä

Steppolan mökit

- Mökkimajoitusta.
- Tilaus- ja oheispalveluina mm. ateriapalvelut, tutustumiskäynnit maatilalla, ratsastus, kalastus- ja metsästysretket, koskenlasku Vaikkojoella ja opastusta perhokalastukseen.

Maaseutumatkailu Viitakko

- Matkailumaatila.
- Leiri- ja kurssipaikka
- Safareita ja maastoretkiä

Ohtaansalmen lomakylä

- Mökkimajoitusta.

Suunnittelualueen kohteet:

Seinävuoren rotkolaakso

- Seinävuoren rotkolaakso on rauhoitettu luonnonsuojelualueena. Se muodostuu noin 25 m korkeiden kallioseinämien välisestä 20-40 leveästä laaksosta.
- Näköalatasanne, laavu, tulipaikka

Laituri retkeilijöille Rotkolaakson kupeessa sijaitsevan Pienen Seinälammen rannalla.

Kaasilansalmen retkisatama Pahkasalossa

- Tulisijalla varustettu maja
- Laituri

Kaasilansalmen retkisatama.

Juurikkalahden retkisatama

- Laituri
- Veneluiska
- Grillikatos

Tuusmäen laskettelukeskus

- Laskettelurinteitä on kolme lisänä halfpipe sekä pöytähyppyreitä.
- Korkeuseroa rinteissä on 86 m ja pituutta 680 m.
- Alueella myös tanssilava.
- Ei toiminnassa talvella 2001-2002.

Tuusmäen helmi

- Tuusmäellä sijaitseva näköalapaikka.
- Näkymät Tuuslahteen ja Juojärvelle.
- Laavu, tulipaikka, WC

Näkymä Tuusmäen helmen näköalapaikalta.

Loma-jussila

- Matkailumaatila.
- Tilausravintola, aamiaismajoitus, puolihoitomajoitus.
- Loma-Jussilan ruoka perustuu paikalliseen ruokaperinteeseen ja on itsetehtyä kaljaa ja leipää myöten.

linestuvat

- Majoitusta. Vanhaa savolaista rakennuskultuuria kunnioittaen peruskorjatut maalaistalot ja tasokkaat sisustukset henkivät maalaisromantiikkaa. Mökkimajoitusta, ateriapalveluita, perhejuhla ja kokoustiloja.

Luontaiskoto Komulainen

- Majoitusta
- Ruokailua

Korpelan Himmeli

- Käsityötuotteita
- Olkituotteet

Lammintauksen aitat

- Aittamajoitusta maatilan yhteydessä.

Marjatila Koponen

- Marjatila

Marjatila Ari Hanttu

- Monipuolinen marjanviljelytila, josta voi ostaa maataloustuotteita. Polkupyöriä ja kanootti vuokrattavissa. Mahdollisuus osallistua tilan töihin.
- Myös mökkimajoitusta.

Happosen marjatila

- Marjatila

Kyllösen marjatila

- Marjatila

Wattufarmi Tuulinen

- Tuulisen tila on erikoistunut vadelman viljelyyn. Tilalla valmistetaan erilaisia vadelmavalosteita (mehuja, hilloja, hyytelöitä).
- Vadelman itsepoimintaa
- Suoramyyntiä

Reitistöt

Suunnittelualueella kulkee moottorikelkka- ja / tai ulkoilureittejä Kaavinkosken suunnalta kirkonkylälle, Koillis-Tuusniemen ja Rotkolaakson kautta Tuusjärvelle päin, Soitusta Ruskilan kautta Laukansaloon Heinäveden suuntaan sekä Soitusta länteen Vehmersalmen suuntaan.

Reitistöihin linkittyvät mm. matkailun kannalta merkittävät Tuusmäen laskettelukeskusalue kuin myös Rotkolaakson ympäristö.

Uimarannat

Suunnittelualueen ainut varsinainen uimaranta on Rämänlahdessa. Suunnittelualueen läheisyydessä on kirkonkylän uimaranta.

Sinisen tien varrella Pajulahdessa ja Heinäveden tien varrella Soitunlahdessa tieliikenteen levähdyspaikoissa on myös uintimahdollisuudet. Samoin retkisatamat tarjoavat uintimahdollisuuden.

Metsästysmajat

Suunnittelualueella sijaitsevat seuraavien metsästysseurojen tai yhdistysten metsästysmajat:

- Mäkijärven Metsämiehet
- Tuusniemen Metsäyhdistys
- Pajumäen Hirvimiehet
- Soitun Eräpojat
- Juurikkamäen Tapion Pojat
- Susimäen Eränkävijät

Soitun Eräpoikien kota.

13.5 Liikenne**13.51 Veneväylät, -satamat ja -valkamat**

Tuusniemen satamasta lähtevä laivaväylä kulkee osittain suunnittelualueella Susiniemen ja Susisaaren välisellä alueella.

Kirkonkylän satama. Taustalla viihdekeskus Hojo Hojo.

Kaasilansalmessa ja Juurikkalahdessa on retkisatamat laitureineen.

Venevalkamia /-satamia sijoittuu eri puolille suunnittelualueita seuraavasti:

- Hietajärven Kesälahdessa
- Pajulahdessa
- Luikonniemessä Pajulahden suulla
- Rämänlahdessa
- Saunaniemen itärannalla
- Pahkasalossa
- Juurikkalahdessa
- Tulisalmen eteläpuolella
- Susilaksessa
- Vääränjärvellä

13.52 Tiestö

Suunnittelualueella on kattava yleinen kuin myös yksityistieverkosto. Alueella kulkevat yleiset tiet ovat seuraavat:

- Valtatie 17 Kuopio - Joensuu
- Seututie 539 Kylmälahti - Vehmersalmi - Salonkylä
- Seututie 542 Karvio - Tuusjärvi
- Seututie 544 Pajumäki - Tuusniemi
- Seututie 568 Loukeinen - Poutilanmäki
- Yhdystie 5390 Mustinlahti - Ruskila
- Yhdystie 5420 Pajumäki
- Yhdystie 5720 Tuusniemi - Rikkalahti
- Yhdystie 16413 Pirttilahti - Kohma
- Yhdystie 16462 Saahkari
- Yhdystie 16481 Saunaniemi
- Yhdystie 16483 Konttimäki
- Yhdystie 16484 Oravi
- Yhdystie 16491 Kojanlahti
- Yhdystie 16493 Petäjämäki
- Yhdystie 16494 Liukonpelto

Pahkasalon saareen johtava Kaasilansalmen silta.

13.6 Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet

Yhdyskuntatekniseen huoltoon liittyviä erityisalueita suunnittelualueella on seuraavasti:

- Soranottoalue Palokankaalla
- Moottorirata Hietajärven itäpuolella (Turkkimäen JM-rata)
- Soranottoalue Pajuharjulla
- Soranottoalue Käärmevaarulla
- Radiomasto Pajumäellä
- Jäteveden puhdistamo Pahkasalossa
- Hautausmaa Ruskilassa
- Soranottoalue Ruskilassa
- Soranottoalue Lahnasen harjun alueella
- Soranottoalueet Kiiskinniemenkankaan alueella
- Kirkonkylän lakannut kaatopaikka (Ylä-Autio)
- Suolavarasto Sinisen tien varrella Tulisalmen itäpuolella

Turkkimäen JM -rata.

14 LUONNONYMPÄRISTÖ

14.1 Johdanto

Ranta on maan ja veden rajavyöhykettä, jossa erilaiset elinympäristöt kohtaavat ja muodostavat kasvi- ja eläinlajistoltaan rikkaan ja maisemallisesti merkittävän mosaiikin. Varhaisin asutus keskittyi nimen omaan vesiteiden varsille ja edelleen rantoihin kohdistuu voimakkaita ihmistoinnin paineita. Eri käyttömuodot, kuten loma-asuntojen rakentaminen, virkistyskäyttö ja maa- ja metsätalous ovat usein keskenään ristiriitaisia ja aiheuttavat väistämättä muutoksia rantojen ekosysteemeissä ja rantamaisemassa.

Kaavoituksen yhtenä tavoitteena on ohjata rakentaminen ja muut maankäyttömuodot niille parhaiten sopiville alueille, niin että ympäristöön kohdistuvat haittavaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaan on loma-asutusta ranta-alueille järjestettäessä katsottava, että suunniteltu rakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu rantamaisemaan ja muuhun ympäristöön; luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesiensuojelu ja vesihuollon järjestäminen sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet otetaan huomioon; sekä ranta-alueille jää riittävästi yhtenäistä rakentamatonta aluetta (73 §).

Tämä luontoselvityksen tarkoituksena on ollut hankkia tietoja selvitysalueen luonnonympäristöstä ja määritellä niiden perusteella luonnonarvoiltaan ja/tai maisemaltaan merkittävät kohteet sekä esittää suosituksia maankäytölle.

14.2 Menetelmät

Luontoselvitystä varten koottiin ja käytiin läpi olemassa olevat aluetta koskevat luontotiedot sekä tehtiin maastokartoituksia. Lähtötietoihin kuuluivat tiedot valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin sisältyvistä alueista, seutukaavan suojelualuevarauksista ja luonnonsuojelulailla rauhoitetuista kohteista. Lisäksi Pohjois-Savon ympäristökeskuksesta saatiin osittain julkaisemattomia tietoja perinnemaisemista ja harju- ja kalliokohteista sekä harvinaisten lajien esiintymisestä. Suomen ympäristökeskuksen UHEX-rekisteristä haettiin tiedot alueella tavatuista

uhanalaisista lajeista. Muita tietolähteitä olivat mm. kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen internet-sivut, joilta löytyi tietoja mm. vedenlaadusta.

Maastokartoitukset ajoittuivat elokuun alkuun ja joitakin tarkistuksia tehtiin elokuun lopulla. Niiden aikana käytiin lähes kaikilla järvillä ja lammilla muutamia vähäisiä ja luontoarvoiltaan tavanomaisiksi arvioituja lukuun ottamatta. Käynnit kohdistettiin karttatarkastelujen ja lähtötietojen perusteella valittuihin kohteisiin, joista käsin tehtiin havaintoja alueen kasvillisuudesta ja eläimistöstä sekä maiseman yleispiirteistä. Erityisesti pyrittiin löytämään ja rajaamaan luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet. Kasvillisuus kartoitettiin tarkemmin arvokkaiksi arvioidujen kohteiden osalta ja linnuston osalta pyrittiin selvittämään tärkeät pesimä- ja ruokailu-alueet. Myös alueen asukkailta ja muilta osallisilta kyseltiin tietoja tärkeistä kohteista.

Työssä olivat käytettävissä kesän aikana alueelta otetut noin 450 viistoilmakuvaa, ja myös maastokäyntien aikana otettiin valokuvia. Maa ja Vesi Oy (1998) on aikaisemmin tehnyt selvitysalueen pohjoisosan suunnitelman kinttupolkuverkostosta. Suunnitelmaa varten tehtiin vuonna 1998 maastokartoituksia Seinävuoren rotkolaakson alueella ja Silmäsuon ympäristössä.

14.3 Suojeluarvot

Selvitysalueella sijaitsee kolme rauhoitettua luonnonsuojelualueita. Ne ovat 4.1 hehtaarin kokoinen Saunaniitty Juurikkamäen kylässä (Kuopion lääninhallitus 1992), 4,2 hehtaarin kokoinen Seinävuoren rotkolaakso Susiniemen kylässä (Kuopion lääninhallitus 1964) ja 8.65 hehtaarin kokoinen Silmäsuu Ohtaanniemen kylässä (Kuopion lääninhallitus 1984).

Selvitysalueen lounaisosassa sijaitseva 84 hehtaarin metsäalue, Koistilan metsä, kuuluu Natura 2000 –ohjelman täydennyskohteisiin ja sen suojelu on tarkoitettu toteuttaa luonnonsuojelulain nojalla (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2000a). Pohjoisessa aluerajauksen ulkopuolelle jää Kaavinjärven metsän Natura 2000 –kohde (Valtioneuvoston päätös 1998). Lisäksi selvitysalueen tuntumaan ulottuu etelässä Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alue, joka sisältyy myös

Natura 2000 –ohjelmaan (Ympäristöministeriö 1993, Valtioneuvoston päätös 1998). Varsin luonnontilaisena säilynyt saaristokokonaisuus on erittäin arvokas järviluonnon suojelukohde, joka sisältyy myös Suomen kansainvälisesti arvokkaiisiin lintualueisiin (Suomen ympäristökeskus ja BirdLife Suomi ry 2000). Juojärvi kuuluu kokonaisuudessaan erityistä suojelua vaativiin vesistöihin (Ympäristöministeriö 1992a).

Koillis-Savon seutukaavassa on merkitty luonnonsuojelualueiksi (sl) Saunaniitty, Seinävuoren rotko ja Silmäsuu sekä Palokankaan suo ja sen läheinen Silmäsuu (Pohjois-Savon liitto 1993). Lisäksi Lintumäki on osoitettu arvokkaaksi harjualueeksi (ah) ja osa Lintumäkeä sekä Palokangas ja Silmäsuonharju maa- ja metsätalousvaltaisiksi, ympäristöarvoja omaaviksi alueiksi (MY).

14.4 Luonnonympäristön pääpiirteet

14.41 Kallioperä ja maaperä

Selvitysalue on kokonaisuudessaan topografialtaan vaihtelevaa mäkimaastoa. Korkeimpia kohtia ovat alueen pohjoisosassa sijaitsevat 198,9 m korkea Otramäki ja 217,5 m:iin yltävä Konttimäki. Useat mäet ulottuvat pohjoisosassa yli 180 m:n ja eteläosassakin yli 160 m:n. Juojärven vedenkorkeus on 101.0 m mpy ja muissa vesistöissä se vaihtelee välillä 105-160 m mpy.

Alueen kallioperä on rikkonainen ja tulee monin paikoin näkyviin avokallioina. Se kuuluu kaakosta Kuopion seudulle ulottuvaan karjalaisten liuskeiden alueeseen, jonka vallitsevia kivilajeja ovat happamat ja vähäravinteiset graniitit ja migmatiitit (Suomen Kartasto 1992). Selvitysalueen itäpuolelle jäävän Paakkilan alueella esiintyy kallioperässä asbestia, jota on aikaisemmin louhittu ja josta aluetta parhaillaan puhdistetaan. Pohjois-Savon kalliointventoinnissa on mainittu alueelta arvokkaana (lk 4) kalliialueena Otramäki ja jonkin verran arvokkaana (lk 6) Honkamäki (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1997).

Maalajeista alueella yleisin on moreeni, joka peittää kallioperää vaihtelevan paksuisena kerroksena. Lisäksi tavataan hienoainespitoista siltti- tai hiesumoreenia alueilla, jotka usein ovat jo vanhastaan olleet viljelyksessä. Selvitysalueen

halki kulkee luoteesta kaakkoon kolme harjujaksoa, joista eteläisin sijaitsee Ruskilan tienoilla ja pohjoisin sivuaa katkonaisena alueen pohjoisreunaa. Näiden väliin jää kolmas ja merkittävin jakso, joka tulee näkyviin taajamassa ja jatkuu siitä luoteeseen. Jaksoihin liittyviä merkittäviä harjumuodostumia ovat selvitysalueella Lintumäki ja soranoton jo sittemmin osittain tuhoama Lahnasen harju (Suomen Akatemia ja Pohjois-Savon seutukaavaliitto 1976).

Rantatyypeistä ovat Juojärvellä vallitsevia huuhoutuneet kiviset moreenirannat, mutta myös kalliorantoja on runsaasti ja siellä täällä hietikoita. Erillisten järvien ja Juojärven suojaisten lahtien rannat ovat vähemmän huuhtoutuneita ja paikoin mutapohjaisia. Turverantoja esiintyy varsinkin monien lampien ympärillä.

14.42 Vesi- ja pohjavesialueet

Selvitysalueen vesistöt kuuluvat Vuoksen vesistöön (vesistöalueen nro 4)(Ekholm 1993). Suurin osa niistä kuuluu Juojärven alueeseen (4.71), joka jakaantuu Juojärven lähialueeseen (4.711) sekä siihen lännestä laskeviin Honkajoen (4.712), Lahnasjoen (4.713) ja Toppuranjoen valuma-alueisiin (4.714) ja pohjoisesta laskevaan Hietajärven valuma-alueeseen (4.715). Idässä Susijärvet ja Paronjärvi laskevat kohti Rikkavettä (4.72) ja kuuluvat Liukonjoen valuma-alueeseen (4.722). Juojärven ja Rikkaveden alueet kuuluvat molemmat Juojärven reittiin.

Selvitysalueelle ulottuu myös kahden muun reitin vesiä. Lounaisosan Mustinjärvet, Saahkari ja Vaakanen sekä muutamat lammet kuuluvat Kallaveden alaosan alueeseen (4.27) ja laskevat länteen kohti Suvasvettä (4.273). Lisäksi pohjoisesta ulottuu alueen länsireunalle Riistaveden valuma-alueeseen (4.69) kuuluvat Honkajoen (4.694) ja Myllyjoen valuma-alueet (4.693), joihin sisältyvien järvien kuten Suurijärven ja Vehmajärven vedet virtaavat luoteeseen.

Juojärvi on kirkasvetinen ja niukkaravintainen järvi. Sen pinta-ala on 215 km² ja suurin syvyys 45 m. Vedenpinnan korkeus vaihtelee välillä 100.81-101.26 m ja sitä säännöstellään alapuolisella Palokin voimalaitoksella. Vedenlaatu on säilynyt vuosien 1994-97 tietojen mukaan erinomaisena lukuun ottamatta taajaman läheistä Tuuslahtea, jossa se on hyvä (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2000b). Kesällä 2000 Juojärven näkösyvyys oli Pohjois-Savon suurimmista järvistä paras, 6,2 m. Järven kuormitus on haja-asutuksen ja maa- ja metsätalouden aiheuttamaa hajakuormitusta ja Tuusnieman taajaman kaatopaikan ja jätevesipuhdistamon piste-kuormitusta.

Erillisistä järvistä löytyy sekä melko syviä ja karuja että matalia ja jonkin verran rehevöityneitä. Vuosien 1994-97 tietojen mukaan Suuren ja Pienen Mustinjärven ja Saahkarin vedenlaatu on hyvä ja Vaakasen, Kuvelammen, Niinijärven ja Vehmasjärven tyydyttävä (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2000b). Pienet lammet ovat useimmiten vähintään hieman tummavetisiä, mutta on alueella muutamia kirkkaita harjulampiakin.

Selvitysalueella kokonaan tai osittain sijaitsevia pohjavesialueita ovat vedenhankinnalle tärkeät (I lk) Kiiskiniemenkangas (0885751), Tuusjärvi (0885705) ja Palokangas (0885702), vedenhankinnalle soveltuva (II lk) Käärmevaaru (0885704) ja muihin pohjavesialueisiin kuuluva (III lk) Telkkämäki (0885714). Pohjavesialueet ja pilaantuneet ja mahdollisesti pilaantuneet maa-alueet näkyvät liitekartalla 1 (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2000c).

Juojärvi on karu ja kirkasvetinen järvi. Kuvassa on silokallioita Susisaaresta.

14.43 Kasvillisuus

Selvitysalue sijaitsee eteläboreaalaisella kasvillisuusvyöhykkeellä ja kuuluu Järvi-Suomen kasvi-maantieteelliseen alueeseen ja Pohjois-Savon eliömaakuntaan. Rantavyöhykkeellä esiintyy rinnakkain hyvin erilaisia elinympäristöjä vesikasvillisuuden vaihettua rantakasvillisuudeksi ja edelleen kuivan maan kasvillisuustyypeiksi.

Valtakunnallisesti uhanalaisista kasveista on Suomen ympäristökeskuksen (2000) UHEX-rekisterissä alueelta vain kaksi vanhaa ja epätarkkaa tietoa: 1940 havaitut metsänemä Susiniemessä ja sääskenvalkku Pajumäellä. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen arkistotietojen mukaan alueella on tavattu 1930-luvulla harvinaisista kasvilajeista lisäksi pikkutervakko (Seinävuori), hoikka-örlli (Kankaismäki) ja lehtoneidonvaippa (Pajumäki). Esiintymät eivät sijaitse rantojen tuntumassa eikä niiden nykytilaa ryhdytty löytöpaikkatietojen epätarkkuuden vuoksi tarkistamaan. Myöskään uusia havaintoja uhanalaisista lajeista ei maastotarkasteluissa tehty.

Metsäkasvillisuus

Järvi-Suomen alueella yleisin metsätyyppi on tuoreen kankaan mustikkatyyppi ja tavallisia ovat myös kuivahkot puolukkakankaat, kun sen sijaan lehtoja ja lehtomaisia kankaita on varsin vähän. Selvitysalueen metsät ovat pienipiirteisesti vaihtelevia yksityismaiden talousmetsiä, joista valtaosa on havupuustoisia ja vallitseva metsätyyppi lienee tuore kangas. Harjualueilla tavataan karrumpiakin metsiä ja rannoilla ja mäkien rinteillä paikoin karuja kalliomänniköitä. Paikoin esiintyy lehtipuuvallisuutta ja lähinnä joidenkin purojen varsilla lehtokasvillisuutta.

Pienialaisia ja enimmäkseen ohutturpeisia soita esiintyy mäkien välisissä notkelmissa, mutta valtaosa niistä on ojitettu. Tavallisimpia ovat metsäiset korvet, pienet rantarämeet ja rehevien rantojen luhdat. Luonnontilaista suoluontoa edustaa mm. rauhoitettu Silmäsuu.

Perinteiseen maanviljelyyn kuuluneet lajistoltaan rikkaat perinneympäristöt, kedot, ahot, hakamaat ja metsälaitumet, ovat vähentyneet ja monet niiden lajeista ovat muuttuneet harvinaisiksi tai uhanalaisiksi. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen perinnemaisemakartoituksessa arvioitiin sel-

vitysalueen eteläosassa sijaitseva Kuvemäen niitty paikallisesti arvokkaaksi kohteeksi (Ilaskari 2000). Muutkin käytössä olevat perinneympäristöt ovat ainakin paikallistasolla merkittäviä rantaluonnon- ja maiseman rikastuttajia.

Ranta- ja vesikasvillisuus

Muiden Järvi-Suomen karujen reittijärvien tapaan Juojärvi voidaan luokitella kasvitieteelliseltä tyy-piltään ruokojärveksi. Tyypillisesti rantojen ranta- ja vesikasvillisuus on niukkaa, mutta laajan järvi-alueen rantamilta löytyy kasvillisuudeltaan hyvin erilaisia osia. Selkävesien tuulille ja aallokelle alttiit ja nopeasti syvenevät rannat ovat paikoin lähes kasvitonta kivikkoa, kun sen sijaan matalissa ja suojaisissa lahdissa kasvillisuus on paikoin runsasta.

Tavallisesti järviruoko ja järvikorte myötäilevät rantoja harvanpuoleisina kasvustoina. Kelluslehtisistä esiintyy siellä täällä ulpukkaa, uistinvitaa, vesitatarta ja siimapalpakkoo. Vähemmän näkyviä ovat uposkasvit kuten lahnaruohot, rusko-ärviä ja ahvenvita. Paikoin tavataan nuottaruohoa ja selkävesien tyyppikasvia, valkokukkaista järvisätkintä. Rantakivikossa sinnittelevät sarat, siniheinä ja rantakukka, ja ylempänä kangas-metsän reunassa voi kasvaa kapeana vyöhykkeenä harmaa- ja tervaleppää, paatsamaa ja pajuja.

Matalissa lahdissa ilmaversoiset järviruoko ja -korte sekä sarat muodostavat yhtenäisiä kasvustoja. Veden pintaa peittävät laajalti kelluslehtiset ulpukka, lumpeet, uistinvita, siima- ja rantapalpakkoo ja vesitatar. Erillisten järvien ja lampien joukosta löytyy sekä kohtalaisen karuja korte- tai korte-ruokotyyppin vesiä että pieniä ulpukkatyyppin lampia. Erityisen reheviä vesistöjä alueella ei esiinny, vaikka paikoin kelluslehtisiä voikin esiintyä runsaammin. Pohjois-Savon pienvesien kartoituksessa ei ollut mukana yhtään kohdetta alueelta (Laitinen 1994).

14.5 Eläimistö

14.51 Linnusto

Juojärven linnusto on karuille selkävesille tyy-pillistä. Alueella tavattavia selkävesien tyyppi-lintuja ovat luonnonsuojeluasetuksessa uhanalaisiksi luokitellut kuikka ja selkälökki, joka on uudessa uhanalaisluokituksessa arvioitu vaarantuneeksi lajiksi (Suomen ympäristökeskus 2000b). Molempien lajien kannat ovat alueella vahvat ja etenkin keskeinen saaristoalue merkit-tävää pesimäaluetta. Edustava selkävesilinnusto on Juojärvellä tärkeä suojeluarvo ja tekee siitä yhden Suomen kansainvälisesti arvokkaista lintualueista (Suomen ympäristökeskus ja Birdlife Suomi ry 2000).

Selvitysalueeseen kuuluvissa Juojärven osissa ei sijaitse merkittäviä lintuluotoja. Lähimpiä ovat maakunnallisesti merkittävä Varissaaren Muna-luoto sekä alueellisesti-paikallisesti merkittävät Tiheänsaaren luoto ja Tuusniemen taajaman edustan luodot (Juvaste 1992). Kuikkia rakentamattomilla rantaosuuksilla saattaa pesiä joitakin pareja, ja loppukesällä niitä nähtiin ruokailemassa parhaimmillaan yli kymmenen linnun parvissa mm. Tuuslahdessa ja Susisaaren edustalla sekä ja eteläosan Rämänlahdessa.

Muista vesilinnuista tukkakoskelo on alueella yleinen ja isokoskelo harvalukuisempi. Suojaisissa lahdissa ja ruovikoissa pesivät ja ruokailevat harvalukuisina silkkiuikku, haapana, sinisorsa, telkkä ja tavi. Lokkilinnuista kalalokki ja kalatiira pesivät yksittäisparein tai pieninä yhdyskuntina ympäri järven. Kahlaajista rantasipi on melko yleinen ja luhtaisilla rannoilla tavataan muun muassa taivaanvuohia. Muuttoaikoina matalissa lahdissa levähtää mm. joutsenia.

Pienillä järvillä ja lammilla vesilinnuston koostumus vaihtelee pikkulampien yhdestä telkkäparista suurimpien järvien hieman runsaampaa lajistoon. Vesialueita reunustavien rantametsien ja peltojen erilaisissa elinympäristöissä esiintyi niille tyypillistä linnustoa, jota ei tässä yhteydessä ollut mahdollista tarkasti kartoittaa. Uhanalainen pikkutikka havaittiin Yläjärven rantametsässä.

14.52 Muu eläimistö

Selvitysalueen rantavyöhykkeen nisäkkäät ovat pääosin metsälajeja, mutta asutuksen liepeillä esiintyy myös kulttuurilajeja. Suhteellisen yleisiä lienevät mm. kettu, orava, jänis ja hirvi sekä tavalliset näätäeläimet ja pikkujyrsijät. Piisami viihtyy runsaskasvustoissa vesissä, jotka ovat myös sammakkoeläimille ja vesihyönteisille merkittäviä lisääntymis- ja elinalueita. Liito-oravan jätköksiä havaittiin vuonna 1998 alueen koillisosassa Otravuoren alueella.

Kalastuksen osalta alue kuuluu Kaavi-Juojärven kalastusalueeseen, jonka käyttö- ja hoitosuunnitelma on parhaillaan uusittavana. Vanhan suunnitelman mukaan alueen vesissä on yleensä runsas särkikanta ja melko runsas ahven- ja haukikanta (Partanen 1988). Lisäksi pyydetään siikaa, madetta, kuoretta, taimenta ja lahnaa sekä Juojärvestä muikkua. Kalastus on pääosin kotitarve- ja virkistyskalastusta. Tärkeimmät pyyntialueet ovat Juojärvi ja sen yläpuolinen Rikkavesi.

14.6 Maisema

Tuusniemi kuuluu Pohjois-Savon järvisuudun maisema-maakuntaan, joka on Itäisen Järvi-Suomen jyrkkäpiirteisintä aluetta (Ympäristöministeriö 1992b). Alueelle ominaisia ovat vaihtelevat, kallioperän ruhjeiden muovaamat maastonmuodot. Metsäistä mäkimaastoa elävöittävät vaara- ja mäki-asutus ja vesistöt.

Alueen metsäisiä mäkimaaisemia elävöittävät vesistöt ja kulttuuriympäristöt. Kuvassa näkyy Juurikkajärvi ja Juurikkamäen kylän asutusta.

Selvitysalue on maisemiltaan enimmäkseen havu- tai sekametsäistä mäkimaata, jota luonnehtii maanviljelykseen perustuva haja-asutus ja monet vesistöt. Paikoin on kyläkeskuksia, joissa tavataan tiheämpää asutusta ja ympärillä laajempia peltoalueita. Näistä ehkä huomionarvoisimpia ovat Juurikkamäen tienoo etelässä ja Ohtaanniemi ja Konttimäki pohjoisessa. Aiemmin viljelysmaisemia on ollut alueella nykyistä enemmän, mutta maatilojen väheneminen ja peltojen metsitys on johtanut monin paikoin maisemien sulkeutumiseen.

Vesistöistä merkittävin on Juojärvi, jonka vesimaiseman erityispiirteitä ovat karuus, puhtaus ja hyvin säilynyt luonnontilaisuus. Selvitysalueeseen kuuluvissa Juojärven osissa saaret, pienet selkävedet, lahdet ja salmet tekevät maisemasta sokkeloisen ja vaihtelevan. Monin paikoin on vesimaisemassa korostuvia yksityiskohtia, kuten kalliopaljastumia, jyrkänkaita, silokallioita ja rantalouhikoita, jotka vetävät katseen puoleensa.

Muita maisemallisesti merkittäviä kohteita alueella ovat Seinävuoren rotkolaakso lampineen sekä Otravuoren-Silmäsuon seutu alueen itäosassa.

14.7 Vesistöjen kuvaukset ja merkittävät luontokohteet

Tässä selvityksessä on pyritty osoittamaan selvitysalueelta luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kohteet ja aluekokonaisuudet, jotta ne voidaan ottaa kaavoituksessa huomioon. Suojeluohjelmiin kuuluvien tai muuten arvokkaiksi tiedettyjen kohteiden lisäksi tarkasteluissa on pyritty huomioimaan vähemmän merkittävät kohteet, jotka kuitenkin paikallisella tasolla lisäävät luonnon ja maiseman monimuotoisuutta.

Näitä voivat olla vesi-, metsä- ja luonnonsuojelulainsäädännössä mainitut vesistöt, joiden tilaa ei saa muuttaa (vesilaki 15§), erityisen tärkeät elinympäristöt (metsälaki 10§) ja suojellut luontotyypit (luonnonsuojelulaki 29§). Muita huomionarvoisia kohteita ovat rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien esiintymispaikat sekä muut lajistoltaan rikkaat tai erityiset alueet. Myös merkittävät kulttuuri- ja luonnonmaisema-alueet on pyritty huomioimaan.

Seuraavassa on esitetty lyhyet kuvaukset osaluista sekä esitelty erikseen merkittäviksi arvioidut kohteet. Kohteet on numeroitu niiden rajaukset löytyvät liitekartalta (esim. KOHDE 1). Kohteiden merkittävyyttä on arvioitu luokittelemalla ne paikallisesti ja alueellisesti merkittäviin, ja niiden maankäytöstä on annettu joitakin suosituksia.

14.71 Eteläosan järvet ja lammet

Vaakanen, Kuvelampi ja Niinijärvi

Kuvaus: Selvitysalueen eteläosan Vaakanen on muutamista mökeistä huolimatta maisemiltaan rauhallinen. Sen niukkakasvustoilla rannoilla kasvaa harvakseltaan järviruokoa ja ulpukkaa (kuva 4). Sokkeloista järveä ympäröivät mäntyvaltaiset metsät ja etenkin pohjois- ja länsiosissa rämeiset suot. Ojittamattomilla rantarämeillä kasvaa suovarpuja ja käkkyrämäntyjä ja niistä kohoaa muutamia kivennäismaasaarekkeitä. Maisemallisesti eheää kokonaisuutta täydentävät muutamat pikkusaaret (KOHDE 1). Järven eteläpäässä virtaa alas rinnettä pieni puro, jonka kivikkoista yläosaa reunustavat mm. hiirenporras, lehtomatar ja velholehti (KOHDE 2). Alaosassa purouma katoaa mm. vehkaa ja kastikkaa kasvavaan järvenrantakorpeen.

Kuvelampi on tummavetinen, rakentamaton lampi, jota ympäröivät rämeiset rannat. Vesirajassa kasvaa leveänä reunuksena pullosaraa sekä järvikortetta, rantapalpakkoa ja ulpukkaa. Kuvelammen eteläpuolella sijaitsee perinnemaisemaintoinnissa paikallisesti merkittäväksi luokiteltu Kuvemäen niitty, jossa esiintyy monimuotoista niittykasvilajistoa (KOHDE 3). Syvän Niinijärven kivennäismaarannoilla on jo useita mökejä.

Suositus: Vaakasien ojittamaton rantaräme ja sen kivennäismaasaarekkeet sekä puro lähiympäristöineen ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ja tulee säilyttää rakentamattomina. Kuvelammella ja Niinijärvellä ei erityisiä luontoarvoja havaittu, mutta edellinen tulisi pyrkiä säilyttämään edelleen rakentamattomana.

Näkymä Vaakaselle luoteesta.

Suuri ja Pieni Mustinjärvi ja Saahkari

Kuvaus: Suuri Mustinjärvi on eteläosastaan metsäinen, mutta pohjoispäässä maatilat ja pellot ulottuvat rantaan. Mökkejä on jo muutamia ympäri järven. Ainakin maastokäynnin aikaan järven vesi oli alhaalla ja kivikkoiset hienoainesrannat paljaina. Vesikasvillisuuteen kuuluvat ulpukka ja järvikorte, joka muodostaa laajahkon kasvuston länsireunan jokisuulla.

Pieni Mustinjärvi on rantapeltoineen varsin kulttuurivaikutteinen järvi. Sen matalilla rannoilla kasvaa järviruokoa ja –kortetta ja ulpukkaa sekä eteläpäässä kaislaa. Vehmersalmen puoleisella länsirannalla laidunsi karja rantaniittyä ja ruovikossa ruokaili joutsenpari poikasineen.

Saahkarin rantaviiva on Tuusniemen puoleisella itärannalla mutkikas ja ranta maatiloja ja yhtä mökkiä lukuun ottamatta rakentamaton. Järven kivikkoisia hienoainesrantoja reunustavat järviruoko, sarat ja ulpukka ja leveältä paljaalla ranta-kaistaleella kasvaa paikoin mattona karpaloa. Saahkarin pohjoisosaan laskee idästä Kohijoki, joka virtaa yläosassa kivikkoisena purona ja loivenee alaosassa mutkittelevaksi uomaksi. Jokivartta ei kartoitettu tarkemmin, mutta se on kartatarkastelun perusteella huomionarvoinen (KOHDE 4).

Saahkarin itäpuolella maasto kohoaa melko jyrkänä harjurinteena, mutta tasoittuu ylempänä kumpuilevaksi hiekkakankaaksi, jossa on joitakin sorakuoppia. Järvien itäpuolelle jää Lintumäen harjualue, joka on osoitettu seutukaavassa osin arvokkaaksi harjualueeksi ja osin MY-alueeksi.

(Pohjois-Savon liitto 1990)(KOHDE 5). Lintumäki on poikkeuksellisen suuntainen poikittainen selänmuodostuma, jossa on suppia ja jyrkässä etelärinteessä muinaisrantojen merkinä kaksi törmäterassia ja lohikarevalli (Suomen akatemia ja Pohjois-Savon seutukaavaliitto 1976). Alue on geologisesti erittäin merkittävä ja maisemallisesti ja metsäkasvillisuuden suojelun kannalta merkittävä. Äskettäin harjulla on tehty laajoja hakkuita. Harjualue on osa Kiiskiniemenkankaan 1. luokan pohjavesialuetta.

Suositus: Kohijoki on mahdollinen metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, joka tulee säilyttää. Lintumäki tulee osoittaa kaavassa ah-/MY-alueeksi.

Vuorinen, Salmijärvi, Suuri ja Pieni Pärnäjärvi, Ahveninen ja Kolmisopenlampi

Kuvaus: Järviryhmän melko syviä pikkujärviä ympäröi vaihteleva mäkimaasto, missä vuorottelevat osin kallioiset moreenimäet ja niiden väliset enimmäkseen ojitetut suojuotit. Vuorinen ja Kolmisopenlampi ovat rakentamattomia, mutta muilla järvilla on muutamia mökkejä.

Suuri Pärnäjärvi on ruskehtavavetinen ja sen rannoilla kasvaa harvakseltaan järvikortetta ja ulpukkaa. Rannan havumetsäisten kivennäismaakumpareiden välissä on ojitettuja korpi- ja rämeakaistaleita. Maisemassa erottuu pohjoispään mökkiryhmä ja itäpuolen pieni esiinpiستävä kallioniemi. Järvellä nähtiin kuikka. Alapuolisen Pienen Pärnäjärven rakentamattomat rannat ovat rämeisiä ja eteläosan louhikkoinen rinne havumetsäinen. Rauhallisella, mutta mökkien ja länsipuolen ja hakkuiden muuttamalla pikkujärvellä havaittiin ilmeisesti ruokaileva kuikka. Järvestä laskeva Pärnäpuro on ruopattu ojaksi.

Vuorinen on maisemiltaan miltei erämainen pikkujärvi, jonka eteläpäässä kohoaa jyrkkärinteisenä kumpareena Vaakasenvuori ja pohjoispäässä on komea kalliojyrkäne (KOHDE 6). Havumetsäisten, kallioisten kumpareiden välissä on rämeisiä rantasoiita. Vuorisen pohjoispuolisen pienen Salmijärven rannalle on rakennettu.

Kolmisopenlampi on kapea, ruskehtavavetinen lampi, jonka rannoilla kasvaa hieman ulpukkaa ja saroja. Lammen länsipuolella kohoaa Kolmisopenmäen havumetsäinen ja osin kallioinen rinne, mutta itäpuoli on loivapiirteisempi. Ranta-kaistale on lähes kauttaaltaan hieman rämeinen ja antaa rauhallisen lammen maisemille erämaista leimaa. Ahvenisen pikkujärven rannoilla on jo useita mökkejä.

Suositus: Vuorinen erottuu maisemiltaan erikoisena ja tulisi säilyttää rakentamattomana. Muilla järvilla ei todettu erityisiä luontoarvoja, mutta rakentamaton Kolmisopenlampi tulisi pyrkiä säilyttämään rakentamattomana.

Iso ja Pieni Polvijärvi, Asmalammit, Saarijärvi, Suuri ja Pieni Ahvenlampi, Otuslampi ja Kaatranen

Kuvaus: Iso ja Pieni Polvijärvi ovat melko kirkasvetisiä rakentamattomia pikkujärviä. Tuusniemen puolella niitä reunustaa osin jyrkkäpiirteisenä kohoava harjumaasto. Ison Polvijärven koillisikulmalla on jyrkkä männikkörinne, mutta kuusikkoinen keskiosan niemi on loivapiirteisempi. Järvien välissä on hakkuuala.

Kaksi lähekkäistä ja yksi niistä erillinen Asmalampi ovat rakentamisen muuttamia pikkulampia. Myös Saarijärven, Ahvenlampien ja Otuslammen ympäristössä on asutusta. Kaatranen on rakentamaton ruskehtavavetinen lampi, jonka rannoilla kasvaa hieman ulpukkaa (KOHDE 7). Itäpään hakkuuta lukuun ottamatta se on maisemiltaan kaunis ja rauhallinen. Lampea ympäröivät havumetsät ja etenkin pohjoispuolen ranta on leveästi rämemännikköä. Itäpäähän laskee pieni puro, jonka varrella esiintyy hieman rehevämpää kasvillisuutta kuten hiirenporrasta. Pienvesi-inventoinnissa Kaatranen luokiteltiin 3 luokan kohteeksi (Laitinen 1994).

Suositus: Kaatranen on maisemiltaan eheä lampi ja tulisi säilyttää rakentamattomana. Muilla vesistöillä ei todettu erityisiä luontoarvoja, mutta rakentamista Isolle ja Pienelle Polvijärvelle ja Saarijärvelle tulisi välttää.

Lehmi-Tomunen, Tomunen ja Ahmanen

Kuvaus: Lehmi-Tomunen ja Tomunen ovat kapeita lampia, joita reunustavat osin jyrkän kallioisina kohoavat moreenimäkrinteet (KOHDE 8). Maisemiltaan kauniita ja rauhalliset lammet ovat rakentamattomia eikä kummankaan rantaan asti ulotu tietä. Lampia ympäröivät metsät ovat enimmäkseen nuoria, mutta Lehmi-Tomusen itäpuolella on myös vanhempaa, erirakenteista mäntykuusisekametsää, jossa on joitakin kelpopuita. Ruskeavetisten lampien rannoilla kasvaa ulpukkaa ja paikoin on kapealti nevaa.

Lähellä Juojärveä sijaitseva Ahmanen on melko kirkasvetinen ja niukkakasvustoinen pikkujärvi, jolla on jo pari mökkiä.

Suositus: Lehmi-Tomunen ja Tomunen ovat maisemiltaan kauniita syrjäisiä lampia ja ne tulisi säilyttää rakentamattomina. Ahmasella ei erityisiä luontoarvoja havaittu ja sen metsäiset kivennäismaarannat soveltuvat rakentamiseen.

Soilukka-Kumpunen, Kissa-Kumpunen ja Juurikkajärvi

Kuvaus: Soilukka-Kumpunen on sokkeloinen, ruskehtavavetinen ja melko syvä pikkujärvi. Sen vesikasvillisuus on niukkaa, mutta itä- ja länsiosan matalilla kivikko- ja hienoaainesrannoilla kasvaa hieman runsaammin saroja ja kelluslehtisiä. Järven ympärillä on maataloja peltoineen, mutta ei lomarakentamista. Maisemakuvassa erottuvat osittain kallioiset niemenkärjet.

Kissa-Kumpunen on melko matalarantainen, mutta keskiosasta syvä järvi, jonka ympärillä on asutusta ja länsipäässä muutamia mökkejä. Järven pohjoispuolinen Koistilan metsäalue on Natura 2000 –ohjelman täydennyskohteisiin kuuluva edustava boreaalisten luonnonmetsien, lehtojen ja rehevien puustoisten soiden muodostama kokonaisuus (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2000a) (KOHDE 9). Osa metsistä on ollut pitkään metsätaloustoiminnan ulkopuolella, ja lisäksi suojeluarvoa lisäävät alueen halki virtaava luonnontilainen puro, lukuisat suopainanteet ja rehevät lehtolaikut. Alueen suojelu on tarkoitus toteuttaa luonnonsuojelulain nojalla.

Kissa-Kumpusesta itään sijaitsee rauhoitettu Saunaniityn alue, johon kuuluu rehevää lehtimetsää ja kuivaa ja kosteaa niittyä (Kuopion lääninhallitus 1992) (KOHDE 10). Pitkän ja kapean Juurikkajärven länsipää ulottuu Heinäveden tien ja asutuksen tuntumaan, mutta itäosa on metsäinen, tietön ja rakentamaton (kuva 3). Järvi on karun puoleinen, mutta länsiosan matalalahkoilla rannoilla kasvaa paikoin runsaasti kelluslehtisiä. Itäosaa reunustavat nuoret metsät ja eteläpuolen rinteessä hakkuu. Kaunista kulttuurimaisemaa on varsinkin järven lounaispuolella, missä Puurulan ja Juvalan pihapiirejä ympäröivät kumpuilevat, jyrkkärinteiset pellot (KOHDE 11). Järvi maisemassa erottuvat matala Kissasaari ja sen lähniemet.

Suositus: Koistilan metsä ja Saunaniityn alue tulee osoittaa kaavassa luonnonsuojelualueiksi. Muita erityisiä arvoja ei järvilla Puurulan kulttuurimaisemaa lukuun ottamatta havaittu. Lomarakentamista niillä on kuitenkin niukasti, joten rakennuspaikkojen sijoittelulla tulee pyrkiä vapaiden rantojen säilyttämiseen.

Loutelampi, Iso ja Pieni Ruutanlampi, Koirajärvi, Vehmasjärvi, Haukijärvi, Ala-Siikajärvi ja Kohmanveden Siikalahti

Kuvaus: Loutelampi, Koirajärvi ja Ruutanlampi ovat asutuksen ja pienten peltojen osittain reunustamia pikkulampia. Vehmasjärvi on tummavetinen kapea järvi. Sitä ympäröivät metsät ovat enimmäkseen nuoria koivikoita ja männiköitä, ja melko voimakkaasti syvenevillä rannoilla kasvaa hieman kelluslehtisiä. Pohjoispäässä on mainittu olevan kasvillisuudeltaan mielenkiintoinen kiven ahoalue (Kellomäki 1970), mutta se on ilmeisesti metsittynyt, eikä järvellä kokonaisuutenaan ole erityistä maisemallista arvoa. Pohjoisessa on Vehmasjoen suulla kaksi mökkiä.

Pienellä Haukijärvellä ja puoliaksi Tuusniemen puolella sijaitsevilla Pahkalammilla ja Ala-Siikajärvellä ei käyty, mutta karttatarkastelun perusteella ne ovat tavanomaisia. Kohmanveden Siikalahteen noin 500 metrin levyisenä ulottuva maakaistale on jo tiiviisti rakennettu.

Suositus: Lammilla ja järvilla ei havaittu erityisiä luontoarvoja.

Hirvijärvi, Savijärvi, Älyjärvi, Joutenjärvi, Vääränjärvi, Kolonjärvi ja Honkalampi

Kuvaus: Hirvijärven Tuusniemen puoleinen itäranta on jo rakennettu. Läheiset Savijärvi ja pieni Älyjärvi ovat rakentamattomia ja rannoiltaan osin soisia. Pienellä Joutenjärvellä on yksi mökki. Vääränjärvi on matalahko, sokkeloinen järvi, jota ympäröivät havu- ja sekametsät. Länsirannalla on asutusta ja muutamia mökkejä ja sen tuntumassa kulkee tie. Rantoja reunustavat sarat ja matalissa lahdenperukoissa esiintyy melko runsaasti ulpukkaa. Järvimaisemassa erottuvat Heinäjoenlahden itäpuolen kalliainen nimenkärki ja sen edustan pienet saaret.

Kirkasvetisen ja karun Kolonjärven eteläosassa on peltoa ja muutamia mökkejä, mutta pohjoisosa on rakentamaton ja maisemiltaan rauhallinen. Paikallista maisemallista merkitystä on Tammenkalliolla, joka kohoaa liuskeisena ja osin silopintaisena kumpareena koillisosassa (KOHDE 12). Kalliolla kasvaa käkkyräisiä mäntyjä, varvikkoa ja jäkälää. Kallion pohjoispuolella virtaa melko luonnontilaisena Myllyjoki, jota reunustaa yläosassa vetinen korpi, kun taas alempana uoma muuttuu kivikkoiseksi (KOHDE 13).

Honkalampi on syrjäinen, rakentamaton pikkulampi, jota ympäröivät nuoret männiköt (KOHDE 14). Nevalaitteen reunustamassa lammessa kasvaa vähän ulpukkaa ja sen kautta virtaa etelästä pohjoisen Honkajoki. Lampi on syrjäisen sijaintinsa ja rauhallisuutensa vuoksi huomionarvoinen kohde, vaikka ei mm. muutamista ojista johdun täysin luonnontilainen olekaan.

Suositus: Kolonjärven pohjoisosa, etenkin Tammenkallion ympäristö, tulisi säilyttää rakentamattomana kuten myös Honkalampi. Muilla järvillä ei todettu erityisiä luontoarvoja.

Näkymä Vääränjärven pohjoisrannalle.

Suurijärvi, Heinäjärvi, Kaletonjärvi, Pirttijärvi, Iso-Petäinen, Pieni-Petäinen ja Vehmasjärvi

Kuvaus: Kapea ja noin 2,5 km pitkä Suurijärvi on selvitysalueen eteläosan suurin järvi. Sen ympäristössä on maatiloja ja peltoa ja rannoilla useita mökkejä. Järvi on melko kirkasvetinen ja syvimmillään siinä on vettä 13 m. Rannat ovat enimmäkseen matalia ja niillä kasvaa harvakseltaan järviruokoa ja –kortetta. Järvellä havaittiin pesivinä telkkä, kalalokki- ja kalatiira sekä mahdollisesti kuikka, joita järvellä ruokaili useita.

Heinäjärvi on matala ja rehevä järvi. Alavat rannat ovat metsäisiä ja pohjoisosassa on kaksi pihapiiriä peltoineen. Järven pohjoispäässä on umpeenkasvun seurauksena syntynyt luhtainen suoalue, joka on reunoilta isovarpuamettä ja keskiosasta vetistä nevaa (KOHDE 15). Suolla saattaa olla myös linnustollista merkitystä.

Kaletonjärvi, Pirttijärvi ja Petäiset ovat asutuksen tuntumassa sijaitsevia ja osin peltorantaisia pikkujärviä. Pieni-Petäisestä laskee Tahvolanjoki, jonka yläosaa reunustaa hakkuu ja alaosassa kulkee pitkin jokivartta peltotie. Jokea reunustavat paikallistien alapuolella rehevät kotkansiipikasvustot ja sen eteläpuolen rinteessä on lehtoa (KOHDE 16). Rinnelehdon puuston muodostavat harmaaleppä, koivu, kuusi, pihlaja ja tuomi sekä muutamat vaahterat. Niiden alla kasvaa mm. hii-renporrasta, metsäkortetta, tesmaa, nokkosta, vuohenputkea, punaherukkaa ja sudenmarjaa sekä tienvarren lähteestä alkunsa saavan noron varrella kotkansiipeä ja velholehteä.

Vehmasjärvi on jo varsin kulttuurivaikutteinen järvi, jota ympäröivät asutus, pellot ja useat mökit. Matalahkoilla rannoilla on paikoin runsasta vesikasvillisuutta.

Suositus: Järvet ja lammet ovat luontoarvoiltaan melko tavanomaisia. Heinäjärven suo ja Tahvolanjoen lehto ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteet tulee säilyttää.

14.72 Pohjoisosan järvet ja lammet

Iso-Kankainen, Loukeinen ja Heinä-Loukeinen

Kuvaus: Iso-Kankainen on kirkasvetinen harjualueen järvi, jonka ympärillä on jo asuin- ja lomarakentamista. Eteläosan sorarannoilla kasvaa hieman saroja ja järviruokoa ja pohjoisosassa runsaammin kelluslehtisiä. Järven eteläpuolen harjurinteen päällä kulkee Joensuu-Kuopio-tie, mutta näkymät järvelle peittää toistaiseksi rinteiden nuori männikkö. Tien kahta puolta sijaitseva Palokankaan alue on osoitettu seutukaavassa MY-alueeksi ja sen kahdelle pienelle suolle, Silmäsuolle ja Palokankaan suolle on seutukaavassa suojelualuevaraus (Pohjois-Savon liitto 1990) (KOHDE 17). Iso-Kankaisen Jokilahteen laskee ruopattu puro Pieni-Kankaisesta, joka on kirkasvetinen, rämeen ympäröimä harjualueen pikkulampi (KOHDE 18). Harjualue on Telkkämäen 3. luokan pohjavesialuetta ja muuttuu kaava-alueen reunalla Tuusjärven 1. luokan alueeksi.

Loukeinen on tietön ja rakentamaton matala järvi. Sitä reunustaa pohjoispuolella havupuustoinen metsä ja rämelaidet ja eteläpuolella on leveämmältä ojitettua, tiheäpuustoista rämettä. Vesirajassa kasvaa leveästi saroja ja ulompana ulpukkaa ja lumpeita. Maisemiltaan järvi on rauhallinen. Heinä-Loukeinen on rehevä pikkulampi, jonka rannat ovat ympäriinsä soiset. Rantasuot ovat lehtipensaikkooja ja kitumäntyjä kasvavaa vetistä viitaa, mutta länsipuolella on myös kaistale avointa saranevaa.

Suositus: Palokangas tulee osoittaa kaavassa MY- ja pienet suot SL-alueeksi. Loukeinen ja Heinä-Loukeinen soveltuvat rakentamiseen huonosti. Pieni-Kankainen tulee säilyttää rakentamattomana.

Tuohilampi, Pieni ja Iso Seinälampi, Iso-Peuro, Musta-, Iso- ja Pieni-Musti ja Kuukkeli

Kuvaus: Lampiryhmän lammet sijoittuvat peräkkäin pitkään pohjois-eteläsuuntaiseen kallio-perän ruhjelaaksoon (KOHDE 19). Niitä reunustavat korkeat kallorinteiset mäet ja niiden välissä on enimmäkseen soista maastoa. Eteläisin Tuohilampi on rakennettu, mutta muut rakentamattomia ja rauhallisia.

Pieneltä Seinälammelta noin 500 m pohjoiseen ulottuva Seinävuoren rotkolaakso on rauhoitettu luonnonsuojelualueena (Kuopion lääninhallitus 1963). Se muodostuu noin 25 m korkeiden kallioseinämien välisestä 20-40 leveästä laaksosta, jonka pohjalla on kuusivaltaista metsää ja luonnontilainen puro (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1996). Suoreunainen Pieni Seinälampi sisältyy osittain suojelualueeseen ja on tärkeä osa rotkon ja sille johtavan retkeilypolun maisemaa.

Retkeilypolkua on suunniteltu jatkettavaksi rotkolaaksolta pohjoiseen lampien rantoja sivuten. Rakentamattomat Iso Seinälampi ja Musta-Musti sekä Pienen Seinälammen alapuolinen Iso-Peuro ovat kaikki maisemiltaan erämaisia pienvesiä, vaikka suo-ojitukset ovatkin muuttaneet hieman niiden luonnontilaa. Isolla Seinälammella tavattiin vuonna 1998 kaakkuripari, joka mahdollisesti pesikin lammella. Kaakkuri on harvalukuinen rauhallisten pienvesien lintu, joka on luokiteltu uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäväksi lajiksi (Suomen ympäristökeskus 2000b).

Pohjoisemmat, pohjoiseen päin laskevat syvä Iso-Musti ja matalampi Pieni-Musti ovat molemmat hyvin kirkasvetisiä, pääosin varttuneiden kuusivaltaisten metsien ympäröimiä pienvesiä. Varsinkin Iso-Musti on kalliojyrkänteinen ja rantasoineen maisemiltaan kaunis. Pieni-Mustista laskee hakkuiden ympäröimä purouoma Kuukkeliin, jonka tuntumaan ulottuvat tie ja pellot.

Suositus: Lampiryhmän lammet tulee säilyttää rakentamattomina ja muutenkin ympäristöineen mahdollisimman luonnontilaisina. Kaavassa tulee harkita suojelualueen laajentamista kattamaan koko Pienen Seinälammen ja mahdollisesti Suuren Seinälammen. Suojelullista arvoa on myös Iso- ja Pieni-Mustilla ja muilta osin alue tulisi osoittaa MU/MY-alueeksi.

Seinävuoren rotkolaakson kautta kulkee kallio-perän ruhje, johon on muodostunut useita pieniä lampia. Kuvassa näkyvät lampiketjun pohjoispäässä sijaitsevat kirkasvetiset ja maisemiltaan erämaiset Iso- ja Pieni-Musti.

Konttijärvi, Honkalampi, Petäinen ja Ahvenlampi

Kuvaus: Konttijärvi on pyöreä ja melko syvä pikkujärvi. Sen pohjoisrannalla sijaitsee kauniisti Konttijärven tila, jonka rinnerpellot ulottuvat rantaan. Konttimäen kylä on mainittu tyypillisenä ja edustavana mäkiäskylänä (Kelloniemi 1970). Järven eteläpäässä on soranottoalue. Honkalampi on tietön ja rakentamaton suorantainen lampi. Petäisen rantaan ulottuvat viljelemättömät pellot ja ojitetut rämeet, ja sillä on jo pari mökkiä.

Ahvenlampi on tummavetinen pikkulampi. Sen koillispuolelle jää vuonna 1984 rauhoitettu Silmäsuu, joka on harjusuppaan muodostunut 8.65 ha:n laajuinen vetinen neva (KOHDE 20) (Kuopion lääninhallitus 1984). Suota ympäröivä ja lammelle asti ulottuva Silmäsuonharju on osoitettu seutukaavassa MY-alueeksi (Pohjois-Savon liitto 1990). Suon ja lammen kaakkoispuolelle jää Otramäen kallioalue, joka on arvioitu Pohjois-Savon kallioinventoinnissa arvokkaaksi (lk 4) kohteeksi (KOHDE 21) (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1997). Korkea kalliomäki on osa muinaista mannerjäätikön sulamisvesiuomaa ja merkittävä etenkin geologisesti ja maisemallisesti. Ahvenlammen eteläpäähän ulottuu pieni avosuoma, jonka keskiosat ovat ojittamatonta sara- ja lyhytkorsinevaa ja reunat osittain ojitettua rämettä (KOHDE 22). Suohon rajoittuu eteläpuolella Otramäen alarinteen vanha seka-

metsä, jonka kasvillisuus on rehevää ja jossa havaittiin vuonna 1998 liito-oravareviiri.

Suositus: Ahvenlampi muodostaa lähiympäristöineen luontoarvoiltaan merkittävän kohteen. Siihen kuuluvat Silmäsuon luonnonsuojelualue sekä Silmäsuon harju ja Otravuoren kallioalue, jotka tulisi osoittaa kaavassa MU/MY-alueiksi. Lisäksi lammen eteläpuolella on paikallisesti huomionarvoinen rantasuoma ja metsä. Muut vesistöt ovat luontoarvoiltaan tavanomaisia.

Iso-Rakkine, Kämmenjärvi, Yläjärvi ja Alajärvi

Kuvaus: Asutuksen tuntumassa sijaitsevat Iso-Rakkine ja Kämmenjärvi ovat kulttuurivaikutteisia pikkulampia. Suuremmat Yläjärvi ja Alajärvi ovat noin 20 metrin syvyisiä, jyrkkärinteisiä kohoavien mäkien reunustamia melko kirkasvetisiä järviä. Niiden pohjoispuolella ja välissä on mäkiäsuutusta ja rinnerpeltöjä, jotka muodostavat kauniin kulttuurimaiseman (KOHDE 23).

Mökittömän Alajärven länsipuolella on varttunutta kuusikkoa ja kaistale metsäkortekorpea, jonka läpi virtaa ruopattu purouoma. Järven pohjoispuolen rantametsä on sekapuustoinen ja itäpuolen rinne istutusköivikkoa.

Pyöreänmuotoisen ja länsipuolelta soistuneen Yläjärven rannoilla on muutamia mökkejä. Sen eteläpuolella kohoaa kohtalaisen jyrkkänä ja louhikkoisena Myhkyrinmäen rinne (KOHDE 24). Sen puusto on varttunutta kuusikkoa, mutta rannassa ja rinteiden reunoilla pihlajan, harmaalepän ja koivun tiheikköä. Kasvillisuus on rehevää etenkin rinnettä alas virtaavan puron varrella, missä kasvaa hiirenporrasta, kotkansiipeä ja isoalvejuurta. Etenkin rannassa on lehtipuupökölöitä, joissa nähtiin loppukesällä ruokailevia tali-, sini- ja hömötiäisiä sekä pikkutikkanaaras. Pikkutikka on luokiteltu uhanalaiseksi, vaarantuneeksi lajiksi (Suomen ympäristökeskus 2000b).

Suositus: Järvet ovat luontoarvoiltaan melko tavanomaisia. Yläjärveen rajoittuva Myhkyrinmäen rinne tulisi säilyttää rakentamattomana ja jättää rantametsä ja puronvarsi metsänkäsittelyjen ulkopuolelle.

Paronjärvi, Suuri ja Pieni Susijärvi, Pentulampi, Karvaslampi, Kohisova, Iso Honkajärvi ja Hoikka

Kuvaus: Paronjärvi on matala ja melko rehevä järvi, jonka rannoista suuri osa on peltoja. Suuri ja Pieni Susijärvi ovat pitkänomaisia, melko syviä ja kovarantaisia järviä. Molemmilla on muutamia mökkejä, mutta myös pitkiä rakentamattomia rantaosuuksia. Niukkakasvustoisilla rannoilla kasvaa harvakseltaan järvikortetta, saroja ja ulpukkaa. Pienestä Susijärvestä laskevan Aunetanpuron uoma on kivikkoinen, mutta erityistä kasvillisuutta sen varrella ei esiinny.

Pentulampi on rakennettu pikkulampi ja myös Karvaslammen ja Kohisovan läheisyydessä on asutusta. Syrjäiset Iso Honkajärvi ja Hoikka ovat rakentamattomia ja rauhallisia, mutta suo-ojitukset ja ympäristön hakkuut ovat muuttaneet niiden luonnontilaa. Hoikan itäpuolen Honkamäki on jonkin verran arvokas kallioalue (KOHDE 25) (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1997).

Suositus: Alueen järvet ja lammet ovat luontoarvoiltaan melko tavanomaisia.

Hietajärvi

Kuvaus: Tuusniemen taajaman tuntumassa sijaitseva sokkeloinen Hietajärvi on selvitysalueen suurimpia järviä. Sen ympärillä on asutusta, pieniä peltoja ja sopivilla paikoilla lomamökkejä. Ruskehtavavetisen järven matalilla rannoilla kasvaa saroja ja järvikortetta ja paikoin on pieniä ruovikoita. Järven pohjoispäähän laskee tummavetinen Sotkujoki, joka on uurtanut voimakkaasti mutkittavan uomansa syvälle hiekkamaahan (KOHDE 26). Jokea ympäröi sen alaosassa nuorehko kuusikko ja jokitörmillä kasvaa mm. kastikkaa, mesiangervoa, korpikaislaa, hiirenporrasta ja huopaohdaketta. Jokisuun Lammakko on suojainen, suorantainen lampare.

Hietajärven länsirannalla jää Luhdansaaren ja mantereeseen väliin puuton luhtainen suo (KOHDE 27). Sen kasvillisuuteen kuuluvat suursarat sekä kurjenjalka, raate, suoputki ja rahkasammalikossa runsaana kasvava karpalo. Suon keskiosa on lyhytkortisempi ja reunoilla se muuttuu jyrkästi rämeeksi. Suon pohjoispuolelle jää suojainen lahdelma, jota reunustaa ruovikko ja jossa lepäili loppukesällä sorsia.

Hietajärven kapeimmassa osassa sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla rakentamaton mäntymetsäinen Pirttisaari sekä sen eteläpuolella pienempi sekapuustoinen Jänissaari (KOHDE 28). Jänissaaresta etelään on muutamia pensaikkoisia luotoja, jotka ovat sopivia pesäpaikkoja mm. kalalokille.

Suositus: Hietajärvellä on taajaman lähijärvenä jossain määrin merkitystä virkistyskäytölle, minkä vuoksi osa rannoista tulisi säilyttää rakentamattomina. Sotkujoki ja Luhdansaaren suo ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Pirttisaarella ja sen lähisaarilla on jossain määrin maisemallista merkitystä.

Juojärvi

Susilaksi-Tuuslahti

Kuvaus: Taajaman itäpuoliset Juojärven rannat ovat enimmäkseen metsäisiä kallio- ja moreenirantoja ja niillä on jo melko tiivistä loma-asutusta. Sen sijaan Juojärven saariston Natura-alueeseen rajoittuvissa muutamissa pienissä saarissa ja suurehkoissa Susisaareissa on vain muutama yksittäinen mökki.

Huomattavia kallioita on Tuuslahden suulla Härkämaan kohdalla sekä Tiheänselkään rajoittuvassa Jyrkässä (KOHDE 29). Jyrkän kalliot koostuvat lohkaraisista ja niillä kasvaa kauniisti kakkurämäntyjä. Edustalla on muutamia pieniä saaria, joista pieni Jyrkänsaari on mäntyjä kasvava kalliosaari, Väyläluoto ja Rasiluoto matalia pensikkoluotoja ja suurimmat Hietasaari ja Rasi-saari mäntymetsäisiä pikkusaaria. Pienistä saarista suurimman, Saunasaaren, rannat ovat louhikkoiset ja ympärillä on pieniä luotoja.

Läheisen Susisaaren keskiosissa on taimikoita ja hakkuita ja itäpään kallioilla nuorta männikköä. Saaren länsiosan etelärannalla on maisemallisesti merkittäviä matalia silokallioita, joilla kasvaa kauniisti kakkurämäntyjä (KOHDE 30). Kalliot ovat veden puolelta lähes paljaita, mutta muuttuvat kauempana varpupeitteisiksi. Varmistamatta jäänyt havainto tehtiin pikkutervakosta, joka on aiemmin luokiteltu Pohjois-Savossa alueellisesti uhanalaiseksi (V). Susisaaren eteläpuolella jäävät ruovikon ympäröimä Häikän pikkusaari ja kapea Valamo.

Susilahden pohjukassa on tien ja rannan välissä varttunutta kuusikkoa, joka vaihtuu rannassa nuoreksi koivikoksi. Alueella on kaksi erillistä lähdeä, joista pohjoisemman ympärillä on vetistä, lehväsammalien peittämää tihkupintaa (KOHDE 31). Kasvillisuuteen kuuluvat mm. hiirenporras, metsäimarre, suokeltto ja huopaohdake.

Susiniemen edustalla on muutamia Juojärven saariston suojelualueeseen rajoittuvia saaria. Kuvassa näkyvät etualalla Rasisaari ja taustalla Saunasaari ja Hietasaaren eteläosa.

Tuuslahti on syvä Juojärven lahti, jossa vedenlaatu on hieman muuta järveä heikompi mm. kaatopaikan valumavesistä johtuen. Syvää lahtea reunustaa itäpuolella korkeana kohoava Tuusmäki, mutta länsipuoli on loivapiirteisempi. Lahden eteläosassa on rakennettuja rantoja, mutta perukka on rakentamaton ja rauhallinen.

Lähelle Tuuslahden pohjukkaa laskee idästä Kohisovanjoki, joka saa alkunsa noin 30 m korkeammalla Tuusmäen kupeessa sijaitsevasta pienestä Kohisovan järvestä (KOHDE 32). Yläosassa joki virtaa suoreunaisena mutkitellen, mutta kohisee lopussa putouksena alas jyrkkää rinnettä. Louhikkoisen ja osin pitkin kalliota valuvan putouksen ympärillä kasvaa mm. hiirenporrasta, mesiangervoa, ojakellukkaa, metsä- ja korpiimarretta ja karhunputkea. Rinteen metsä on varttunutta kuusikkoa, ja uoman reunoilla on myös raitoja ja pihlajia. ja joitakin kaatuneita kuusia. Ylempänä on jokiuoman ympärillä rehevää korpea ja lahoppuustoista harmaaleppikkoa.

Suositus: Susiniemen edustan pikkusaarilla ja Susisaaren eteläpuolen rannoilla on maisemallis-

ta arvoa ja lisäksi ne sijaitsevat aivan Juojärven saariston suojelualueen tuntumassa. Uuden lomarakentamisen sijoittamista niille tulisi välttää. Tuuslahden Kohisovanjoki on putouksineen hieno ja ainakin alaosastaan melko luonnontilaisena säilynyt kohde. Se ja Susilaksin pohjukan lähteet ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

Kohisovanjoki virtaa alaosassaan kivikkoisessa uomassa ja laskee korkeana putouksena Tuuslahden pohjukkaan.

Pajulahti-Pahkalahti

Kuvaus: Pajulahti ja Pahkalahti ovat Juojärven suojaista, pitkiä lahtia taajaman länsipuolella. Niiden rannoilla on astutusta ja peltöjä ja etenkin Pahkalahti on matala, minkä vuoksi ne eroavat Juojärven karummista osista. Pajulahden suulla on kapea salmi, reunustavat kauniisti Salmenkylän talot ja rantaan ulottuvat pellot (KOHDE 33). Maisemallista arvoa on myös Pajulahden itäranalla kulkevalle Kuopio-Joensuu -tielle aukeavilla näkymillä. Niemissä lahtien välissä on jo tiivistä loma-asutusta.

Pajulahden perukkaan laskee yläpuolisesta Matolammista puro, joka on uurtunut hyvin syvälle hiekkamaahan (KOHDE 34). Puron muovaaman leveän rotkon reunoilta on kaatunut puita. Matolampi on rakentamaton tummavetinen lampi, jota ympäröi kuusimetsä ja kaakkoispuolella pelto.

Venäinniemen kärjessä, Pahkalahden ja Soitulahden suulla on laaja soinen alue (KOHDE 35). Sen sisäosissa on ojittamatonta rämettä ja pieni Kurkilampi. Rannassa niemeä kiertää avoin luh-

tainen neva, joka vaihtuu vesirajassa sara- ja ruoholuhdaksi. Niemen molemmille puolille jäävät matalat ja suojaiset salmet, joilla voi olla merkitystä vesilintujen pesimä- ja ruokailuympäristöinä. Salmikapeikolla ja muutamilla saarilla on myös maisemallista arvoa.

Suositus: Pajulahden perukan puro ja Matolampi muodostavat erikoisen kokonaisuuden, joka tulisi säilyttää rakentamattomana. Venäinniemen rantasuo ja matalat salmet ovat luonto- ja maisemiarvoiltaan paikallisesti huomionarvoisia kohteita.

Kuvassa oikealla näkyvää Venäinniemen kärkeä kiertävät matalat, suoreunaiset salmet.

Venäinniemi-Kaasilansalmi

Kuvaus: Juojärven Hirviselkää lännessä reunustavat rannat ovat metsäisiä moreenimaita, joiden edustalla vesikasvillisuus on niukkaa. Rantaviiva polveilee voimakkaasti, ja etenkin pohjoisosa on jo melko tasaisesti mökitettyä. Eteläosassa on Jynkänlahden ja Jouhisenniemen välillä poikkeuksellisen pitkälti, lähes 5 km, rakentamatonta rantaa. Myös suurehko Hirvisaari on yhtä mökkiä lukuun ottamatta rakentamaton. Mäkisen maaston korkeimpana kohtana kohoaa korkea Rämänmäki.

Rämänniemen kärjessä, Rämänmäen kuusikkorinteen alla on lehtipuustoista sekametsää (KOHDE 36). Isojen koivujen lisäksi kasvaa harmaaleppää, harvakseltaan kuusta ja etenkin itäreunalla järeitä haapoja. Rehevään aluskasvillisuuteen kuuluvat metsäkastikka, lillukka, kiolo, karhunputki, metsäkurjenpolvi ja metsäliekosammal sekä kosteissa painanteissa rehotavat hiirenporras ja metsäkorte. Lahoppuuna

esiintyy melko runsaasti koivu- ja harmaaleppäpökölöitä. Linnuista havaittiin tiaisia ja käpytikka.

Maisemallisesti herkkinä kohteina erottuvat Jynkänlahden suun kapeikko, jota reunustavat Viranniemen puolella isot haavat (KOHDE 37). Rauhallisen Rämänlahden pohjukassa on hiekkarantaa ja laiteilla matalia silokallioita (KOHDE 38). Lahdella ruokaili loppukesällä 12 kuukautta.

Suositus: Rämänniemen kärjen metsäalue on kasvillisuudeltaan tavallista monipuolisempi ja lisäksi sillä on lahoppuustoisena merkitystä myös monille linnuille. Sen tulisi antaa olla luonnontilaisena eikä sijoittaa sinne rakentamista. Myös rauhallinen Rämänlahti olisi syytä säilyttää rakentamattomana.

Juojärven luoteisosassa on melko runsaasti mökkejä ja vähän yhtenäistä rakentamatonta rantaa. Kuvassa näkyvät rakentamattomat Rämänniemi ja hiekkarantainen Rämänlahti. Niemien kärjessä on rehevää lehtipuustoista sekametsää.

Kaasilansalmi-Vihtalahti

Kuvaus: Kaasilansalmesta Vihtalahteen ulottuvat metsäiset moreenirannat lukuun ottamatta pieniä viljelysalueita Lampsunlahdessa ja Pienessä Vihtalahdessa. Rantaviiva polveilee täälläkin voimakkaasti, ja sen edustalla on muutamia, jo aiemmin kaavoitettuja saaria. Alueen eteläosa jää suuren Vihtaniemen suojaan. Koko alue on harvakseltaan ja paikoin jo tiheämmin mökitettyä. Kylmäniemessä on kärjen muutamia mökkejä lukuun ottamatta pitkälti rakentamatonta rantaa.

Saunaniemessä jyrkkäpiirteisenä kohoava korkea Salkomäki on järvi- ja kylämaisemassa näkyvä maamerkki (KOHDE 39). Sen rinteet ovat osin jyrkän kallioiset ja alarinteillä on lehtipuustoisia metsiä. Mäen etelärinteiden alla sijaitsee kapea, rakentamaton Suuri Salkolampi.

Kylmäniemessä sijaitsee pieni Vihtalampi, joka on mainittu erämaisena, suojelunarvoisena lampena (Kellomäki 1970) (KOHDE 40). Sitä ympäröi hyllyvä nevalaide, joka jatkuu pohjoiseen ojitamattomana korpirämeenä. Nevalla kasvavat mm. luhtavilla, raate, kurjenjalka ja jouhisara ja lammen rannoilla ulpukka. Lammen itäpuolella kohoaa havumetsäinen kalliorinne.

Suositus: Salkomäellä on paikallista maisemallista arvoa. Vihtalampi on melko luonnontilainen pienvesi, jolla on myös maisemallista merkitystä eikä sille tule sijoittaa rakentamista.

14.73 Pahkasalo

Maastokäynti Suuri-Pahkasaloon toteutettiin toukokuussa 2002. Ennen maastokäyntiä tutustuttiin aluetta koskevaan aikaisempaan aineistoon. Aluetta koskevaa aikaisempaa ympäristötietoa on niukalti.

Russellahti ympäristöineen

Russellahti vaikutti linnuston osalta verrattain tyhjältä alueelta. Alueen metsäkasvillisuus muodostuu kahdesta erilaisesta metsätyypistä. Puhdistamon laskeutusaltaan päässä on nuorta koivua kasvava alue. Kenttäkerros on heinittynyt. Lajistossa on runsaasti kulttuurinsuosioita kuten punanataa, nurmirölliä, timoteitä, mesiangervoa jne. Puusto on tasaikäistä ja sitä on harvennettu

jokunen vuosi sitten. Lisäksi pohjukassa on rantaviivan tuntumassa muutama kookas haapa. Lisäksi esiintyy runsaasti harmaaleppää. Savoniemen alueella vallitsevia ovat mäntyvaltaiset sekakankaat. Metsäalueet ovat talousmetsäkäytössä. Maapuita tai pystypökelöitä ei esiinny. Rannassa sijaitsevat pienet avokallio-alueet ovat maisemallisesti kiinnostavia. Avokallio-alueiden välissä kasvaa jokunen kookas haapa. Etäämpänä rannasta metsäkasvillisuus on verraten tavanomaista. Rannan kalliit ovat selviä kiintopisteitä, joihin katse kiinnittyy.

Savenlahti ympäristöineen

Savenlahti on laajasti ruovikkoinen ja runsaasti pieniä kareja käsittävä alue. ranta-alue kiertää pajuvyöhyke. Sen takana on laaja alue, jossa on harvennettua koivikkoa. Etäämpänä rannasta koivikko muuttuu mäntykankaaksi. Metsäalueet ovat selvästi talousmetsäkäytössä. Puusto on tasaikäistä ja rakenteeltaan monotonista. Kenttäkerroksen lajistoon mänty-kuusi sekakankaalle tyypillinen; puolukka –mustikka, käenkaali, metsälauha, kevätpiippo, karhunputki, metsätähti, metsä- ja kangasmaitikka, metsäimmarre jne. Savenlahti muodostaa kuitenkin linnustollisesti melko potentiaalisen kohteen. Lahdella uiskenteli mm. muutama telkkä, tavi sekä jokunen harmaalokki. Aina linnustokolonialle lahden kivet ja karikot muodostavat oivan elinympäristön. Myös lähisaari tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Suositus: Lahti lähiympäristöineen tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Heinälahti – Vieroitusklinikan lahti

Heinälahti on vesialueeltaan hyvin samantyyppinen kuin edellä kuvattu Savenlahti. Isot kivet ja karit ovat soveliaita elinympäristöjä mm. lokeille. Ranta-alueet ovat tavanomaista sekakangasta. Muutama harmaalokki istuskeli isommilla kareilla. Etelämpänä Heimoset –saariryhmä lienee myös linnustolle potentiaalista aluetta.

Vieroitusklinikan lahti on vesialueelta käsin nähtynä maisemakuvaltaan kaunis venevalkama-alue.

Heinälahti vesialueelta käsin nähtynä. Lahti lienee ainakin sovelias elinympäristö harmaalokille ja ilmeisesti myös muulle linnustolle (kuva J. Hietaranta 2002).

Kivenniemenlahden läheisyydessä on kapea soistunut juotti, joka aikanaan on erottanut Kivenniemen muusta saaresta. Puusto on puhdasta koivikkoa. Harvennushakkuista on toteutettu jokunen aika sitten. Rannassa on muutama kookas tervaleppä ja koivu (kuva J. Hietaranta).

Rannassa on verraten mielenkiintoinen vanha pihapiiri, joka on muuttunut ketomaiseksi alueeksi. Siellä täällä on muutama vanha omenapuu. Ketoalueen eteläpuolella on kostea juotti, joka aikaisemmin lienee erottanut Kivenniemen muusta saaresta. Juotin rannan puoleisessa päässä kasvaa muutama järeä tervaleppä ja koivu, mutta etäämpänä puusto on verraten nuorta koivikkoa, jota on verraten äskettäin harvennettu. Kenttäkerros on heinittynyt. Valtalajeina ovat mesiangervo ja vadelma. Lisäksi runsaasti saroja ja heiniä.

Tilakeskukseen johtavan tien varrella on komea kuusiaita. Sen keskikohdalla tienpohjoispuolella on nuorta harmaaleppää kasvava kosteikko, josta aikaa myöten kehittyy mielenkiintoinen lehtipuusaareke. Siellä täällä tilakeskuksen ympäristössä on vanhoja peltoalueita, jotka ovat vähitellen muuttumassa kedoiksi tai kuiviksi niityiksi. Pihapiirissä on muutama iäkäs yksittäispuu, jotka erottuvat maisemassa komeasti.

Rehevä harmaaleppäsaareke peltoalueen päässä. Puusto on nuorta. Kenttäkerros on melko rehevää ja monimuotoista. Sovelias elinympäristö esimerkiksi musta –ja laulurastaille (kuva J. Hietaranta).

Kivenniemen alue

Niemen kärjessä on muutama mökki. Muuten Niemialueen kasvillisuus on mänty-kuusivaltaista sekakangasta. Metsäalueet ovat talousmetsäkäytössä ja puusto on rakenteeltaan verraten samantyyppistä. Kenttäkerroksessa esiintyy tavanomaista lajistoa kuten mustikka, puolukka, metsälauha, metsäimmarre, kangasmaitikka, kultapiisku, sananjalka, metsätähti jne. Niemialueen keskiosassa on hieman muuta metsäluontoa monimuotoisempi elinympäristö. Kuusen ohella esiintyy sekapuuna haapaa ja harmaaleppää.

Suositus: Niemialue on usein rakentamisen kannalta hankalaa aluetta, koska maisemakuva voi merkittävästi muuttua.

Pahkalampi ympäristöineen

Pahkalammelta suoraan itään pahkalammen-tien ja kuusikon rajaama alue on melko monimuotoinen elinympäristö. Alue on todennäköisesti alunperin vanhaa peltoa (ks. seuraava kuva), joka on istutettu koivulle ja eteläpuolella myös kuuselle. Alavimmat alueet ovat soistuneita ja jossain määrin alue muistuttaa koivukorpea. Puusto on kuitenkin käsitelty ja maapuita tai pystypökölöitä ei juurikaan esiinny muuta kuin hakkuujäänkösinä. Kenttäkerroksen kovasta kasvipotentialista kertoo mesiangervon hyvin runsas esiintyminen. Sen lisäksi esiintyy suo- ja metsäkortetta, kurjenjalkaa, hiirenporrasta (paikoin runsaana muodostaen oikein komeita kasvustoja), Lisäksi esiintyy mm vadelmaa, käenkaalta, metsätähteä, jousivihvilä, harmaasara ja todennäköisesti myös muita saroja. Lajistollisesti ei kenttäkerros vaikuttanut kovinkaan erikoiselta.

Vanhaa peltoaluetta, jolle on kehittymässä monimuotoinen lehtipuualue. Kuusi on myös voimakkaasti työntymässä aluspuuksi. Vaikka puusto on nuorta ja maapuita ja pökölöitä on niukalta, voisi alueesta kehittyä monimuotoinenkin kokonaisuus (kuva J. Hietaranta).

Pahkalammen koko eteläinen ranta on luhtainen. Rantaluhta on parhaimmillaan useita kymmeniä metrejä leveä. Luhdalla on melko monimuotoinen lajisto; kurjenjalka, isokarpalo, puolukka, raate, järviruoko, rahkasammaleet, luhtakastikka, punanata, tupasvilla, äimäsara, jokapaikansara jne. Vesikasvillisuudesta ei ajankohta mahdollistanut havaintojen tekoa. Paikoin luhdalla on alkanut kasvaa pajua ja koivua. Ranta-alue on paikoin hyvinkin soistunut; hieman etäämpänä rannasta muuntuu puusto yleensä kuusivaltaiseksi tuoreeksi kangasmetsäksi ja paikoin ilme-

nee soistumisesta johtuvaa korpisuutta. Ranta-alueen välittömässä läheisyydessä on toteutettu harvennushakkuuta. Kuitenkin esimerkiksi etelärannan itäosissa on melko laaja koivu -harmaaleppä-alue, jossa on maapuita ja pystypökölöitä verraten runsaasti. Hakkuutähteitä on maassa myös runsaasti. Jokunen raita kasvaa myös sekapuuna. Kenttäkerroksessa on sananjalkaa, korpi-imarretta, metsälauhaa, suokortetta, kevätpiippoa, puolukkaa, timoteitä, nurmilauhaa, vadelmaa jne. Mielenkiintoiseksi alueen tekee se, että siellä täällä on pieniä lampareita, joissa ainakin näin keväällä oli runsaastikin vettä. Puuston sijoittuminen kumpareille viittaa, että nämä lampareet ovat vetisiä myös myöhemmin kesällä. Yllättävästi joillakin kumpareilla kasvoi myös viinimarjaa.

Pahkalammen etelärannan komeaa luhtaa idästä katsottuna. paikoin luhta on kymmeniä metrejä leveä. Paikoin koivu ja pajut ovat jo tunkeutuneet luhdalle. Pahkalammen linnusto vaikutti verraten vaatimattomalta; telkkä- ja sinisorsapari uiskentelivat pohjoisrannan tuntumassa ja isokuovi istuskeli kivellä aivan järven länsipäässä kuvan ottosuunnassa (kuva J. Hietaranta).

Etelärannan keskiosassa puusto on melko iäkäs-tä kuusikkoa. Kenttäkerroksen lajisto viittaa melko kosteaan maapohjaan. Myös täällä esiintyy jokunen lampare. Kenttäkerroksen lajisto on tavanomaista tuoreelle kankaalle mm sammalia, korpi-imarretta, kevätpiippoa, mustikkaa, käenkaalta jne. Riidenliekoa esiintyi paikoin hyvinkin runsaasti. Alueella kulkee metsäautotieura ja harvennushakkuuta on toteutettu. Sen ympäristössä jokunen kookas haapa ja koivu on säästetty hakkuilta.

Etelärannalla kohden länttä siirryttäessä maasto nousee jossain määrin ja puustoa voidaan luonnehtia kuusi-mänty sekakankaaksi, jossa puolukka on kenttäkerroksen valtalaji. Maapuita tai pökölöitä ei esiinny. Puustoa on harvennettu melko äskettäin. Aivan pohjukassa on puusto verraten järeää kuusikkoa, joskin harvennettua mutta puusto on varttunut. Kenttäkerroksen lajisto vaikutti tyypilliseltä tuoreelle kuusikankaalle.

Etelärannan keskiosissa kasvillisuus on tyyppistä tuoretta kuusikangasta. Kuusi muodostaa lähes yksin puukerroksen. lehtipuustoa on niukalti. Maapuut ja pökölöt puuttuvat lähes tyystin (kuva J. Hietaranta).

Etelärannalla (etenkin itäosissa vanhoilla pelto-alueilla) oli ainakin keväällä runsaasti soistumia ja lampareita. osa niistä säilyy varmasti pitkällekin kesään. Koivut kasvavat pienillä kumpareilla (Kuva J. Hietaranta).

Pahkalammen linnusto vaikutti verrattain vaatimattomalta; vain sinisorsapari uiskenteli järven itäpäässä ja länsipäässä suurella kivellä istuskeli isokuovi. Lisäksi lammen pohjoisrannalla uisken-

teli yksinäinen telkkä. Rantapensaikosta pyrähti lentoon pyy.

Lammen pohjoisrantaa reunustava luhtareunus on kapeampi kuin etelärannan luhtareunus ja puusto rannan pohjoispuolella on verraten nuorta mäntykangasta. Kenttäkerros on jossain määrin heinittynyt.

Suositus: Lampi itsessään on melko tavanomainen suolampi, mutta sitä on pidettävä verraten luonnontilaisena. Linnustollisesti se lienee melko vaatimaton, joskin sen linnustosta ei saatu täyttä kuvaa. Huomionarvoisin kohde on ehdottomasti etelärannan laaja rantaluhta. Sen lajisto on edustava ja monipuolinen. Eteläranta kokonaisuudessaan ansaitsee huomion; koko etelärannan pituudelta ranta on kostea ja soistunutta ja omaa ainakin paikoin korven tunnusmerkkejä.

Hiitolanlahti ympäristöineen

Hiitolanlahden eteläpuoliset alueet ovat tavanomaista kuivahkoa mäntykangasta tai tuoretta kuusikangasta. Metsäalueet ovat talousmetsäkäytössä. Maapuut ja pökölöt puuttuvat. Maastokäynnillä Hiitolanlahden linnustosta ei saatu käsitystä.

Suositus: Alueella ei ole merkittäviä elinympäristöjä. Mahdollinen rakentaminen ei aiheuta merkittäviä haittoja merkittävälle luontotyypeille.

Pahkalammen laskupuro

Pahkalammen laskupuro on perattu ja oikaistu ja sitä ei voi pitää luonnontilaisena. Sen reunamilla on jossain määrin runsaammin harmaaleppää, koivu ja pihlajaa, mutta muuten oja ei sanottavasti eroa ympäristöstään.

Laskupuro laskee kapeaan Jokilahteen. Pohjukka on luhtareunainen, mutta luhtaisuus häviää kun siirrytään kohden lahden suuosaa. Topografia lahden molemmin puolin on melko jyrkkä ja länsirannalla on komea avokallioalue. Puusto on tavanomaista mänty-kuusi sekakangasta. Rinteen yläosissa ja lakialueilla valtapuuna on mänty ja alemmilla osilla kuusi. Sekapuuna on useimmiten harmaaleppää.

Kapeassa lahdessa uiskenteli kuikkapari. Itäranalla on asutusta ja länsiranta muuntuu avokallioalueen eteläpuolella kuivahkoksi mäntykankaaksi aina Peltonimen länsipuolelle asti. Maisemakuvaltaan Peltoniemen ja Haapasaaren välinen alue on verraten kaunista pienten avokallioiden ja kuivahkon mäntykankaan kirjavoimaa aluetta.

Suositus: Pahkalammen laskupuroa ei voida pitää merkittävänä luontotyyppinä. Sen sijaan Jokilahtea voidaan pitää maisemallisesti huomionarvoisena kohteena.

Pahkalammen laskuoja. Oja on suoritettu ja levennetty koko matkaltaan. Ojan reunoilla kasvaa harvakseltaan koivuja ja harmaaleppää, mutta muuten oja lähiympäristöineen ei eroa ympärivästä kuusi-mäntysekakankaasta (kuva J. Hieta-ranta).

Suuri-Pahkasalon länsiosa (Haapasaareltä Röhmärniemen itäpuolelle)

Saaren sisäosat ovat pääosin talousmetsäkäytössä olevaa kuivahkoa mäntykangasta. Harvennushakkuuta on toteutettu runsaasti. Alueelta ei löydetty merkittäviä luontotyyppejä.

Suositus: Koska alueen luontotyyppit ovat tavanomaisia, ei rakentamistoimenpiteet alueella aiheuta merkittävää haittaa luontoarvoille.

Pahkasalon alue

Puhdistamolle johtavan tien ja Pahkalammen väliselle alueelle jää verraten laaja yhtenäinen metsäalue. Alueen metsäkasvillisuus on pääosin kuivahkoa mäntykangasta. Erityisiä luontotyyppejä tai muita luontoarvoja ei alueelta havaittu. Maastokäyntiä ei kuitenkaan voi pitää täysin kattavana.

14.8 Maankäytön suositukset ja maisema-ekologinen rantaluokitus

14.81 Maankäytön suositukset

Selvitysalueen merkittävimmät luontoarvot liittyvät alueella sijaitseviin suojelualueisiin, joita ovat Natura 2000 –ohjelman täydennyskohteisiin kuuluva Koistilan metsä sekä luonnonsuojelulailla rauhoitetut Saunaniitty, Seinävuoren rotkolaakso ja Silmäsuo. Myös Juojärven suojellun saariston läheisyys on otettava huomioon, vaikka rantojen suojeluohjelman ja Natura 2000 -ohjelman rajaukset eivät selvitysalueelle ulotukaan.

Muut selvityksessä mainitut luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet on pyrittävä säilyttämään rakentamattomina siirtämällä rakentamista sitä paremmin kestäville alueille. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee rakennusten sijoittamiseen kiinnittää erityistä huomiota. Kulttuurimaisema-alueilla tulee suosia pelto-alueiden avoimuutta ja pyrkiä siihen, että rakennukset sopeutuvat ympäristöönsä. Metsäkäsittelyissä tulee rantaan jättää suojavyöhyke ja voimakkaasti rantamaisemaa muuttavia toimenpiteitä tulee muutenkin välttää.

Suojelualueita lukuun ottamatta luonto- ja maisemakohteet voidaan kaavassa osoittaa maatalous- tai maa- ja metsätalousalueiksi, joilla on mahdollisesti maisema- ja luontoarvoja. Kaikialla kaava-alueella rakennuspaikat on pyrittävä ryhmittelemään niin, että vapaata rantaa jää riittävästi luonnonvaraisen luonnon ja yleisen virkistyskäytön tarpeisiin.

14.82 Maisema-ekologinen rantaluokitus

Maisema-ekologinen rantaluokitus on maankäytön suunnittelua varten tehty ranta-alueiden luonto- ja maisema-arvojen arviointi. Perustana luokittelulle on ns. maisemaekologinen kapasiteetti, jolla tarkoitetaan alueen kykyä sietää rakentamista ja muuta ihmistoimintaa.

Tässä selvityksessä rannat on luokiteltu maisema-ekologisten ominaisuuksien perusteella neljään luokkaan (liitekartta 2). Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävimpiä ovat IV luokan ranta-alueet ja tavanomaisia, kulutusta hyvin kestäviä alueita ovat I luokan rannat.

Luokittelun perusteena ovat olleet nimen omaan alueiden luonto- ja maisema-arvot eikä muihin esimerkiksi rakentamista ohjaaviin tekijöihin ole kiinnitetty huomiota. Eri luonto- ja maisematekijöiden painotus luokittelussa pohjautuu tekijän omaan näkemykseen.

IV luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan merkittävä ranta, joka tulisi säilyttää rakentamattomana

IV luokkaan on katsottu kuuluviksi suojelualueisiin kuuluvat rannat. Lisäksi luokassa on joukko muita kasvistoltaan ja/tai eläimistöltään rikkaita elinympäristöjä kuten puronsuita ja rantaluhtia sekä maiseman kannalta erityisen merkittäviä peltorantoja. Alueet kestävät huonosti kulutusta ja tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman luonnontilaisina ja rakentamattomina.

III luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan melko merkittävä ranta, jolle rakentamista tulisi välttää

III luokkaan on luettu luontoarvoiltaan melko merkittäviä alueita kuten kohtalaisen jyrkkiä rinteitä, saaria, niemiä ja pienten, rakentamattomien lampien rantoja ja alueita, jolla on kasvillisuus- tai lintuarvoja. Alueiden kulutuskestävyys on melko huono tai ne ovat maisemallisesti herkkiä. Rakentamisen sijoittamista näille alueille tulisi välttää.

II luokka: Luonto- ja maisema-arvoiltaan melko tavanomainen ranta, joka soveltuu jossain määrin rakentamiseen

II luokkaan on sisällytetty muun muassa lievästi soistuneita ja alavia rantoja sekä saarten rantoja ja peltorantoja. Alueet eivät ole luonto- ja maisemaominaisuuksiltaan parhaita mahdollisia rakentamiseen, mutta tarvittaessa niille voidaan sijoittaa joitakin rakennuspaikkoja.

I luokka: Luonto- ja maisema-arvoiltaan tavanomainen ranta, joka soveltuu rakentamiseen

I luokkaan kuuluvat rannat ovat pääasiassa manerrannan loivapiirteisiä tuoreen tai lehtomaisen kankaan moreenirantoja, joiden luonto- tai maisema-arvot ovat tavanomaisia. Alueet sopivat rakentamiseen ja usein niille onkin jo rakennettu.

2 TAVOITTEET

21 YLEISTAVOITTEET

Tuusniemen kuntaan v. 1997 laaditussa yleiskaavoitusohjelmassa on määritelty periaatteet kunnan vaiheittaiselle yleiskaavoitukselle.

- Kirkonkylän taajamaympäristön osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa v. 1985.
- Juojärven alueita käsittävä kunnan ensimmäinen rantaosayleiskaava on vahvistettu v. 1994.
- Kaavinjärvi – Rikkavesi alueen rantaosayleiskaava on juuri valmistunut ja Tuusjärven ympäristön ranta-alueita käsittävä osayleiskaavoitus on parhaillaan suunnitteluvaiheessa.
- Yleiskaavoitusohjelman mukaisesti nyt on käynnistetty Juojärvi – Pajuharju ympäristön osayleiskaavoitus.

Haja-asutusalueiden osalta tavoitteena on laatia osayleiskaava siten, että ranta-alueilla rakennusluvut hajarakentamiseen voidaan myöntää suoraan kunnanvaltuuston hyväksymän oikeusvaikutteisen osayleiskaavan pohjalta. Osayleiskaava siten vähentää poikkeuslupakäsittelyjä sekä rantavyöhykkeellä maanomistajakohtaisten rantakaavojen laadintatarpeita.

Kirkonkylän välittömään läheisyyteen sijoittuvan Pajuharjun ympäristössä tavoitteena on selvittää mahdolliset aluevaraukset myös ympärivuotisen asutuksen osalta. Tältä osin osayleiskaava tulee toimimaan tarvittaessa myös yksityiskohtaisen asemakaavoituksen perusteena.

Menettelytavan osalta tavoitteena on osallisten ja suunnittelijoiden välisen vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin mahdollistaminen.

Osallistumismenettelyn yksi keskeinen tavoite on inspiroida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen käytännön kehittämiseen.

Suunnittelualueen nykyinen maankäyttö ja luonto-olot sekä jo aikaisemmin laaditut selvitykset ja suunnitelmat (kuten seutukaavat, luontoselvitys) luovat pohjan yleiskaavoituksen tavoiteasettelulle ja mitoitusperusteille. Lisäksi tavoiteasettelua ohjaavat jo yleisesti hyväksytyt yleiskaavoituksen suunnitteluperiaatteet.

Tavoitteet kohdistuvat ensisijaisesti rantavyöhykkeelle sijoittuvan haja-asutuksen muodostamisperusteisiin sekä arvokaiden luontokohteiden ja suunnittelualueelle tyypillisen kulttuuriympäristön huomioimisperiaatteisiin.

Yleiskaavan suunnitteluratkaisuilla pyritään kokonaisrakenteen myönteiseen kehittämiseen. Tällöin kiinnitetään huomiota kunkin osa-alueen perinteisen rakenteen ja maankäytön tukemiseen.

Loma-asutuksen sijoittamisen lisäksi kaavalla määritellään mm. ympärivuotiseen asutukseen, matkailuun, maa- ja metsätalouteen, veneilyyn, reitistöihin, virkistykseen, suojeluun, kulttuuriympäristöön sekä maisemanhoitoon liittyvät maankäytölliset aluevaraukset määräyksineen ja suosituksineen.

Rantaosayleiskaavatyön keskeinen tavoite on turvata maanomistajien maankäytölliset oikeudet ja tasapuolinen kohtelu suunnittelualueen kokonaisrakenteen ja luonnonympäristön arvot huomioiden.

Maanomistajille lähtötietovaiheessa osoitettu kysely on huomioitu jo tavoiteasetteluvaiheessa sekä yksityiskohtien osalta huomioidaan osayleiskaavan suunnitteluvaiheessa.

Yksityiskohtaisista maankäyttöratkaisuista neuvotellaan kaavan suunnitteluvaiheessa suunnittelijan ja maanomistajan kesken.

22 PAIKALLISET LÄHTÖKOHDAT

Lähtötietojen keruun yhteydessä suoritettiin ranta-alueiden maanomistajille kysely. Kyselyssä tiedusteltiin maanomistajien maankäytöllisiä toiveita ja näkemyksiä niin omistamiensa alueiden kuin myös laajemman ympäristönsä suhteen.

Kyselyyn osallistuneilta saatiin noin 200 kirjallista vastausta eli noin 25 % ranta-alueiden maanomistajista palautti kyselylomakkeen. Kyselyn ohella maanomistajien toiveita suunnittelutyötä varten on välittynyt hankkeen alkuvaiheessa pidetyissä maanomistajien ja kaavanlaatijan välisissä neuvottelutilaisuuksissa.

Kaavan laadintavaiheessa osaltaan tukeudutaan kyselystä saatuun palautteeseen. Kaksi ensimmäistä kysymystä kohdistuivat kunkin maanomistajan omiin alueisiin. Nämä vastaukset huomioidaan mahdollisuuksien mukaan rakennuspaikkojen sijoittamisessa. Muiden kysymysten ja näihin saatujen vastausten perusteella maanomistajien näkemykset eri tekijöiden suhteen ovat kootusti seuraavat.

Kysymyksessä kolme selvitettiin mitä maatilamatkailuun tai muuhun tehokkaampaan maankäyttöön liittyviä suunnitelmia vastanneilla (9) oli.

Kolmella maanomistajalla, joista yksi aikoo laajentaa mökinvuokraustaan, on jo vuokrakäytössä olevia mökkejä. Myös neljäs maanomistaja suunnittelee mökinvuokrausta.

Pajulahden leirintäalueella ei toteuteta uutta rakentamista. Talarium Oy:ssä suunnitellaan edustustilojen lisärakentamista ja vuokrausta. Tuusniemen metsänhoitoyhdistys esittää, että kaavassa säilytettäisiin alue entisen laajuksena maainesten ottoalueena. Lisäksi kolme vastaajaa toivoo voivansa asua ympärivuotisesti tai laajentaa vapaa-ajan asuntoaan.

Kysymyksessä neljä tiedusteltiin miten paljon ranta-alueille yleensä tulisi sijoittaa uutta rakentamista ja minne rakentamisen tulisi sijoittua.

Kysymykseen vastasi 75 henkilöä ja siihen saatiin 59 erilaista vastausta. Analysoitaessa vastaukset ryhmiteltiin teemoiksi sen mukaan mihin kantaa oli otettu. Näin saatiin teemat: Kuinka paljon voi rakentaa? Mihin ja miten yleensä tulisi rakentaa? Mihin ei tulisi rakentaa? Kuinka lähelle rantaa voi rakentaa?

Kuinka paljon voi rakentaa –teeman sisällä mielipiteet (37) jakaantuivat seuraavasti:

- Ei kovin paljon (5 kpl)
- Kaikki halukkaat (4 kpl)
- Nykyisellä tavalla eteenpäin (4 kpl)
- Ei saa rakentaa liian ahtaaksi (4 kpl)
- Mahdollisimman vähän (3 kpl)
- Ei ollenkaan (3 kpl)
- Maksimissaan 5-6 rakennusta/km (3 kpl)
- Harkittava tapauskohtaisesti (2 kpl)
- Maanomistajan harkinnan mukaan (2 kpl)
- Pieniin saariin vain vähän rakentamista (2 kpl)
- Vähemmän kuin nykyisin (2 kpl)
- 3-5 paikkaa/km
- Asumiskäyttöön voi rakentaa tiheästi, vapaata maata jätettävä muuhun käyttöön
- Rakentamiseen sopivilla rannoilla voi kesäasuntoja rakentaa tiheään

Mihin ja miten tulisi rakentaa? Vastaajien (25) mielestä:

- Alueet rakennettava yhtenäisiksi ja keskitetysti (4 kpl)
- Jätettävä vapaata maata jokamiehelle (3 kpl)
- Suurten vesistöjen ja järvien rannoille (2 kpl)
- Mantereen puolelle
- Jo rakennetuille tonteille
- Bussireittien varrelle
- Lähelle kirkonkylää
- Hietajärven rannalle
- Ahmajärven rannalle
- Munalammelle

- Rakentaminen ei saa haitata järviolueen virkistyskäyttöä
- Villit lammet säilytettävä villoin
- Mökkien välin oltava 400 m
- 50 – 100 m välein
- Huviloilla oltava rantaviivaa 100 m
- Tonttien koon oltava 1 ha
- Tontin koon oltava 0,5 ha
- Entisen tilalle saatava tehdä uusi
- Alueille, joille mahtuu

Mielipiteiden (18) perusteella ei tulisi rakentaa:

- saariin (3 kpl)
- aivan rantaan (3 kpl)
- vanhan paikan läheisyyteen
- Niinijärvelle (2 kpl), Vihtalahdelle, Yläjärvelle, Salmenkylän rannoille, Hietajärvelle, Pienelle Mustinjärvelle, Ahveniselle, Kolonjärvelle, Kissa-Kumpuselle, Vehmasjärvelle

Kuinka lähelle rantaa vastaajat (8) katsovat voitavan rakentaa?

- Kauemmaksi rannasta (2 kpl)
- Vähintään 30 – 40 metriä rannasta (2 kpl)
- Saunamökki 15 metriä rannasta, kesämökki 25 metriä rannasta (2 kpl)
- Kymmenen metrin päähän rantaviivasta
- Niin lähelle rantaa kuin haluaa

Seuraavaksi tiedusteltiin missä ja mitä yleisiä / yhteisiä alueita kuten venevalkamia, uimarantoja, rantautumispaikkoja, tieyhteyksiä ym. tulisi kehittää.

Kysymykseen saatiin 45 vastausta. Neljän vastaajan mielestä tulisi kehittää jo olemassa olevia alueita. Kahdessa vastauksessa ehdotettiin rakentamista kirkonkylän yhteyteen, koska tieyhteydet ovat jo valmiina. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa ehdotettiin uimarantojen rakentamista syrjäkylille, jokaiseen kylään rantautumis- ja uimapaikkaa sekä rakentamista muiden palvelujen äärelle. Niin ikään yksittäisissä vastauksissa oli toivottu seuraavasti:

- Hojon rantaan polttoainepaikkoja
- Soitunlahden levähdyspaikan pienen ja hajalla olevan laiturin korjausta
- Turulan rantaan laituri pienveneille ja vierailijoille
- Pajusalmen levähdysalueelle kunnon uimapaikka
- Härkämäen hiekkaranta kunnan uimarannaksi
- Tulisalmen sillan luo veneenlaskupaikka

- Pien-Vihtalahteen veneenlaskupaikka
- Rantautumispaikka tilojen 3:36 – 3:33 väliin
- Valamontien varteen veneenlaskupaikka ja uimaranta Juojärvelle
- Juojärvelle entisen meijerin taakse venevalkama
- Juojärvelle veneenvuokrauspaikka
- Tuusniemen puistoalueet ulkoilukäyttöön
- Kunnalta apua sähkölinjojen rakentamiseen
- Pienten Vihtalahden ja Ukkolahden yleiset valkamukset merkittävä selvästi
- Jätteiden kierrätyspisteiden kuntoa kohennettava
- Metsäalueita hoidettava paremmin

Eräs vastaaja katsoi teitä olevan jo tarpeeksi. Seuraavissa yksittäisissä vastauksissa ehdotettiin teiden rakentamista tai parantamista:

- Tuusniemen – Luikonlahden –tietä parannettava
- Tuusniemen kirkolle rakennettava kevyen liikenteen väylä
- Tulisalmen - Luikonlahden rantatie rakennettava mielellään tonttien taakse
- Kuopiontieta tulee leventää ja perusparantaa
- Enonsalmen metsäautotie aurattava talvella tulevaisuudessakin

Litmaniemellä eräs omistaja toivoo yhteisrannalle vievää tietä, jonka omistajat voisivat rakentaa, kunnostaa samalla rannan ja siistiä aluetta.

Ruoppausta toivottiin kahdessa tapauksessa; ensinnäkin Hietajärven Peräsalmi tulisi ruopata. Toisena kohteena mainittiin Soitunlahti.

Kuudennessa kysymyksessä vastaajat (55) arvioivat mitä erityisen arvokasta nykyisessä ympäristössä on ja minkä alueiden kehittämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Arvokkaimmaksi koettiin puhdas luonto, luonnonrauha, eläimistö ja ympäristön säilyminen luonnonmukaisena (13 kpl). Yhtä lailla tärkeäksi katsottiin puhdas järvi ja vesistöt (10 kpl).

Vastauksissa kolme mainintaa saivat järven rannan puhtaanapito ja tähän liittyen rantojen suojaaminen liialta rakentamiselta sekä vanhat rakennukset ja pihapiirit samoin kuin maalaismaisema, rauhallisuus ja lähteet. Kahdesti mainittiin rantaniityt ja rantaan ulottuvat metsät.

Kertamaininnan saivat hyvät tieyhteydet, pohjavesialue, lohilammikko, korkea sekametsä, vanhat metsät, pienet lammet ja järvet sekä niitä yhdistävät joet ja purot. Niin ikään kirkonkylän läheisyys, puhtaat rannat, asiallinen metsänhoito,

metsissä olevat kaskitalouden jäljet ja asumattomat rannat tuotiin esille.

Yksittäisissä vastauksissa säilyttämisen arvoisiksi katsottiin alueen harjut, olemassa oleva maa- ja metsätalouden harjoittaminen, saarien puustot ja korpialueet. Kaksi vastaajaa pitää tärkeänä vesien likaantumisen estämistä. Eräs kieltäisi suoalueen ojituksen, toisen mielestä ranta-alueiden avohakkuiden tulisi olla luvanvaraisia.

Vastaavasti järvittäin tarkasteltuna Juojärvi esiintyi kolmessa vastauksessa. Erään vastaajan mielestä järven veden laatu on säilytettävä, toisen mielestä moottoriurheilua järvellä tulisi vähentää. Kolmas oli huolestunut maatalouden lannoitus- yms. toimenpiteistä.

Hietajärven veden laatu ja luonnontila tuli esille kahdesti. Toivomuksena oli, että alueelle ei tulisi teollisuusrakentamista ja järvi rauhoitettaisiin moottoriveneilyltä. Rakentamattomana tulisi säilyttää Pitkäsaari (1 kpl), Kolonjärvi tulisi suojella (1 kpl) samoin kuin Kytönevan suoalue (1 kpl). Kaleton-järven parantamista ruoppauksella sekä Vääränjärveen laskevan joen puhdistusta esitettiin lisäksi kerran.

Seitsemäs kysymys oli alueen luonnonpiirteistä. Mitkä ovat arvokkaimpia paikkoja? Onko alueella jotakin sellaista, mikä pitäisi ehdottomasti säilyttää?

Vastauksia tähän kohtaan saatiin 38 kappaletta.

Arvokkaimpina paikkoina useimmin mainittiin lammet, purot, joet ja suot (4 kpl). Seinävuoren rotkolaakso tuotiin esille kolmessa vastauksessa. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa arvokkaimpina paikkoina pidettiin Petäjaniemeä, Tulisniemeä, Tomusen ja Lehmi-Tomusen kallioita, Pappilan metsäpalstaa, Suurta Salkolampea ja Salkojokea, Vehmasjärveä kaloineen ja lintuineen, ikivanhaa petäjää (Rn:o 4:12), Luhdan saaren ympäristöä Hietajärvellä sekä Hietajärven ja Vehmasen välisen joen ympäristöä.

Yhden maininnan saivat myös Juojärven puhkaus, Rikkavesi / Kaavinjärvi, Kytöneva ja sen ympärillä oleva vanha metsä, Pirttisaaren uimapaikka, Vihtalammen kalliot ja siellä sijaitseva tanssipaiikka sadan vuoden takaa.

Kolme vastaajaa koki puhtauden säilyttämisen arvoisena. Kaksi haluaisi säilyttää ranta-alueen, samoin kaksi luonnonrauhan. Yksittäisten mielipiteiden perusteella säilyttämisen arvoisia olisivat myös vanhat hauen kutupaikat, ikivanha mänty, rehevä lehtokasvillisuus, rantakosteikon ja pohjois-osan suomalaisen alueen kasvillisuus, luonnon koskemattomuus, rannalla olevat tervalepät, korpilammet, peltoalueet, rantaviivat, hiekkaharjut, saaret, Jyrkän kalliot, Härkämaan hiekkaranta ja pitkät yhtenäiset ranta-alueet. Erään vastaajan mielestä esimerkiksi Hietasaari, Saunasaari tai Rasisaari tulisi varata kuntalaisten virkistyskäyttöön.

Kohdassa kahdeksan vastaajien (33) tuli luetella alueen kasviston erityispiirteitä, lintuhavaintojaan sekä havaintoja muista eläimistä.

Mainintoja linnuista esiintyi seuraavasti:

- Joutsen (6 kpl)
- Kurki (6 kpl)
- Haukka (3 kpl)
- Pikkulinnut (3 kpl)
- Huuhkaja (2 kpl)
- Korppi (2 kpl)
- Telkkä (2 kpl)
- Valkoselkätikka (2 kpl)
- Pohjantikka (2 kpl)
- Kuikka (2 kpl)
- Lokki (2 kpl)
- Teeri (2 kpl)
- Metso (2 kpl)
- Lapinpöllö (2 kpl)
- Palokärki
- Telkkä
- Silkkiuikku
- Kaakkuri
- Sinisorsa
- Mustarastas
- Käpytikka
- Tikka
- Isolepinkäinen
- Sinisuohaukka
- Suopöllö
- Viirupöllö
- Pöllö
- Kuukkeli

Muita eläinhavaintoja olivat:

- Hirvi (10 kpl)
- Minkki (5 kpl)
- Jänis (4 kpl)
- Piisami (3 kpl)
- Kettu
- Kärppä
- Kissa
- Siili
- Saukko
- Ilves
- Susi
- Karhu
- Orava
- Lumikko
- Pikkujyrsijät
- Erilaiset hyönteiset ja hämähäkit

Kasveista vastaajat mainitsivat:

- Mustakönnänmarjan
- Ketonoidanlukon
- Valkolehdokin
- Maitohorsman
- Raatteen
- Vaivaiskoivun

Kohdassa yhdeksän selvitettiin ympäristöuhkia.

Kaikkiaan 50 henkilöä vastasi kysymykseen. Huolestuttavinta oli liikarakentaminen (11 kpl). Maanviljely ja peltojen lannoitteet sekä avohakkuut huolestuttivat lähes yhtä montaa vastaajaa (10 kpl). Myös ihmisen lyhytnäköisyys ja ylimalkaisuus (6 kpl) sekä metsäojitus (5 kpl) olivat keskeisiä huolenaiheita. Seuraavana mainittiin ilmansaasteet, pakokaasut (4 kpl). Mootoriajoneuvojen melu ja vesistöjen saastuminen mainittiin kahdessa vastuksessa.

Kyselyssä yhden maininnan saivat:

- Soitunsalmen – Kivisalmen välisen alueen umpeutuminen
- Pahkalahden – Soitunsalmen rehevöityminen
- Soitunlahteen kulkeutuva runsas humus
- Vehmasjärven rehevöityminen
- Heinäveden rehevöityminen
- Murtolammen rehevöityminen
- Juojärven vedenlaadun huononeminen
- Yleinen rehevöityminen vesialueilla
- Matalan järven saastuminen
- Vanhoilta kaatopaikoilta valuvat aineet

- Asutusten viemäröinti
- Asbestikaivoksen mahdollisesti aiheuttamat haitat
- Metsurit ja metsästäjät
- Minkkien aiheuttaman uhka linnuille
- Liian tehokkaat moottoriveneet, jotka tuhoavat lintujen munat
- Hirvien aiheuttamat taimivahingot
- Runsas alkoholin käyttö mökeillä
- Rantojen ja pellonpientareiden pusikoituminen
- Kalankasvatus
- Luonnonsuojelu

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin arvioimaan mitä tarpeita maisemanparantamiseen alueella on. Vastaukseksi saatiin 15 erilaista ehdotusta:

- Jätteiden käsittely (kierrätyspisteet) järjestettävä maantien varteen
- Villien, laittomien kaatopaikkojen siivoaminen
- Roskien kerääminen, tonttien siisteyden tarkistaminen (puistopartio)
- Ihmisten pitäisi kiinnittää huomiota pihojensa siisteyteen
- Metsien ojitus Juojärvelle kiellettävä
- Metsän uudistamisesta huolehdittava
- Kaleton-järven voinnin parantaminen kiireellinen toimenpide
- Hietajärveltä Vehmasjärvelle virtaava joki ruopattava kanoottireitiksi
- Vehmasjärvestä lähtevä joki pelastettava
- Soitunsalmen ja Kivisalmen välinen vesireitti kunnostettava ruoppaamalla virtauksen parantamiseksi
- Niinijärven puro syvennettävä
- Soranottoalue Kuopiontien pohjoispuolella entisöitävä
- Rantojen lepikkojen ja pajujen raivaus (puistopartio)
- Päätien Kuopio – Joensuu siirtäminen Pajumäkeen
- Paakkilan entisen kaivosalueen peittäminen ja maisemointi

Lopuksi vastaajilta (31) tiedusteltiin, mitä he haluaisivat suunnittelussa huomioitavan.

Kysymykseen saatiin runsaasti ehdotuksia. Ehdotukset luokiteltiin kahteen ryhmään. Ryhmä A:ssa olevat ajatukset voivat ohjata kaavoitusta. Ryhmään B sijoitettiin mielipiteet, joihin kaavoittaja ei juuri voi vaikuttaa. Tämän ryhmän mielipiteellä voi kuitenkin olla muu erikoinen arvo.

Ryhmä A:

- Kunnallinen tai osakasvesi (juomavesi) mökikäisille
- Kunnallinen vesijohto ja viemäröinti
- Vehmasjärven ranta-alueella tulisi rajoittaa tonttien myyntiä
- Hietajärven alueella ei tulisi sallia lisää rantarakentamista
- Rakentamista ei pääteiden lähelle
- Kaunis soraharjumasema säilytettävä
- Seinävuoren rotkolaaksoon ei saa rakentaa tietä
- Tulee huolehtia riittävästä tilakohtaisesta tiedottamisesta kaavoituksen edistyessä
- Pitkämatalaisille pitäisi järjestää mahdollisuus tulla henkilökohtaisesti kuulluksi
- Maanomistajan oikeudet pitää huomioida
- Rantoja ei saa tärvellä liialla rantarakentamisella
- Suunnittelu ei saa haitata haja-asutuksen virkistyskäyttöä ja elinkeinojen säilymistä

Ryhmä B:

- Mökeille olisi saatava sähköt
- Vanhojen ranta-asuntojen jätevesipäästöjä valvottava
- Kaupunkilaisille tulisi tarjota liikuntapaketteja kuten kanoottiretkiä
- Ei tietoliikennemastoja asuntoalueiden läheisyyteen
- Edistettävä tietoliikenneyhteyksien saamista alueelle
- Toivottavasti Juojärven vesi pysyy suhteellisen kirkkaana jatkossakin
- Moottorikäyttöisiä veneitä ei tulisi sallia pienillä järvillä
- Isot veneet ja turha ajelu tulisi kieltää

- Soranottoapaikkojen syvyys on uhka pohjavesille
- Ei suo-ojia järveen laskemaan
- Maa- ja metsätalouden sekä ranta-asutuksen aiheuttamaa ravinne- ja humuskuormitusta tulisi rajoittaa
- Soittunlahden ruoppaus ja puhdistus liejusta
- Valtatien oikaisu välillä Leppäranta – Oh-taansalmi (lähivuosina) puoltaa Salmenkylän taajaman kehitystä
- Tarpeetonta vastakkainasettelua metsien talouskäytön ja ympäristöarvojen välillä pitää välttää

23 PYSYVÄ ASUTUS, LOMA-ASUTUS JA MAANOMISTUS

23.1 Yleistä

Rakentamisen yksityiskohtainen määrittely tulisi pääsääntöisesti haja-asutusalueilla tapahtua suoraan osayleiskaavan pohjalta.

Haja-asutusalueilla loma-asutuksen sijoittamisessa kiinnitetään huomiota olevien taajama- ja kyläkeskusten tukemiseen. Loma-asutuksen lisäksi taajama- ja kyläkeskusten läheisyydessä suositetaan pysyvää asutusta. Pysyvän asutuksen osalta tulee kiinnittää erityishuomio jätehuoltoon.

Osayleiskaavan yhtenä tavoitteena haja-asutusalueilla on osoittaa vyöhykekohtaisesti rantavyöhykkeelle sijoitettavissa olevien asuntojen, pääosin loma-asuntojen, rakennuspaikkojen kokonaismäärä ja likimääräinen sijainti tilakohtaisesti tarkasteltuna.

Rakennusoikeutta käsitellään haja-asutusalueilla maanomistajakohtaisesti ja rakennusoikeutta voidaan siirtää saman maanomistajan omistamien tilojen välillä, mikäli se on kokonaisrakenteellisesti perusteltavissa. Rakennusoikeutta pyritään siirtämään erityisesti luonto- ja maisemasuhteiltaan herkkien alueiden osalta muille saman maanomistajan ranta-alueille. Rakennusoikeuden siirrot eivät saa kuitenkaan johtaa maanomistajan tai ympäristön kannalta kohtuutomaan lopputulokseen.

Kokonaisrakenteelliset tekijät toimivat olosuhteittain erityyppisten rantavyöhykkeiden rakentamismäärien mitoitusarvojen likimääräisinä perusteina.

Rakennusoikeuden kohdistamisessa kiinnitetään huomiota alueiden sijaintiin suhteessa toiminnalliseen kokonaisrakenteeseen, ympäristölliseen rakennettavuuteen sekä toisaalta maanomistajien yhdenvertaiseen kohteluun.

Loma-asutuksen sijoittamisessa yhtenä tavoitteena on, että virkistykseen kannalta keskeisten ranta-alueiden käyttömahdollisuus yleiseen virkistykseen säilyy ja että jokamiehen oikeudella käytettäviä vapaita ranta-alueita säilyy riittävästi.

Toisaalta tavoitteena on loma-asuntojen sijoittaminen keskitetysti siten, että rakentamisalueille järjestettävät liikenneyhteydet sekä sähkö- puhe- lin- ymv. yhteydet ovat hyödynnettävissä mahdollisimman tehokkaasti kohtuullisin kustannuksin.

23.2 Mitoitusperiaatteet ja rakennusoikeuden määrittely

Mitoituksella osoitetaan kuinka paljon kaavassa voidaan osoittaa teoreettista rakennusoikeutta erilaisiin maankäyttötarkoituksiin. Seuraavat periaatteet toimivat osayleiskaavan ranta-alueiden suunnitteluratkaisujen pääsääntöisinä mitoitusperusteina. Mitoitusperusteet ovat tavoitteellisia ja likimääräisiä. Maankäyttöratkaisujen suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet sekä erityisesti myös maanomistajien kutakin ranta-aluetta koskevat toiveet.

23.3 Rantaviivan laskentaperiaate

Ranta-alueiden rantaviivan pituus on mitattu ajantasaisilta 1:10 000 kiinteistörekisterikartoilta. Rantaviiva on muilta osin laskettu Etelä-Savon seutukaavaliiton kehittämän muunnetun rantaviivan menetelmän mukaan huomioiden maanomistajien tasapuolinen kohtelu ja paikalliset olosuhteet. Muunnettu rantaviiva huomioi kapeiden lahtien ja niemien vaikutuksen rakentamiseen.

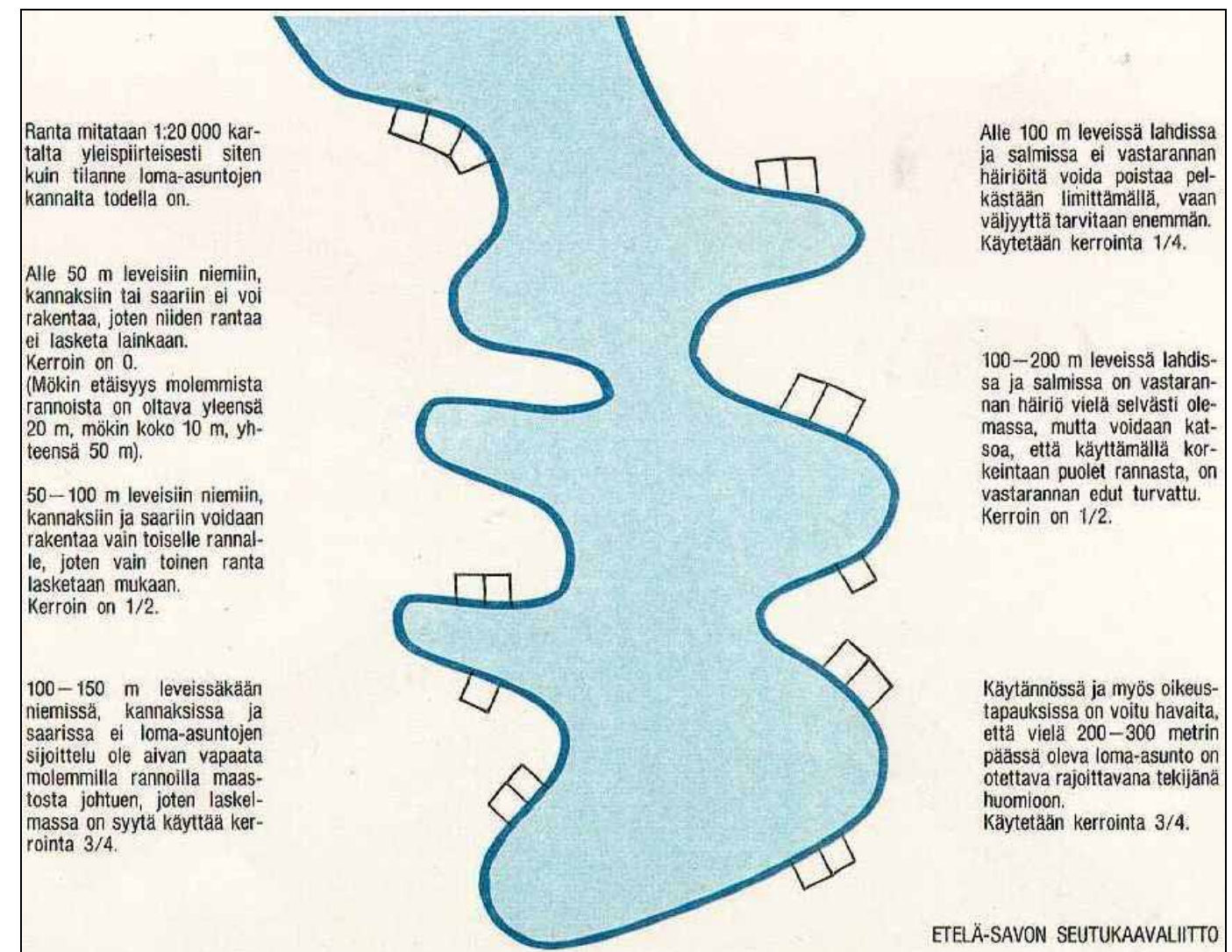
Muunnetun rantaviivan laskentaperiaate.

23.4 Kantatilaperiaate

Rantarakennusoikeuden tasapuolisessa määrittämisessä lähdetään ns. kantatilaperiaatteesta. Kantatilan määrittelyn perusajankohtana käytetään vuotta 1969, joka on rantakaavalain voimaantulivuosi.

Kantatilatarkastelussa selvitetään ne alkuperäiset tilat, jotka alueella olivat tuona ajankohtana. Mikäli tilalla on tapahtunut runsaasti lohkomisia ennen ko. ajankohtaa, voidaan kantatilatarkastelu tapauskohtaisesti ulottaa ko. ajankohtaa kauemmaksiin.

Kantatilaperiaatetta noudatettaessa jaetaan mitoitusnormituksen mukaan tuleva rakennusoikeus ko. kantatilan alkuperäisen rantaviivamäärien perusteella. Kantatilan uusien rakennuspaikkojen määrä saadaan vähentämällä ko. kantatilan kokonaisrakennusoikeudesta jo rakennetut ja lohkotut sekä rakennusluvan saaneet rakennuspaikat.

23.5 Rantavyöhykkeen mitoitusperusteet

RANTA- VYÖ- HYKE	SELITE/ PERUS- TELU	RAKENTAMISEN YLEINEN SIIJOITTA- MIS-PERIAATE	RANTA- VYÖHYKKEEN PERUSMITOITUS
A	Taajaman lähiväylävyöhyke	Taajamarakennetta tukevaa rakentamista. Myös ympäristöstä asutusta.	6 (rak.paikkaa / muunn.ranta- km)
R	Juojärven haja-asutus-maiset manner-rannat	Maaston muodot ja piirteet sekä luonnonolot huomioiden pääasiassa loma-asutusta.	5 (rak.paikkaa / muunn.ranta- km)
L	Lammet ja pienet järvet	Rakentamisen soveltaminen maisemaan saattaa olla vaikeaa. Rakentamista vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen luontoarvot huomioiden tai siirrot toisaalle. Pääasiassa loma-asutusta.	Mitoitusperusteena pienempi seuraavista 4 (rak.paikkaa / muunn.ranta- km) tai 1 rak.paikka / 3 ha (lammen vesipinta-ala)
L	Saaret yli 20 ha	Rakentaminen voidaan sovittaa maisemaan. Loma-asutusta.	4 (rak.paikkaa / muunn.ranta- km)
L	Saaret alle 20 ha	Rakentamisen soveltaminen maisemaan saattaa olla vaikeaa. Rakentamista vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen luontoarvot huomioiden tai siirrot toisaalle. Loma-asutusta.	Mitoitusperusteena pienempi seuraavista 3 (rak.paikkaa / muunn.ranta- km) tai 1 rak.paikka / 3 ha (saaren pinta- ala)
L	Saaret alle 1 ha ja lammet alle 3 ha	Eivät maisemallisesti sovellu rakentamiseen	Ei rakennusoikeutta

Yksityiskohtaiset rakentamismäärät ja -alueet määritellään suunnitteluvaiheessa kaavasuunnittelijan, maanomistajan ja muiden eri intressitahojen kanssa neuvotellen.

Lähtökohtana kokonaisrakenne, nykyinen rakentamistilanne ja maankäyttö sekä luonto- ja maisemaolosuhteet rantarakennusoikeuden määrittelyn pohjana käytetään oheisen taulukon mukaisia vyöhykekohtaisia likimääräisiä mitoitusperiaatteita.

Sellaiselle kantatilalle, joka on vuoden 1969 jälkeen lohkonut rantarakennuspaikkoja ja jolle ei mitoitusperiaatteiden mukaan kuuluisi enää yhtään rantarakennuspaikkaa, voidaan osoittaa tilan omaan käyttöön tulevan rantasaunan rakennusoikeus, ellei luonto-olosuhteista tai muista tekijöistä muuta johdu.

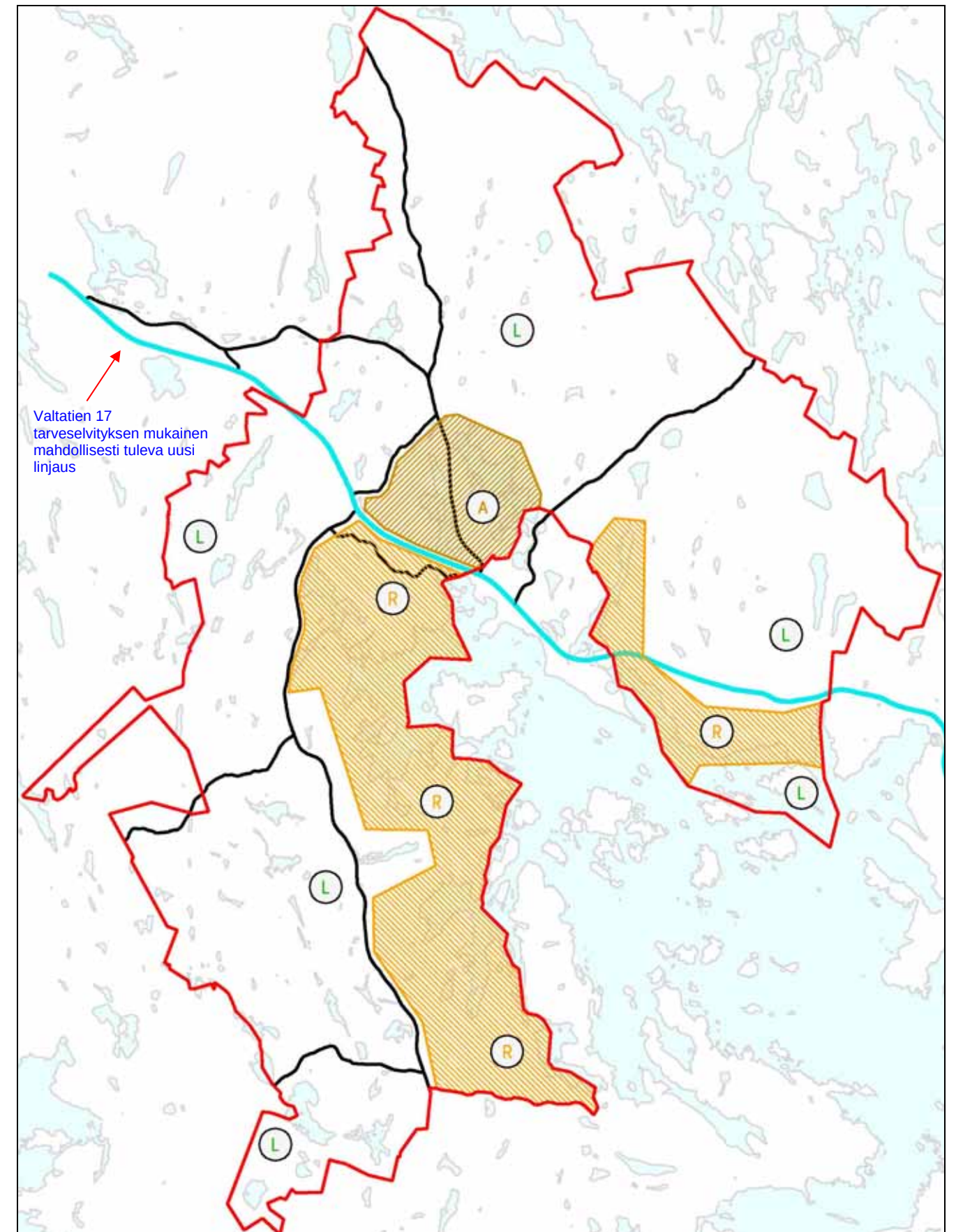
Saarialueilla rakentamisen soveltuvuutta maisemaan ohjaa rantaviivan määrän lisäksi saaren pinta-ala. Lähtökohtana tällöin on, että suuri saari maisemallisista tekijöistä johtuen soveltuu rakentamiseen paremmin kuin pieni saari.

Toisaalta saariin rakentaminen on liikenteellisesti ja kokonaisrakenteellisesti huonompi ratkaisu kuin mantereelle rakentaminen (Saaret joihin on tieyhteys luokitellaan manneralueita vastaaviksi).

Rakennusoikeuden määrittämisessä käytetään seuraavia reunaehdoja:

- Rakentamattomilla tiloilla / palstoilla, jotka eivät täytä rakennusjärjestyksen vaatimuksia rantaan rajoittuvasta rakennuspaikasta, ei ole rakennusoikeutta (tilan todellisen rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 40 metriä, rakentamisen tulee sijoittua vähintään 1 m ylävesirajaa korkeammalle).
- Muodostetuilla luonnonsuojelualueilla ei ole rakennusoikeutta.
- Vapaaksi rannaksi tulisi jättää vähintään 60 % tilan rantaviivasta.
- Jos vesijätö on rakennuskelpoinen, ja se täyttää rakennusjärjestyksen vaatimukset, sillä on itsenäinen rakennusoikeus, muuten rakennusoikeus jaetaan tasan taustamaanomistajan / -jien kesken.
- Rakentamiseen soveltumattomilla ranta-alueilla ei ole rakennusoikeutta.

Rantarakentamisen mitoitusvyöhykkeet.

24 PALVELUT, ELINKEINOT

Elinkeinoelämän mahdollisuudet kohdistuvat perinteisen maatalouden ohella suunnittelualueen kulttuuriarvojen ja matkailun kehittämiseen sekä sitä kautta yrittäjyyden monipuolistamiseen.

Osayleiskaavaratkaisuilla, kuten rakennuspaikkojen sijoittelulla, pyritään tukemaan suunnittelualueen ja sen lähiympäristön nykyistä palvelu- ja elinkeinorakennetta.

Maa- ja metsätalouden harjoittamisen kannalta tarpeellista rakentamistoimintaa ei yleiskaavalla tulla rajoittamaan. Pääsääntö on, että nykyisen kaltaista maataloutta ja metsänhoitoa voidaan harjoittaa myös tulevaisuudessa. Yleiskaavalla pyritään tukemaan maa- ja metsätalouden maankäytöllisiä harjoittamisedellytyksiä.

Maatilamatkailu ja lomamökkien vuokraaminen ovat tärkeitä maaseudun sivuelinkeinoja. Maatilamatkailua loma-asuntojen vuokraamisineen voidaan harjoittaa perinteisen mökkirakentamisen puitteissa.

Suunnittelualueen osalta kartoitetaan mahdolliset matkailupalvelutoiminnoille soveltuvat alueet ja näille osoitetaan toiminnan edellyttämät kaavalliset aluevaraukset.

25 VIRKISTYSKÄYTTÖ

Osayleiskaavalla pyritään osoittamaan riittävä määrä rakentamattomia alueita luonnossa liikumiselle ja vesiliikenteelle. Lähtökohdan varsinaisille virkistysaluevarauksille antaa alueiden nykyinen käyttö sekä alueella odotettavissa olevat tarpeet.

Valtaosin virkistäytyminen ja ulkoilu voi toteutua jokamiehen oikeudella varsinkin metsätalousalueilla. Jokamiehen käytön turvaamiseksi tulisi kaavassa osoittaa riittävän laajoja rakentamattomia kokonaisuuksia. Toisaalta yleistä virkistyskäyttöä ei tule ohjata alueille, joilla se ei voi tapahtua luonnonarvoja vaarantamatta.

Mikäli alue osoitetaan varsinaisella virkistysaluevarauksella tulee varmistaa kunnan valmiudet alueen hankkimiseen ja riittävän palveluvarustuksen toteuttamiseen veneilyn ja leiriytymisen tarpeisiin.

Virkistysalueet tulee olla helposti saavutettavissa.

Erityisesti rantautumispaikkojen ja venevalkamien kattava verkosto vesireittien varsilla on tarpeellinen.

26 LIIKENNE, YHDYSKUNTATEKNIikka

Maankäytön osalta keskeinen tavoite on olemassa olevaan tieverkostoon tukeutuminen mahdollisimman tehokkaasti.

Suunnittelualue on vesiliikenteen osalta hyvin tavoitettavissa. Lisääntyvän loma-asutuksen, vesiretkeilyn, kalastuksen ymv. myötä tulee vesiliikenne määrällisesti lisääntymään. Tämän johdosta nykyisiä venevalkamia ja luonnonsatamia olisi kehitettävä edelleen ja keskeisimmille näistä olisi kehitettävä palveluja esim. jätehuollon osalta.

Kaavassa osoitetaan rantautumispaikkoja / venevalkama-alueita kattavasti ottaen huomioon kohteiden helppo saavutettavuus ja paikallinen tarve. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää jo perinteisesti käytössä oleviin rantautumispaikkoihin. Veneilyedellytyksien parantamisella tuetaan myös kalastukseen liittyviä toimintoja.

Kaavatyössä kiinnitetään huomiota myös jätevesienkäsittelyyn ja pyritään ohjaamaan jätehuoltoa kaavamääräyksiin. Erityishuomion kohteena tulee olemaan pysyvä ympärivuotinen asutus.

Vesi- ja jätehuollon ohjaamisella pyritään ennaltaehkäisemään jätepäästöt vesistöihin ja muuhun luontoon mahdollisimman tehokkaasti.

27 LUONTO- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN SUOJELU JA MAISEMANHOITO

27.1 Yleistä

Luonnonympäristön suojelun kannalta keskeistä on turvata arvokkaiden alueiden ja erillis-kohteiden säilyminen lähiympäristöineen riittävän laajoilla aluevarauksilla ja tarvittaessa myös kaavamääräyksillä.

Rakennetun ympäristön kannalta tärkeää on turvata monimuotoinen ja eri aikakausista kertova kulttuuriympäristö. Täydennysrakentaminen tulee sopeuttaa olevaan ympäristöön.

Kulttuurihistoriallisten rakennuskohteiden suojelutarve tulee selvittää osayleiskaavasuunnittelun yhteydessä. Kohteiden suojelutarpeista ja mahdollisuuksista sekä kohteita koskevista maankäyttösuunnitelmista on neuvoteltava kohteen omistajan ja museoviraston kanssa.

Osayleiskaavassa tulee kiinnittää huomiota luontoselvityksessä määriteltuihin luontoarvoiltaan arvokkaisiin kohteisiin ja alueisiin. Olevien suojelukohteiden lisäksi tulee huomioida eläimistön, geomorfologian, kasvillisuuden, maiseman ja kulttuurihistorian kannalta suojeltavat alueet ja kohteet. Suojelua voidaan yleiskaavassa toteuttaa mm. rakennusoikeuden siirtojen avulla, toimenpidesuosituksin ja tarvittaessa suojelualuevarausten avulla.

Mahdollisten suojelualueiden mahdollinen rakennusoikeus pyritään ensisijaisesti siirtämään muualle saman maanomistajan maille.

27.2 Maisemanhoito

Rakentamisen sijoittamisessa pyritään huomioidaan maisema-arvojen säilyttäminen. Maisemallisesti arvokkaita yksittäisiä kohteita ovat esim. kalliorannat, merkittävät harjumuodostelmat, laajat yhtenäiset peltoaukeat, avoimet rannosat, pienet saaret ja luodot kuin myös kapeat niemet ja salmet.

Maaseudun alkuperäisen luonnon ja kulttuurimaiseman säilyttämistä sekä luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää hoitamalla ja perustamalla tarvittaessa ekologisina käytävinä toimivia suojakaistoja, kosteikkoja ja altaita. Ne voidaan toteuttaa vapaaehtoisin luonnonhoitosopimuksin.

Metsämaiseman hoitoon liittyvien ohjeiden osalta tukeudutaan Metsäkeskus Tapion suosituksiin. Lomarakentaminen ohjataan peitteisille rannoille.

Avokalliot, riittävää suojapuustoa vailla olevat niemet ja kannakset tulisi jättää rakentamatta samoin kuin pienet saaret ja kapeat niemet.

Kaavaratkaisuilla voidaan ohjata maisema-arvojen huomiointia myös rakennettavilla alueilla. Tavoitteena on sovittaa rakennukset maisemaan.

Kulttuurimaiseman osalta keskeisiä tavoitteita ovat alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen ja parantaminen, viljelymaiseman avoimuuden säilyttäminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen (esim. perinnebiotoopit), ekologisen kestävyyden lisääminen (esim. suojavyöhykkeet) sekä virkistysmahdollisuuksien kehittäminen.

Peltojen ja niittyjen metsittämistä tulisi välttää kulttuurimaisemallisesti arvokkailla alueilla. Maisemakuvaa ei tulisi sulkea jatkossakaan olipa kyseessä arvokas kylämaisema tai yhtenäinen viljelymaisema. Kaavasuosituksilla tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä ohjaamaan maisema-arvojen säilyttämistä. Perusedellytys kulttuurimaiseman säilymiselle on alueen elinvoimaisuuden jatkuminen.

Toisaalta kulttuurimaiseman hoitoon kuuluu myös uuden rakentamisen sovittaminen olevaan ympäristöön sen arvot huomioiden.

27.3 Eläimistö ja kasvillisuus

Luontoselvityksessä on maisemaekologista tutkimustapaa soveltaen selvitetty suunnittelualueen luonnon kannalta arvokkaat alueet. Selvitys osoittaa kasvillisuuden ja linnuston kannalta herkkät, suojelua vaativat vyöhykkeet ja kohteet.

Kokonaan rakentamattomiksi tulisi jättää uhanalaisten ja harvinaisten eliölajien todetut elinpaikat.

Yleensä luonnonarvoiltaan merkittäviä alueita ovat tulvarannat, luonnontilaiset suot, kalliokasvillisuus, jokien suualueet, lähteet ja lähteiköt, rehevät lahdet ja ruohikot.

Yleiskaavasunnittelun tavoitteena on ohjata tulevaa maankäyttöä siten, että luonnolle aiheutuvat haittavaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

27.4 Maisemaekologinen tarkastelu

Maisemanhoidon, luonnonympäristön ja rakentamisen yhteensovittaminen toteutetaan osaltaan rakennuspaikkojen sijoittamisella ja antamalla ohjeita esimerkiksi ranta-alueen käsittelystä.

Rakentamisen sijoittamisessa huomioidaan maisemaekologiset tekijät kuten nykyinen maankäyttö, maisema-arvot, maastonmuodot, rannan avautuminen ilmansuuntiin nähden, maaperäolot, pienilmasto, kasvillisuus- ja eläimistöarvot jne. (maisemaekologinen tarkastelu).

Tarkastelulla pyritään ohjaamaan rakentamiseen liittyvät aluevaraukset kokonaisuussoveltuvuuden kannalta tarkoituksen mukaisimmille paikoille. Maisemaekologinen aluekohtainen rantaluokitus on esitetty erillisellä kartalla. Tarkastelua tullaan hyödyntämään maankäytön suunnitteluvaiheessa erityisesti rakennuspaikkojen sijoittamisen apuna.

28 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA HUOMIOINTI SUUNNITTELUSSA

Osayleiskaavan laadinnan yhteydessä tavoitteena on tarkastella maankäyttöratkaisujen vaikutuksia useasta näkökulmasta.

Maankäyttöratkaisujen suunnittelun tavoitteena on tukea suunnittelualueen ja sitä kautta edelleen koko kunnan myönteistä kehitystä. Osayleiskaavan maankäyttöratkaisujen vaikutuksia tarkastellaan - ja niiden tulisi olla mahdollisimman myönteisiä - mm. seuraavien tekijöiden suhteen:

- **Yhdyskuntarakenne**
 - kokonaisrakenne/kulttuuriympäristö
 - yhdyskuntatekniset verkostot
 - toimintojen sijoittuminen
 - toimivuus / taloudellisuus
- **Sosiaalinen rakenne**
 - maanomistusolot
 - asutus-/loma-asutusolot
 - elinkeinoelämä, yrittäjyys
 - virkistys ja ulkoilu
- **Luonnonympäristö**
 - eläimistö
 - kasvillisuus
 - maisema

Maankäyttöratkaisujen suunnittelun tavoitteena on olla kaikki em. tekijät huomioivia mitään niistä unohtamatta. Jos jokin em. tekijöistä otetaan suunnitteluratkaisuissa huonosti huomioon niin tämä vaikuttaa negatiivisesti myös muihin tekijöihin.

Osayleiskaavan maankäyttöratkaisujen kokonaissuunnittelu tulee tällöin suorittaa yhteistyössä suunnittelijoiden, ympäristöasiantuntijoiden sekä maanomistajien ja kunnan edustajien kesken. Samoin eri viranomaisten kannanotot tulee suunnitteluratkaisuissa huomioida mm. neuvottelujen ja lausuntojen välityksellä.

Vaikutusten arviointien kautta eri osapuolten ja tekijöitten näkemyksiä tullaan yhteen sovittamaan ja siten pyritään kokonaisuuden kannalta mielekkäisiin ja toteuttamiskelpoisiin maankäyttöratkaisuihin.

Liitteenä olevalla kartalla on esitetty likimääräisesti suunnittelualueen tavoitteellinen kokonaisrakenne. Kokonaisrakenteen tarkastelussa on huomioitu suunnittelualueen ympäristöä kuvaava lähtötietoaineisto. Tarkastelun tärkeimpinä perusteina ovat kokonaisrakenteelliset tekijät kuin myös alueen inventoidut luonto- ja maisema-arvot.

Suunnittelualueen toiminnallinen kokonaistarkastelu toimii pohjana erityyppisten vyöhykkeiden maankäyttö- ja mitoitusperiaatteille. Vyöhykejako kuin myös mitoitusperiaatteetkin ovat tavoitteellisia ja likimääräisiä.

Luontoselvityksen yhteydessä on likimääräisesti arvioitu rantavyöhykkeen soveltuvuutta rakentamiseen ottaen huomioon mm. alueen toiminnallinen rakenne ja luonnonympäristö (Maisemaekologinen rantaluokitus).

Laadittu rantaluokitus huomioidaan arvioitaessa rakentamisen vaikutuksia rantavyöhykkeeseen suunnittelutyön yhteydessä uusia rakennuspaikkoja sijoitettaessa.

Suunnittelualueen tavoitteellisen kokonaisrakenteen määrittelyn ja rantaluokituksen tavoitteena on ohjata uusi rakentaminen parhaiten tarkoitukseensa soveltuville alueille sekä toisaalta edesauttaa luontoarvojen huomioimista yhtenä osana kokonaisrakenteen suunnittelua.

Tavoiteasettelua yksityiskohtaisemmin aluekohtaisista maankäyttöratkaisuista ja niiden vaikutuksista neuvotellaan kaavan suunnitteluvaiheessa suunnittelijan ja maanomistajan kesken.

3 OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT

31 YLEISTÄ

JUOJÄRVI – PAJUJARJU – PAHKASALO OSAYLEISKAAVAA ON VALMISTELTU SITEN, ETTÄ ERI INTRESSIRYHMILLÄ ON OLLUT MAHDOLLISUUS OSALLISTUA KAAVAN VALMISTELUUN.

SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT JA ASETETUT TAVOITTEET HUOMIOIDEN ON LAADITTU KOKONAISTILANTEEN KANNALTA TARKOITUKSEN MUKAINEN - TULEVAA MAANKÄYTTÖÄ PALVELEVA JA KEHITTÄVÄ YLEISKAAVARATKAISU.

Kaavaratkaisuihin ovat vaikuttaneet suunnittelun lähtökohdat tavoiteasetteluineen sekä näiden määrittelyjen yhteydessä maanomistajille suunnattu kysely sekä toisaalta kaavasunnittelun yhteydessä käydyt neuvottelut maanomistajien ja suunnittelijan välillä.

Suunnittelutyön pohjaksi määritellyillä tavoitteilla on pyritty ohjaamaan suunnitteluratkaisuja siten, että maankäyttöisten aluevarausten vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä kokonaisrakenteelliset tekijät huomioiden.

Kaavaluonnoksen suunnittelun aikana järjestettiin maanomistajille neuvottelupäivien muodossa mahdollisuus keskustella maankäyttöratkaisusta henkilökohtaisesti suunnittelijan kanssa. Lisäksi on pidetty useita neuvotteluja suoraan suunnittelijan ja maanomistajien välillä.

Maanomistajien ja eri intressitahojen sekä suunnittelijan välisten osallistuvan suunnittelun ja edelleen vaikutusten arviointien kautta pyritään välttämään nykytilannetta huonontavia suunnitteluratkaisuja sekä mahdollisuuksien mukaan kehittämään suunnittelualuetta maankäytöllisenä kokonaisuutena.

Vaikutusten arviointi on ohjannut suunnitteluratkaisuja ja toiminut siten myös perusteena kaavan aluevarauksille ja kaavamerkintöjen sisällöille.

Osayleiskaava-aineiston ja sen käsittelyprosessin pohjalta tietoisuus suunnittelualan nykytilanteesta ja erityisesti maankäytöllisestä tulevaisuudesta lisääntyy ja selkiintyy.

Tämä edesauttaa maanomistajia ja muitakin, joiden oloihin kaavaratkaisu vaikuttaa, valmistautumaan tuleviin muutoksiin sekä yksittäisellä tilakohtaisella että laajemmalla aluekohtaisella tasolla.

32 KOKONAISRAKENNE

OSAYLEISKAAVARATKAISUN YHTENÄ OLEELLISENA PERUSTEENA ON OLLUT TAVOITEASETELUS- SÄ MÄÄRITELLYN TOIMINNALLISEN KOKONAISRAKENTEEN KEHITTÄMINEN.

NYKYTILANNE PAIKALLISET KEHITTÄMISMAHDOLLISUUDET HUOMIOIDEN ON TOIMINUT YKSITYSKOHTAISTEN KAAVARATKAISUJEN PERUSTEINA.

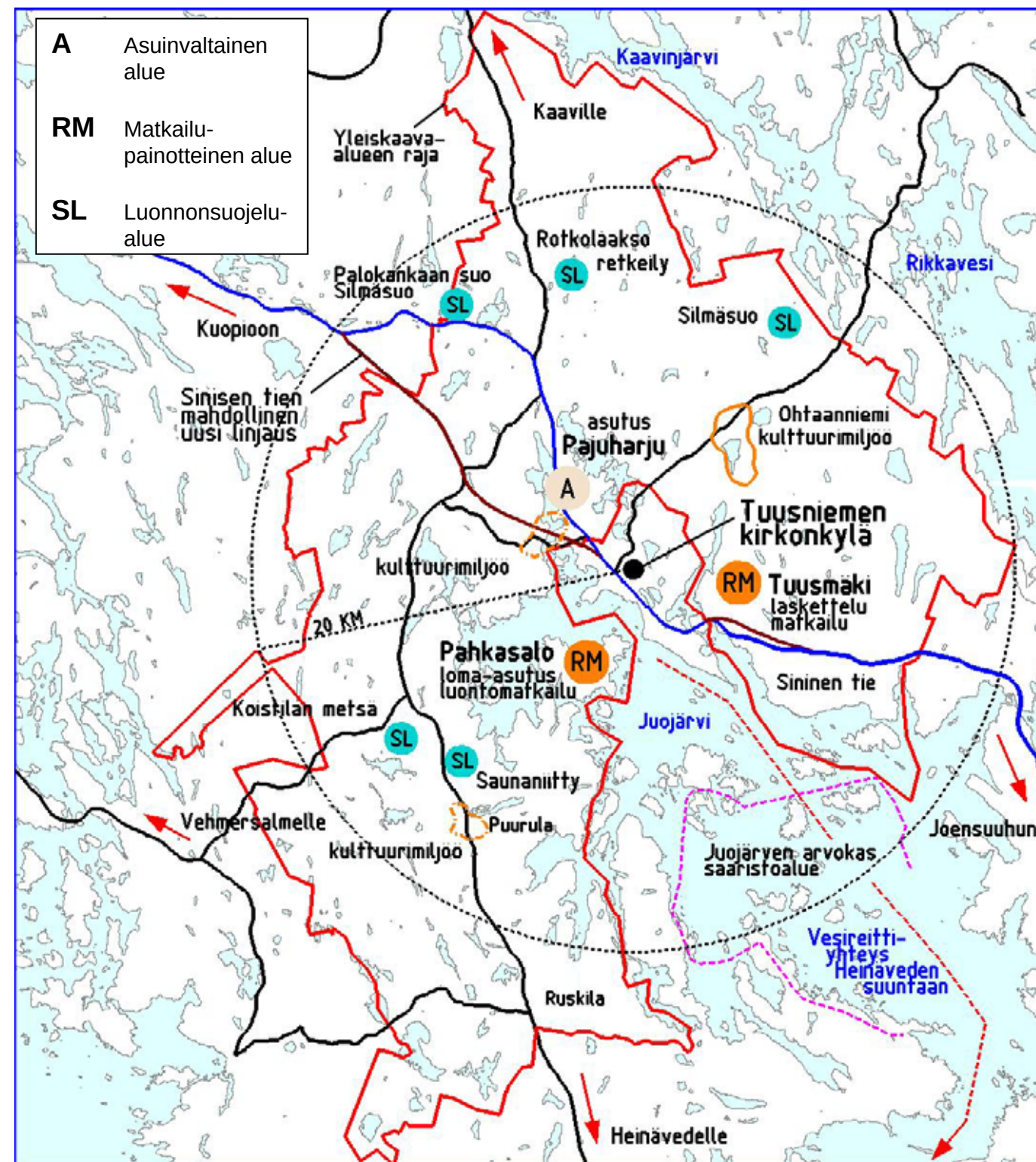
Osayleiskaava-alue koostuu seuraavista keskenään erityyppisistä osakokonaisuuksista:

- Pajuharjun ympäristön asuinvaltainen haja-asutusalue
- Pahkasalon matkailupainotteinen alue
- Tuuslahden pohjukan ja Tuusmäen ympäristön matkailupainotteinen alue
- Loma-asuntovaltaiset ranta-alueet
- Kulttuurimaisemat Pajulahden suulla, Juurikkamäellä ja Ohtaaniemellä
- Erityiset luontokohteet / -arvot
- Reitistöt

Rantarakennuspaikkojen ohella osayleiskaavan keskeisimmät maankäytölliset elementit.

Eriluonteisten aluekokonaisuuksien ja näihin liittyvän haja-asutusrakentamisen huomioinnin lisäksi osayleiskaavassa on osoitettu liikenneyhteydet sekä tie- että vesiliikenteen osalta sekä näihin liittyvät aluevaraukset. Pääasiallisena maankäyttönä ranta-alueiden ulkopuolella tulee nykytilanteen mukaisesti säilyttämään maa- ja metsätalous siihen liittyvine toimintoineen.

Rantarakennusoikeudet on mahdollisuuksien mukaan kohdistettu luonnonympäristön ja maisemarakenteen kannalta tarkoituksenmukaisimmille alueille. Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakentamisen sovittaminen ympäristötekijät huomioiden on ollut tärkeänä perusteena varsinkin lähtötiedoissa todettujen arvokkaiden luonto-alueiden osalta.

33 OSA-ALUEKOKONAISUUDET

OSAYLEISKAAVARATKAISUSSA ON HUOMIOITU ERI OSA-ALUEIDEN OMINAISPIIRTEET.

OSA-ALUEIDEN TOIMINNALLISTEN MAHDOLLI-SUUKSIEN TUNNISTAMINEN JA NÄIDEN TUKEMI-NEN KULLEKIN ALUEELLE PARHAITEN SOVELTU-VIN MAANKÄYTÖLLISIN ALUEVARAUKSIN EDES-AUTTAA SUUNNITTELUALUEEN KEHITTÄMISTÄ KOKONAISUUTENA.

KUNKIN OSA-ALUETOIMINNON TUKEMISEN OHELLA KAAVALLA TAVOITELLAAN ERI ALUEILLE SIOJITTUVIEN TOIMINTOJEN LUONTEVAA YH-TEEN KYTKEYTYMISTÄ.

Eriluonteisten osa-alueiden sisäiset maankäy-tölliset ratkaisut on suunniteltu huomioiden kunkin osakokonaisuuden erityispiirteet.

Tavoitteena yksilöidyillä kaavamerkinnoilla ja – aluevarauksilla on sovittaa rakennusoikeuden määrä ja sen sijoittuminen olevaan paikalliseen ympäristöön. Rakentamisen sijoittumisperusteet ja rakennusoikeudet ovat erilaisia riippuen ympäristöstä ja rakennusten käyttötarkoituksesta.

Rantavyöhykkeellä rakentamista ohjataan mm. seuraavasti; mitä suurempi rakennusmassa niin sitä kauemmaksi rantaviivasta sen tulee sijoit-tua.

Rakentamista ohjaten pyritään kunkin osa-alueen maisema- ja luontoarvojen turvaamiseen ja omi-naispiirteiden voimistamiseen.

Rakentamisalueiden sijoittamisessa on pyritty ryt-mittämään maisemasta, luonnosta, perinteisestä kulttuurista ja rakentamisesta koostuvat elementit kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla.

33.1 Pajuharjun asuinvaltainen ympäristö

Kirkonkylän taajaman länsipuolelle Pajulahden ja Hietajärven väliselle alueelle on osoitettu mah-dollisuus noin 15 asuinrakennuksen rakentami-seen (haja-asutusmaisten rantarakennuspaikko-jen lisäksi). Nämä rakennuspaikat tullaan liittä-mään kirkonkylän taajaman vesijohto- ja viemäri-verkostoihin.

Tällä alueella myös rantarakennuspaikat ovat pääsääntöisesti asuinrakennuspaikkoja (AO).

Taajaman läheisyydestä johtuen Pajuharjun ja Pajulahden ympäristö soveltuu hyvin asuinraken-tamiseen – alueella on jo ennestään runsaasti asutusta. Pajuharjun alue kytkeytyy (esim. ulkoi-luyhteydet) kirkonkylään virkistysalueiden ja maa- ja metsätalousalueiden kautta.

Pajuharjun alueen kautta kulkee nykyisin valtatie 17. Kunnes valtatie linjaukseen siirtyy tämänkin osa-yleiskaavan osoittamalle uudelle paikalle – pois Pajuharjun alueelta – tulee nykyisen valtatie asettamat rajoitukset (mm. liikennemelu ja – turvallisuus) alueen maankäytössä huomioida.

33.2 Matkailualueet

Matkailun osalta osayleiskaavan tavoitteena ja toiminta-ajatuksena on kehittää ja tukea Tuus-niemen luonnonympäristön vetovoimatekijöihin ja luontomatkailun elämyksiin pohjautuvaa mat-kailua.

Osayleiskaavalla tuetaan Tuusmäen laskettelu-keskuksen ja sen lähiympäristön kehittämistä matkailualueena. Toisaalla kirkonkylän edustal-la osayleiskaava mahdollistaa Pahkasalon saa-ren kehittämisen matkailukeskuksena.

Molemmat em. matkailuun liittyvät aluevaraukset sijoittuvat lähelle kirkonkylän taajamaa ja siten to-teutuessaan tulevat olemaan kiinteässä vuoro-vaikutuksessa kirkonkylän toimintojen ja palvelu-jen kanssa. Molemmat alueet ovat hyvin saavu-tettavissa myös Kuopion ja Joensuun väliseltä Siniseltä tieltä – Pahkasalo myös Heinäveden luostaritieltä.

Tuusmäki

Tuusmäen laskettelualue on osayleiskaavassa osoitettu nykytilanteen mukaisin aluevarauksin. Laskettelurinteen pohjoispuoleisille Tuuslahden rinnealueille on osoitettu uudet aluevaraukset matkailutoimintoihin liittyvään rakentamiseen.

Tuuslahden pohjukkaan on osoitettu uusi vene-vaikamavaraus, joka tulisi palvelemaan matkailu-alueiden ohella myös tausta-alueiden asukkaita.

Idea Pahkasalon ympäristön maankäytöstä.

Toteutuessaan uudet matkailuun liittyvät raken-tamisalueet tukevat mm. laskettelualueen säily-mistä. Tuuslahden ympäristö sijaitsee lähellä kir-konkylän taajamaa ja siten matkailun kehittä-minen alueella olisi myös kirkonkylän palvelujen kannalta myönteistä.

Pahkasalo

Pahkasalon saari on pinta-alaltaan noin 300 ha. Saaressa jo olevia rakennuspaikkoja lukuun ot-tamatta saaren omistaa Tuusniemen kunta.

Saaren eteläsivustalle sijoittuvan jo olevan sata-ma-alueen tausta-alueilla vanhan vanhainkodin lähiympäristöä kehitetään matkailualueen palve-lukeskuksena. Tälle alueelle voidaan rakentaa palvelutoimintojen ohella myös loma-asutusta palvelevaa rakentamista.

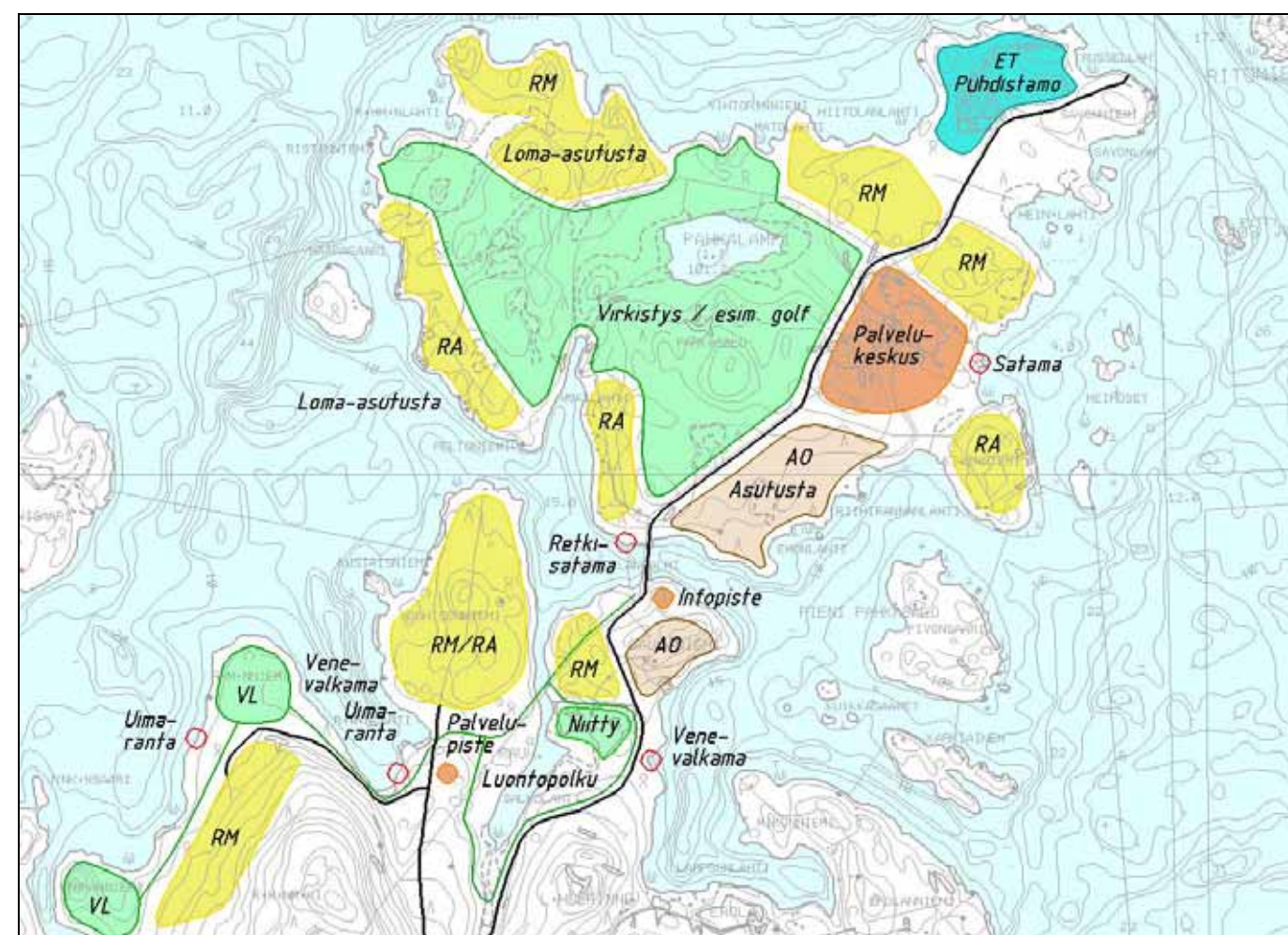
Palvelukeskuksen itä- ja pohjoispuoliset rantaan rajautuvat alueet varataan loma-asuntorakenta-miselle. Saaren länsirannat varataan nykytilan-teen mukaisesti omarantaisille loma-asunnoille.

Palvelukeskuksen ja saareen johtavan Kaasilan-salmen sillan välistä rantavyöhykettä kehitetään pienimuotoisena asuinalueena. Alueella on jo muutama asuinrakennuspaikka.

Kirkonkylän puoleisessa osassa saarta sijaitsee kirkonkylän jätevesien puhdistamo. Matkailutoi-mintoihin liittyville rakentamisalueille on siten helposti ja kohtuu kustannuksin rakennettavissa viemäriverkostot.

Saaren sisäalueet, osa ranta-alueista ja Pahka-lammen ympäristö kokonaisuudessaan varataan virkistysalueiksi. Pinta-alaa tälle yhtenäiselle vir-kistysalueelle muodostuu noin 100 ha. Loma-asutuksen ja matkailupalvelutoimintojen reunus-tamalle virkistysalueelle voidaan sijoittaa erilaisia matkailuun liittyviä virkistystoimintoja. Maksimis-saan alueelle voidaan sijoittaa golf-kenttä.

Pahkasalon matkailuun liittyvien aluevarauksien toteutuessa saari voisi toimia jopa koko Juojär-ven keskeisenä matkailukeskusalueena.

33.3 Kulttuurimaisema-alueet

Kulttuurimaisema (km) -vyöhykemerkinällä on likimääräisesti rajattu ja siten tuotu kaavakartalla tietoisuuteen maisemallisesti arvokkaita ja / tai historiallisesti merkittäviä kulttuurimaisemakokonaisuuksia.

Kulttuurimaisemien elementtejä ovat laajat ja yhtenäiset viljelyalueet, harvakseltaan näiden yhteyteen sijoittuvat tilakeskukset sekä avoimia tiloja rajaavat metsänreunat ja näkymiä elävöittävät metsäsaarekkeet.

Kaavasuositus:

Ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa sekä alueen maankäytön tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi ottaa erityisesti huomioon alueen kulttuurimaiseman arvot.

Rakennusten ja rakenteiden tulisi sopeutua malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja väri-tyksen puolesta alueen luonto- ja kulttuurimaisemaan. Avoimille peltoalueille rakentamista tulisi välttää.

Uudet rakennukset tulisi pyrkiä sijoittamaan kulttuurimaiseman ehdoilla, sitä täydentäen tai olemassa olevien rakennusten ja rakennusryhmien yhteyteen. Pihapuina ja puukujissa tulisi suosia ympäristössä jo olevia perinteisiä lajeja.

Tällä km -rajauksella on kohdennettu kaavakartalle seuraavat maatalouskulttuurikokonaisuudet:

- Ohtaanniemen maatalousmiljö Tuusniemi – Rikkalahti tien varrella.
- Pajulahden maatalousmiljö.
- Puurula – Juvala maatalousmiljö Heinäveden tien varrella.

33.4 Luonnonympäristö

Osayleiskaava-alueen luonnonympäristö on varsin monipuolinen;

Suunnittelualueesta muutaman kilometrin päässä sijaitsee Juojärven saariston rantojensuojelu-ohjelma-alue, joka sisältyy myös Natura 2000 –ohjelmaan.

Varsin luonnontilaisena säilynyt saaristokokonaisuus on erittäin arvokas järviluonnon suojelukohde, joka sisältyy myös Suomen kansainvälisesti arvokkaisiin lintualueisiin.

Selvitysalueen lounaisosassa sijaitseva 84 hehtaarin metsäalue, Koistilan metsä, kuuluu Natura 2000 –ohjelman täydennyskohteisiin.

Seinävuoren rotkolaakso on rauhoitettu luonnonsuojelualueena. Se muodostuu noin 25 m korkeiden kallioseinämien välisestä 20-40 leveästä laaksosta, jonka pohjalla on kuusivaltaista metsää ja luonnontilainen puro. Suoreunainen Pieni Seinälampi sisältyy osittain suojelualueeseen ja on tärkeä osa rotkon ja sille johtavan retkeilypolun maisemaa.

Edellä mainitut ja lukuisat muut luontokohteet eripuolilla suunnittelualuetta tarjoavat mahdollisuuden mm. luonto- ja elämysmatkailun laajalaiseen kehittämiseen.

Luonnonsuojelun turvaamiseksi osayleiskaavassa on luontoarvojen merkittävyys huomioiden käytetty eriasteisia kaavamerkintöjä määräysineen ja suosituksineen.

33.5 Rantavyöhykkeet

Tavanomaisille ranta-alueille on tavoiteasettelun mukaisilla mitoituserusteilla osoitettu omarantaisia rakennuspaikkoja. Nämä rakennuspaikat ovat pääsääntöisesti tarkoitettu loma-asuntojen (RA) rakentamiseen.

Hietajärven ja Pajulahden ympäristössä ranta-alueille on osoitettu myös ympärivuotisen asumisen rakennuspaikkoja (AO).

Rakentamiselta vapaaksi jäävät ranta-alueet venevalkamiseen ja uimarantoihin palvelevat mm. yleistä rantautumista, retkeilyä ja vesillä liikumista.

Rantavyöhykkeelle sijoittuvat rakennuspaikat onkin pyritty sijoittamaan ryhmiin siten, että yhtenäisiä ja mahdollisimman laajoja vapaita ranta-alueita jäisi em. tarkoituksiin riittävästi.

33.6 Reitistöt

Suunnittelualueella kulkee moottorikelkka- ja / tai ulkoilureittejä Kaavinkosken suunnalta kirkonkylälle, Koillis-Tuusniemen ja Rotkolaakson kautta Tuusjärvelle päin, Soitusta Ruskilan kautta Laukansaloon Heinäveden suuntaan sekä Soitusta länteen Vehmersalmen suuntaan.

Seutukaavan mukaisten reitti yhteyksien voidaan katsoa olevan joiltakin osin vanhentuneita. Yleiskaava täsmentää näiltä osin seutukaavan yleispiirteisiä reittilinjauksia.

Reitistöihin linkittyvät mm. matkailun kannalta merkittävät Tuusmäen laskettelukeskusalue kuin myös Rotkolaakson ympäristö. Myös Pahkasalo on liitettävissä em. reitistöihin.

Reitistöillä kokonaisuudessaan on tärkeä merkitys erityisesti alueen luonto- ja elämysmatkailun kehittämisen kannalta.

Osayleiskaavaan on osoitettu em. tiedossa olevat runkoreitistöt. Osayleiskaavaa tarkemmassa suunnittelussa myös pienimuotoisempien reitistöjen suunnitteluun ja toteutukseen tulee kiinnittää huomiota – erityisesti matkailukeskusten (kuten Tuusmäen ja Pahkasalon) yhteydessä.

Yleisten teiden ylityskohdista on aina sovittava tiepiirin kanssa.

Koillis – Tuusniemen kyläyhdistyksen toimesta on jo aikaisemmin suunniteltu ja osittain toteutettu kyläalueen ”kinttupolkuverkostoja”. Esimerkiksi Seinävuoren rotkolaakson retkeilyyn liittyvät äskettäin tehdyt kehittämistoimenpiteet ovat kyseisen suunnittelun tulosta.

Rotkolaakson suunnalla on tarkoitus kehittää retkeilyreittiä mm. Rotkolaaksoilta pohjoiseen lampien rantoja sivuten aina Mäkimajalle (entinen Konttimäen koulu on nykyisin Mäkijärven metsämiehet ry:n omistuksessa. Rakennus on myös kyläyhdistyksen käytössä) saakka. Mäkimajan eteläpuolelle sijoittuvan Kuukkeli –lampen ympärille on suunniteltu luontopolku ”Kuukkelin kierros”.

Kaavan mukainen rantavyöhykkeen rakennusoikeus on esitetty oheisessa taulukossa. Pahkasalon saaren rakennusoikeudet eivät sisälly taulukon lukuihin.

JUOJÄRVEN JA LAMPI- ALUEIDEN RANTA- ALUEET	RANTAVYÖHYKKEEN RAKENNUSPAIKAT (kpl)				RANTAVIIVA (km)		RAK.TEHOKKUUS (kpl/km)	
	AM	AO	RA	YHT	Tod.	Muun.	Yht/Tod.	Yht/Muun.
NYKY- TILANNE	25	79	337	441	301	140	1.5	3.2
KAAVA- TILANNE	25	116	621	762	301	140	2.5	5.4

34 MAANKÄYTÖLLISET ALUEVARAUKSET

34.1 Ympärivuotinen asutus

SUUNNITTELUALUEEN ASUTUS SIJOITTUU KIRKONKYLÄN LÄHEISILLE ALUEILLE SEKÄ TOISAALTA ERIPUOLILLE SUUNNITTELUALUETTA MAATALOUSALUEIDEN LÄHEISYYTEEN.

AKTIIVISET MAATILAT OVAT PITKÄÄN MUODOSTANEET HAJA-ASUTUSALUEEN RUNGON. MAATILOJEN LUONNE ON KUITENKIN VÄHITELLEN MUUTTUMASSA MAATILOJEN AUTIOITUMISEN SEURAUKSENA.

SUUNNITTELUALUEEN ELINKEINOELÄMÄN MONIPUOLISTUMISEN - ERITYISESTI MATKAILUN KEHITTÄMISEN - MYÖTÄ MYÖS ASUINEDELITYKSET PERINTEISILLÄ JA UUSILLA ASUINALUEILLA PARANEVAT.

Osayleiskaavalla tuetaan asutuksen osalta erityisesti kirkonkylän palveluihin tukeutuvien lähi-alueiden kehittymistä.

Kirkonkylän länsipuolella ns. Pajuharjun alueelle on osayleiskaavassa osoitettu asuinrakennuspaikkoja myös ranta-alueiden taustoille. Olevien rakennuspaikkojen lisäksi on osoitettu kokonaisrakenteen kannalta suotuisat täydennysrakentamisalueet. Nämä alueet on mahdollista liittää kunnalliseen vesijohto- ja viemäriverkostoon.

Pajuharjun alueen ratkaisu poikkeaa Koillis-Savon seutukaavasta. Seutukaavassa alueelle on osoitettu teollisuusaluevaraus (T).

- Perusteluna yleiskaavaratkaisulle on kunnan tavoitteiden muuttuminen tämän pääosin kunnan omistaman alueen maankäytön suhteen. Kirkonkylän yhteydessä tai läheisyydessä on rakentamattomia teollisuusalueita riittävästi myös tulevaisuutta varten. Teollisuusaluetta on kunnalla mm. Kankaalan alueella. Lisäksi ns. uutta seutukaavaan sisällytämätöntä teollisuusaluetta (EO/T) on yleiskaavassa osoitettu ns. Käärmevaaran soranottoalueen yhteyteen.
- Pajuharjun alue soveltuu hyvin kirkonkylän läheiseen taajamaa väljempään asuinrakentamiseen.
- Taajamasta irrallisen teollisuusalueen osoittaminen Pajuharjun alueelle ei ole perusteltua varsinkin kun huomioidaan teollisuusalueiden (em. alueet) riittävyys taajama-alueen yhteydessä.

Muualla haja-asutusalueilla uusia rakennuspaikkoja rantarakentamista lukuun ottamatta ei ole

varsinaisesti osoitettu. Kaavaratkaisun tarkoituksena on säilyttää ja edistää jo olemassa olevaa rakennuskantaa hyödyntämällä sitä kestävästi kehityksen periaatteita soveltaen. Toimivia maatiloja tuetaan, jotta mm. kulttuurimaisemat säilyisivät jatkossakin.

Rantavyöhykkeellä loma-asutuksen rakennuspaikat on todettu yksiselitteisinä aluevarauksina. Rantavyöhykkeen (maksimi 200 m rantaviivasta) tausta-alueilla haja-asutus rakentaminen tulee ratkaista tapauskohtaisesti osayleiskaavan yleisen ja aluekohtaisten määräysten pohjalta.

Rantarakentamisoikeus on määritetty ns. kanta-tiloittain ja maanomistusyksiköittäin. Vaihdoeh-toisten kaavaratkaisujen esittämisen ei ole katsottu olevan tarkoituksen mukaista haja-asutusmaaisilla rantarakentamisalueilla.

Maankäytölliset ratkaisut näillä alueilla on sovittu maanomistajakohtaisten neuvottelujen ja yleiskaavan tavoiteasettelun pohjalta.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia asuin-alueita koskevia kaavamerkintöjä:

Erillispientalojen alue (AO)

Kaavamääräys: Alue on tarkoitettu ympäri-vuotisten asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia siten, että rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 300 m². Rantaan rajautuvilla rakennuspaikoilla asuinrakennuksen etäisyyden tulee olla vähintään 25 m ja kokonaispinta-alaltaan enintään 36 m² suuruisen rantasaunan vähintään 15 m etäisyydellä keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa 10 metrin päähän rantaviivasta. Rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 5000 m², josta ympäristölautakunta voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksen.

Luku AO -merkinnän alapuolella osoittaa alueen rakennuspaikkojen enimmäismäärän.

Osayleiskaavassa AO -merkintää on käytetty ympärivuotisen asutuksen osalta.

Maatilojen talouskeskuksen alue (AM)

Kaavamääräys: Alue varataan maatilojen talouskeskuksille. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia sivuelinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksiin. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi asuinrakennusta sekä yhden kokonaispinta-alaltaan enintään 36 m² suuruisen rantasaunan. Rantaan rajautuvilla pihapiireillä asuinrakennusten etäisyyden tulee olla vähintään 25 m ja rantasaunan vähintään 15 m etäisyydellä keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa 10 metrin päähän rantaviivasta.

Mikäli oleva maatila ei sijaitse rantaviivan välittömässä läheisyydessä on maatilan yhteyteen kohdennettu rantasaunan paikka erillisellä merkinnällä. Näin on menetelty, jos rantaan rajautuvalla tilalla ei enää ole laskennallista rantarakennusoikeutta erillisen lomarakennuspaikan muodostamiseen ja on katsottu kohtuulliseksi rantasaunan rakentamismahdollisuus.

34.2 Loma-asutus

LOMA-ASUTUKSEN JA SIIHEN LIITTYVÄN MATKAILUN KYTKEYTYMINEN PERINTEISEEN MAATALOUDEN KULTTUURIYMPÄRISTÖÖN JA HERKÄÄN LUONTOON ASETTAA RAKENTAMISEN TOEUTTAMISTAVALLE ERITYISVAATIMUKSIA.

ARVOKKAASEEN YMPÄRISTÖÖN HYVIN SOVITETTUNA LOMA-ASUTUKSELLA ON OMA TÄRKEÄ ROOLINSA PERINTEISEN KULTTUURIYMPÄRISTÖN TOIMINTOJEN MONIPUOLISTAMISESSA JA KEHITTÄMISESSÄ.

Osayleiskaavan rantavyöhykkeellä loma-asunto-alueet on määritelty tavoiteasettelun ja mitoitusperusteiden pohjalta. Rakennusoikeuksien määrittelyssä on eri vyöhykekokonaisuuksien erityispiirteiden huomioinnin lisäksi huomioitu paikalliset olosuhteet pyrkien kantatilakokonaisuuksien ja maanomistajien kesken mahdollisimman tasapuoliseen kohteluun.

Rakennuspaikkojen sijoitteluun ja kaavamerkintöjen sisältöön ovat merkittävästi vaikuttaneet neuvottelut maanomistajien kanssa sekä toisaalta aluekohtaiset ympäristölliset lähtökohdat.

Uudet loma-asutuksen rakennuspaikat on pyritty sijoittamaan luonnonpiirteet ja oleva rakentaminen huomioiden siten, että rakentamiselta vapaana säilyvät ranta-alueet muodostaisivat toiminnallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Usein uudet rakennuspaikat yhdessä jo olevien rakennuspaikkojen kanssa muodostavat yhtenäisiä rakentamisalueita. Toisaalla luonnon ja maiseman piirteet huomioiden rakentamisalueet on usein esitetty pienipiirteisimpinä, jopa yhden rakennuspaikan alueina.

Rakentamisalueiden sijoittamisessa on pyritty rytmittämään maisemasta, luonnosta, perinteisestä kulttuurista ja rakentamisesta koostuvat elementit kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla.

Pääsääntöisesti osayleiskaava sisältää omarantaisia loma-asuntoalueita. Osalla suunnittelualueita, lähinnä kyläkeskusten ja jo olevien asutusten yhteydessä, sallitaan myös ympärivuotinen asuminen. Oleva rakennuskanta huomioiden on kaavaratkaisuilla tuettu maankäytöllisesti yhtenäisiä aluevarauksia. Tällöin on pyritty siihen etteivät esim. asutus ja mökkeily ”sekoitu” häiritsevästi toisiinsa.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia loma-asutusta koskevia kaavamerkintöjä:

Loma-asuntojen alue (RA)

Kaavamääräys: Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden loma-asunnon, saunan sekä tarpeellisia talousrakennuksia siten, että rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 200 m². Rantaan rajautuvilla rakennuspaikoilla loma-asunto tulee sijoittaa vähintään 25 m ja kokonaispinta-alaltaan enintään 36 m² suuruisen rantasaunan vähintään 15 m etäisyydelle keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa 10 metrin päähän rantaviivasta. Rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 3000 m².

Tämä kaavamerkintä on loma-asutuksen osalta perusmerkintä, jota on käytetty yleisesti koko osayleiskaava-alueen rantavyöhykkeellä.

Matkailupalvelujen alue (RM)

Kaavamääräys: Alue varataan matkailu- ja lomakeskuksille, lomakylille ja muille vastaaville matkailua palveleville toiminnoille. Alueelle voidaan rakentaa enintään aluevarausmerkinnän yhteydessä osoitetun pinta-alan mukainen kerrosneliömäärä rakennuksia. Rakennuslupien myöntämisen tulee perustua alueelle laadittavaan yleiskaavaa tarkempaan maankäyttösuunnitelmaan tai ranta-asetmakaavaan.

RM -aluevarauksia on osoitettu seuraavasti:

- Tuusmäen ja Tuuslahden ympäristössä yhteensä 7000 k-m².
- Pahkasalon ympäristössä yhteensä 13000 k-m².

Leirintäalue (RL)

- Seurakunnan leirintäalue Pajulahdessa.

34.3 Palvelu- , yritys- ja teollisuusalueet

SUUNNITTELUALUEEN ELINKEINOT LIITTYVÄT NYKYISELLÄN LÄHINNÄ MAATALOUTEEN. LISÄKSI ALUEELLA ON JOITAKIN MATKAILUA PALVELEVIA PIENIMUOTOISIA MAJOITUSTILOJA.

JULKISET PALVELUT ALUEELLA RAJOITTUVAT KOULUIHIN. SUURIN OSA PALVELUISTA HAETAAN SUUNNITTELUALUEEN LÄHEISESTÄ KIRKONKYLÄN TAAJAMASTA.

MATKAILUN KEHITTÄMISTOIMENPITEET MAHDOLLISTAVAT MYÖS MAASEUTUYMPÄRISTÖN YRITTÄJYYDEN MONIPUOLISTUMISEN.

Maatilojen (AM) ja maatilamatkailuun sekä loma- ja matkailupalvelujen (RM) aluevarauksien lisäksi on osayleiskaavassa käytetty seuraavia elinkeinoelämään liittyviä maankäyttöllisiä aluevarauksia:

Yksityisten palvelujen ja hallinnon alueet (P)

- Pahkasalon ympäristön uudet palvelualueet matkailun kehittämiseen liittyen.
- Entinen Salonkylän koulu.
- Luontaiskoto (majoitusta).
- Levähdysalue kioskeineen Pajulahden rannalla Sinisen tien varrella.
- Koistilan vanhan maatilan pihapiiri (esim. luontomatkatkailuun liittyvä tukikohta)

Metsästysseurojen tai yhdistysten metsästysmajat:

- Mäkijärven Metsämiehet
- Tuusniemen Metsäyhdistys
- Pajumäen Hirvimiehet
- Soitun Eräpojat
- Juurikkamäen Tapion Pojat
- Susimäen Eränkävijät

Julkisten palvelujen ja hallinnon alueet (PY)

- Ruskilan koulu
- Susimäen koulu
- Juurikkamäen seuraintalo

Teollisuusalueet (T)

- Oleva teollisuushalli Luikonniemessä Pajulahden suulla.
- Teollisuusaluevaraus Käärmevaaran soranot- toalueella (EO/T) kirkonkylän taajaman luoteispuolella.

34.4 Virkistysalueet

KIRKONKYLÄN TAAJAMAN JA KYLÄKESKUSTEN LÄHEISILLÄ RAKENTAMISELTA VAPAILLA METSÄ-ALUEILLA KUIN MYÖS RAKENTAMISELTA VAPAILLA RANTA-ALUEILLA ON TÄRKEÄ MERKITYS YLEISEN ULKOILU- JA VIRKISTYSKÄYTÖN SUHTEEN.

MATKAILUALUEIDEN YHTEYDESSÄ ON ALUEVARAUKSET TOIMINTAAN LIITTYVILLE VIRKISTYS- AKTIVITEETEILLE.

MUUNMUASSA LUONTONÄHTÄVYYKSIEN KAUTTA KULKEVAT REITISTÖT PALVELEVAT LAAJEMPAA ULKOILUA JA RETKEILYÄ. VESIALUEILLA RETKISATAMAT PALVELEVAT VESIREITEILLÄ LIKKUJIA.

Asetettujen tavoitteiden mukaisesti osayleiskaavassa on osoitettu virkistys- ja retkeilyalueita yleisten virkistystarpeiden turvaamiseksi. Alueet on osoitettu sekä paikallisiin että myös laajempien alueiden yleisiin tarpeisiin.

Virkistysalueiden valintojen perusteina ovat olleet mm. alueiden keskeinen sijainti, luonnon ympäristön soveltuvuus, liikenteellisesti hyvä tavoitettavuus sekä toisaalta alueiden jo toimiminen yleisinä virkistysalueina. Virkistysalue- merkinnöillä on osoitettu seuraavat alueet:

Lähivirkistysalue (VL)

- Pajuharjun asutukseen kytkeytyvä Haapasaaren virkistysalue.
- Pahkasalon matkailu-, loma-asutus ja asuinalueisiin liittyvät virkistysalueet.
- Tulisaaaren läheinen matonpesupaikka.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (VU)

Kaavamääräys: Alueelle saa rakentaa liikuntaa ja muuta yleistä virkistyskäyttöä palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.

- Tuusmäen laskettelukeskusalue.
- Käärmevaaran taustalla kirkonkylän urheilu- alueeseen liittyvä ulkoilureittialue.

Uimaranta-alue (VV)

- Rämänlahden uimaranta.

Retkeily- ja ulkoilualue (VR)

Kaavamääräys: Maankäyttö- ja rakennuslain 43 § perusteella määrätään, että alueelle saa sijoittaa vain retkeilyä ja muuta yleistä virkistyskäyttöä palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Alueen maisemakuvan ja ympäristöarvojen säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

- Seinävuoren rotkolaakson retkeilyalue
- Kaasilansalmen retkisataman alue Pahkasalon saarella

34.5 Luonnonsuojelualueet ja kohteet

LUONTOARVOT ON OSAYLEISKAAVASSA HUOMIOITU RAKENTAMISALUEIDEN KOHDISTAMIS- SESA SEKÄ OSOITTAMALLA TODETUT LUONTOARVOT ERITYYPPISIN KAAVAMERKINNÖIN.

ERITTÄIN MERKITTÄVIEN LUONNONARVOJENSA TAKIA TIETTY ALUEET ON OLLUT SYYTÄ OSAYLEISKAAVASSA OSOITTAA LUONNONSUOJELU-ALUEVARAUKSELLA. ERITYISESTI NÄILLÄ ALUEILLA LUONTOARVOJEN TURVAAMISEEN TULISI KIINNITTÄÄ HUOMIOTA.

Osayleiskaavassa on luonto- ja maisema-arvoista riippuen käytetty seuraavanlaisia kaavamerkin- töjä (kohdekuvaukset löytyvät kohdasta 14 Luonnonympäristö):

Luonnonsuojelualue (SL)

Alue on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu tai valtion toimesta rauhoitettavaksi tarkoitettu. Alueella on merkittäviä luonnonarvoja.

Kaavamääräykset: Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että SL-alueilla on kiellettyä rakennusten ja rakennelmien tekeminen sekä muut maisemaa oleellisesti muuttavat toimenpiteet, kunnes alueesta on muodostettu luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue.

Osayleiskaavaan on luonnonsuojelualuemerkinnällä (SL) rajattu merkittävimmät erityisten luonnonarvojen alueet. Näillä alueilla on uhanalaisten ja harvinaisten kasvilajien, linnuston sekä arvokaiden maisemakokonaisuuksien vuoksi erityistä luonnonsuojelullista arvoa.

SL-merkinnällä osayleiskaavassa on osoitettu seuraavat kohteet:

- Seinävuoren rotkolaakso ja siihen liittyvät Pieni Seinälampi ja Seinälampi.
- Iso-Musti ja Pieni-Musti rotkolaakson pohjoispuolella.
- Silmäsuo ja Palokankaansuo Iso-Kankaisen länsi- ja eteläpuolella.
- Koistilan metsä
- Saunaniitty
- Silmäsuo Ohtaanniemessä

Luontovyöhyke (luo)

Tällä vyöhyke merkinnällä on likimääräisesti rajattu luonnon monimuotoisuuden kannalta seuraavat paikallisesti merkittävät kohteet:

- Lähes luonnontilainen ja Syrjäinen Honkalampi ja siihen liittyvä Honkajoki.
- Maisemiltaan kauniit, syrjäiset ja rakentamattomat lammet Kaatranen, Tomunen ja Lehmi-Tomunen
- Kuvemäen niitty
- Myhkyrinmäen rinne Yläjärven rannalla

Edellä mainittujen kohteiden lisäksi paikallisesti merkittäviä luontoarvoja on huomioitu tiettyjen metsätalousalueiden kaava-aluevarauksissa ja kaavamääräyksissä.

34.6 Rakennussuojelu ja muinaismuistokoh- teet

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KANNALTA KAA-
VASSA ON TUOTU ESILLE LÄHTÖKOHDISSA
LUETELLUT KULTTUURIHISTORIAALISESTI AR-
VOKKAAT RAKENNUSKOhteet JA TIEDOSSA
OLEVAT MUINAISMUISTOKOhteet.

RAKENNUSTEN JA TOISAALTA ARVOKKAIDEN
YMPÄRISTÖKOKONAISUUKSIEN HUOMIOINNIN
TARKOITUKSENA ON TURVATA MONIMUOTOI-
NEN JA ERI AIKAKAUSISTA KERTOVA KULTTUU-
RIYMPÄRISTÖ.

Suojeltava rakennus (SR)

*Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai mai-
semakuvan kannalta arvokas, maankäyttö- ja raken-
nuslain perusteella suojeltavaksi tarkoitettu rakennus
tai rakennusryhmä.*

*Maankäyttö ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään,
että alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa eikä nii-
den ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuuri-
historiallisesti arvokas tai kylämiljöön kannalta arvokas
luonne turmeltuu.*

SR-merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu
seuraavat kohteet (kohdenumero viittaa lähtötie-
toihin ja kaavakartalle):

1. Mäkimaja R, H

- Vuonna 1921 rakennettu entinen Konttimäen koulu on nykyisin Mäkijärven metsämiehet ry:n omistuksessa. Rakennus on myös kyläyhdistyksen käytössä.
- Rakennustaiteellisesti arvokas Konttimäen koulu on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.

2. Pikku – pappila R, H, M

- Pikku-pappila on tärkeä osa Tuusniemen seurakunnan historiaa.
- Nykyisin asuinrakennuksena toimiva pappila-rakennus on rakennettu 1870 – 80 –luvulla.

3. Entinen Pajumäen koulu R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Koulu rakennettu v. 1924.
- Nykyinen omistaja on Pajumäen hirmimiehet.

4. Ent. Juurikkamäen koulu R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen koululaitoksen historiaa.
- Rakennettu v. 1957.
- Koulutoiminta lakannut v. 1992.

5. Juurikkamäen seuraintalo R, H

- Rakennus on osa Tuusniemen yhdistystoi-
minnan historiaa.
- Vuonna 1956 rakennetun seuraintalon käyttö on nykyisin vähäistä.

6. Entinen Salonkylän koulu R, H

- Rakennukset ovat osa Tuusniemen koululai-
toksen historiaa.
- Koulu rakennettu v. 1931.
- Toiseksi vanhin Tuusniemen tiilirakenteisista koulutaloista.
- Nykyisin asuinkäytössä.

7. Ruskilan koulu R, H

- Rakennukset ovat osa Tuusniemen koulu-
laitoksen historiaa.
- Koulu on rakennettu v. 1959 ja toimii edel-
leen.

8. Ruskilan mylly R, H

- Mylly rakennettu ennen sotia.
- Myllyyn liittyvä asuinrakennus rakennettu v. 1937.

9. Anttila R, M

- Komealla mäkipaikalla sijaitseva vanha ra-
kennusryhmä.
- Asuinrakennus rakennettu 1910 – 20 –
luvulla.
- Aittarakennus - rakennettu v. 1821? - Tuus-
niemen vanhimpia.

Suojeltava rakennus (SR-1)

*Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai mai-
semakuvan kannalta arvokas rakennus tai rakennus-
ryhmä.*

Kaava-suositus:

*Rakennuksia ei tulisi ilman pakottavaa syytä purkaa
eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kult-
tuurihistoriallisesti arvokas tai kylämiljöön kannalta
arvokas luonne turmeltuu.*

Tällä merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu
seuraavat kohteet (kohdenumero viittaa lähtötie-
toihin ja kaavakartalle):

10. Alatalo R, M

11. Jussila R, M

12. Riihimäki R, M

13. Kuusela R, M

14. Loukeela R

15. Alapiha R

16. Vanhala R

17. Yläpaikka R, M

18. Ala-Räsälä R

19. Voutila R

20. Puranlahti R

21. Luvelahti R, M

22. Mikkola R

23. Pantala R

24. Koivumäki R

25. Alapiha R

26. Niilola (Rantatalo) R, M

27. Lehtomäen vanha aitta R

28. Kiiskiniemen vanha aitta R

29. Honkamäen vanhat aitat R

30. Puurula R, M

31. Järvelän vanha aitta R

32. Niilola R, M

33. Luontaiskoto (ent. Saunaniemen koulu) R, H

34. Pahkasalo (ent. kunnalliskoti) R, H

35. Kallioharju (ent. Ruskila) R

36. Sointula R, M

37. Kaatrala R, M

38. Unhola R, M

39. Topila R

40. Entinen Ohtaanniemen koulu R, H

41. Mikkola R, M

42. Yläjärvi R, H

43. Pinomäki R, H

44. Keskitalo R

45. Ryöninrinne R

46. Hiltula R

Muinaisjäännös (SM)

*Muinaismuistolain (295/63) rauhoittama kiinteä
muinaisjäännös. Aluetta koskevista maankäyttö-
suunnitelmista on neuvoteltava Museoviraston
kanssa.*

Tällä merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu:

- Hietajärven pohjoispään kivikautinen asuin-
paikka.

34.7 Maa- ja metsätalousalueet

SUURIN OSA SUUNNITTELUALUEESTA ON METSÄTALOUSALUETTA. RANTA-ALUEILLA VUOROTTELEVAT AVOIMET PELLOT JA METSÄSAARAKEET MUODOSTAVAT PAIKOIN MAISEMALLISESTI MIELENKIINTOISIA KOKONAISUUKSIA.

OSAYLEISKAAVASSA MAA- JA METSÄTALOUSALUEET ON JAOTeltu NYKYISEN KÄYTTÖTARKOITUKSENSA MUKAAN JOKO PELTO- TAI METSÄALUEISIIN.

MIKÄLI ALUEILLA ON MERKITYSTÄ ULKOILUN KANNALTA TAI ALUEILLA ON MAISEMALLISIA TAI MUITA YMPÄRISTÖLLISIÄ ARVOJA ON NE TUOTU ALUEVARAUKSISSE JA KAAVAMERKINTÖJEN SISÄLLÖISSÄ ESILLE.

Osayleiskaavassa on ympäristölliset ym. seikat huomioiden osoitettu kaavamääräyksiltään erityyppisiä maa- ja metsätalousalueita seuraavasti:

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Kaavamääräys: Alue on tarkoitettu pääsääntöisesti maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että rantavyöhykkeellä (enintään 200 m:n syvyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten maastolliset olosuhteet huomioiden) saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia. Rantavyöhykkeen ulkopuolisia M-alueita voidaan maa- ja metsätaloustalouden ohella käyttää rakentamiseen kunnan rakennusjärjestyksen määräyksiä ja rajoituksia noudattaen.

Tällä merkinnällä on osoitettu ne osayleiskaava-alueen metsätalousalueet, joilla ei ole todettu mitään erityisiä luonto- tai maisema-arvoja.

Maatalousvaltainen alue (MT)

Kaavamääräys: Alue on varattu pääasiassa maatalouden harjoittamiseen. Osayleiskaavassa on tällä aluevarauksella osoitettu tavanomaiset peltoalueet.

Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että rantavyöhykkeellä (enintään 200 m:n syvyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten maastolliset olosuhteet huomioiden) saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella on sallittu haja-asutusluonteinen rakentaminen edellyttäen, että rakentaminen liittyy sijainniltaan ja tyyppiltään olemassa olevaan rakennuskantaan tai soveltuu maastollisesti ja maisemallisesti olevaan ympäristöön.

Maisemallisesti arvokas viljelysalue (MA)

Alue on tarkoitettu pääasiassa maatalouden harjoittamiseen. Tällä merkinnällä osoitetut avoimet viljelymaisemat muodostavat arvokkaan kulttuurimaiseman rungon.

Kaavasuositus: Peltojen avoimina säilyttämisen tukeminen ja mahdolliset ympäristöhoitotoimenpiteet ovat erityisesti näillä alueilla perusteltuja.

MA –alueita on osoitettu mm. Pajulahden, Juurikkamäen ja Ohtaaniemen kulttuurimaisemavyöhykkeiden yhteyteen.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta ja/tai ympäristöarvoja (MU)

Alue on tarkoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen.

Kaavamääräys: Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että alueelle saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta sekä ulkoilua palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Osayleiskaavaan on MU -merkinnällä osoitettu maa- ja metsätalousalueita, joilla on erityistä merkitystä järviluonnon / kulttuurimaiseman säilymistä kannalta. Merkintää on käytetty myös ulkoilun kannalta merkittävillä metsäalueilla (esim. asutusalueiden läheisyydessä).

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)

Kaavamääräys:

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n ja 43 §:n perusteilla määrätään, ettei alueen ympäristöä tai maisemaa muuttavaa toimenpidettä saa suorittaa. Mm. maa-ainesten otto on alueella kiellettyä lukuun ottamatta kotitarveottoa ja vanhojen alueiden maisemointia.

Tärkeimpiä MU / MY -kohteita sijoittuu seuraavasti:

- Palokankaan harjualue ja Pieni-Kankaisten ympäristö Iso-Kankaisten eteläpuolella (MY).
- Iso-Kankaista Rotkolaaksolle johtava metsä-alue (MU).
- Musta-Musti –lammen ympäristö Rotkolaaksoilta Mäkimajalle johtavan reitin varrella (MY).
- Kuukkeli –lammen ja Mäkimajan lähialueet (MU).
- Matolammen ja siihen liittyvän puron alue Pajulahden pohjoispuolella (MY).
- Sotkujoki – Lammakko –alue Hietajärven pohjoisreunalla (MY).
- Tahvolanjoen lehto Pajumäellä (MY).
- Hietajärven rakentamattomat saaret (MU).
- Pajuharjun asutuksen lähimetsät (MU).
- Soitunsalmen yhteydessä Venäinniemiessä ojittaman räme ja pieni Kurkilampi lähiympäristöineen (MY).
- Myllyjoki ja Tammenkallio Kolonjärven koillis-kulmassa (MY).
- Heinäjärven luhtainen suo (MY).
- Rämänniemen kärjen rehevä lehtipuustoinen sekametsä (MY).
- Maisemallisesti edustava Rämännäen, Salkomäen ja Jynkänmäen muodostama kokonaisuus Pahkasalon eteläpuolella (MU).
- Maisemallisesti edustava rakentamaton niemi Juurikkalahden suulla (MU).
- Erämaisen Vihtalammen ympäristö Pienen Vihtalahden länsipuoleisessa niemessä (MY).
- Kylmälahden rannan kalliojyrkänteet (MU).
- Lintumäen arvokas harjualue (MY). (Rajausta täsmennetty seutukaavan mukaisesta rajauksesta)
- Kohjoen varsialue Saahkarin pohjoisosassa (MY).
- Vuorisen ympäristö - maisemiltaan miltei erämainen pikkujärvi (MY).
- Vaakasien ojittamaton rantaräme ja sekä puro lähiympäristöineen (MY).
- Silmäsuon, Ahvenlammen ja Otravuoren ympäristön metsäalueet (MY).
- Tuusmäen laskettelun alueen ja matkailualueiden yhteyteen sijoittuvat alueet (MU).
- Kohisovanjoki (MY).
- Susilahden pohjukan kaksi lähdeä ympäristöineen (MY).
- Jyrkän kalliorinne (MY).
- Lukuisat pienet saaret ja luodot (MU).

34.8 Liikenne

VALTATIE 17 – SININEN TIE – HEINÄVEDENTIE JA MUU TIEVERKOSTO, VESIVÄYLÄT SEKÄ USEAT RANTAUTUMISPAIKAT MAHDOLLISTAVAT TOIMIVAN JA SUJUVAN LIIKKUMISEN MAANKÄYTTÖLISESTI MONIPUOLISESSA KOKONAISUUDESSA.

VALTATIEN LINJAUKSEN MUUTOKSELLA JA MUUN LIIKENNEVERKOSTON YLLÄPITÄMISELLÄ JA PALVELUVARUSTUKSEN KEHITTÄMISELLÄ OSALTAAN LUODAAN PUITTEET MUUN MAANKÄYTÖN KEHITTÄMISELLE.

Vesireitit

Tuusniemen satamasta lähtevä laivaväylä kulkee osittain suunnittelualueella Susiniemen ja Susisaaren välisellä alueella. Em. vesireitti kaava-alueella ja laajemminkin Juojärvellä palvelee ja selkeyttää matkailijoiden vesiliikennettä.

Vesiliikenteen alue (LV)

Alue on tarkoitettu venevalkamaa, venesatamaa ja vesiliikenteen tarvitsemia palveluja ja rakenteita varten.

Venevalkamia /-satamia sijoittuu eri puolille suunnittelualuetta seuraavasti:

- Hietajärven Kesälahdessa
- Pajulahdessa
- Luikonniemiessä Pajulahden suulla
- Kaasilansalmessa ja Juurikkalahdessa on retkisatamat laituneen.
- Saunaniemen itärannalla
- Pahkasalossa
- Juurikkalahdessa
- Tulisalmen eteläpuolella
- Susilaksessa
- Vääränjärvellä
- Tuuslahden pohjukassa (uusi varaus)
- Hietajärvessä Haapasaareissa (uusi varaus)
- Hietajärven Eskonlahden asutuksen yhteydessä (uusi varaus)

Rakennettaessa saareen tai alueelle, jonne ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

Tieverkosto

Tiestön osalta osayleiskaavassa on osoitettu olevat päätieyhteydet (lueteltu kohdassa 13.52). Lisäksi on osoitettu ohjeellisina pääsytieyhteydet mm. rantarakennuspaikoille.

Merkittävimmät muutokset suunnittelualueen tieverkostossa aiheutuvat Savo-karjalan tiepiirin v. 1999 tekemän tarveselvityksen mukaisesta valtatie 17 linjausmuutoksista.

Valtatien linjaus tulisi tarveselvityksen mukaan siirtymään kokonaan uudelle paikalle Tuusjärven ja Kirkonkylän taajaman välillä. Lisäksi valtatie linjausta tulisi muuttamaan kirkonkylän itäpuolella Tulisaaren tienoilla.

Tarveselvityksen mukainen valtatie uusi linjaus on esitetty osayleiskaavassa.

Sekä nykyisen että mahdollisen uuden valtatielinjauksen osalta on esitetty teoreettiset 55 dB:n melualueet.

Pajuharjun alueelle osoitettujen uusien asuinrakennuspaikkojen toteutuksessa tulee huomioida nykyisen valtatie aiheuttamat rajoitukset (liikenneturvallisuus, liikennemelu). Siinä vaiheessa kun valtatie siirtyy Pajuharjun kohdalta toisaalle liikenteelliset häiriöt alueella pienenivät oleellisesti.

34.9 Erityisalueet

ERITYISALUEVARAUKSET LIITTYVÄT YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON TAI MUIDEN ERITYISTEN MAANKÄYTTÖTOIMINTOJEN TARPEISIIN.

NYKYTILANTEeseen NÄHDEN UUSIA ALUEVARAUKSIA NÄILLE TOIMINNOILLE EI OLE OSOITETTU.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia erityisalueita koskevia kaavamerkintöjä:

Erityisalue (E)

- Moottorirata Hietajärven itäpuolella (Turkkinmäen JM –rata). Tämä varaus poikkeaa seutukaavan teollisuusaluevarauksesta (T).
- Radiomasto Pajumäellä
- Suolavarasto Sinisen tien varrella Tulisalmen itäpuolella

Yhdyskuntateknisen huollon alue (ET)

- Jäteveden puhdistamo Puhkasalossa

Jätteenkäsittelyalue (EJ)

- Kirkonkylän lakannut kaatopaikka (Ylä-Autio)

Maa-ainesten ottoalue (EO)

- Soranottoalue Käärmevaarulla

Alueen osa, jossa maankamaran aineksenotto on sallittu erillisen suunnitelman mukaisesti. Ottotoiminnan loputtua alue tulee maisemoida (eo)

- Soranottoalue Palokankaalla
- Soranottoalue Pajuharjulla
- Soranottoalue Ruskilassa
- Soranottoalue Lahnasen harjun alueella
- Soranottoalueet Kiiskiniemenkankaan alueella

Hautausmaa-alue (EH)

- Hautausmaa Ruskilassa

Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue (pv)

Pohjavesialueella on kielletty sellainen aineiden, jätteiden ja jätevesien käsittely ja varastointi, josta saattaa aiheutua vaaraa pohjaveden laadulle.

- Kiiskiniemenkangas
- Palokangas
- Käärmevaaru

35 OSAYLEISKAAVAN YLEISET MÄÄRÄYKSET JA SUOSITUKSET

Rantavyöhykkeen (enintään 200 m levyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten) rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti osoitettu rantavyöhykkeelle sijoituville R-, RA-, RM-, AM- ja AO-alueille. Rakennusluvut näille kuin myös muille osayleiskaavassa osoitetuille rakennuspaikoille voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta ilman ranta-asemakaavaa. M-, MT-, MA-, MU- ja MY-alueilla voidaan rantavyöhykkeelle rakentaa ainoastaan alueen käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella voidaan sallia haja-asutusluonteinen rakentaminen, ellei aluekohtaisissa kaavamääräyksissä ole muuta määrättyä.

Alueiden rakentamisessa noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä, ellei kaavassa ole toisin osoitettu.

Maisemaa tulee käsitellä siten, että alueiden ominaispiirteitä ei olennaisesti muuteta. Luonnontilaista rantaviivaa ei saa siirtää kaivamalla, louhimalla tai pengertämällä ilman erikseen hyväksyttyä suunnitelmaa.

Rakentamiseen osoitettujen alueiden rajoista voidaan poiketa pohjakartan tarkkuusvaatimusten puitteissa tai mikäli teiden ja rakennusten sijoittaminen ja maasto-olosuhteet sitä edellyttävät.

Rakennusten lattiapinnan tulee sijaita vähintään 1 m ylävesirajaa korkeammalla.

Jätteiden käsittelyssä ja keräyksessä noudatetaan Tuusniemen kunnan yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

Jätevesien käsittelystä tulee olla rakennuslupahakemuksessa asianmukaisesti selvityksiin perustuva suunnitelma, joka on laadittu kunnan antamien ohjeiden mukaisesti.

Saariin, jonne ei ole tieyhteyttä, ei saa rakentaa vesikäymälää. Jätevesien imeyttäminen pohjavesialueelle on kielletty. Loma-asutukselle suositeltavin wc-ratkaisu on kuivakäymälä.

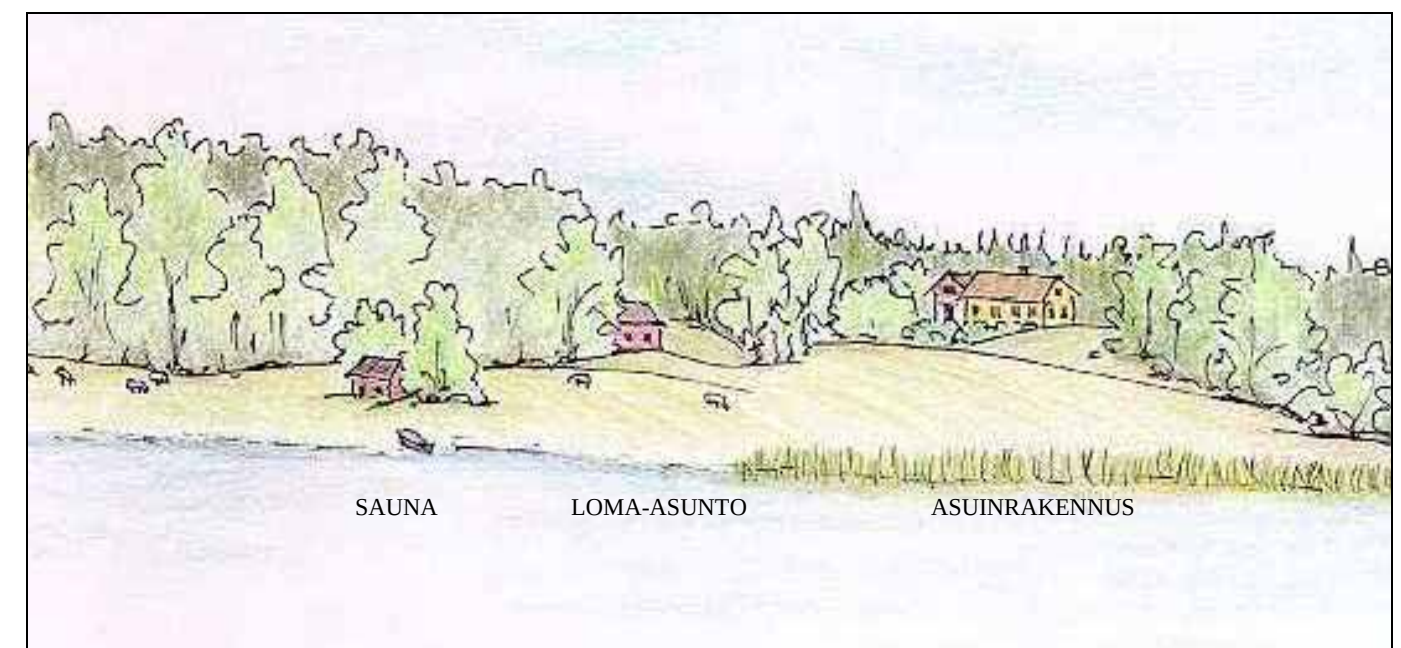
Rakennettaessa saareen tai alueelle, jolle ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

Rakennusten ja rakenteiden tulee sopeutua maastoon, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja väri-tyksen puolesta luonnonmaisemaan eikä niitä saa sijoittaa avoimille ranta- ja peltoalueille. Uudet rakennukset on pyrittävä istutuksin sovittamaan maisemaan ja sijoittamaan olemassa olevien rakennusten ja rakennusryhmien yhteyteen.

Rakennusten alimman lattiatason tulee olla vähintään yksi metri ylävesirajaa korkeammalla, tai mikäli tämä ei ole tiedossa, on otettava huomioon mahdollinen tulvavaara.

Rantojen metsänhoidossa noudatetaan metsäkeskus Tapion antamia ranta-alueita koskevia metsänhoitosuosituksia ja metsälakia. Rantametsien hoidossa tulee kiinnittää erityishuomiota maisema- ja luontoarvoihin.

Periaatepiirros erikokoisten rakennusmassojen sijoittumisesta rantamaisemaan. Mitä suurempi rakennusmassa niin sitä kauemmaksi rantaviivasta sen tulisi sijoittua. Näin menetellen uusi rakentaminen noudattelee perinteistä rakennusten sijoittelutapaa ja suuntaa rantamaisemaan sitä voimakkaasti rikkomatta.

4 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

41 YLEISTÄ

Kaavasta aiheutuvien vaikutusten arvioinnin yhtenä tarkoituksena on tukea osayleiskaavan päättökäytöksen prosessia. Toisaalta vaikutustarkastelu on ohjannut suunnitteluratkaisuja ja toiminut siten myös perusteena kaavan maankäytöllisille aluevarauksille ja kaavamerkintöjen sisällöille.

Maanomistajien ja eri intressitahojen sekä suunnittelijan välisen osallistuvan suunnittelun ja edelleen vaikutusten arviointien kautta pyritään eheyttämään ja kehittämään suunnittelualueen maankäytöllistä ja toiminnallista kokonaisuutta sekä välttämään nykyrakennetta hajottavia suunnitteluratkaisuja.

Perustieto- ja tavoitevaiheessa Juojärvi – Pajuharju – Pahkasalo ympäristön nykytilannetta on tarkasteltu mm. rakennetun ympäristön, luonnon ympäristön ja sosiaalisten olojen kannalta. Tällöin on maanomistajilta myös tiedusteltu näkemyksiä ja toiveita omistamiensa alueiden maankäytön suhteen.

Suunnittelutyön pohjaksi määritellyillä tavoitteilla - ennen kaikkea toiminnallisen kokonaisrakenteen hahmottamisella - on pyritty ohjaamaan suunnitteluratkaisuja siten, että yksittäisten maankäytöllisten aluevarausten vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä suunnittelualueelle ominaisten voimavarojen hyödyntämisen kannalta.

Osayleiskaava on laadittu huomioiden eri intressitahoilta (maanomistajat, alueen asukkaat ja mökkiläiset, eri viranomaiset) saatu palaute.

Kaikilta osin eri tahojen toiveita ei ole täysin voitu toteuttaa. Osayleiskaavaratkaisulla on pyritty soveltamaan maankäyttö kokonaisuutena huomioiden siihen kohdistuvat eri intressinäkökulmat.

42 MAANKÄYTÖLLISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

42.1 Kokonaisrakenne

Osayleiskaava korostaa ja tehostaa suunnittelualueelle ominaisten voimavarojen hyödyntämistä. Kaavassa on huomioitu kokonaisrakenteen kannalta merkittävien toimintojen (kts. s. 28) yhteensovittaminen. Kullekin osa-alueelle ominaisten ympäristöllisten voimavarojen tunnistaminen edesauttaa kohteissa toimijoita hahmottamaan alueen maankäytölliset mahdollisuudet – tietoisuus toimintojen kehittämismahdollisuuksista lisääntyy sekä toisaalta eriluonteisten ympäristöelementtien toisiinsa kytkeminen voidaan toteuttaa tietoisesti ja hallitusti.

Osayleiskaava jäsentelee suunnittelualueen seuraaviin ympäristöllisesti ja toiminnallisesti eriluonteisiin osakokonaisuuksiin:

- Kirkonkylän läheinen haja-asutuspainotteinen Pajuharjun ympäristö
- Pahkasalon ja Tuusmäen matkailualuekeskitymät
- Loma-asuntovaltaiset haja-asutusmaiset ranta-alueet eri puolilla suunnittelualueita
- Luonnonsuojelukohteet
- Eri luonteiset metsätalousalueet
- Reitistöt

Suurimmat vaikutukset suunnittelualueen kokonaisrakenteeseen aiheutuvat valtatie linjauksen muuttumisesta nykyiseltä paikaltaan toisaalle – erityisesti Tuusjärven ja Kirkonkylän taajaman välisellä alueella. Tielinjauksen muutoksella on erityinen merkitys ns. Pajuharjun asuinalueiden osalta. Valtatien siirtymisen myötä Pajuharjun liikenneturvallisuus paranee ja liikennemeluhaitat vähenevät nykyisestä huomattavasti.

Toisaalla koko Tuusniemen ja laajemmankin ympäristön kannalta merkittäviä vaikutuksia aiheuttaa Pahkasalon ja Tuusmäen alueiden kehittäminen nykyistä voimakkaammin matkailualueina. Matkailun kehittäminen mm. monipuolistaa alueen elinkeinorakennetta ja lisää seudun työllisyyttä.

Muilta osin kaavan toteutumisen vaikutukset suunnittelualueen kokonaisrakenteeseen ovat suhteellisen pienet – lähinnä nykyrakennetta tukevat.

42.2 Rakennettu ympäristö

Kirkonkylän taajaman länsipuolella Pajuharjun alueella osayleiskaava mahdollistaa haja-asutusluonteisesti asutuksen lisääntyvän. Kokonaisuudessaan tämä alue ranta-alueet mukaan lukien on ollut ja tulee olemaan asuinvaltainen – loma-asunnot alueella ovat vähemmistö myös ranta-alueilla.

Pajuharjun kehittäminen em. tavalla osaltaan on tukemassa kirkonkylän palvelujen säilymistä – palvelut ovat hyvin saavutettavissa.

Ranta-alueilla eri puolilla suunnittelualueita osayleiskaava mahdollistaa rakennuslupien myöntämisen maanomistajien ja kantatilojen kesken tasapuolisesti.

Osayleiskaavan pohjalta yleisten alueiden (esim. venevalamat, suojelualueet) toteuttamistarpeet ja esim. kulttuuriarvojen säilyttämistarpeet on nykyistä selkeämmin kohdennettavissa.

Uudet rakennuspaikat on kaavassa pyritty keskittämään jo rakennetun ympäristön yhteyteen ja toisaalta rakennuspaikkoja on merkitty vain sellaisille alueille, jotka luontonsa puolesta sen kohdella kestävät. Kaavaratkaisu on tukeutunut tavoiteasettelun ympäristölliseen ja toiminnalliseen vyöhykejaotteluun, joka edistää alueellisten ominaispiirteiden maankäytöllistä vahvistumista.

Rakennussuojelullisesti tai –historiallisesti arvokkaat kohteet, muinaismuistot sekä kulttuurimaisemallisesti tai muuten maisemallisesti arvokkaat alueet on kaavassa huomioitu. Kaavamääräyksissä korostetaan näihin liittyvien arvojen säilyttämistä.

42.3 Luonnonympäristö

Ympäristöön kohdistuvat rakentamisesta johtuvat haitalliset vaikutukset jäävät pienemmiksi toteutettaessa hallittua yleiskaavaa kuin tilanteessa, jossa rakentaminen tapahtuu ilman ympäristöoloja huomioonottavaa kokonaissuunnitelmaa.

Rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön kokonaisrakenteen kannalta ei suunnittelullakaan saavuteta täydellistä kokonaisratkaisua. Maanomistus- ja tilayksiköiden pienuudesta ja pirstoutuneisuudesta johtuen rakentamista on jo ennen kaavaa jouduttu sijoittamaan suhteellisen tasaisesti eripuolille ranta-alueita. Laajoja täysin rakentamiselta vapaita rantavyöhykekokonaisuuksia ei tällöin käytännössä ole ollut mahdollisuutta osoittaa aivan pienimpiä lampialueita lukuun ottamatta.

Yleiskaavan mahdollistaman rakentamisen aiheuttamat muutokset luonnonympäristölle ovat luonteeltaan välittömiä tai välillisiä. Rakentamisesta aiheutuvia välittömiä vaikutuksia ovat mm. rakennetun tonttipaikan ja tien alle jäävän alueen luonnontilaisuuden, kasvillisuuden ja eläimistön, menettäminen. Välillisiä vaikutuksia ovat mm. mökki- ja tierakentamista seuraava liikenteen, mm. kävelyn, veneilyn ja autoilun, lisääntyminen alueella ja siitä luonnolle aiheutuvat haitat: maaston kuluminen, päästöt ja melu sekä vesistön hajakuormituksen kasvaminen ja luontaisten maisemiarvojen heikkeneminen tai menettäminen.

Myös rakentamisen luonteella on suuri merkitys maisema- ja luonnonarvojen kannalta - niiden säilyminen riippuu mm. siitä kuinka kauas rannasta rakennetaan, miten rakentaminen sopii ympäristöönsä ja miten tontin alkuperäinen puusto, muu kasvillisuus sekä eläimistö otetaan rakennettaessa huomioon.

Lisärakentamisen haitallisuuden aste ympäristön kannalta riippuu siitä, mihin rakentaminen keskittyy. Rakentamisen aiheuttamia haittavaikutuksia alueen ympäristöarvoihin voidaan merkittävästi vähentää jättämällä luontoarvojensa puolesta herkat alueet ja niiden lähiympäristö kokonaan rakentamisen ulkopuolelle ja rakentamalla vain sellaisille alueille, jotka sen hyvin kestävät. Vai-

kutukset ympäristöön vähenevät myös, kun rakentaminen keskitetään jo rakennetun ympäristön välittömään läheisyyteen.

Osaltaan maankäyttöratkaisujen vaikutusten ennakoinnin kautta on suunnitteluratkaisuissa pyritty turvaamaan nykyisten tiedostettujen luontoarvojen säilyminen ja edistämään luonnon monimuotoisuuden kehittymistä.

Rakennuspaikkojen sijoittelu kaava-alueella on pystytty pääosin tekemään niin, että haitalliset vaikutukset ympäristölle jäävät suhteellisen vähäisiksi.

Ympärivuotisen asumisen (AM, AO) rakennusoikeudeltaan suurimpana tulee sijoittua kauemaksi rantaviivasta kuin rakennusoikeudeltaan vähäisemmän loma-asumisen (RA). Em. kaavassa käytetyt periaatteet edesauttavat mm. rakentamisen sopeutumista ranta- ja kulttuurimaisemaan (katso s. 35).

Maaperä

Kaavassa on osoitettu yksi varsinainen maa-ainesten ottoalue (Käärmevaara EO /T)), joka ototoiminnan loputtua muuttuu kirkonkylän taajaman läheiseksi teollisuusalueeksi.

Lisäksi metsätalousalueille on osoitettu nykytilanteen mukaisesti alueen osia, joilla maan- ja metsäainesten otto on sallittu erillisen suunnitelman mukaisesti. Kaavamääräyksessä edellytetään että ototoiminnan lakattua alueet tulee maisemoida.

Erityisiä ympäristöarvoja omaavilla metsätalousalueilla on kaavamääräyksellä kielletty ympäristöä tai maisemaa oleellisesti muuttavat toimenpiteet. Tällöin mm. arvokkaat harjumaiset alueet tulevat säilyttämään ympäristöarvonsa.

Pohjavedet

Tärkeät pohjavesialueet on osayleiskaavassa rajattu. Kaavamääräyksessä pohjavesialueilla kielletään sellaiset toimenpiteet, joista saattaisi aiheutua vaaraa pohjaveden laadulle.

Pajuharjun alueella uudet asuinrakennuspaikat tullaan liittämään kunnalliseen vesijohto- ja viemäriverkostoon.

Kiiskinniemenkankaan pohjavesialueelle on osoitettu kolme uutta loma-asunnon rakennuspaikkaa. Nämä sijoittuvat olevien rakennuspaikkojen läheisyyteen eivätkä merkittävästi vaaranna alueen pohjaveden laatua.

Kokonaisuudessaan koko yleiskaava-alueella edellytetään, että rakennuspaikkojen käsittely tulee suorittaa siten, että pohjavettä ei pilata.

Arvokkaat luontokohteet

Luonnonsuojelun turvaamiseksi osayleiskaavassa on luontoarvojen merkittävyys huomioiden käytetty eriasteisia kaavamerkintöjä määräykseen ja suosituksineen.

Erityisen merkittäviä luontoarvoja omaavat kohteet on kaavassa osoitettu luonnonsuojelualuevarauksin (SL).

Vähempiarvoiset mutta kuitenkin huomion arvoiset kohteet on kohdemerkinnöin tuotu kaavakartalla tietoisuuteen. Merkinnän yhteydessä on korostettu kunkin kohteen luontoarvon säilyttämistä. Näin menetellen edesautetaan myös näiden kohteiden huomiointia muun maankäytön toteutuksessa.

Kokonaisuudessaan kaava ei aiheuta todetuille erityisille luontoarvoille haittaa.

Natura-alueet

Suunnittelualueelle sijoittuu Koistilan vanha metsä, joka on ehdolla Natura-kohteeksi. Alue on osayleiskaavassa osoitettu luonnonsuojelualueeksi (SL). Alueen läheisyyteen ei ole kaavassa osoitettu mitään sellaista maankäyttöä, josta saattaisi aiheuta merkittäviä alueen luontoarvoja heikentäviä vaikutuksia.

Koistilan vanha maatilan pihapiiri on osoitettu palvelujen alueeksi. Merkintä mahdollistaisi tällöin esimerkiksi retkeilyyn liittyvän tukikohdan perustamisen alueelle.

Kaava-alueesta muutama kilometri Juojärvelle päin sijaitsee Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alue, joka sisältyy myös Natura 2000 –ohjelmaan (Ympäristöministeriö 1993, Valtioneuvoston päätös 1998). Varsin luonnontilaisena säilynyt saaristokokonaisuus on erittäin arvokas järviluonnon suojelukohde, joka sisältyy myös Suomen kansainvälisesti arvokkaisiin lintualueisiin. Osayleiskaavan – lähinnä Pahkasaloon visioitun matkailualueen – vaikutuksia em. kohteeseen tarkastellaan tuonnempana.

43 SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Kaavasuunnitteluprosessin aikana on tiedusteltu maanomistajilta ja alueen asukailta toiveita ja näkemyksiä koko suunnittelualueen ja toisaalta paikallisen maankäytön kehittämiseksi.

Osallistavan ja tiedottavan suunnitteluprosessin tavoitteena on ollut koota paikalliset maankäytölliset tarpeet sekä toisaalta lähtötietojen koonnin myötä tiedottaa eri intressiosapuolia suunnittelu-ympäristön nykytilasta.

Vuorovaikutuksen myötä maankäytön kehittämiseen sitoudutaan tietoisina eri osapuolten näkemyksistä. Oleellista tällöin on eri intressitavoitteiden huomiointi ja yhteensovittaminen.

Tilanne ilman kaavaa

- Maanomistajien tasapuolinen kohtelu rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden jaossa epäselvää.
- Tietoisuus maankäytöllisistä mahdollisuuksista - erityisesti rantavyöhykkeen rakennusoikeuksista – epäselvää.
- Rantavyöhykkeellä rakennuslupaprosessi työläs ilman kaavallista kokonaistarkastelua.
- Yleinen ympäristötietoisuus vähäistä koko suunnittelualueen mittakaavassa.

Osayleiskaavan vaikutus

- Kuntalaisten ja maanomistajien tietoisuus ympäristöoloistaan, maankäytöllisestä nykytilasta ja tulevaisuudesta lisääntyy.
- Tämä edesauttaa maanomistajia ja muitakin, joiden oloihin kaavaratkaisu vaikuttaa, valmistautumaan tuleviin muutoksiin ja mahdollisuuksiin sekä yksittäisellä tilakohtaisella että laajemmalla kokonaisympäristöllisellä tasolla.
- Yksittäisiin rakentamishankkeisiin voidaan varautua ja tarvittaessa hankkeiden toteuttaminen aikatauluttaa.
- Kaava inspiroi paikallisia toimijoita hyödyntämään alueelle ominaisia maankäytöllisiä ja toiminnallisia voimavaroja / mahdollisuuksia.
- Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakentamisen osalta rakennusoikeudet yksiselitteisesti kaavassa määritelty ja siten rakentamismahdollisuuksina turvattu.
- Maanomistajien tarpeet laatia erillisiä ranta- ja metsämaakaavoja pääasiassa poistuvat.
- Osayleiskaavan mukaiset rantavyöhykkeelle ja muualle sijoittuvat yksittäisten rakennuspaikkojen rakennusluvut voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta.
- Varsinaiseen rakentamistoimenpiteeseen päästään tällöin vaivattomasti ja nopeammin kuin nykytilanteessa ilman kaavallista rakennusoikeustarkastelua.
- Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden jaossa kaava huomioi maanomistajien / kantatilojen kesken tasapuolisen kohtelun keskenään samanlaisessa ympäristössä.
- Tieto tilan rakennusoikeudesta helpottaa kiinteistökauppoja, sukupolvenvaihdoksia, perinnönjakoja ja kiinteistöarviointia.
- Rakennuspaikkojen markkinointi helpottuu.
- Rakennuspaikan toteuttajalla on tietoisuus ympäröivän alueen tulevasta maankäytöstä.
- Ranta-alueita omistamattomien mahdollisuudet esim. yleiseen rantautumiseen määritelty (rantautumispaikat, venevalkamat, uimarannat).

44 MATKAILUN KEHITTÄMISEN YMPÄRISTÖ- VAIKUTUKSET

44.1 Yleistä

Matkailun toimintaedellytykset liittyvät läheisesti maakunnan kehittämiseen. Alueiden käytön kannalta toimintaedellytysten turvaaminen tarkoittaa matkailullista potentiaalia omaavien aluekokonaisuuksien käyttömahdollisuuksien edistämistä. Myös matkailualueiden muodostamat verkostot ja niiden väliset yhteydet sekä liittyminen alueen muuhun palvelutarjontaan voivat olla maakunnallisesti tai seudullisesti ratkaistavia kysymyksiä.

Uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen maakuntakaavan ohjausvaikutus asettaa sen ajantasaisuudelle korostetut vaatimukset. Voidakseen ohjata kuntakaavoitusta tarkoituksenmukaisella tavalla on maakuntakaavan oltava ajan tasalla. Ajan tasalla oleva maakuntakaava on keskeinen peruste kunnan kaavojen ja erityisesti yleiskaavojen ajantasaisuutta arvioitaessa. Vastaavasti voi kunnan yleiskaavoitus ja kehittyvä paikallinen alueidenkäyttö herättää keskustelun maakuntakaavan ajantasaisuudesta.

Tarvittaessa kunta voi ympäristöministeriön suostumuksella ja maakunnan liittoa kuultuaan erityisestä syystä hyväksyä yleiskaavan MRL 210 §:n mukaisesti myös seutukaavasta poiketen. Edellytyksenä on, että seutukaavan maankäyttöratkaisu on yleiskaavan laatimisen yhteydessä todettu vanhentuneeksi. Lisäksi on huolehdittava siitä, että yleiskaava sopeutuu seutukaavan kokonaisuuteen ja siinä soveltuvin osin otetaan huomioon maakuntakaavaa koskevat maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset.

Useimpien merkittävien alueidenkäyttöratkaisujen (kuten uusien matkailualueiden) taloudelliset, ympäristölliset ja sosiaaliset vaikutukset ovat yleensä seudullista tasoa.

Juojärvi – Pajuharju ympäristön osayleiskaavoituksen yhteydessä on tullut esille pohdittavaksi matkailualuevarauksen osoittaminen Pahkasalo – Saunaniemi alueelle.

Laadituissa seutukaavoissa ei ole matkailuun liittyviä aluevarauksia Pahkasalon osalta.

44.2 Hankekuvaus

”Pahkasalohankkeen” toiminta-ajatuksena on kehittää Tuusniemen luonnonympäristön vetovoimatekijöihin ja luontomatkailun elämyksiin pohjautuva korkealaatuinen matkailukeskus.

Matkailukeskuksen ja sen lähialueiden toiminnot tulevat perustumaan ympäristölle ominaisiin ja soveltuviin aktiviteetteihin. Virkistys- ja lomaaktiviteeteissa on myös ympäristökasvatuksellisia elementtejä, mikä opastaa asiakkaita ympäristötietoisuuteen ja –vastuullisuuteen. Ympäristön tarjoamien aktiviteettien lisäksi kohderyhmille tarjotaan nykyaikaiset etätyöntekomahdollisuudet. Korkeatasoisten teknisten puitteiden tavoitteena on mahdollistaa toimiva ja tarvittaessa nopea vuorovaikutus arkiympäristön ja luonto- ja matkailukeskuksen välille.

Pääasiakaskunnan voivat muodostaa esim. keskieuropalaiset suuryritykset. Yritysten työntekijät perheineen ovat ensisijainen asiakaskunta. Näiden lisäksi aluetta voidaan markkinoida myös yksityisille henkilöille matkatoimistojen kautta. Matkailukeskusta ja sen oheispalveluita voidaan markkinoida myös palkintomatkakohteenä. Eläkeläiset, voimakkaasti kasvavana väestöryhmänä, (sekä suomalaiset että ulkomaalaiset) ovat myös tavoiteltava kohderyhmä varsinkin sesonkien ulkopuolella. Satunnaiset kiertomatkailijat eivät todennäköisesti tule muodostamaan suurta osaa asiakaskunnasta.

Kokonaisuudessaan tavoitteena on kehittää menestyvä paikallisen luonnon ehdoilla toimiva luonto- ja matkailukeskus, joka työllistää pääosin paikallisia ihmisiä, tuo verotuloja kuntaan, sekä vilkastuttaa Tuusniemen kunnan kuin myös seudullisen ympäristön elinkeinoelämää.

Tuusniemen luonto- ja matkailukeskuksen omistajana voi toimia esim. osakeyhtiö, joka on yksityinen ja suomalaisella omistuspohjalla. Kunnan ei välttämättä tarvitse olla hankkeessa omistajana mukana.

Laadulliset, ympäristölliset, ja matkailulliset tavoitteet

Matkailukeskuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ympäristövastuullisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että kaikessa kohteeseen liittyvässä toiminnassa pyritään mahdollisimman suuriin positiivisiin ja pieniin negatiivisiin ympäristövaikutuksiin. Ympäristöön liittyvät luonnonsuojelliset tekijät huomioidaan toimintojen sijoittelussa.

Matkailukeskuksen toimintojen suunnittelussa tavoitellaan vaihtelevaa toteutuvaa ympäristöllisesti ja arkkitehtuurisesti eheää kokonaisuutta. Kohteen suunnittelulle reunaehdot määrittelee tällöin alueelliset ja ympäristölliset ominaispiirteet. Olevan yhdyskuntarakenteen, perinteisen maaseutumiljöön ja kulttuurin sekä tulevan luonto- ja matkailukeskuksen välillä pyritään toimivaan vuorovaikutussuhteeseen.

Matkailukeskuksen ulkopuoliset palvelut ja myös itse matkailukeskuksen palveluista osa tullaan hoitamaan alihankintana matkailukeskukselle. Tällä edistetään paikallisen kulttuurin huomiointia, sosiaalista verkostoitumista ja matkailukeskuksen hyväksyttävyyttä paikallisella tasolla.

Tärkeimmät kohderyhmät

Hankkeella tavoitellaan paitsi luontoelämyksiä hakevia matkailijoita, niin myös kohderyhmiä, jotka haluavat rauhoittua inspiroivassa luonnonympäristössä. Luontoelementillä on useiden tutkimusten mukaan voimakkaasti stressistä elvyttävä vaikutus ja siksi se toimii hyvänä vastapainona työelämälle. Vapaa-ajanvietto luonnonympäristössä edistää työssä jaksamista. Yhteys luontoon vaikuttaa ihmisen toimintoihin, tunteuksiin ja tarkkaavaisuuteen.

Luonto- ja matkailukeskuksen kohderyhmän muodostavat erityisesti työntekijöistään ja yrityskuvastaan huolehtivat suuryritykset. Kohdeyritykset tulevat käyttämään luonto- ja matkailukeskusta myös kannuste- ja palkkiomatkakohteenä. Pitkällä tähtäimellä vakituksella matkailukeskuksella on yrityksille yrityskuvaa kehittävä vaikutus paitsi työntekijöistä huolehtimisen, niin myös ympäristökasvatuksen ja -vastuullisuuden lisääntymisen kautta.

Tällä hetkellä Suomen keskeisimpiä kilpailijamaita ovat Ruotsi, Norja, Irlanti ja Kanada. Ehkä suurimpia kilpailijoita kohderyhmän kannalta ovat Irlanti ja Ruotsi. Näistä molemmista Tuusniemellä on mahdollisuus erottua edukseen nimenomaan järvimatkailun ansiosta.

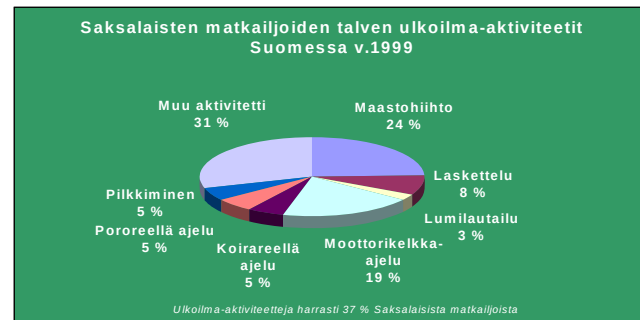
Tuusniemen matkailuhankkeen pääkohderyhmänä voisivat olla esim. saksalaiset, jotka ovat kiinnostuneita suomalaisesta luonnosta aidomillaan. Saksassa ekologinen ajattelu ja toiminta, yleinen ympäristötietoisuus ja ympäristön arvostus on huomattavan edistynyt. Tuusniemen matkailuhanke voi tähdätä tämän kysynnän ja siihen liittyvien toimintojen mahdollistamiseen.

Luontoa hyödyntävässä incentive- eli kannustematkailussa elämykselliset ohjelmapalvelut ovat keskeisessä osassa. Määritelmän mukaan incentive-matka on aina jonkun muun kuin loppukäyttäjän maksama matka, jonka tarkoitus on edistää liiketoimintaa tai palkita henkilöitä hyvistä suorituksista eikä matkakokonaisuus ole muutoin saatavissa.

Matkailukeskuksen kysyntä ja tuottopotentiaali

Matkailukeskuksen kehittämisessä voidaan pitää lähtökohtana, että keskuksella ei ole lähialueella (tai edes koko Suomessa) varteenotettavia kilpailijoita. Matkailukeskuksen pääasiakaskunta voi koostua yhdestä tai muutamasta keskieuropalaisesta suuryrityksestä. Matkailukeskuksen markkinointi voidaan hoitaa suoraan näihin yrityksiin. Tämän lisäksi tulee tarkentaa min-kä verran muuta asiakaskuntaa on tavoitteena ja miten keskus toimii sesonkiaikojen ulkopuolella. Tuottopotentiaalin näkökulmasta riski matkailukeskuksen toiminnan tuottavuudesta on yrityksillä, jotka hanketta rahoittavat.

Saksalaisten ollessa todennäköisenä kohderyhmänä heitä on syytä tarkastella tarkemmin. Saksasta Suomeen tulleet matkailijat ovat harrastaneet erilaisia aktiviteetteja innokkaasti. Saksalaiset matkailijat ovat tutkimusten mukaan arvostaneet Suomessa korkeimmalle luonnon tilaa, turvallisuutta ja ihmisten ystävällisyyttä. Tuusniemen seutu pystyy tarjoamaan varsin kattavasti saksalaisten matkailijoiden Suomessa harrastamia aktiviteetteja.

Talvilajeista matkailukeskuksessa ja sen välittömässä läheisyydessä järven jäällä voi harrastaa kahta suosituinta lajia eli hiihtoa ja moottorikelkailua. Laskettelumahdollisuudet löytyvät muuttaman tunnin ajomatkan päästä ja pilkki ja rekiäjelumahdollisuudet aivan keskuksen vierestä.

Kesäaika tulisi todennäköisesti olemaan matkailukeskuksessa suositumpaa kuin talviaika. Kysyntäpotentiaalin kannalta on erittäin merkittävää, että käytännössä matkailukeskus pystyy tarjoamaan kaikkien kuuden suosituimman lajin harrastusmahdollisuudet lähes suoraan matkailukeskuksesta. Lajeista ratsastusmahdollisuuksien järjestäminen voi tosin olla ongelmallisempaa ja sen tarvetta tulee muutoinkin harkita, sillä suhteessa kustannuksiin lajin harrastusmäärät eivät ole suuria. Tallien ja hoitopaikkojen lisäksi laji tarvitsee usein omat reittinsä. Lähi-seudulta löytyy Steppolan mökit yritys joka tarjoaa ratsastuspalveluja.

Vaellus on kalastuksen ohella saksalaisten suosituin harrastusmuoto Suomessa. Saksalaiset vaeltajat harrastavat käytännössä patikointia. He eivät itse kannu varusteita mukanaan ja käyttävät patikointiretkellä mielellään pieniä paikallisia majoitus- ja ravitsemuspalveluita. Näin ollen he käyttävät palveluita ja työllistävät suomalaisia retkeilijöitä enemmän. Tämä korostaa vielä se, että matkailukeskuksen asiakkaat ovat käytän-

nössä keskimääräistä varakkaampia saksalaismatkailijoita.

Patikointiharrastuksen tuotteistaminen vaatii hyvän palvelutason retkeilyreittejä, jotka mielellään lähtevät suoraan matkailukeskuksesta. Opastettuja täyshuollettuja retkiä voidaan tosin järjestää myös ilman valmiita reittejä, jos alueelta löytyy hyvä luonnonpolkuverkosto. Tämän lisäksi tarvitaan tuotteita, joissa majoitus- ja ravitsemuspalveluista on sovittu paikallisten yrittäjien kanssa. Patikoinnin tuotteistamiseen on alueella hyvät edellytykset.

Kalastukseen liittyen on matkailukeskuksen yhteyteen suhteellisen helppo rakentaa monenlaisia palveluita mato-onkimisesta uisteluun. Kalastus kuten myös melontaharrastusta tukevat erinomaisesti seudun puhtaat vedet, joita saksalaiset arvostavat. Paikallisia asiantuntijoita ja kalastuspalveluja tarjoavia yrityksiä alueelta löytyy hyvin.

Pyöräilyn tuotteistamisessa tarvitaan vuokrattavia tai lainattavia polkupyöriä, hyvät reittikartat sekä toimiva ja kattava majoitus- ja ravitsemuspalveluiden verkosto. Hyvät edellytykset pyöräilyn kehittämiselle ovat olemassa. Vetovoimaisia maalaisteita, kauniita maisemia ja tarpeeksi tiheä palveluverkosto alueelta löytyy. Pyöräily ei välttämättä tarvitse kestopäällystettyjä teitä, ja myös pienet maalaistiet käyvät pyöräilyreiteiksi hyvin. Pyöräilyreitit toteuttamisessa maastoon merkintää ei välttämättä tarvita, mutta tärkeää on sopia paikallisten majoitus- ja ravitsemusyritysten kanssa, että he osaavat ottaa huomioon pyöräilijöiden tarpeet ruokavaliosta alkaen.

Melontaan on matkailukeskuksesta erittäin hyvät mahdollisuudet. Esimerkiksi etelään päin on suojaisia reittejä. Melonnan tuotteistamisessa voi hyödyntää retkisatamien lisäksi paikallista majoitus- ja ravitsemuspalveluverkostoa, mutta tämän merkitys ei ole yhtä oleellinen melonnassa kuin pyöräilyssä.

Golfin harrastajamäärät eivät ole olleet kovin suuria, mutta matkailukeskuksen asiakaskunnassa sitä harrastetaan todennäköisesti keskimääräistä enemmän. Matkailukeskukseen on suunnitteilla golfkenttä, minkä lisäksi lähiseudulla

on useita kenttiä jotka tarjoavat harrastajille tarvittaessa vaihtelua.

Kaikkia mainittuja lajeja ei tarvitse tuotteistaa, voi olla parempi valita kohderyhmän ja harrastustilastojen perusteella muutama laji, joihin panostetaan. Muut voidaan jätetä joko kokonaan pois tai vähemmälle panostukselle. Monet lajit voi aloittaa pienemmillä investoinneilla, kuten esim. ostamalla muutamia vuokrattavia polkupyöriä ja kajakkeja ja hankkimalla näille harrastuksille sopivat kartat. Toisaalta on pidettävä huolta, ettei pienempi panostus anna kuvaa matkailukeskuksen palveluiden huonosta laadusta. Tuotteistamisen aste riippuu siitä kuinka suurella mittakaavalla matkailukeskus toteutetaan ja kuinka paljon käyttöä tuotteille tulee sekä matkailukeskuksesta että mahdollisesti muualta.

Erilaisten reittien teko vaatii suhteellisen suuria investointeja, jolloin on oltava varmuus käyttömäärästä ja toiminnan jatkuvuudesta. Sen sijaan erilaisia ohjelmapalveluja, esimerkiksi opastettuja retkiä voidaan toteuttaa pienemmin investoinnein ja aikataulullisesti joustavasti kysynnän mukaan. Tämä voi olla hyvä tapa lähteä liikkeelle toiminnan alkuvaiheessa. Myöhemmin toiminnan laajentuessa tarvitaan todennäköisesti monia palvelutapoja.

44.3 Suhde matkailun kehitystrendeihin

Eko- ja luontomatkailun kasvuvauhti (7-10 % vuodessa) on tällä hetkellä selvästi nopeampaa kuin muiden matkailun sektoreiden. Matkailijat haluavat kokea puhtaan ja alkuperäisen luonnon ja kulttuurin sekä samalla turvata matkailun ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden. Tämä trendi pätee sekä kotimaisiin että erityisesti ulkomaisiin ja keskieuropalaisiin matkailijoihin. Puhtaan luonnon käydessä monissa tiheään asutuissa maissa yhä harvinaisemmaksi Suomen kaltaiset puhtaan luonnon maat lisäävät vetovoimaansa. Suomeen tulevista ulkomaalaisista lomamatkailijoista melkein puolet ilmoittaa luonnon ja virkistykseen tärkeimmäksi matkailumotiivikseen. Myös kotimaisilla matkailijoilla tärkein matkailun motiivi on luonto. Tuusniemen matkailukeskus toimii hyvin pitkälti luontomatkailun periaatteita noudattaen.

Kannustematkailu ja liikuntamatkailu liittyvät usein luontomatkailuun ja ovat myös molemmat matkailun sektoreita, joihin Tuusniemen matkailukeskus tukeutuu. Kannustematkailu on voimakkaasti nouseva matkailun osa-alue, nykyisin kaksi kolmasosaa Suomeen tulevista kannustematkailurahoista menee Pohjois-Suomen talvimatkailuun. Liikuntamatkailu puolestaan on noussut voimakkaasti koko 90-luvun ja sen odotetaan nousevan edelleen.

Matkailumenoilla mitattuna maailman suurimpia matkailun lähtömaita ovat Yhdysvallat ja Saksa, seuraavina Britannia ja Japani. Suomessa käyvät eniten Ruotsalaiset, Venäläiset ja Saksalaiset matkailijat. Saksalaisturistien määrä Suomessa on kääntynyt jälleen kasvuun muutaman vuoden laskukauden jälkeen. Pohjois-Savossa myös Venäläisten matkailijoiden määrät lisääntyivät v. 2000. Saksalaisten matkailu suomessa painottuu selkeimmin kesään. Tuusniemen matkailukeskuksella on siis kesäaikaan hyvät mahdollisuudet houkuttaa saksalaisia matkailijoita. Talviaikana voi tulla harkittavaksi keskuksen kehittäminen venäläisille matkailijoiden tarpeisiin.

Matkailualan tulevaisuuden muutostekijöiden kannalta matkailukeskuksen kehittämisessä on syytä huomioida seuraavat seikat: Luontomatkailun suosion kasvun ja ympäristöarvojen korostamisen vuoksi on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristöasioihin. Matkoilla hankitun tiedon arvostus puolestaan tarkoittaa että ympäristökasvatuksellisille palveluille on kysyntää ja että ympäristöasioiden huomioimista voidaan käyttää hyväksi myös markkinoinnissa. Tuusniemellä on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että kohderyhmille markkinoidaan ja tarjotaan rehellistä ympäristövastuullista matkailua. Matkailijoiden tietotason noustessa liiallista "ekomyyntiä" on syytä välttää. Kulutustottumusten nousun vuoksi Tuusniemellä on myös tarjottava laadukasta palvelua. Mainittuja trendejä vielä voimistaa se, että potentiaalinen asiakasryhmä koostuu keskieuropalaisista hyvin koulutetuista urbaaneista ihmisistä.

Tulevaisuudessa jatkuva yksilöllisyyden ja elämyksellisyyden arvostuksen nousu voidaan Tuusniemellä ottaa huomioon siten, että tarjotaan pienille ryhmille tarkoitettuja ohjattuja aktiviteetteja. Näitä pystyvät parhaiten tarjoamaan paikalliset pienet luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyrittäjät. Lisäksi on vielä huomioitava informaatioteknologian kehittyminen, se merkitsee mm. sitä että etätyön mahdollisuudet ja Internetin merkitys markkinointikanavana tulevat entisestään parantumaan lähitulevaisuudessa.

Paikalliset ja alueelliset ratkaisut

Eurooppalaisten matkailun trendien mukaan matkailijat hakevat yksilöllisiä palveluita ja elämyksiä ja he haluavat tutustua paikalliseen kulttuuriin ja tapoihin. Tällaisia palveluita pystyvät parhaiten tarjoamaan paikalliset pienet matkailuyrittäjät. Tuusniemen matkailukeskuksen toiminta-ajatus perustuu luonnonmukaisiin matkailupalveluihin ja positiiviseen vuorovaikutukseen paikallisen yhteisön kanssa.

Matkailukeskuksen toiminta tarvitsee tuekseen paikallisia matkailuyrittäjiä. Matkailukeskus voi tilata palveluita alihankintana paikallisilta yrittäjiltä. Myös matkailukeskuksen itse tarjoamat palvelut ja ylläpito työllistävät paikallisia. Luontomatkailuyrittäjien toiminta tulee useissa tapauksissa olemaan sivutoimen kaltaista, sillä matkailu tulee joka tapauksessa olemaan kausiluontoista.

Paikallisen sosiaalisen tasapainon vaaliminen edellyttää, että alue toteutetaan siten ettei paikallisille asukkaille aiheudu hankkeesta haittaa, ja että paikalliset asukkaat voivat olla mahdollisimman paljon mukana hankkeen toteuttamisessa, he voivat hyötyä hankkeesta ja olla siitä ylpeitä.

Sesonkiongelman ratkaiseminen tarkoittaa kesäkauden sesongin pidentämistä osittain tutuilla palveluilla ja aktiviteeteilla sekä kokonaan uusien aiheiden kehittämistä muille vuodenajoille. Tässä yhteydessä on syytä hyödyntää matkailupalveluna mm. syksyn marjanpoimintaa, mikä kasvatetaan suosiotaan Keski-Euroopassa. Lisäksi vastauksien laajentamiseen voidaan hakea verkostoitumisen kautta esim. tarjoamalla kulttuuripainotteisia palveluja luontomatkailulle epäsuotuisampina vuodenaikoina. Lisäksi voidaan harkita kohderyhmän jonkinasteista vaihtamista

eri vuodenaikoina. Talvella esimerkiksi venäläiset tai japanilaiset voivat olla saksalaisia selvästi parempia kohderyhmiä. Sesonkiongelman ratkaisemiseksi on kuitenkin tärkeää pyrkiä löytämään kunkin vuodenajan vahvat puolet ja hyödyntää niitä matkailupalveluissa. Esimerkiksi talven vahvuus voi olla yksikertaisesti hiljaisuus.

44.4 Hankkeen suhde maakunnan tavoitteisiin

Pohjois-Savon matkailustrategia (23.4.2001) ja maakuntasuunnitelma

Yleistä

Pohjois-Savo on suhteellisesti menettänyt osuuksiaan 90-luvulla, v. 1995 yöpymisten määrä ja ulkomaalaisten osuus on kasvanut vain hieman. v. 1999 Suurin ulkomaalaisryhmä olivat venäläiset 21%, toisena saksalaiset 18% ja kolmantena hollantilaiset 9%. Pohjois-Savon välitön matkailutulo v. 1996 oli 811 miljoonaa ja välillinen 1,2 miljardia markkaa.

Majoitushuoneiden käyttöaste oli Pohjois-Savossa v. 2000 49,2%, mikä vastasi valtakunnallista keskiarvoa ja oli Itä-Suomen korkein. Vapaa-ajan matkailun osalta ongelmia nähdään riittävän vetovoimaisten matkailutuotteiden ja tuotekokonaisuuksien puute ja vähäinen yhteistyö. Matkailu on yksi kehittämisen painopistealueista sekä maakunnassa että koko Itä-Suomessa. Tämä mahdollistaa mm. ylimaakunnallisen yhteistyön.

Hankkeen suhde maakunnan tavoitteisiin

Pohjois-Savon matkailustrategian visio: Pohjois-Savo on Itä-Suomen johtava matkailumaakunta, joka tunnetaan korkealaatuisina erityisesti luontoon ja kulttuuriin liittyviä elämyksiä tarjoavana alueena. Muista erottava tekijä on savolaisuus. Asiakaslähtöisyys ja ympäristötekijöiden huomioiminen ovat osa strategian perustekijöitä.

Matkailustrategian tavoitteet 2010: matkailun vuotuiset kasvuluvut ylittävät valtakunnallisen keskiarvon kahdella prosentilla. (3,5-5,5). Matkailutulo kasvaa 1,7 kertaiseksi nykyisestä. Matkailu työllistää v. 2010 4400 kokopäiväistä vuoden 1998 2389 sijaan. Ulkomaalaisten matkaili-

joiden osuuden kasvattaminen 10%:sta 20%:iin on niin ikään tavoitteena. Lisäksi tavoitteena on ympärivuotisuuden lisääminen.

Maakuntasuunnitelman mukaan Koillis-Savossa alueen ympäristö on vahva ja keskeinen kilpailutekijä. Elinkeinoelämän kehittämisessä pääpaino alueella on toimivien kasvukykyisten ja –haluisten yritysten kehittämisessä, erityisesti matkailuala on painopistealueena. Maakuntasuunnitelman matkailuklusterin tavoitekehitys vuodelle 2005: matkailu on organisoituva, muutamilla kärkituotteilla kansallisille ja kansainvälisille markkinoille pyrkivä elinkeino. V. 2010 tavoitteena on että matkailu on kansallisilla ja kansainvälisillä markkinoilla jo menestyneillä kärkituotteilla asemaansa vakiinnuttava elinkeino. Matkailuklusterissa korostetaan myös olevien vetovoimaisten matkailukeskusten ja keskittymien edelleen kehittämistä.

Tuusniemen matkailukeskus tukee maakunnan matkailustrategian tavoitteita hyvin. Maakunnan tavoitteena on matkailuelinkeinon kasvattaminen, mikä tarvitsee toteutuakseen onnistuneita matkailuhankkeita. Paikalliseen luontoon ja kulttuuriin tukeutuminen, elämyksellisyys, ympäristötekijöiden huomioiminen sekä ulkomaalaisten osuuden kasvattaminen ovat selkeitä maakunnan ja hankkeen tavoitteiden yhtymäkohtia. Ympärivuotisuutta hanke ei välttämättä suoraan lisää, mutta se voi tehdä näinkin jos talvikauden tuotteistamisessa onnistutaan.

Maakuntasuunnitelman matkailuklusterin tavoitteisiin hanke vastaa myös hyvin. Se on alueen elinkeinoelämän painopisteen mukainen, edistää kansainvälisille markkinoille pyrkimistä ja kärkituotteiden muodostamista. Hankkeen tukeutuminen olemassa oleviin keskuksiin on sen sijaan hieman tulkinnanvaraista. Tuusniemi on jossain määrin tunnettu matkailukunta ja hanke tukeutuu kunnan palveluihin voimakkaasti. Seudullisella tasolla hanke tukeutuu useisiin vetovoimaisiin keskuksiin hyödyntäen niiden palveluja (ks. kartta). Hanke ei kuitenkaan suoraan välittömästi tukeudu valtakunnallisen tason keskuksiin kuten Kuopioon tai Tahkoon.

Pohjois-Savon matkailustrategian strategian ydinasiakaskohderyhmistä:

- aktiviteettimailijat (kalastus, golf, laskettelu, hiihto)

- kannustematkailijat
 - kokous ja kongressimatkailijat
- ovat selkeästi myös matkailukeskuksen kohderyhmiä.

Sen sijaan matkailustrategian kohderyhmistä:

- perhematkailijat
- tapahtumiin osallistuvat matkailijat
- senioriryhmät

eivät ole hankkeen kannata keskeisiä. On muistettava, että onnistunut tuotteistaminen vaatii selkeää kohderyhmien valintaa. "Kaikkea kaikille" –periaate ei yleensä toimi.

Matkailustrategian mukaisista tuotepohjan ja yritystoiminnan vahvistamisen kohderyhmistä kolme (kuudesta) liittyy selkeästi hankkeeseen:

- Vesistö- ja muu luontomatkailu (Luonto-ohjelmapalveluiden kehittäminen)
- Kannustematkailu (verkoston ja tuotteiden luominen ja myyntijärjestelmän kehittäminen)
- Työ- ja kokousmatkailu (oheistuotteiden kehittäminen ja myynti ja ohjelmapalveluiden tehokkaampi hyödyntäminen)

Hanke tuo mukanaan uusia vesistö- ja luontomatkailun ohjelmapalveluja sekä erityisesti luo näille kysyntää. Siten hanke antaa mahdollisuuksia paikallisten ohjelmapalveluiden kehittämiselle ja parantaa olemassa olevien käyttöastetta. kannustematkailuun hanke luo tuotteita. Se, auttaako hanke kannustematkailun myyntijärjestelmän kehittämisessä ei ole tiedossa. Työ- ja kokousmatkailulle hanke luo oheispalveluja.

Strategiassa korostetaan myös laadun kehittämistä ja kansainvälisen asiakaspalvelutaidon kehittämistä. Laatu tullaan huomioimaan hankkeessa esimerkiksi, sillä asiakaskunta tulee sitä vaatimaan ja se kuuluu hankkeen perusajatuksiin. Kansainvälisen asiakaspalvelutaidon kehittämiseen hanke antaa todennäköisesti myönteisen sysäyksen, sillä matkailukeskuksen toimiessa se toimii käytännön esimerkkinä ja palautteen antajana tässä asiassa. Tosin, vaarana on että hanketta toteutettaessa kansainvälisen asiakaspalvelutaidon kehittämiseen ei paikallistasolla panosteta riittävästi, tällöin hanke toimii huonona esimerkkinä ja matkailukeskuksen työntekijät tulevat mahdollisesti muilta alueilta.

Strategiassa todetaan myös että kansainvälisessä markkinoinnissa on panostettava laajoihin yhteistyöhankkeisiin ja huomioitava MEK ja Lakeland yhteistyö. Todennäköisesti näin tulee tapahtumaan, mutta vaarana on että hanke toimii erillään maakunnan muusta matkailun kehittämistyöstä. Näin voi tapahtua koska hankkeella on jo olemassa valmis konsepti, eikä se siten tarvitse aloitusvaiheessa paljoa maakunnallisen kehittämistyön tukea. Vaikka tämä seikka antaa hankkeelle myös oikeutuksen jossain määrin poiketa yleisistä linjoista, on eriytymisen välttämiseen kiinnitettävä huomiota hanketta tarkemmin suunniteltaessa.

Kokonaisuutena Tuusniemen matkailukeskuksen hanke on erittäin hyvin maakunnan matkailustrategian ja maakuntasuunnitelman mukainen.

Järvi-Suomen matkailu

Suomi jaetaan nykyisin useimmiten viiteen matkailun suuralueeseen. Yksi näistä suuralueista on Järvi-Suomi, joka konkretisoituu vastikään perustetussa Lakeland teemassa ja projektissa. Lakeland puolestaan jaetaan neljään alueeseen, joista Lakeland-Saimaa käsittää Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Etelä-Karjalan maakunnat.

Lakeland teeman alla Järvi-Suomen matkailusta on tehty mm. liiketoimintasuunnitelma vuosiksi 2000-2006. Liiketoimintasuunnitelmassa Järvi-Suomen tuoteiston perusrungoksi nimetään mökit, laivat, veneily, aktiviteetit, muu teemamatkailu ja kokous- ja kongressi- ja kannustematkailu. Nimenomaan Saimaan alueen vahvuuksiksi nimetään mökit, höyrylaivat, veneily- ja vesiretkeily sekä kulttuuri. Järvi-Suomen kesän markkinoinnin pääpaino on Saksassa, Venäjällä ja Alankomaissa. Talvella markkinointi kohdistuu pääasiassa Venäjälle ja Viroon. Tuusniemen hanke on siis hyvin myös Lakeland- hankkeen tavoitteiden mukainen.

44.5 Matkailun seudullinen vuorovaikutus – yhteistyö ja vaikutukset

Seudun muita matkailupalveluita ei voida pitää Tuusniemen matkailukeskuksen kilpailijoina. Sen sijaan seudun matkailupalvelut täydentävät Tuusniemen matkailukeskuksen palvelutarjon-

taa. Matkailukeskus voi tuottaa osan palveluitaan itse, minkä lisäksi se tarvitsee paikallisten luontomatkailuyrittäjien tarjoamia yksilöllisiä pienten ryhmien luonto- ja elämysmatkailupalveluita. Näiden lisäksi matkailukeskus tarvitsee laajemman valikoiman laadukkaita matkailupalveluita, jotka voidaan saavuttaa verkostoitumisen kautta, yhteistyöstä sopimalla.

Seudullisella tasolla käsitellään kohteita, jotka ovat saavutettavissa matkailukeskuksesta päiväretkillä, eli maksimissaan noin 1-2 tunnin ajomatkan päässä. Lisäksi kohteita on valittu ja painotettu sen mukaan miten hyvin niiden palvelutarjonta vastaa matkailukeskuksen asiakkaiden profiiliin.

Kulttuuri

Heinävedellä Lintulan ja Valamon luostarit tulevat olemaan hyviä yhteistyökohteita. Valamon luostarin sijainti mahdollistaa myös veneretket matkailukeskuksen ja luostarin välillä. Valamosa on kattavien palvelujen lisäksi myös 200 vuodepaikkaa, mikä mahdollistaa myös yön yli kestävät retket kohteeseen.

Savonlinnassa useat valtakunnallisesti vetovoimaiset kulttuurimatkailukohteet tulevat olemaan hyviä yhteistyökumppaneita matkailukeskukselle. Erityisesti Olavinlinnan ja Oopperajuhlien mainetta voidaan käyttää hyväksi vaikka jo matkailukeskuksen markkinoinnissa.

Kuopio on maakunnan vahva matkailukeskus. Kuopio sekä erityisesti Puijo ja Kuopio tanssii ja soi -tapahtuma voivat toimia Tuusniemen matkailukeskuksen oheispalveluna.

Outokummun vanha kaivos ja kaivosmuseo opastettuine kaivoskierroksineen ja kivinäyttelyineen on myös mahdollinen yhteistyökohte.

Täyssinän rauhan raja kulkee läpi Juojärven, jonka rannalla matkailukeskus tulee sijaitsemaan. Raja on historiallinen nähtävyys, johon liittyen voidaan kehittää mm. veneretken sisältäviä ohjelmapalveluja.

Matkailukeskuksen vetovoimaa ja palvelutarjontaa lisäävät seudulliset kulttuurikohteet. Matkailukeskuksen vaikutus näihin palveluihin on kuitenkin vähäinen, sillä niiden kävijämäärät ovat

tällä hetkellä kymmeniä tai satoja tuhansia. Täyssinän rauhan rajan matkailulliseen hyödyntämiseen matkailukeskus voi sen sijaan antaa huomattavan lisän ja aloitteen.

Luonto

Alueella on monta luonnonsuojelualuetta ja luontokohdetta, joita voidaan hyödyntää matkailukeskuksen toiminnassa. Kolin kansallispuistossa riittää nähtävää ja vetovoimaa useamman päivän retkeen, vaikka läheisyytensä puolesta Koli sopii myös päiväretkikohteeksi. Kolin hotelli mahdollistaa paikalla korkeatasoiset yöpymiset. Koli on merkittävä ympärivuotinen kohde hiihto- ja laskettelumahdollisuuksien vuoksi. Koliilla on monenlaista kansainvälisillekin matkailijoille sopivaa ohjelmapalvelutarjontaa.

Outokummussa sijaitseva Särkiselän erä- ja luontokeskus kalastusmahdollisuuksineen ja ohjelmapalveluineen on varteenotettava päiväretkien kohde. Hieman kauempana sijaitseva Pisan luonnossuojelualue näkötorneineen ja Täyssinän rauhan merkkeineen on myös mahdollinen vierailukohde.

Seudullisista luontokohteista Koli ja Särkiselän erä- ja luontokeskus ovat Tuusniemen matkailukeskuksen kannalta todennäköisesti merkittävimmät yhteistyökohteet, jotka merkittävästi lisäävät matkailukeskuksen palvelutarjontaa. Jos matkailukeskus toteutetaan maksimimallin mukaan se voi vaikuttaa Särkiselän erä- ja luontokeskuksen toimintaan huomattavasti, lisäämällä erä- ja luontokeskuksen palveluiden kysyntää ja edistämällä sen kehittymistä kansainvälisemmäksi ja monipuolisemmaksi keskuksiksi.

Aktiviteetteja tarjoavia kohteita

Tahkovuori on valtakunnallisesti merkittävänä hiihtokeskuksena matkailukeskukselle tärkeä yhteistyökohte. Tahkovuorella on aktiviteetteja ja ohjelmapalveluja erityisesti talviaikaan, mutta yhä enemmän myös kesäaikaan. Maakunta panostaa jatkossakin Tahkon kehittämiseen voimakkaasti. Tahko soveltuu hyvin sekä päiväretkien kohteeksi että muutaman päivän vierailuihin. Sieltä löytyy tasokkaita ulkomaalaisille sopivia palveluja. Tahkon aktiviteetit täydentävät hyvin matkailukeskuksen palvelutarjontaa.

Golf-kenttiä löytyy seudulta useita. Siilinjärvellä on 18 reikäinen Tarina-golf, joka on laajene-massa 36 reikäiseksi. Lähellä Outokummussa sijaitseva 9 reikäinen Keretti-golf, sekä kauempana sijaitseva 9-reikäinen Konnus-golf.

Lisäksi Kuopion läheisyydessä sijaitseva Rauhalahden matkailukeskus kylpylähotelleineen on hyvä mahdollinen yhteistyökohte.

Aktiviteetteja tarjoavista kohteista merkittävimpiä ovat ehkä Siilinjärven Golf-kenttä ja Tahkovuori. Näiden palvelutarjonta sopii matkailukeskuksen asiakkaiden profiilille. Mainituille keskuksille matkailukeskus ei todennäköisesti aiheuta juurikaan vaikutuksia, sillä kohteilla on joka tapauksessa paljon käyttäjiä. Sen sijaan lähellä sijaitsevat pienet golf-kentät voivat saada matkailukeskuksen asiakkailta merkittäviä lisätuloja.

Kokous ja työ

Varkaus on viime vuosina panostanut paljon kokous- ja kongressimatkailupalveluiden kehittämiseen. Varkaudessa on jo esim. Varkaussali, jossa on kansainvälisen tason kokouspalvelut. Näitä palveluja voidaan mahdollisesti hyödyntää matkailukeskuksen toiminnassa. Kannuste- ja kokousmatkojen tilaajat ovat usein samoja, mikä mahdollistaa sekä yhteiskäytön, että yhteismarkkinoinnin. Matkailukeskuksen vaikutukset Varkauden kokouspalveluihin jäävät vähäisiksi.

Saavutettavuus

Kuopio, Joensuu ja Varkaus ovat saavutettavuuden kannalta tärkeitä paikkoja matkailukeskukselle. Näissä paikoissa on sekä lentokentät että rautatieasemat. Kuopion lentokenttä on maan kuudenneksi vilkkain, sieltä on vuoroja Helsinkiin 8 kertaa päivässä. Joensuussa puolestaan on EU:n itäisin lentokenttä, sieltä Helsinkiin lennetään 6 vuoroa päivässä.

Myös sininen tie on Tuusniemen saavutettavuuden kannalta merkittävä. Sininen Tie ulottuu Venäjältä Petroskoista Suomen ja Ruotsin kautta Norjaan. Sinistä tietä on ensisijaisesti markkinoitu matkailutuotteena. Itärajan avautuessa ja EU:n vaikutuksesta tien merkitys korostuu myös kuljetus- ja kehityskäytävänä. Kansainvälisen Sininen

Tie yhdistyksen yhtenä tavoitteena on edistää jäsenkuntien matkailu- ja elinkeinotoimintojen kehittymistä.

Tuusniemen matkailukeskuksen saavutettavuus on kohtalainen. Pääkohderyhmän eli keskieuropalaisten matkailijoiden lähtöpaikasta matkailukeskus on mahdollista saavuttaa puolessa päivässä. Lentoyhteydet ovat Tuusniemen kannalta tärkeimmät yhteydet, koska kohderyhmänä ovat kansainväliset matkailijat. Raideyhteydet Helsingistä voivat myös toimia jatkoyhteyksinä. Sinisen tien merkitys riippuu siitä, missä määrin matkailukeskusta tullaan kehittämään myös kotimaisten matkailijoiden ja erityisesti ohikulkumatkailijoiden tavoittelemiseksi. Toistaiseksi jälkimmäisen kohderyhmän merkitys nähdään vähäisenä. Toisaalta, Sinisen tien kehittämiseen liittyvä elinkeinon kehittäminen voi tuoda alueelle myös kansainvälistä yritystoimintaa, joka voi hyödyntää matkailukeskuksen palveluja.

44.6 Matkailun paikallinen vuorovaikutus – yhteistyö ja vaikutukset

Palvelut

Alueella on parinkymmenen kilometrin säteellä useita pieniä yrityksiä, jotka tarjoavat erilaisia ohjelmapalveluja: esim. Steppolan mökit tarjoaa ateriapalveluita, tutustumiskäyntejä maatilalla, ratsastus, kalastus- ja metsästysretkiä, koskenlaskua Vaikkojoella ja opastusta perhokalastukseen. Linestuvat puolestaan tarjoaa mm. koustiloja maalaistaloissa. Loma-Jussila panostaa ruokaperinteeseen, maaseutumatkailu Viitakko safareihin ja maastoretkiin sekä lähempänä sijaitseva Hottituvat kalastukseen.

Kaikille näille ohjelmapalveluille voi hyvinkin löytyä paljon kysyntää matkailukeskuksen asiakkaiden joukosta. Tällaiset aidot paikalliset palvelut ovat itseasiassa erittäin tärkeitä matkailukeskukselle, jos ne ovat vain tarpeeksi laadukkaita ja keskieuropalaisen matkailijan tarpeet huomioivia.

Alueella on useita marjatilajoja: Marjatila Ari Hanttu, Kyllösen Marjatila, Wattufarmi Tuulinen. Lähellä matkailukeskusta sijaitsevat Marjatila Koponen ja Happosen Marjatila. Nämä tarjoavat paitsi paikallisia elintarvikkeita niin myös ohjel-

ma- ja muita palveluja matkailijoiden käyttöön. Kulttuuri- ja taidepalveluja alueella tarjoavat mm. Rantamylly, Savetar, Siltavahti ja aivan matkailukeskuksen lähellä Korpelan himmeli.

Lisäksi alueella on suurempina keskuksina Viihdekeskus Hojo Hojo ja Tuusmäen laskettelu-keskus. Näiden molempien käyttö voi myös lisääntyä matkailukeskuksen myötä. Näissä keskuksissa paikallisuuden ja keskieuropalaisten tarpeiden huomioiminen voi olla vaikeampaa suuren kotimaisen kysynnän vuoksi.

Paikallisille mökki- ja maatilamajoituspalveluille matkailukeskus ei todennäköisesti ole merkittävä kysynnän lisäjä. Useilla yrityksillä majoitusta tarjotaan muun palvelun ohessa. Pelkästään majoitusta tarjoavien yritysten kuten Luontaiskoto Komulainen ja Lammintauksen Aitat tulisi kehittää majoituksen yhteyteen tai itse majoituksesta keskieuropalaisille sopivia eksoottisia palveluja. Yritykset sijaitsevat vain muutaman kilometrin päässä matkailukeskuksesta.

Matkailukeskuksen sijainti Tuusniemen keskustan läheisyydessä merkitsee sitä, että erityisesti keskustan palvelut tulevat hyötymään matkailukeskuksesta. Lisäksi alueella on hyvä satamaverkosto. Matkailukeskuksen läheisyydessä, parinkymmenen kilomerin säteellä, on useita retkisatamia kuten Kaavinkosken, Juurikkalahden ja Kannassaaren satamat. Lisäksi Tuusniemen keskustassa on täyden palvelun kirkonkylän satama. Satamat parantavat joidenkin nähtävyyksien ja matkailupalveluiden saavutettavuutta ja mahdollistavat veneretket, joissa sekä matka että kohde ovat elämyksellisiä matkailutuotteita.

Negatiivisia vaikutuksia matkailukeskuksesta aiheutuu hyvin vähän. Matkailukeskus tuo pääosan asiakkaistaan itse omien markkinointiväyliensä kautta. Sen majoituspalvelut ovat myöskin korkeatasoisia ja suunnattu tälle kohderyhmälle, minkä vuoksi matkailukeskus ei todennäköisesti vie asiakkaita olemassa olevilta majoitusyrityksiltä. Matkailukeskus ei itsessään ole nähtävyys. Näin ollen vähemmän todennäköistä on se, että matkailukeskus houkuttelisi alueelle matkailijoita, jotka yöpyisivät myös alueen muissa majoitusliikkeissä. Matkailukeskuksen toimenkuva on vielä tarkentamatta ja se voi muuttua. Negatiivisia vaikutuksia paikallisille majoitusyrityksille voi aiheutua erityisesti sesonkien ulko-

puolella matkailukeskuksen mahdollisesti tarjotessa majoitusta ohikulku- ja työmatkailijoille.

Paikallisista palveluista erilaiset aktiviteettipalvelut, ohjelmapalvelut ja ravintolapalvelut tulevat todennäköisesti hyötymään eniten matkailukeskuksesta. Kokonaisuutena alueella on valmis suhteellisen hyvä paikallinen palveluverkosto, joka tukee matkailukeskuksen toimintaa. Matkailukeskuksen positiiviset vaikutukset paikallisiin yrityksiin voivat olla erittäin merkittäviä, mikäli palvelut onnistutaan toteuttamaan keskieuropalaisten matkailijoiden tarpeisiin. Luonnollisesti myös vetovoima ja etäisyys vaikuttaa siihen, mitkä yritykset tulevat matkailukeskuksesta hyötymään.

Vesireitit

Tuusniemen kautta kulkee vesireitti joka lähtee Heinäveden reitiltä ja jatkaa Rikkaveden kautta edelleen Kaaviin. Heinäveden reitti on valtakunnallisesti tunnettu ja sillä on mm. Suomen suurin (Varistaipaleen) kanava. Tuusniemeltä on myös reittiyhteys Kallaveden reitille. Kaavin pohjoispuolelle mentäessä joudutaan kiertämään Kuopion kautta. Rakenteilla on kuitenkin uusi reitti Suvasvedeltä Roikanveden kautta Riistavedelle ja edelleen Melaveden kautta Muuruvedelle. Tämä muodostaa matkailua paremmin palvelevan ympyräreitin, joka kylläkin on hieman sivussa Tuusniemeltä. Vesireitit yhdessä järviluonnon kanssa ovat merkittävä vetovoimatekijä ja resurssi matkailukeskukselle.

Moottorikelkkareitistöt

Moottorikelkkareitistöt kulkevat sopivalta etäisyydeltä matkailukeskuksesta. Niiden melu ei pääosin häiritse liikaa, mutta Rähmäniemen kärkeä voi tulla tarve siirtää reittiä kauemmaksi. Toisaalta jos moottorikelkkailua päätetään matkailukeskuksessa talvella harrastaa, niin reiteille päästään kätevästi jäätä pitkin ilman että maanomistusasiat aiheuttavat ongelmia. Moottorikelkkareitistö on riittävän laaja matkailukeskuksen tarpeisiin, reittimahdollisuuksia on useisiin suuntiin ja reittejä pitkin voi saavuttaa matkailu- ja ohjelmapalveluja tarjoavia yrityksiä.

Retkeilyreitit

Retkeilyreitistöjä ei ole matkailukeskuksen välittömässä läheisyydessä. Matkailukeskuksen läheisyyteen tarvitaan uusia suhteellisen lyhyitä korkean palvelutason reittejä, joista osa on luontopolku-tyyppisiä. Reittien määrällinen tarve riippuu matkailukeskuksen kapasiteetista, pienimitakaavaisessa toteuttamisessa yksikin lyhyt lähireitti voi riittää.

Paikallisen reitin lisäksi voi olla tarpeen rakentaa yhteys laajempiin reittiverkostoihin. Tämä mahdollistaisi pidemmät retket ja pienten matkailuyritysten ja nähtävyyksien kuten Rotkolaakson saavuttamisen retkeillen. Alueen tieverkoston on sen verran tiheä, että saksalaisten suosimia täyshuollettuja retkiä on helppo järjestää, vaikka lähtöpaikkana ei olisikaan matkailukeskus.

Retkipaikkoja ja kohteita alueelta löytyy useita, esim. Soitun maja. Lisäksi alueella on useita metsästysmajoja. Metsästysseurat eivät yleensä ole kovin kiinnostuneita vuokraamaan majojaan muuhun käyttöön, mutta seurat voisivat järjestää myydä keskieuropalaisille metsästyspaketteja, joihin kuuluu esim. ohjatun hirvenmetsästyksen lisäksi yö metsästysmajalla.

Matkailukeskuksen vaikutuksen alueen vesi-, moottorikelkka-, ja retkeilyreitistöihin eivät ole merkittäviä, mutta reitistöt puolestaan mahdollistavat matkailukeskuksen monipuolisen toiminnan. Jonkin verran matkailukeskus lisää reitistöjen käyttöastetta ja laajassa mittakaavassa toteutuessaan se voi aiheuttaa painetta uusien reitistöjen rakentamiselle.

44.7 Yhteenvedo

Matkailukeskuksen toteuttaminen sopii hyvin yhteen maakunnan matkailua koskevia strategioiden kanssa. Seudullinen verkosto tarjoaa monipuolisesti hyviä yhteistyökohteita ja –palveluja. Alueella on myös suhteellisen hyvä paikallinen palveluverkosto joka tukee matkailukeskuksen toimintaa. Menestyäkseen matkailukeskus tarvitsee erityisesti hyviä paikallisia ohjelmapalveluja. Monista olemassa olevista palveluista voidaan jalostaa matkailukeskuksen tarpeisiin sopivia tuotteita. Erilaiset aktiviteettipalvelut, ohjelmapalvelut ja ravintolapalvelut tulevat todennäköisesti hyötymään eniten matkailukeskuksesta. Majotuspalvelut tulevat ehkä hyötymään matkailukeskuksesta vähiten. Matkailukeskuksen positiiviset vaikutukset paikallisiin yrityksiin voivat olla erittäin merkittäviä, jos palvelut onnistutaan toteuttamaan keskieuropalaisten matkailijoiden tarpeisiin. Luonnollisesti myös vetovoima ja etäisyys vaikuttaa siihen, mitkä yrityksen tulevat matkailukeskuksesta hyötymään.

Erityisesti alueen järviluonto, sekä myös laajat moottorikelkka- ja vesireitistöt ja retkeilymahdollisuudet ovat merkittävä resurssi matkailukeskukselle. Pahkasalon alueelle pystytään kehittämään erittäin kattavasti tavoitellun kohderyhmän eli keskieuropalaisten matkailijoiden suosimia aktiviteetteja.

Kokonaisuutena matkailukeskuksen vaikutukset alueen matkailuun ovat erittäin positiivisia. Negatiivisia vaikutuksia voi aiheutua lähinnä yksittäisille paikallisille majoitusta tarjoaville yrityksille sesonkien ulkopuolella. Vaarana matkailukeskuksen kehittämisessä on, että hanketta toteuttaessa kansainvälisen asiakaspalvelutaidon kehittämiseen ei paikallistasolla panosteta riittävästi, jolloin matkailukeskuksen työntekijät tulevat mahdollisesti muilta alueilta. Paikallisesta näkökulmasta on myös olemassa riski, että matkailukeskus toimii paljolti omillaan erillään paikallisesta verkostosta, eivätkä paikalliset yritykset siitä hyödy.

44.8 Vaikutukset luonnonympäristöön

Tehtävän tarkoituksena on alustavasti selvittää Pahkasaloon suunnitellun matkailualueen ympäristöön aiheuttamia vaikutuksia. Vaikutusarviot ovat suuntaa antavia, koska yksityiskohtaiset suunnitelmat alueen käytöstä puuttuvat.

Arviointityö on perustunut aluetta koskevaan olemassa olevaan aineistoon. Tätä aineistoa on täydennetty maastokäynnillä toukokuun alussa.

Luonnonsuojelu-alueisiin ja Natura –alueisiin kohdistuvat vaikutukset

Hankkeella ei ole välittömiä vaikutuksia olemassa oleviin suojelualueisiin tai valtakunnallisten suojeluohjelmien alueisiin eikä Natura 2000 –verkoston alueisiin. Juojärven Natura 2000 –verkon alue sijaitsee lähimmillään noin 3,5 km etäisyydellä Suuri-Pahkasalon Kivetniemestä kaakkoon.

Kyseisen Natura –alueen linnusto on monipuolinen. Lajisto on tyypillinen erityisesti selkävesille. Kuikkakanta on erityisesti runsas. On todettu, että Juojärven alue kuuluu Kallaveden reitin tärkeimpiin kuikan pesimäalueisiin. Suhteellisen runsaina pesivät myös selkävesien muut tyyppilajit kuten isokoskelo, selkä- ja kalalokki sekä kalatiira.

Matkailupalvelualueen rakentaminen ja alueen käyttö ei aiheuta suoraan haittaa Natura 2000 –verkostoon kuuluvan (ko alue on myös rantojen suojeluohjelman alue) alueen luontotyyppin luontotyypeille eikä lintudirektiivin II liitteen lajistoon. Sen sijaan lisääntyvä veneliikenne etenkin pesimäaikana saattaa aiheuttaa häiriötä kuikalle. Muiden lajien suhteen lisääntyvä veneliikenne ei aiheuta merkittävää haittaa. Haittoja voidaan lieventää liikkumisrajoituksilla ja nopusrajoituksilla

Pahkasalon luontoon kohdistuvat vaikutukset

Matkailualue aiheuttaa väistämättä lisääntyvää liikennettä. Sekä maantieliikenne että vesiliikenne tulee lisääntymään alueella ja sen läheisyydessä.

Ongelmallista on, että matkailijoiden aiheuttamat muutokset omalta osaltaan vähentävät kohteen vetovoimaa ja houkuttelevuutta.

Saareen sijoittuva mahdollinen golfkenttä muuttaa luonnonelinympäristöjä peruuttamattomasti. Erityisesti biodiversiteetiltään herkat alueet kuten kallioiden lakialueet, rantasoistumat, pienet lammet ja lehtoalueet ovat vaarassa joko suoraan rakentamisen vaatiman tilantarpeen takia tai välillisesti lisääntyneen liikkumisen aiheuttaman melun ja muun häiriön takia. Saaret, niemet ja muut isoituneet elinympäristöt ovat erityisen haavoittuvia isoittumisen johdosta.

Pahkasalon luonto on tehtyjenselvitysten perusteella verraten tavanomaista kuivahkoa mäntykangasta. Saaren sisäosissa on myös tuoretta kuusikangasta. Metsäalueet ovat käsiteltyjä ja talousmetsäkäytössä. Etenkin etelärannalla on runsaasti olemassa olevaa loma-asutusta. Muilla ranta-alueilla loma-asutusta on väljemmin. Kivenniemen alue on merkitty maisemallisesti huomionarvoiseksi alueeksi (Suunnittelukeskus Oy 1993).

Vaikka Pahkalampea ei ole mainittu merkittävä kohteena, on se ekologisesti huomionarvoinen lampi. Se saa kaiken vetensä ympäröiviltä kallio- ja moreenialueilta. Pahkalampi laskee Jokilahteen laskupuroa pitkin. Vaikka laskuoja on perattu ja suoritettu, on se kuitenkin tärkeä elementti metsäympäristössä.

On selvää, että mahdollisen golfkentän rakentaminen Pahkalammen ympäristöön, tulee muuttamaan lammen tasapainoa jossain määrin. Väylän ja niiden välialueiden sijoittelussa tulisi pyrkiä ratkaisumalleihin, joissa etenkin etelärannalla jäisi riittävän leveä ja laaja kosteikko (korpi) alue rantaan. Aivan lännessä maaston kohotessa, olisi mahdollista tuoda väylät lähellekin ranta-alueita.

Golfkentän ympäristövaikutuksia ovat mm :

Lannoittaminen

Lannoittaminen on tarpeellista, jotta nurmikko pysyisi vahvana ja hyväkuntoisena. Lannoittamisen riskit on kuitenkin otettava huomioon. liian runsasta lannoitusta on vältettävä. Erityisesti vesiliukoisen typen kohdalla on oltava varovainen, sillä se voi huuhtoutua pinta- ja pohjavesiin.

Sadetus

Nykyisin golfkentän hoito tähtää mahdollisimman vähäiseen sadetukseen. Runsas kastelu lisää olennaisesti kasvitauti- ja huuhtoutumisriskiä sekä rikkakasvien kasvua, mikä taas pakottaa lisäämään lannoituksen määrää.

Tuholais- ja rikkakasvitorjunta

Golfnurmikoiden hoidossa tulee tähdätä jatkuvasti hyväkuntoiseen ja elinvoimaiseen kasvuun, joka mahdollisimman tehokkaasti torjuu ulkopuolisia uhkia. Työ kasvintuhoojien torjumiseksi tulee tehdä pääosin kasvullisesti, mekaanisesti biologisesti ja kemiallisesti. Kemiallisiin suojeluruiskutuksiin tulee ryhtyä vasta viimeisenä vaihtoehtona. Huuhtoutumisen riski on olemassa.

Pahkasalon golfkentän ympäristövaikutuksia on vaikea arvioida tässä vaiheessa täsmällisesti, koska golfkentän lay-outtia ei ole ollut käytettävissä. On kuitenkin selvää, että Pahkalampeen tulee kohdistumaan merkittäviä vaikutuksia, sillä alustavien arvioiden mukaan se tulee jäämään keskelle golfkenttää.

44.9 Seudullinen ympäristö

Sininen tie

Sininen Tie ulottuu Venäjältä Petroskoista Suomen ja Ruotsin kautta Mo i Ranaan Norjaan. Sinistä tietä on ensisijaisesti markkinoitu matkailutuotteena. Itärajan avautuessa ja EU:n vaikutuksesta tien merkitys korostuu myös kuljetus- ja kehityskäytävänä. Kansainvälisen Sininen Tie yhdistyksen yhtenä tavoitteena on edistää jäsenkuntien matkailu- ja elinkeinotoimintojen kehittämistä. Pääpaino kohdistuu matkailun kehittämistavoitteiden ja painopistealueiden kartoitukseen ja toimenpide-ehdotuksiin.

Kuopion lentokenttä

Maan kuudenneksi viikkaimmalta lentoasemalta lennetään 8 kertaa päivässä Helsinkiin. Kuopio kiinnostaa liike- ja tie-de-elämää, mutta sinne lennetään myös taiteen, kulttuurin ja matkailun takia.

Joensuun lentokenttä

Euroopan unionin itäisimmältä lentoasemalta on hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle: Helsinkiin lennetään arkisin 6 vuoroa, lauantaisin 5 vuoroa ja sunnuntaisin 4 vuoroa. Liikematkustajia Joensuuhun tuovat monet kansainväliset yritykset erityisesti puunjalostuksen, kivi-, metalli- ja muovi-teollisuuden sekä puunkorjuuteknologian aloilla.

Vesireitit

Heinäveden reitti

Kuopiosta Savonlinnaan Heinävedenreittiä. Suomalaista kansallismaisemaa Kapeat, mutkaiset vesistöt Saaristoiset järvenselät Vanhat kanavat

Kuopio – Juankoski - Tahkovuori

Vuonna 2002 avautuu uusi vesireitti - Tahkon vesireitti. Reitti alkaa Kallavedeltä Kuopiosta ja päättyy Syvärinjärven Pohjois-osiin.

Heinäveden reitiltä Tuusniemelle ja Kaaviin

Yhteys Heinäveden reitiltä Juojärvelle ja edelleen Rikkaveden ja Kaavinjärven kautta Kaaviin.

Vehmersalmi – Riistavesi

Rakenteilla oleva vesireittiyhteys Suvasvedeltä Roikanveden kautta Riistavedelle ja edelleen Melaveden kautta Muuravedelle. Linkittää Heinäveden reitin ja Tahkon reitin.

Karvion kanava

Heinäveden reitillä ensimmäisenä v. 1896 valmistui Karvion kanava, joka yhdisti Suvasveden ja Kermajärven ja avasi laivareitin Kuopiosta Heinävedelle. Kanavan yhteydessä vierassatama.

Karvio camping

Mökkimajoitusta. Leirintäalue. Koskikalastusta.

Varistaipaleen kanava

Yhteys Heinäveden reitiltä Juojärvelle. Varistaipaleen nelikammioinen kanava on pudotuskorkeudeltaan (14,5 m) Suomen suurin. Vieraslaituri Kioski Infotaulu Kanavamuseo

Tahkovuori

Tahkovuori on valtakunnan eturvien hiihtokeskus ja jatkuvasti kehittyvä monipuolinen vapaa-ajankeskus. Mm. seuraavia aktiviteetteja: Laskettelu, hiihto, patikointi Moottorikelkkailu, maastopyöräily Kalastus, veneily, vesijet Tahko Golf Majoitus- ja ravintolapalveluita

Pisa

Luonnonsuojelualue. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Pisan korkein huippu kohoaa 270,6 metrin korkeuteen meren pinnasta. Vaaran korkeimmalla paikalla on näkötorni. Alueelta löytyvät myös Täyssinän rauhan 400 vuotta vanhat rajamerkit. Merkittävä nähtävyys- ja retkeilykohde.

Ohtaansalmi

Täyssinän rauha

Vuonna 1570 alkoi Ruotsi-Suomen ja Venäjän välillä sota Käkisalmen läänin omistuksesta ja Viron herruudesta. Tuusniemen alue säilyi sodan kauhulta, koska täällä ei silloin vielä ollut varsinaista asutusta. Sota kesti 25 vuotta ja rauha solmittiin Täyssinä-nimisessä kylässä Inkerinmaalla toukokuun 18. päivänä 1595. Raja tuli kulkemaan Suomenlahden pohjukasta Siitarijoen suulta Karjalan kannaksen halki puruveteen ja Juojärvessä olevaan Jäätsalon saareen ja sieltä suoraan Ohtaansalmeen.

Outokummun vanha kaivos ja kaivosmuseo

Opastetut kaivoskierrokset Kivinäyttelyt

Särkiselkä

Outokummun erä- ja luontokeskus. Virkistyskalastusalue Leirintäalue, leirikeskus Melontaretket Luontopolku

Koli

Kansallispuisto Luontokeskus Talviurheilukeskus Hotelli Koli

Valamon luostari

Valamo on Heinävedellä sijaitseva pohjoismaiden ainoa ortodoksinen munkkiluostari. Luostari on vireästi toimiva ortodoksinen kulttuurikeskus, jossa käy vuosittain yli sata-tuhatta vierailijaa. Luostari harjoittaa myös laajamittaista matkailuelinkeinoa. Luostari voi majoittaa yli 200 vierasta yhdellä kertaa hotelliin ja vierasmajoihin. Luostarissa on myös kahvila-ravintola, viinitila ja -myymälä, risteilyalus,

muistoesinemyymälä, kokous- näyttelytiloja, kirjasto, luostari-museo, konservointilaitos ja kansanopisto. Luostari on avoinna ympäri vuoden.

Lintulan luostari

Lintula on Heinävedellä sijaitseva pohjoismaiden ainoa ortodoksinen nunnaluostari. Luostarissa on kahvio, matkamuistomyymälä, majoitustiloja 25 hengelle ja opastus ryhmille. Luostari on avoinna vierailijoille kesäkuukausina.

Rauhalahti

Monipuolinen matkailukeskus kaupungin äärellä. Kylpylähotelli Leirintäalue Kesäteatteri ym.

Ritoniemi

Lomakeskus Kallaveden ja Suvasveden solmukohtassa. Vierassatama Tanssi- ja ruokaravintola Mökkimajoitusta Leirintäalue Karavaanarialue Laajat luontaiset hiekkarannat

Keretti-Golf

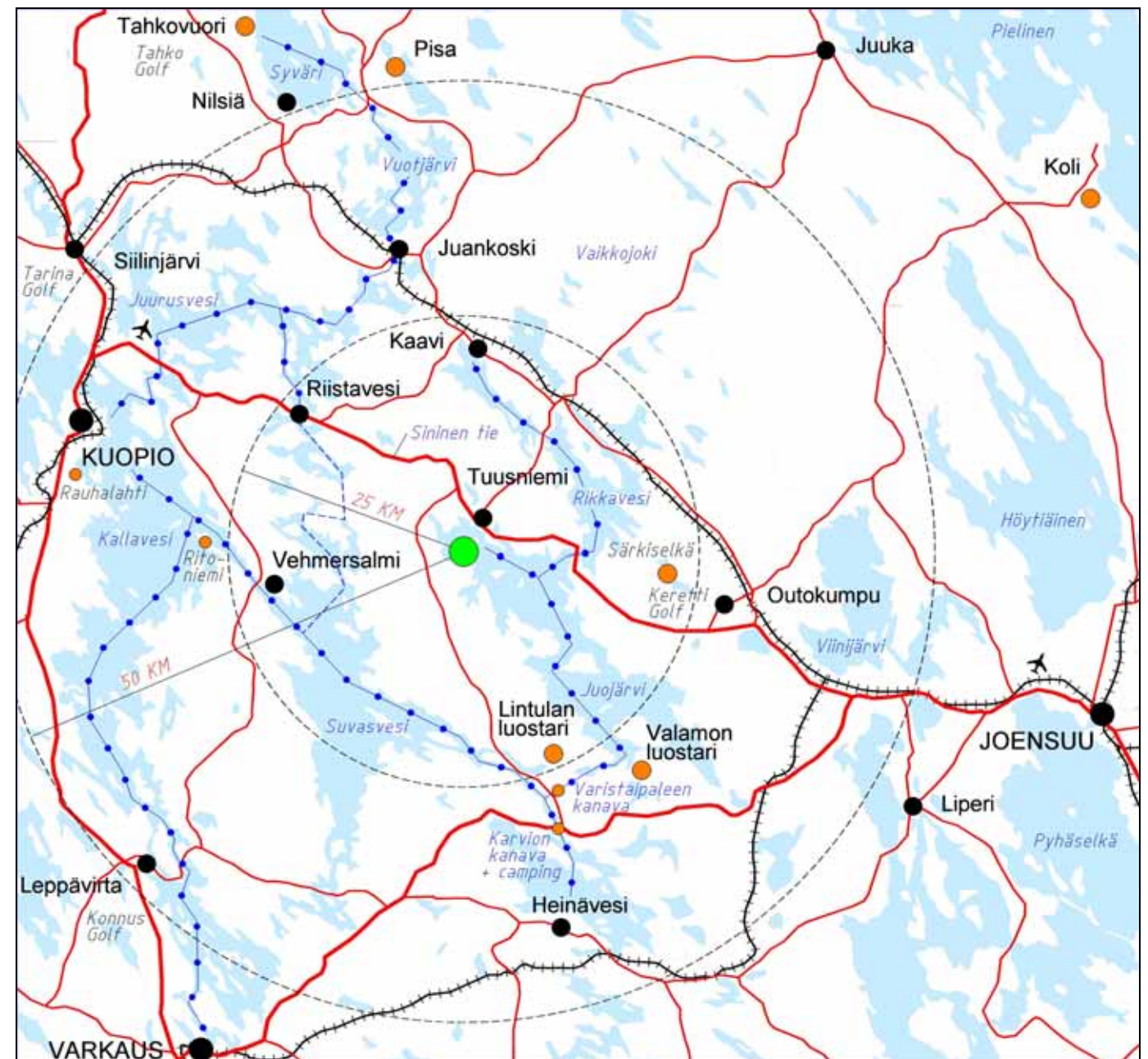
9-reikäinen kenttä entisellä Outokummun Keretin kaivos-alueella

Tarina Golf

18-reikäinen kenttä. Laajenee v. 2002 36-reikäiseksi.

Konnus-Golf

9-reikäinen kenttä.

44.10 Vaikutukset aluetalouteen

Selvityksen tarkoitus

Matkailuhankkeiden arviointiin ei ole yleisesti hyväksyttyjä kriteereitä. Matkailun taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa eräänä ongelmana on se, että matkailuhankkeiden hyödyt ovat pääosin paikallisia ja siirtymiä kotimaan matkailussa, jolloin hankkeen tuotto on siirtymää kotimaan matkailutulossa eikä lisätuloa yhteiskunnalle (Liikenne- ja viestintäministeriön väylähankkeita selvittänyt työryhmä). Keskeinen ongelma on myös se, että matkailuhankkeeseen sisältyvät resurssit ovat poissa muusta tuotannollisesta toiminnasta. Mitä siis tulisi arvioida ja miten painottaa tuloksia? Tulisiko laskelmissa huomioida esimerkiksi maapohjan eri käyttömahdollisuuksista aiheutuvia vaihtoehtoistuottoja ja –kustannuksia? Miten vertailussa arvotetaan maapohjaan liittyvät ns. aineettomat arvot jne.

Matkailun taloudellisten vaikutusten tutkimuksessa Suomessa on pääasiassa sovellettu ns. pohjoismaista mallia. Mallia sovelletaan itsenäisesti jokaisessa tutkimuskohteessa käytettävissä olevien resurssien pohjalta. Tutkimukset ovat kertaluonteisia mittauksia ja kuvauksia matkailun vaikutuksista, luonteesta ja tilasta tietynä ajankohdana ja tietyllä alueella eivätkä siten ole suoraan vertailukelpoisia keskenään. Kun alueellisissa matkailutulotutkimuksissa myös matkailuun liittyvät toimialat on määritelty tapauskohtaisesti – syynä tähän on se, että matkailuun liittyvien toimialojen määrä ja luonne vaihtelevat alueittain – voi pohjoismaiseen malliin perustuvia päätelmiä pitää vain suuntaa antavana.

Tässä selvityksessä tulkitaan alueen tarjontaelementtejä kuten vetovoimatekijöitä, sijaintia, väestöä ja palveluita. Tavoitteena on kuvata kunnan erityispiirteitä ja arvioida Puhkasaloon mahdollisesti sijoittuvan matkailukeskuksen aluetaloudellista merkitystä. Lähestymistapa on sovellus Paajasen mm. Virtain ja Espoon matkailutulotutkimuksissa käyttämästä metodista, jossa matkailutulon ajatellaan muodostuvan matkailijoihin ja matkailuyrityksiin liittyvien ja alueellisten tekijöiden funktiona. Lähdeaineistona selvityksessä on käytetty suomalaista matkailualan kirjallisuutta, Suomessa tehtyjä alueellisia matkailutulotutkimuksia ja erilaisia tilastoja. Pohjoismaisen mallin puutteista huolimatta selvi-

tyksessä on hyödynnetty myös ko. malliin perustuvaa tutkimustietoa.

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – tutkimusmenetelmistä

Matkailun taloudellisia vaikutuksia tutkittaessa voidaan käyttää useita eri menetelmiä. Menetelmien valintaan vaikuttavat tutkimuksen tavoitteet, käytettävissä olevat resurssit, aikarajoitteet sekä tutkittavan alueen koko ja talouden rakenne. Yksinkertaisin tapa kuvata matkailun vaikutuksia on verrata matkailun kanssa kosketuksessa olevien yritysten saamia matkailutuloloja, työllisyyttä, palkkoja ja voittoja vastaaviin koko kansataloutta koskeviin mittareihin kuten brutto-kansantuotteen ja työllisyyteen.

Yleensä matkailun alueellista tulovaikutusta on konkretisoitu määrittämällä paikallisen matkailutulon määrä ja rakenne. Käytetyimpiä menetelmiä ovat olleet ns. meno- ja tulomenetelmät. Näiden menetelmien pohjalta on luotu myös pohjoismaisen malli. Mallin avulla voidaan tutkia rahavirtoja, jotka liikkuvat matkailijoilta paikallisille matkailupalveluja tuottaville ja myyville elinkeinoille. Keskeisenä tavoitteena mallia sovellettaessa on matkailun kerrannaisvaikutusten eli välittömien, välillisten ja johdettujen vaikutusten selvittäminen.

Pohjoismaisessa mallissa lähtökohtana on empiirinen tutkimus matkailijoiden, matkailuyritysten sekä näihin liittyvien toimijoiden keskuudessa. Menetelmää käytettäessä tutkimusongelmaa lähestytään kahdesta näkökulmasta: toisaalta selvitetään matkailukysyntää eli matkailijoiden rahankäyttöä (menomenetelmä) ja toisaalta matkailutarjontaa eli yritysten matkailijoilta saamia tuloja (tulomenetelmä). Menomenetelmää käytettäessä saadaan tietoa matkailijoiden kulutustottumuksista. Kulutustottumukset puolestaan peilaavat kohteen tuote- ja palvelutarjonnan rakennetta. Kulujen jakaantuminen kulukohteittain vastaavasti indikoi matkailun merkitystä eri elinkeinoille.

Matkailuelinkeinon keskuudessa (tulomenetelmä) kerätystä aineistosta saa kuvan matkailun merkityksestä alueella toimiville yrityksille. Tulomenetelmä kohdistuu matkailualalla toimiviin yrityksiin (ts. yrityksiin, jotka saavat välitöntä matkailutuloa), joiden keskuudessa selvitetään yri-

tysten vastaanottaman liikevaihdon määrä ja rakenne ja ostot paikallisilta yrityksiltä. Pohjoismaisen menetelmän suurimmat puutteet liittyvät metodiikkaan, jonka soveltaminen on työlästä esimerkiksi kohderyhmän motivoitumattomuuden vuoksi ja joissakin tapauksissa mahdotonta esimerkiksi elinkeinoelämän rakenteen monimutkaisuuden vuoksi.

Pohjoismaisen mallin ohella toinen sovellettu menetelmäkokonaisuus on ollut panos-tuotos – menetelmä, joka on kansainvälisesti suosituimpia menetelmiä matkailun taloudellisten vaikutusten tutkimuksessa. Mallin rakentamista varten tutkimusalueen toimialat kootaan panos-tuototauluksi, jossa on kuvattu toimialojen väliset hyödyke- ja palveluvirrat. Nämä panos-tuotos – suhteet kertovat mitä panoksia tietty toimiala tarvitsee tuotannossaan. Mallin avulla voidaan määrittää toimialojen kokonaistuotos sekä välituote- ja peruspanosten käytön kasvu, kun siihen syötetään empiirisesti arvioitu matkailun aiheuttama lopputuotteiden kysyntä. Keskeisenä ongelmana mallissa on sen riippuvuus tutkimusalueen taloutta koskevasta tilastotiedosta.

Pohjoismaista mallia ja panos-tuotos –menetelmää on käytetty vaihdantaan osallistuvien toimijoiden, matkailijoiden ja matkailuyritysten tutkimuksessa, kun tavoitteena on ollut vaihdannan määrän, rakenteen ja seurausten selvittäminen tietyssä ajanjaksona. Näissä tarkasteluissa ei ole tavoitettu matkailun toimijoiden ja alueellisten erityispiirteiden vaikutusta matkailutulon (tai työllisyysvaikutusten) muodostumiseen. Vaihtoehtoinen lähestymistapa matkailutulotutkimuksessa perustuu ajatukseen, jonka mukaan matkailija, yritys ja alueelliset tekijät yhdessä vaikuttavat matkailun tulokertymään, ensisijaisesti välittömään matkailutuloon. Matkailijoiden kulutustottumukset matkailukohteessa riippuvat henkilökohtaisesta taustasta, tottumuksista ja mielityksistä sekä alueen tarjoamista ympäristöolosuhteista. Matkailuyritysten tarjonta puolestaan heijastaa alueellista yrittämisen traditiota, alueen matkailullisia edellytyksiä, taloudellista kehittyneisyyttä sekä havaittua kysyntää. Matkailukohde (alue) muodostaa ympäristön ja olosuhteet, joissa paikalliset ja ulkopuoliset elementit kohtaavat.

Matkailutulotutkimuksia arvioitaessa on muistettava, että niissä eivät ole mukana ns. eksterna-liteetit eli ulkoisvaikutukset, joita syntyy kun kahden talouden toimijan väliset transaktiot vaikuttavat kolmanteen osapuoleen. Positiiviset ulkoisvaikutukset aiheutuvat esimerkiksi teiden rakentamisesta, joka hyödyttää myös paikallisia ihmisiä. Samoin kohdealueen muun infrastruktuurin, kuten jätehuollon, vesihuollon, yleisen turvallisuuden jne. kehittäminen matkailijoiden houkuttelemiseksi ja palveluiden parantamiseksi koituu paikallisväestön hyödyksi. Alueelle tulee myös lisää tuloja matkailijoiden kulutuksen vuoksi sekä kiinteistöjen arvo kasvaa kysynnän kasvaessa.

Negatiiviset ulkoisvaikutukset kuten liikennemelu tai vesistön pilaantuminen voivat periaatteessa syntyä minkä tahansa taloudellisen toiminnan seurauksena. Matkailun erityispiirteistä johtuvia ulkoisvaikutuksia ovat muun muassa:

- Tietyn alueen kuormitus kasvaa, kun ihmismäärä siellä lisääntyy matkailijoiden määrän kasvaessa. Tämä vaikuttaa kielteisesti ympäristön tilaan.
- Liikenteen päästöt kasvavat, jätteiden määrä kasvaa ja matkailijat saattavat turmella ympäristöä.
- Lisäksi infrastruktuurin hoidosta aiheutuu verokustannuksia.
- Alueella myös hinnat saattavat nousta kysynnän kasvun seurauksena.
- Matkailu saattaa houkuttaa paikalle kausiluontoista työvoimaa, joka on työttömänä kauden ulkopuolella, josta taas aiheutuu kustannuksia yhteiskunnalle.

Toistaiseksi matkailutulotutkimuksissa ei ole huomioitu myöskään näitä kielteisiä ulkoisvaikutuksia.

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -malli

Matkailuelinkeino voidaan määritellä niiden toimialojen muodostamaksi kokonaisuudeksi, jotka tarjoavat tuotteita matkailijoiden käyttöön ja joihin matkailukysyntä kohdistuu. Tällaisia matkailuelinkeinon sektoreita ovat muun muassa:

- majoitus- ja ravitsemustoiminta
- liikenne
- vähittäiskauppa

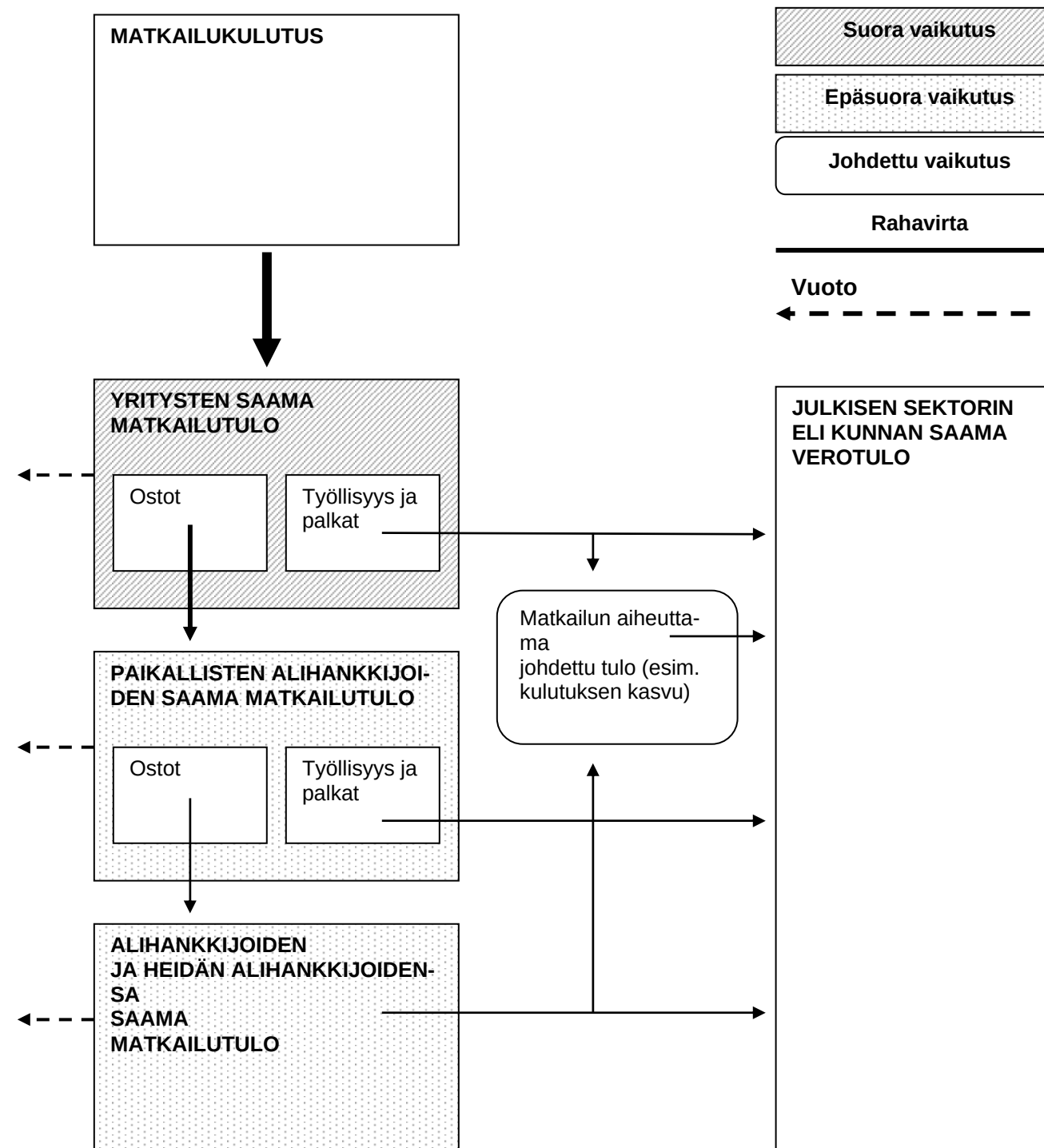
Sektoreiden sisällä toimivat yritykset puolestaan voidaan määritellä matkailuyrityksiksi tai -yhteisöiksi. Ne ovat yrityksiä ja yhteisöjä, jotka saavat taloudellisen toimintansa seurauksena tuloa matkailijoilta. Näitä matkailualalla toimivia yrityksiä ja yhteisöjä ovat esimerkiksi:

- hotellit, matkustajakodit, retkeilymajat, leirintäalueet, ravintolat, baarit, kahviot, grillit
- tavaratalot, marketit, kioskit, muut päivittäis- ja sekatarvakaupat
- urheilu- ja kalastustarvikeliikkeet
- lahja- ja matkamuistotarvikelikkeet
- matkatoimistot
- kirjastot, teatterit, galleriat, museot
- opaspalvelut, risteilyt, luontokeskukset
- henkilöautojen, matkailuvaunujen ja -autojen, veneiden vuokraus
- parturit, huoltamot, korjaamot
- muut yritykset kuten linja-autot ja taksit

Alueen ulkopuolelta tulevien matkailijoiden rahankäyttö aiheuttaa matkailuyrityksissä tuloinjektion, joka kertaantuu aluetaloudellisten kytkentöjen mukaisesti. Tutkimuksissa matkailun taloudelliset vaikutukset yleensä jaetaan välittömiin, välillisiin ja johdettuihin vaikutuksiin. Ne voidaan jakaa edelleen tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja verotulovaikutuksiin. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten muodostumista voidaan havainnollistaa seuraavasti:

Välittömät tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja verotulovaikutukset syntyvät, kun matkailijat kuluttavat alueen hyödykkeitä ja palveluja. Tulovaikutus näkyy matkailijoita palvelevissa yrityksissä liikevaihdon kasvuna. Välittömät työllisyys- ja palkkatulovaikutukset syntyvät kun työtilaisuuksien ja palkkamenojen määrä alueen yrityksissä kasvaa.

Matkailun taloudellinen vaikutus

Lähde: Paajanen (1994)

Verotulovaikutus muodostuu yritysten kasvaneesta liikevaihdosta ja lisääntyneistä palkkatuloista.

Välilliset tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja verotulovaikutukset aiheutuvat siitä, että matkailuyritykset eivät pysty itse tuottamaan kaikkia tavaroita ja palveluita, vaan ne hankkivat osan väli- tuotepanoksista muilta yrityksiltä ja toimialoilta. Näin väli- tuotepanoksia toimittavien yritysten tuotannon kasvu lisää niiden tarvitsemien väli- tuotteiden käyttöä, mikä lisää edelleen uutta väli- tuotepanosten tarvetta.

Johdetut vaikutukset syntyvät kun osa palkoista ja muista tuotannontekijöistä käytetään koulutukseen, investointeihin ja julkisen toiminnan rahoitukseen. Tutkimusten mukaan lisääntyneiden palkkatulojen aiheuttama kulutuksen kasvu lisää alueen taloudellisen toiminnan aktiivisuutta.

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset

Injektiot eli alueella tapahtuva yksityinen ja julkinen kulutus sekä hyödykkeiden ja palvelujen vienti vaikuttavat myönteisesti alueen tuloihin ja työllisyyteen. Vaikutusten voimakkuus riippuu injektioiden koosta ja vuotojen voimakkuudesta. Tutkimuksissa (Paajanen, Wall) matkailijoiden rahankäytön (tuloinjektio) suuruuteen ja aluetalouden vuotojen voimakkuuteen vaikuttavat tekijät on jaettu kolmeen ryhmään: matkailun kohde- alueeseen liittyvät tekijät, matkailukysyntään liittyvät tekijät sekä matkailutarjontaan liittyvät tekijät.

Kohdealueeseen liittyvistä tekijöistä tärkein on alueen koko. Mitä suurempi alue on kysymyksessä sitä pienemmät ovat sen vuodot ja päinvastoin. Matkailukysyntään liittyvistä tekijöistä eniten taloudellisten vaikutusten syntyy vaikuttaa matkailijoiden kulutuksen rakenne. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ovat hyvin erilaiset, jos tulovaikutus kohdistuu työvoimavaltaiselle toimialalle pääomavaltaisen sijaan.

Matkailutarjontaan liittyvistä tekijöistä merkittävin on alueen tuotantorakenne. Jos palvelujen tarjonta on runsas ja monipuolinen, alueen veto- voimaisuus lisääntyy ja matkailijat jättävät enemmän rahaa käyntinsä aikana. Monipuolisen tuotantorakenteen ansiosta myös kerrannais- vaikutukset muodostuvat suuriksi.

Aluetaloudessa tulojen vähenemisestä eli vuoto- ja aiheutuu esim. verotuksesta, hyödykkeiden ja palvelujen tuonnista muilta alueilta. Pienillä paikkakunnilla huomattava osa välituotepanoksista joudutaan todennäköisesti hankkimaan alueen ulkopuolelta. Lisäksi palkkatulovaikutukset voivat vuotaa alueen ulkopuolelle, mikäli paikkakunnalla on pulaa soveltuvasta työvoimasta. Myös matkailun aiheuttamat epäsuorat kustannukset tulisi arvioida matkailun tuottoa laskettaessa. Epäsuoria kustannuksia syntyy, jos esimerkiksi alueen luontomatkailukäyttö vahingoittaa sitä luonnonvaraa, johon matkailu perustuu. Muita tällaisia kustannuksia voivat olla matkailun kiihdyttämä inflaatio, matkailun kausiluonteisuus, matkailuun varatun maan vaihtoehtoiskustannukset sekä eri käyttäjäryhmien väliset ristiriidat. Alue voi myös kehittyä epäterveen riippuvaiseksi matkailutuloista, mikä tekee sen suojattomaksi matkailukysynnän vaihteluita vastaan.

Matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia kuntatasolla voidaan havainnollistaa mm. Petri Rinteen tutkielmalla (1998). Kuhmossa menomenetelmään perustuva matkailusta aiheutunut välitön bruttotulo oli 40,1 miljoonaa markkaa, josta luontomatkailun osuus oli noin puolet eli 20,5 miljoonaa markkaa. Tutkielmasta käy lisäksi ilmi, että luontomatkailun ja muun matkailun luoma tuloinjektio kohdentuu eri tavoin. Muuhun matkailuun verrattuna luontomatkailu synnytti tehottomammin välittömiä vaikutuksia ja tehokkaammin kerrannaisvaikutuksia. Keskeinen havainto oli myös varsinaisen luontomatkailuyrittäjyyden edullisuus aluetalouden kannalta. Aluetalous pystyy sitomaan luontomatkailijoiden rahankäytöstä suuren osan. Tämä johtuu siitä, että pienet luontomatkailuun erikoistuneet yritykset ovat usein paikallisten omistamia ja hoitamia ja paikallisten tuotteiden osuus näiden yritysten tuotannossa ja tarjonnassa on suuri.

Matkailutulon jakaantumista voidaan havainnollistaa Savonlinnassa 1999 tehdyllä tutkimuksella. Matkailijoiden Savonlinnan seudulle tuomista välittömistä matkailutuloista suurimman osuuden saivat kauppa ja majoitus- ja ravitsemustoiminta; kumpikin sai noin kolmasosan. Seuraavina olivat ohjelmapalvelut (n. 14 %) ja huoltamot (5 %). Välilliset tulot eli matkailun ostot muilta toimialoilta olivat noin kuudesosa välittömistä tuloista. Savonlinnassa matkailu työllistää eniten majoitus- ja ravitsemusalan työntekijöitä.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa todetaan, että matkailun kyky työllistää ja tasata alueellisia kehityseroja ei ole oletun kaltainen. Matkailijamäärien ja matkailutulojen kasvu ei näy suoraviivaisesti työllisyyden kasvuna. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia selvittäneiden tutkimusten perusteella (Hemmi, Vuoristo) on kuitenkin pääteltävissä ainakin, että:

- Matkailutulot ovat yleensä kohtalaisia, jopa suurehkoja.
- Vähittäiskaupan osuus matkailutulosta on yllättävän suuri (30 – 50 %).
- Kerrannaisvaikutus tuo useissa tapauksissa merkittävän lisän välittömään matkailutuloon, joskin kertoimen suuruus riippuu alueen talouselämän rakenteesta ja monipuolisuudesta. Vahvassa kunnassa tai yleensä monipuolisella alueella alkuperäiset matkailutulot saattavat jopa kaksinkertaistua.
- Matkailun kerroinvaikutus kohdistuu eri tavoin eri toimialoille. Esimerkiksi bensiniin ostoon käytetyt rahat ajautuvat suhteellisesti enemmän alueen ulkopuolelle kuin tavara- ja talo-ostokset tai majoitusmarkat.
- Matkailijoiden käyttämät rahamäärät vaihtelevat selvästi matkailijatyypeittäin (sekä per capita että per ryhmä). Esimerkiksi kongressivieraat käyttivät vuonna 1998 rahaa noin 1230 markkaa vuorokaudessa kun matkailussa keskimäärin käytettiin rahaa 433 markkaa vuorokaudessa. Vastaavasti hotellien liikematkailijat jättävät rahaa alueelle tuntuvasti enemmän kuin leirintämatkailijat.

Kunta saa matkailusta verotuloja sekä yritysten että niiden työntekijöiden kautta. Matkailun kunnallistaloudellista merkitystä arvioitaessa on kuitenkin huomioitava kunnan matkailuun uhraamat varat. Alueen matkailun kehittäminen edellyttää investointeja markkinointiin, julkisiin palveluihin ja infrastruktuurin kehittämiseen. Näitä menoja syntyy mm. tiestön ja muun infrastruktuurin rakentamisesta ja ylläpidosta sekä ympäristöhoidosta.

Tiivistäen voidaan todeta, että matkailulla on monenlaisia taloudellisia vaikutuksia. Ahon (1997) mukaan matkailusta aiheutuvia myönteisiä taloudellisia vaikutuksia ovat:

- Uudet työpaikat ja tätä kautta kasvavat palkkatulot. Tämä on yleisin syy siihen, että matkailuun luotetaan alueellisissa kehittämissuunnitelmissa. Matkailu on työvoimavaltainen ala ja se työllistää myös vähän koulutettua väestöä.
- Kasvava liikevaihto ja kannattavuus liiketoiminnassa. Matkailulla on niin suoria kuin välillisiäkin myönteisiä vaikutuksia talouteen.
- Suppeaa väestöpohjaa tukeva kysynnän lisä sekä palvelusten määrän ja saatavuuden turvaaminen tätä kautta. Kun väestö alueella vähenee, vähenevät myös palvelut. Tämä puolestaan aiheuttaa taas väestön vähenemistä. Matkailu voi luoda kysyntää, joka pysäyttää tämän noidankehän.
- Kuihtumassa olevien perinteisten tuotantomuotojen ja kulttuuri- ja luontoympäristön arvon nousu. Matkailu antaa näille tekijöille taloudellista arvoa. Usein voidaan matkailun avulla myös löytää niitä omia vahvuuksia, joita ei aikaisemmin ole ajateltukaan.
- Työmarkkinoiden ja elinkeinorakenteen monipuolistuminen. Maaseudulla elinkeinorakenne on usein maatalouteen painottunutta. Nykyiset suuntaukset ovat kuitenkin olleet tuotantotuella kielteisiä, joten matkailu voisi monipuolistaa elinkeinorakennetta.
- Matkailun aikaansaamiin uusiin ulkopuolisiin tulovirtoihin liittyvät vahvat kerrannaisvaikutukset. Matkailun tulot jakaantuvat useiden toimijoiden kesken. Nämä tulot moni käyttää heti uudestaan.
- Uusien yrittäjien tulo alueelle ja aluetalouden piristyminen tätä kautta. Monet talousteoreetikot pitävät tätä talouden kehitykselle erittäin arvokkaana.
- Uusien tuotantoideoiden ja matkailijoiden myötä tapahtuva aluetalouden modernisaatio. Matkailuyrittäjät ja matkailijat ovat jatkuvasti välittömässä vuorovaikutuksessa keskenään. Uusia ajatuksia syntyy ja uusia innovaatioita otetaan käyttöön. Tämä kaikki edistää talouden rakenteiden uudistumista ja on esimerkkinä muille aloille.
- Alueen ja sen tuotteiden tunnettuuden lisääntyminen. Matkailijoiden saaminen alueelle edellyttää julkisuutta. Tässä markkinointi, julkinen tiedonvälitys ja muiden matkailijoiden välittämä sana ovat tärkeitä. Kun alue tulee matkailijoille tutuksi, vaikuttaa tun-

nettuuden lisääntyminen positiivisesti myös muihin aloihin.

Matkailun aiheuttamia kielteisiä taloudellisia vaikutuksia ovat:

- Matkailun joissakin tapauksissa aiheuttama liian nopea tuotantorakenteiden muutos. Maatalous voi rappeutua väestön siirtyessä nopeasti matkailualalle.
- Muita elinkeinoja haittaava kilpailu työvoimasta. Ongelma koskee lähinnä yrittäjä potentiaalia. Rahoittajat voivat sijoittaa matkailuun muiden alojen kustannuksella.
- Työvoiman ja raaka-aineiden hintojen nousu alueella. Esimerkiksi hotellirakentaminen nostaa maan hintaa.
- Suuret kausivaihtelut matkailuelinkeinossa. Vaikeuttaa toimeentulon saamista pelkäämään matkailusta. Työvoiman kausiluontoinen siirtyminen toisaalle.
- Uudentyyppisten riskitekijöiden ilmaantuminen. Matkailu on altis häiriöille, matkailullinen imago voi olla haittana muiden elinkeinojen kehittämiselle.

Matkailu on joka tapauksessa ala, joka tuo tuloja paikkakunnalle. Nämä tulot jäävät tavallaan kasvamaan korkoa eli saavat aikaan palkkatuloja, kulutusta, verotuloja jne. Matkailutulon perusteella ei kuitenkaan tiedetä kuinka hyvin matkailuun sijoitetut rahat saadaan takaisin. Tutkimusten perusteella voidaan esimerkiksi todeta, että kuntien saama matkailuverotulo on suurempi kuin niiden välittömät uhraukset matkailuun. Tämä matkailuverotulo muodostuu yrityksiin matkailun vuoksi palkattujen henkilöverotuloista, matkailuyritysten maksamista veroista sekä kiinteistöveroina hoteleista, vapaa-ajan asunnoista yms. kiinteistöistä.

Johtopäätöksiä

Alueella muodostuvan matkailutulon tutkimuksessa voidaan käyttää useita eri menetelmiä. Yksinkertaisin tapa verrata matkailun kanssa tekemisissä olevien yritysten saamia matkailutuloja koko kansantaloutta koskeviin yleisiin taloudellisiin mittareihin antaa hyvin epätarkan kuvan vaikutuksista. Tarkempia tuloksia saadaan käytettäessä meno- ja tulomenetelmiä kuten

pohjoismaista mallia ja panos-tuotos –menetelmää, joka on näistä menetelmistä tarkin.

Meno- ja tulomenetelmien avulla voidaan tutkia matkailuvaihdantaan osallistuvia toimijoita: matkailijoita ja matkailuyrityksiä. Siihen miten suureksi matkailutulo alueella muodostuu vaikuttavat kuitenkin sekä toimijat ja heidän erityispiirteensä että alueelliset erityispiirteet. Tässä osiossa sovelletaan Paajasen kehittämää ja käyttämää lähestymistapaa. Matkailukeskus-hankkeen seurauksena muodostuvaa matkailutuloa selitetään kunnan matkailukysyntää, erityispiirteitä ja matkailutarjontaa kuvaavien determinanttien avulla.

Matkailukysyntää selittäessä determinanttina käytetään alueen vetovoimaa, jota arvioidaan sekä ydinvetovoiman että kehysvetovoiman osalta. Alueen erityispiirteitä kuvaavia determinantteja selvityksessä ovat kohteen sijainti, väestö ja elinkeinorakenne. Matkailutarjontaan liittyvien determinanttien asemasta selvityksessä kuvataan alueen matkailutarjontaa. Kuvaus perustuu Tuusniemen matkailun nykytila –raporttiin ja Valto Holopaiselta saatuun aineistoon. Huomattakoon, että lähestymistapaan ei sisälly matkailun ulkoisten tekijöiden tarkastelua. Ulkoisilla tekijöillä tarkoitetaan mm. väestö-, yhteiskunta- ja taloustrendejä, poliittisia ja juridisia muutoksia.

Käytettävissä olleen aineiston perusteella ei voida arvioida matkailutarjontaan liittyviä determinantteja, tuotteiden erikoistumista, tuotekehitystä ja alueellista omavaraisuutta. Käytettävissä olleen aineiston puutteiden vuoksi selvityksessä ei ole arvioitu myöskään muita matkailukysyntää konkretisoivia determinantteja kuten matkailutakamaan (alue, josta matkailijat ovat lähtöisin) rakennetta, mahdollisten matkailijoiden määrää ja kulutustottumuksia.

Tarkastellaan aluksi alueen vetovoimatekijöitä ja vetovoimaisuutta. Vetovoimatekijät ovat niitä asioita tai ominaisuuksia, joista matkakohteiden vetovoimaisuus muodostuu. Vetovoimatekijät voivat olla luonto ja maisema, ilmasto, paikallinen kulttuuri, harrastusmahdollisuudet, hintataso, saavutettavuus jne. (Järviluoma). Matkailukohteen vetovoimaisuus voidaan jakaa ydin- ja kehysvetovoimaisuuteen. Ydinvetovoimaisuudella tarkoitetaan matkailukohteen keskeisimpiä

ominaisuuksia, jotka näkyvät kohteesta muodostuvissa mielikuvissa. Ahon mukaan ydinvetovoimaisuuden päätyyppejä ovat:

- luonnon piirteet
- historialliset kohteet
- elävä kansankulttuuri
- korkeakulttuurin pysyvät esilläolot
- festivaalit ja muut kiinnostavat teematapahumat
- erikoispalvelut, esimerkiksi kylpylät ja urheilun erityispuitteet
- tilaisuus oppimiseen ja itsensä kehittämiseen
- työtehtävien hoitoa palvelevat mahdollisuudet

Kehysvetovoimaisuus muodostuu erilaisista palveluista, joilla toisaalta helpotetaan matkailijoiden käyntiä kohteessa ja tuodaan kohteen ydinvetovoimaisuutta esille (Aho, 1994). Näitä palveluita ovat esimerkiksi hotellit, autojen pakoitustilat, kulkuyhteydet ja alueen yleinen infrastruktuuri.

Tunnetuimmasta suomalaisesta matkailun aluerakennetta ja samalla alueellista vetovoimaa ja palveluita luotaavasta tutkimuksesta (1991) käy ilmi, että Tuusniemen merkittävin vetovoimatekijä on luonnonvetovoima; luonnonvetovoiman perusteella kunta sijoittui luokkaan II. Majotus-, ravitsemis- ja liikennepalveluiden osalta alue sijoitettiin luokkaan III. Tutkimuksessa alueen kulttuurivetovoima ja –palvelut sekä ohjelma- ja tapahtumapalvelut on sijoitettu luokkaan IV. Tutkimuksen tuloksia tulee tulkita siten, että I luokkaan kuuluvissa kunnissa ko. vetovoiman on arvioitu olevan suurin ja IV luokan kunnissa pienin.

Kunnan luonnonvetovoiman, jota tavallisesti pidetään matkailun keskeisenä ydinvetovoimana, voidaan arvioida säilyneen. Oma ongelmansa on se, että kunnassa ei toistaiseksi ole selkeää alueen luonnonpiirteisiin perustuvaa ydinvetovoimatekijää kuten Tahkorinteitä Tahkolla tai muita keskeisiä ydinvetovoimaisuuden päätyyppejä Hojo Hojoa lukuun ottamatta. Matkailukuntana Tuusniemellä on kuitenkin mahdollisuuksia. Menestys riippuu siitä löydetäänkö alueen ydinvetovoima tai onnistutaanko alueelle luomaan uusia ehkä keinotekoisia matkailuattraktioita kuten matkailukeskus parhaimmillaan voisi olla.

Menestykseen tarvitaan myös kehysvetovoimaa. On tärkeää tunnistaa osatekijät, joista matkailualueen tai –kohteen kehysvetovoima muodostuu. Tiet, nähtävyydet, satamapalvelut, retkisatamat, retkipaikat, vesillelaskupaikat, leirintäalueet, matkailuyritykset, marjatilat, infopisteet, esitteet jne. ovat matkailutuotannossa välttämättömiä kehysvetovoimaa. Toimijoiden tehtävä on ratkaista miten kehysvetovoimaa kehitetään. Selvää on se, että hankkeella, joka kohdistuu yksittäiseen osatekijään, vahvistetaan samalla alueen kehysvetovoimaa.

Tarkastellaan seuraavaksi alueen erityispiirteitä kuvaavia determinantteja. Matkailumaantieteessä ajatellaan yleisesti, että kannattavuus on sijainnin funktio. Tästä voidaan päätellä, että matkailuyrityksen tai –keskuksen saama matkailutulo voidaan ennustaa epäsuorasti tutkimalla niiden sijaintia. Smith on esittänyt seuraavia menetelmiä matkailuyritysten ja –keskusten sijainnin tutkimiseen: tarkistuslistametodi, analogiametodi, residuaalianalyysi ja induktiivinen päättely. Erityisesti matkailijavirtoja ja –määriä voidaan ennustaa mm. regressioanalyysillä ja gravitaatiomallilla sekä todennäköisyysmetodilla ja delfimenetelmällä. Millainen sitten on Tuusniemen ja mahdollisen matkailukeskuksen sijainti?

Tuusniemi sijaitsee Järvi-Suomessa, joka on yöpymismäärien perusteella Lapin, Koillismaan ja Raja-Karjalan ohella Suomen vetovoimaisinta matkailualueita. Alue on myös lähellä Kuopiota, johon sieltä on vajaan tunnin ajomatka. Kuopio puolestaan on yksi Järvi-Suomen vetovoimaisimmista kaupungeista ja koko Suomen vilkkaimpia matkailupaikkakuntia. Tuusniemeltä on lisäksi lyhyt matka Tahkolle, jonka vaikutuspiirissä 200 kilometrin säteellä asuu noin 700.000 ihmistä. Kuopion ja Tahkon lisäksi alue on lähellä Raja-Karjalan ja Kainuun vetovoimaisia matkailualueita, Kolia ja Vuokattia. Kulttuurivetovoimaa alueella on ortodoksisen perinteen ansiosta.

Lyhyehkö etäisyys suurista markkinoista, lähellä sijaitsevat lentokentät, hyvät tiet ja vesireitit merkitsevät hyvää saavutettavuutta. Tienvarsisijainti ja sijainti vetovoimaisten kohteitten tai taajamien läheisyydessä ei kuitenkaan välttämättä tuo taloudellista menestystä. Vähittäiskauppaliikkeitä, huoltoasemille, kahviloille ja lomakylille tällainen sijainti voi olla ongelmallinen. Tämä on havaittu

Rovaniemen ja Sodankylän välisellä matkailijoiden vilkkaasti liikennöimällä tieosuudella, jossa edellä mainittuja yrityksiä on joutunut vararikoon tai vaihtanut omistajaa.

Ensivaikutelman perusteella Tuusniemen ja matkailukeskuksen sijainti on ongelmallinen, ellei hankkeen kautta tavoiteta oikeaa matkailijasegmenttiä (tässä tilanteessa sijainti muuttuu vahvuudeksi). On mahdollista, että tuusniemäläiset yritykset saisivat vain vähän matkailutuloa Kuopiossa ja Nilsissä yöpyviltä matkailijoilta. Perusteellisempi matkailukeskuksen sijainnin ja alueen matkailijavirtojen ja –määrien tutkiminen voisi vähentää riskiä, joka hankkeesta sekä kunnalle että yrittäjille aiheutuu.

Millaisia päätelmiä alueen väestöstä ja elinkeinoista voi tehdä? Vuoden 2001 lopussa kunnan väkiluku oli 3171 henkeä. Monille Pohjois-Savon kunnille tyypilliseen tapaan Tuusniemi on ollut väestömäärältään vähenevä kunta koko tarkastelujakson (1981 - 2001) aikana. Tarkastelujakson ensimmäisellä puoliskolla väestönmuutos oli 592 henkeä. Jälkimmäisellä puoliskolla väestön väheneminen hidastui siten, että vuosina 1992 – 2001 Tuusniemen väestö väheni 414 hengellä. Viime vuosina (1999 – 2001) kunnan väestömäärä on vuosittain vähentynyt keskimäärin 50 hengellä. Väestömäärä on vähentynyt sekä kuolleisuuden että muuttotappioiden vaikutuksesta.

Tuusniemen erityispiirteenä on se, että väestö on keskimääräistä vanhempaa. Vuonna 2000 eläkkeensaajien osuus koko Tuusniemen väestöstä oli 38,1 %, kun samaan aikaan eläkkeensaajien osuus koko maassa oli 23,8 % ja Pohjois-Savossa 27,5 %. Pohjois-Savossa vain Rautavaaralla (40,1 %) ja Vesannolla (38,3 %) eläkkeensaajien osuus koko kunnan väestöstä oli suurempi kuin Tuusniemellä.

Väestön väheneminen on osittain seurausta siitä, että alueella ei ole riittävästi toimeentulomahdollisuuksia. Toteutuessaan matkailukeskus olisi merkittävä työllistäjä ja sitä kautta tarjoaisi toimeentulomahdollisuuksia. Pääsyyinä työllistämiseen on suuri henkilökohtaisen palvelun tarve; työpaikkoja syntyy matkailukeskuksessa tarjottaviin erilaisiin palveluihin. Oma ongelmansa kuitenkin on missä määrin keskukselta aiheutuva työvoiman kysyntä kohdistuisi alueen väestöön. On huomattava, että merkittävä osa alueen vä-

estöstä on eläkeläisiä, joihin työvoiman kysyntä ei kohdistu.

Matkailukeskuksen tarjoamia toimeentulomahdollisuuksia arvioitaessa on muistettava, että matkailusektorin palkat ovat alhaisemmat kuin muilla sektoreilla. Tämä johtuu siitä, että moniin työtehtäviin ei matkailusektorilla vaadita koulutusta. Huomattakoon myös, että matkailun tarjoamat työpaikat ovat usein osa-aikaisia ja tilapäisiä. Lisäksi matkailun kausiluonteisuuden seurauksena yleensä syntyy kahdet työmarkkinat. Toiset työmarkkinat vakituksille ympärivuotisille työntekijöille ja toiset sesonkihuippujen aikaisille työntekijöille. Kausiluonteisuus ei vaikuta ainoastaan matkailukeskuksessa syntyviin työpaikkoihin vaan myös epäsuorasti alueen matkailuelinkeinon piirissä oleviin työpaikkoihin.

Elinkeinojen osalta voidaan todeta, että kaivostoiminnan loppuminen ja maatalouden rakenneuudistus ovat vieneet alueelta työpaikkoja. Rajuinta työpaikkojen väheneminen on ollut alkutuotannossa. Kun Tuusniemellä vuonna 1995 alkutuotannossa työskenteli 308 henkeä, vuonna 2000 jäljellä oli 209 työpaikkaa. Alkutuotannon työpaikoista katosi siis lähes kolmannes vuosina 1995 – 2000. Myös jalostuksessa työpaikat vähenivät 102:sta 90:een.

Samalla ajanjaksolla yksityisten palvelujen työpaikkojen määrä kasvoi yli viidenneksellä 233:sta 299:ään. Huomattakoon kuitenkin, että Tilastokeskuksen tilastoissa yksityisiin palveluihin sisältyvät ne yritykset, joiden toimiala on tuntematon. Tuusniemellä toimiala tuntematon -ryhmään kuuluvissa yrityksissä oli 65 työpaikkaa vuonna 2000 (ennakkotieto). Myös julkisten palvelujen ryhmään kuuluvien työpaikkojen määrä alueella kasvoi. Vuonna 1995 julkisten palveluiden piirissä työskenteli 263 henkeä. Viisi vuotta myöhemmin julkiset palvelut työllistivät 282 henkeä. Yhteensä eri toimipaikoissa oli 881 työpaikkaa (v.2000-ennakkotieto). Toimipaikkoja eri toimialoilla (2001) oli puolestaan seuraavasti:

• Maatalous, riistatalous ja metsätalous	21
• Kalatalous	3
• Mineraalien kaivu	2
• Teollisuus	23
• Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1
• Rakentaminen	17

• Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ym. korjaus	24
• Majoitus- ja ravitsemustoiminta	20
• Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	20
• Kiinteistö-, vuokraus-, tutkimus- ja liike-elämän palvelut	10
• Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	12
• Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	14

Tilastokeskuksen tilastoista käy lisäksi ilmi, että vuonna 2000 kaksi kolmasosaa tuusniemeläisistä sai elantonsa palveluista ja noin joka kymmenes teollisuudesta. Vajaa neljännes sai vielä elantonsa maa- ja metsätaloudesta. Lyhyen aikavälin (3 – 5 vuotta) aluekehityksen kannalta merkittävää on se, että alkutuotannon ja julkisten palveluiden piirissä työpaikkojen ei oleteta kasvavan. Todennäköisempää on että alkutuotannosta vapautuu edelleen työvoimaa ja julkisten palveluiden piirissä työpaikkojen määrä säilyy enintään nykyisellä tasolla.

Se, miten matkailutulot jakaantuvat eri toimialojen kesken riippuu kunnan matkailullisesta luonteesta ja sen mukaisesta matkailijarakenteesta. Tuusniemellä matkailutulot oletettavasti jakaantuvat lähinnä kuten Virroilla (tyypillinen maaseutukunta Järvi-Suomessa) jossa johdossa olivat elintarvike- ja sekatarvikauppa (noin 27 %), huoltamo- ja kuljetustoiminta (21 %) sekä ravitsemistoiminta Alko mukaan lukien (lähes 20 %). Mikäli alueelle syntyy matkailukeskittymä, voidaan olettaa, että hyötyjiä ovat ainakin majoitus- ja ravitsemistoiminta ja erilaiset palvelut kuten ohjelmapalvelut.

Tarkastellaan vielä alueen palvelutarjontaa. Tuusniemi on perinteisesti mielletty tienvarsi-paikkakunnaksi. Nykyisin matkailutarjontaa hallitsee ja profiloi Viihdekeskus Hojo Hojo. Tuusniemen matkailun nykytila ja tavoitteet –raportin perusteella alue edelleen mielletään tienvarsi-paikkakunnaksi, jossa ei ole riittävästi vetovoimaa ja palveluita varsinkaan pitempiä aikaista pysähtymistä varten. Matkailijoiden mielikuva on kuitenkin alkanut muuttua Viihdekeskus Hojo Hojon ranta-alueen ja mm. satamapalveluiden kehittämisen myötä.

Alueen palvelut ja työpaikat ovat keskittyneet kirkonkylälle. Tämä koskee myös hotellihuoneita. Hojo Hojossa on 9 hotellihuonetta, 21 aittamökkiä ja karavaanarialue. Muutoin majoitustarjonta (aittamajoitukset, leirintämökit, rantamökit ja huonemajoitus) on hajallaan kunnan alueella. Majoitustarjonnan keskeisenä ongelmana pidetään sitä, että alueella ei ole riittävästi hotellitasoista majoitusta. Hotellitasoisen majoituksen puute voidaan selittää seuraavasti: majoituskysyntä vetovoimakohteiden (Kuopio, Nilsia, Koli) lähellä on mahdollisten yrittäjien mielestä liian vähäistä.

Yksityinen palvelutarjonta on pienten yksittäisten yritysten varassa ja perustuu paljolti vapaa-ajan-asukkaiden ja loma-asukkaiden tuomaan osto-voimaan. Vapaa-ajanasukkaat ja loma-asukkaat käyttävät vähittäiskaupan ja muiden palveluelinkeinojen tuotteita sekä työllistävät paikallisia rakentajia, käsityöläisiä, korjaajia ja muita palveluelinkeinojen harjoittajia. Tutkimusten perusteella tiedetään loma-asukkaiden tuovan kuntiin vuotuisesta ostovoimastaan noin kuukauden kuluksen verran. Selkeimmin ostovoima siirtyy päivittäistavarakaupassa, jossa siirtymä on lähes suoraan verrannollinen paikkakunnalla vietettyyn aikaan. Koska kunnassa vuonna 2000 oli 1610 asunnon lisäksi 1196 kesämökkiä, voidaan arvioida, että vapaa-ajanasukkaiden ja loma-asukkaiden tuoma ostovoiman lisäys ja merkitys olemassa olevien palvelujen ylläpitäjänä on huomattava.

Julkisella sektorilla tuotettuja palveluita ovat mm. päivähoito ja vanhustenhuolto, lukio, kansalaisopisto, kirjasto, yhdyskuntatekniset palvelut, ympäristöpalvelut, pelastustoimi sekä hallinto. Kunnassa on lisäksi kehittämissyhtiö Tuusniemen Teollisuus Oy, joka auttaa mm. yritysten perustamisessa, erityisrahoituksessa ja avustusten hakemisessa. Seutukunnallisia kehityspalveluita Koillis-Savossa hoitaa Koillis-Savon Kehitys Oy, jonka hallituksen muodostavat kuntajohtajat.

Vuonna 2001 keskeisiä investointeja kunnassa olivat yläasteen peruskorjaus ja palvelukeskuksen saneeraus. Mittavista investoinneista huolimatta kunnan maksuvalmius on hyvä. Vuoden 2001 tilinpäätös oli arvioitua parempi toimintatuottojen odotettua paremman kertymän, toimintakulujen alittumisen ja verotulojen kasvun ansiosta. Tilikauden vuosikate oli 1933 markkaa

asukasta kohti ja omavaraisuus 80,1 prosenttia. Kokonaisuudessaan voidaan Tuusniemellä kunnallistalouden voimavarat arvioida hyviksi. Tätä tukee myös Kunnallistalouden voimavarojen erot Pohjois-Savossa –selvitys. Vuonna 2000 Tuusniemen kuntatalous arvioitiin toiseksi vahvimaksi Pohjois-Savossa. Vahva kuntatalous mahdollistaa palveluiden kehittämisen ja mm. riskinoton esimerkiksi yritystoiminnan edistämiseksi.

Strategisia valintoja tehtäessä on kuitenkin muistettava, että Pohjois-Savossa vuonna 2000 tehdyssä selvityksessä, jossa kuvattiin Pohjois-Savon kuntien välisiä kehittyneisyyseroja, Tuusniemi sijoitettiin heikoimpaan neljännekseen. Alueellisen kehittyneisyyden osoittimina tässä selvityksessä olivat työttömyysaste, veroäyrit / asukas, asumistaso, työkyvyttömyyseläkkeen saajien osuus, tilakoko, teollisuusaste, väestönmuutos, syntyvyys ja muuttoero.

Todettakoon lopuksi, että matkailukeskus aikaansaa alueella taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia. Jos arvioidaan matkailuhankkeen taloudellisia vaikutuksia, voidaan esimerkiksi todeta, että hankkeen hyödyt ovat paikallisia, jolloin ne samalla ovat siirtymiä kotimaan matkailutulossa. Toiseksi hankkeen hyödyt ovat lisätuloa yhteiskunnalle, jota syntyy jos hankkeen seurauksena alueelle saadaan joko ulkomaalaisia matkailijoita tai ulkomaista rahoitusta. Kolmanneksi on huomattava, että hankkeeseen sisältyvät resurssit ovat poissa muusta tuotannollisesta toiminnasta.

Elinkeinopolitiikan näkökulmasta matkailun valinta erääksi painopistealueeksi voidaan perustella. Matkailu on kasvavan kysynnän aloja tuotanto-palveluiden (ml. koulutus, konsultointi, tutkimus ja markkinointipalvelut), tietojenkäsittelypalveluiden, tietotekniikan ja telematiikan kehitystyön, ympäristöhuollon ja yleisemmin ns. ekologiseen modernisaatioon liittyvän kehitystyön, vapaa-ajanpalveluiden sekä terveydenhoito- ja yleisemmin terveellisyysmarkkinoiden ohella (Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä, Suomalaisia kaupunkeja ja kaupunkiseutuja, 1998). Itse asiassa matkailua pidetään yleisesti nopeimmin kasvavana tuotannon alana. On siis tehtävä strateginen päätös siitä, mitä elinkeinoja halutaan kehittää.

5 OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

51 OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

Osayleiskaavan asema rakentamista ohjaavien säännösten hierarkiassa on kaavan käsittelyasteesta riippuen seuraava:

1. Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset
2. Rakennusasetuksen säädökset
3. Detaljikaavat (asema- ja ranta-asemakaavat)
4. Oikeusvaikutteinen yleiskaava (v. 2000 alusta)
5. Rakennusjärjestys
6. Vahvistettu seutukaava
7. Oikeusvaikutukseton yleiskaava
8. Muut suunnitelmat

Rakennusjärjestyksen määräykset jäävät voimaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella mikäli ne eivät ole ristiriidassa yleiskaavamääräysten kanssa, jolloin yleiskaavamääräykset ohittavat rakennusjärjestyksen.

Juojärvi – Pajuharju – Pahkasalo ympäristön osayleiskaava on laadittu siten, että rakentaminen osayleiskaavan mukaisilla rakennuspaikoilla voidaan toteuttaa suoraan osayleiskaavan pohjalta. Sijainniltaan osayleiskaavan rakennuspaikat ovat likimääräisiä. Rakennuspaikan tarkka sijainti määritellään viimeistään rakennuslupaa haettaessa.

Osayleiskaava tullaan hyväksymään kunnanvaltuustossa oikeusvaikutteisena yleiskaavana.

Uuden luonnonsuojelulain (1.1.1997) myötä tuli muutoksia myös mm. rakennuslakiin, johon otettiin mm. myös rantavyöhykettä koskeva uusi rakentamisrajoitus. Rantarakentamista koskeva säännös sisällytettiin rakennuslain 6a §:ään.

Vanhan rakennuslain 6a §:n mukaan vesistön (vesistön määritelmä on sama kuin vesilain 1 luvun 1§:n 2 momentissa) rantavyöhykkeelle ei pääsääntöisesti saa ilman vahvistettua yleiskaavaa tai rakennuskaavaa tai rantakaavaa tai alueellisen ympäristökeskuksen myöntämää poikkeuslupaa, rakentaa uudisrakennusta (paitsi maa- ja metsätalouden tai kalatalouden harjoittamisen tarpeisiin liittyvää, maanpuolustuksen tai rajavalvonnan taikka merenkulun tarpeisiin liittyvää tai ennen 1.1.1997 olevaan asuinrakennukseen liittyvän saunarakennuksen rakentamista). Rajoitus koskee kaikkia uudisrakennuksia, vaikka niiden rakentaminen ei vaatisikaan rakennuslupaa.

Vain sellainen yleiskaava, joka on laadittu riittävän yksityiskohtaiseksi niin, että rakentaminen on selvitetty ja osoitettu tilakohtaisesti ja niin että rakentamattomaksi jäävien ranta-alueiden säilyminen rakentamattomana on turvattu syrjäyttää rantarakentamisrajoituksen. Rantaosayleiskaavaan on sisällytettävä määräys, jossa todetaan, että rakennusluvut osayleiskaavan mukaisille rantarakennuspaikoille voidaan myöntää ilman detaljikaavaa..

Rantavyöhykettä ei ole laissa yksiselitteisesti määritetty. Rantavyöhykkeen laajuus jää tapauskohtaisesti ratkaistavaksi luonto-olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Rantavyöhykkeenä on pidettävä aluetta, johon vesistön vaikutus ulottuu, ottaen huomioon maaston muodot ja muut ympäristölliset tekijät.

52 ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS

Yleiskaavan tulee sisältää pääpiirteet alueen käyttämisestä eri tarkoituksiin, kuten asumiseen, elinkeinotoimintaan, virkistykseen sekä liikennettä, vesihuoltoa ja muita yleisiä tarpeita varten.

Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavoja sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Matkailupalvelujen alueilla Pahkasalossa ja Tuusmäen ympäristössä edellytetään osayleiskaavan toteuttamiseksi yksityiskohtaista asemakaavaa.

Osayleiskaavassa on yksiselitteisesti määriteltä rantavyöhykkeelle sijoittuvien rakennuspaikkojen enimmäismäärä. Sijainniltaan osayleiskaavan rakentamispaikat ovat likimääräisiä. Rakennuspaikan tarkka sijainti määritellään rakennuslupaa haettaessa.

Maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla rantavyöhykkeen taustoilla rakentaminen toteutetaan haja-asutusrakentamisperiaatteiden mukaisesti.

Yleiskaava selkiyttää suojelu- ja virkistysalueiden ja muiden rakentamisen ulkopuolelle jäävien alueiden tulevaa maankäyttöä.

Osayleiskaava vaatii toteuttamistoimenpiteitä valtion eri viranomaisilta, kunnalta ja yksityisiltä maanomistajilta.

Kunnan ja/tai valtion tärkeimmät toteuttamistoimenpiteet:

- Venevalkammat, -satamat, virkistysalueiden toteuttaminen ja jätehuoltopisteiden perustaminen (kunta, yksityiset)
- Rakennuslupamenettely (kunta)
- Suojelualueiden toteuttaminen (valtio)
- Muu toteuttaminen kuuluu pääsääntöisesti maanomistajille.

6 OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET

Seuraavassa on esitetty osayleiskaavaprosessin keskeiset suunnittelu- ja käsittelyvaiheet:

- Osayleiskaavasunnittelu käynnistettiin keväällä 2000.
- Perusselvitykset laadittiin vuoden 2000 aikana.
- Suunnittelun lähtökohtia käsiteltiin viranomaisneuvottelussa 16.11.2000.
- Suunnitteluprosessia ja perustietoja on esitelty alueen osallisille ennen kaavaluonnoksen laadintaa.
- Eri osallisten näkemyksiä ja toiveita suunnittelun lähtökohdiksi tiedusteltiin myös kirjallisella kyselyllä.
- Luonnoksen laadinnan yhteydessä kesällä ja syksyllä 2001 pidettiin kuntalaisten / maanomistajien ja kaavanlaatijan välisiä neuvottelupäiviä.
- Perustietoja, suunnittelutavoitteita ja kaava-aineistoa on käsitelty kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa.
- Luonnossuunnitteluvaiheen palautteen pohjalta valmisteltiin osayleiskaavaehdotus.
- Osayleiskaavaehdotus pidettiin yleisesti nähtävillä 15.7. - 16.8.2002 välisen ajan.
- Ehdotusvaiheen viranomaispalaveri pidettiin Tuusniemellä 11.10.2002.
- Lausuntojen ja muistutusten pohjalta osayleiskaavaehdotukseen esitettiin tehtäväksi joitakin vähäisiä täsmennyksiä.
- Kunnanhallitus päätti kokouksessaan 28.10.2002 esittää muistutusten ja lausuntojen pohjalta täsmennetyn osayleiskaavaehdotuksen kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

Kuopiossa 28. päivänä lokakuuta 2002.

MAA JA VESI OY
Kuopion aluetoimisto

Jorma Harju
Alue- ja yhdyskuntasuunnittelija

Kaavaehdotus hyväksytty kunnanvaltuustossa 13.11.2002.